

श्रमण रात्रिक (दैवसिक) प्रतिक्रमण

जीवे प्रमाद-जनिता: प्रचुरा: प्रदोषाः,
 यस्मात् प्रतिक्रमणतः प्रलयं प्रयान्ति ।
 तस्मात्-तदर्थ-ममलं मुनि-बोधनार्थं,
 वक्ष्ये विचित्र-भव-कर्म-विशेषधनार्थम् ॥१ ॥

पापिष्ठेन दुरात्मना जड़धिया मायाविना-लोभिना,
 रागद्वेष-मलीमसेन मनसा दुष्कर्म यन्-निर्मितम् ।
 त्रैलोक्याधिपते जिनेन्द्र ! भवतः श्री-पाद-मूलेऽधुना,
 निन्दा-पूर्वमहं जहामि सततं वर्वर्तिषुः सत्यथे ॥२ ॥

संकल्प सूत्र

खम्मामि सब्ब-जीवाणं सब्बे जीवा खमंतु मे ।
 मित्ती मे सब्ब-भूदेसु वैरं मज्जां ण केण वि ॥३ ॥

राग परित्याग सूत्र

राग- बन्ध- पदोसं च हरिसं दीण - भावयं ।
 उस्सुगत्तं भयं सोगं रदि-मरदिं च वोस्सरे ॥४ ॥

पश्चाताप सूत्र

हा ! दुट्ठ-कयं हा ! दुट्ठ-चिंतियं भासियं च हा दुट्ठं ! ।
 अंतो-अंतो डज्जामि पच्छत्तावेण वेदंतो ॥५ ॥

दव्वे - खेते - काले - भावे य कदाकराह - सोहणयं ।
णिंदण-गरहण-जुतो मण-वच-कायेण पडिक्कमणं ॥६ ॥

ए-इन्दिया, बे-इन्दिया, ते-इन्दिया, चउरिंदिया, पंचिंदिया,
पुढवि-काइया, आउ-काइया, तेउ-काइया, वाउ-काइया,
वणप्पदि-काइया, तस-काइया, एदेसिं उद्दावणं, परिदावणं
विराहणं उवधादो कदो वा, कारिदो वा कीरंतो वा, समणुमणिणदो
तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ।

वद-समिदिंदिय रोधो, लोचावासय-मचेल-मणहाणं ।

खिदि-सयण-मदंतवणं, ठिदि-भोयण-मेयभत्तं च ॥१ ॥

एदे खलु मूल-गुणा, समणाणं जिणवरेहिं पण्णत्ता ।

एथ पमाद-कदादो, अइचारादो णियत्तोऽहं ॥२ ॥

छेदोवट्टावणं होटु मज्जां

पंचमहाव्रत - पंचसमिति - पंचेन्द्रिय - रोध- षडावश्यक
क्रियालोचादयो अष्टाविंशति-मूलगुणाः, उत्तम- क्षमा-
मार्दवार्जव-शौच-सत्य-संयम-तपस्-त्यागा- किंचन्य-
ब्रह्मचर्याणि, दश-लाक्षणिको धर्मः, अष्टादश- शील-सहस्राणि,
चतुरशीति -लक्षणाः, त्रयोदश-विधं चारित्रं, द्वादश-विधं

तपश्चेति सकलं सम्पूर्ण अर्हत्-सिद्धा- चार्योपाध्याय-सर्व-
साधु- साक्षिकं, सम्यक्त्व-पूर्वकं, दृढ़व्रतं सुव्रतं समाख्यं ते
मे भवतु।

अथ सर्वातिचार-विशुद्धयर्थं रात्रिक (दैवसिक)
प्रतिक्रमण-क्रियायां, कृत-दोष निराकरणार्थं
पूर्वचार्यानुक्रमेण, सकल कर्म-क्षयार्थं भाव
पूजा-वंदना-स्तव-समेतं आलोचना सिद्धभक्ति
कायोत्सर्गं कुर्वेऽहं।

सामायिक दण्डक

णमो अरिहंताणं, णमो सिद्धाणं, णमो आइरियाणं,
णमो उवज्ञायाणं, णमो लोए सब्ब साहूणं ॥

चत्तारि मंगलं-अरिहंत मंगलं, सिद्ध मंगलं, साहू मंगलं,
केवलि पण्णत्तो धम्मो मंगलं। चत्तारि लोगुत्तमा-अरिहंत
लोगुत्तमा, सिद्ध लोगुत्तमा साहू लोगुत्तमा केवलि पण्णत्तो
धम्मो लोगुत्तमो। चत्तारि सरणं पव्वज्जामि-अरिहंते सरणं
पव्वज्जामि, सिद्धे सरणं पव्वज्जामि, साहू सरणं पव्वज्जामि,
केवलि पण्णत्तं धम्मं सरणं पव्वज्जामि।

अङ्गाङ्ग-दीव-दो-समुद्रेसु, पण्णारस- कम्मभूमिसु,
जाव-अरहंताणं, भयवंताणं, आदियराणं तिथ्यराणं, जिणाणं,
जिणोत्तमाणं, केवलियाणं सिद्धाणं, बुद्धाणं परिणिव्वुदाणं,
अंतय-डाणं, पारगयाणं, धम्माङ्गिरयाणं, धम्मदेसगाणं, धम्म-
यायगाणं, धम्म- वर-चाउरंग- चक्र-वटीणं, देवाहि देवाणं,
णाणाणं, दंसणाणं, चरित्ताणं, सदा करेमि, किरियम्मं ।

करेमि भन्ते ! सामायियं सब्ब-सावज्ज-जोगं पच्चक्खामि
जावज्जीवं (यावन्नियम) तिविहेण मणसा-वचसा, काएण,
ए करेमि ए कारेमि, ए अण्णं करंतं पि समणुमणामि ।
तस्स भन्ते ! अङ्गारं पडिक्कमामि, णिंदामि गरहामि अप्पाणं,
जाव-अरहंताणं, भयवंताणं पञ्जुवासं करेमि, तावकालं
पावकम्मं दुच्चरियं वोस्सरामि ।

(कायोत्सर्ग करें)

जीविय मरणे लाहालाहे संजोग विष्पजोगे य ।
बंधुरिय सुह दुक्खादो समदा सामायियं णाम ॥१॥
थोस्सामि हं जिणवरे तिथ्यरे केवली अणंत जिणे ।
णर-पवर-लोए महिए विहुय-रय-मले महण्णणे ॥२॥

लोयसुज्जोययरे धर्मं तिथ्यंकरे जिणे वंदे।
 अरहंते किन्तिसे चौबीसं चेव केवलिणो ॥३॥
 उसह मजियं च वन्दे संभव - मधिणंदणं च सुमझं च ।
 पउमप्पहं सुपासं जिणं च चंदप्पहं वन्दे ॥४॥
 सुविहिं च पुप्फयंतं सीयल सेयं च वासुपुज्जं च ।
 विमल-मणंतं भयवं धर्मं संतिं च वंदामि ॥५॥
 कुंथुं च जिणवरिंदं अरं च मलिलं च सुव्वयं च णामि ।
 वंदाम्यरिट्ठ-णेमि तह पासं वडढमाणं च ॥६॥
 एवं मए अभित्थुआ विहुय-रय-मला पहीण-जर-मरणा ।
 चउवीसं पि जिणवरा तिथ्ययरा मे पसीयंतु ॥७॥
 किन्तिय वंदिय महिया एदे लोगोत्तमा जिणा सिद्धा ।
 आरोग्ग-णाण-लाहं दिंतु समाहिं च मे बोहिं ॥८॥
 चंदेहिं णिम्मल-यरा, आइच्चेहिं अहिय-पया-संता ।
 सायर-मिव गंभीरा सिद्धा सिद्धिं मम दिसंतु ॥९॥

मुख्य मंगल

श्रीमते वर्धमानाय नमो,
नमित - विद् - विषे ।
यज्ञानान्तर्गतं भूत्वा
त्रैलोक्यं गोष्ठदायते ॥१ ॥

सिद्ध भवित

तव - सिद्धे णय-सिद्धे,
संजम सिद्धे चरित्त-सिद्धे य ।
णाणम्मि दंसणम्मि य सिद्धे,
सिरसा णमंसामि ॥२ ॥

इच्छामि भन्ते ! सिद्धभविति काउस्सग्गो कओ तस्सालोचेउं
सम्मणाण-सम्मदंसण-सम्मचारित्त जुत्ताणं, अट्ठविह-
कम्म-विष्प-मुक्काणं, अट्ठगुण-संपण्णाणं उड्ढलोय-
मत्थयम्मि पयटिठयाणं, तवसिद्धाणं, णय-सिद्धाणं,
संजम-सिद्धाणं, चरित्त-सिद्धाणं, अतीताणागद - वट्टमाण-
कालत्तय-सिद्धाणं, सब्ब-सिद्धाणं णिच्चकालं अच्चेमि पुज्जेमि

वन्दामि णमस्सामि दुक्खक्खओ कम्मक्खओ बोहिलाहो
सुगइ-गमणं, समाहि-मरणं जिन-गुण-सम्पत्ति होउ मज्जं।

आलोचना

इच्छामि भन्ते ! चरित्तायारो तेरस-विहो, परिविहा-विदो,
पंच-महव्वदाणि, पंच-समिदीओ तिगुत्तीओ चेदि। तथ्य पढमे
महव्वदे, पाणा-दिवादादो वेरमणं से पुढवि-काइया- जीवा-
अंसखेज्जासंखेज्जा, आउ-काइया-जीवा-अंसखेज्जा- संखेज्जा,
तेउ-काइया-जीवा-अंसखेज्जासंखेज्जा, वाउ काइया जीवा
असंखेज्जा-संखेज्जा, वणप्पदि-काइया-जीवा- अणांताणांता
हरिया-बीआ-अंकुरा, छिण्णा-भिण्णा एदेसिं उद्दावणं,
परिदावणं, विराहणं, उवधादो, कदो वा, कारिदो वा, कीरंतो
वा, समणु-मणिणदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं॥१॥

बे-इन्दिया जीवा-असंखेज्जासंखेज्जा, कुक्रिख किमि-
संख-खुल्लय, वराडय, अक्ख-रिट्ठय-गणडवाल-संबुक्क-
सिष्पि, पुलवि-काइया एदेसिं उद्दावणं, परिदावणं, विराहणं,
उवधादो, कदो वा, कारिदो वा, कीरंतो वा, समणु-मणिणदो
तस्स मिच्छा मे दुक्कडं॥२॥

ते इन्दिया जीवा-अंसखेज्जासंखेज्जा, कुन्थुददेहिय
-विंछिय-गोभिंद-गोजुव-मक्कुण- पिपीलियाइया एदेसिं
उद्दावणं, परिदावणं, विराहणं, उवधादो, कदो वा, कारिदो
वा, कीरंतो वा, समणु-मणिणदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥३ ॥

चउर्दिया जीवा असंखेज्जासंखेज्जा, दंसमसय-मक्खि-
पयंग-कीड-भमर-महुयर, गोमच्छियाइया, एदेसिं उद्दावणं
परिदावणं, विराहणं, उवधादो, कदो वा, कारिदो वा, कीरंतो
वा, समणु-मणिणदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ।

पंचिंदिया जीवा असंखेज्जासंखेज्जा, अंडाइया, पोदाइया,
जराइया, रसाइया, संसेदिमा, सम्मुच्छिमा, उब्भेदिमा,
उववादिमा, अवि-चउरासीदिजोणि पमुह-सद-सहस्रेसु, एदेसिं
उद्वावणं, परिदावणं, विराहणं, उवधादो, कदो वा, कारिदो
वा, कीरंतो वा, समणु-मणिणदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥५ ॥

इच्छामि भन्ते ! राइयम्मि (देवसियम्मि) आलोचेउं,
पंच-महब्बदाणि तथ्य पढमं महब्बदं पाणादिवादादो वेरमणं,
विदियं महब्बदं मुसावादादो वेरमणं, तिदियं महब्बदं अदिणणा
दाणादो वेरमणं, चउत्थं महब्बदं मेहुणादो वेरमणं, पंचमं

महव्वदं परिगग्हादो वेरमणं, छट्ठं अणुव्वदं राइ-भोयणादो वेरमणं। इरिया-समिदीए, भासा-समिदीए, एसणा- समिदीए, आदाण- निकखेवण-समिदीए, उच्चार-पस्स-वण खेल-सिंहाण वियडि पइट्ठावणिया समिदीए। मणगुत्तीए, वचि-गुत्तीए, काय-गुत्तीए। णाणेसु, दंसणेसु, चरित्तेसु, बावीसाय-परीसहेसु, पणवीसाय-भावणासु, पणवी- साय-किरियासु, अट्ठारस-सील-सहस्सेसु, चउरासीदि -गुणसय- सहस्सेसु, बारसणहं संजमाणं, बारसणहं तवाणं, बारसणहं अंगाणं, चोदसणहं पुव्वाणं, दसणहं मुँडाणं, दसणहं समण- धम्माणं, दसणहं धम्मज्ञाणाणं णवणहं बंभचेर-गुत्तीणं, णवणहं णोकसायाणं, सोलसणहं-कसायाणं, अट्ठणहं कम्माणं, अट्ठणहं पवयणमाउयाणं अट्ठणहं सुद्धीणं, सत्तणहं भयाणं, सत्तविह संसाराणं, छणहं जीव-णिकायाणं, छणहं आवासयाणं, पंचणहं इन्दियाणं, पंचणहं महव्वयाणं, पंचणहं समिदीणं, पंचणहं चरित्ताणं, चउणहं सण्णाणं, चउणहं पच्चयाणं, चउणं उवसग्गाणं मूलगुणाणं उत्तरगुणाणं दिट्ठयाए, पुट्ठयाए, पदोसियाए, परदावणियाए, से कोहेण वा, माणेण वा, मायाए वा, लोहेण वा, रागेण वा, दोसेण वा, मोहेण वा,

हस्सेण वा, भएण वा, पदोसेण वा, पमादेण वा, पिम्मेण
 वा, पिवासेण वा, लज्जेण वा, गारवेण वा, एदेसिं
 अच्चासणदाए, तिणहं दण्डाणं, तिणहं लेस्साणं, तिणहं गारवाणं,
 तिणहं अप्पसत्थ- संकिलेसपरिणामाणं, दोणहं अट्ट-रुदूद -
 संकिलेस- परिणामाणं, मिच्छा- णाण, मिच्छा-दंसण, मिच्छा-
 चरित्ताणं, मिच्छत्त-पाउगं, असंयम - पाउगं, कसाय
 पाउगं, जोग-पाउगं, अपाउग-सेवणदाए पाउग्- गरहणदाए,
 इथ मे जो कोई राइयो (देवसिओ) अदिक्कमो, वदिक्कमो,
 अइच्चारो, अणाच्चारो, आभोगो, अणाभोगो। तस्स भन्ते !
 पडिक्कमामि मए पडिक्कंतं तस्स मे सम्मत्त-मरणं,
 पंडिय-मरणं वीरिय-मरणं, दुक्खबक्खओ, कम्मक्खओ,
 बोहि-लाहो, सुगङ्ग-गमणं समाहि-मरणं, जिण-गुण-सम्पत्ति
 होउ मज्जां।

वद-समिदिंदिय रोधो, लोचावासय-मचेल-मण्हाणं।

खिदि-सयण-मदंतवणं, ठिदि-भोयण-मेय-भन्तं च ॥१॥

एदे खलु मूलगुणा, समणाणं जिणवरेहिं पण्णत्ता।

एथ पमाद-कदादो, अइच्चारादो णियत्तोऽहं ॥२॥

छेदोवट्टावणं होउ मज्जां

अथ सर्वातिचार - विशुद्धयर्थं रात्रिक (दैवसिक)
प्रतिक्रमण-क्रियायां कृत-दोष- निराकरणार्थं
पूर्वाचार्यानु- क्रमेण सकल- कर्मक्षयार्थं,
भावपूजा-वन्दना- स्तव-समेतं श्री प्रतिक्रमण-भवित
कायोत्सर्गं कुर्वेऽहं।

एमो अरिहंताणं आदि सामायिक दण्डक पेज नं. 137 पर देखे।

एमो अरिहंताणं.....सव्वसाहूणं ॥३ बार ॥

एमो जिणाणं ! एमो जिणाणं ! एमो जिणाणं ! एमो
णिस्सहीए ! एमो णिस्सहीए ! एमो णिस्सहीए ! एमोत्थु
दे ! एमोत्थु दे ! एमोत्थु दे ! अरहंत ! सिद्ध ! बुद्ध !
णीरय ! णिम्मल ! सम-मण ! सुभमण ! सुसमत्थ !
समजोग ! सम भाव ! सल्लधट्टाणं ! सल्लधत्ताणं !
णिब्भय ! णीराय ! णिददोस ! णिम्मोह ! णिम्मम ! णिस्संग !
णिस्सल्ल ! माण-माय-मोस- मूरण ! तवप्पहावणं ! गुण -
रयण - सील - सायर ! अणंत ! अप्पमेय ! महदि-महावीर
- वड्ढमाण ! बुद्धि-रिसिणो ! चेदि ! एमोत्थु ए ! एमोत्थु
ए ! एमोत्थु ए !

मम मंगलं अरहंता य, सिद्धाय, बुद्धाय, जिणाय,
केवलिणो, ओहिणाणिणो, मणपज्जवणाणिणो, चउदस-पुञ्च-
गामिणो, सुद-समिदि-समिद्धाय, तवोय, बारह-विहो तवस्सी,
गुणाय, गुणवंतोय, महरिसी, तित्थं, तित्थंकराय, पवयणं,
पवयणीय, णाणं, णाणीय, दंसणं, दंसणीय, संजमो,
संजदाय, विणओ, विणदाय, बंभचेरवासो, बंभचारीय,
गुत्तीओ चेव, गुत्ति-मंतोय, मुत्तीओ चेव, मुत्तिमंतोय,
समिदीओ चेव, समिदि-मंतोय, सुसमय-परसमय-विदु,
खंति-खंतिवंतोय, खवगाय, खीण-मोहाय, खीणवंतोय,
बोहिय-बुद्धाय, बुद्धिमंतोय, चेङ्य-रुक्खा-य, चेङ्याणि।

उड्ढ-मह-तिरिय-लोए, सिद्धायदणाणी-णमस्सामि,
सिद्ध-णिसीहियाओ, अट्ठावय-पव्ये, सम्पेदे, उज्जंते, चंपाए,
पावाए, मज्जिमाए, हत्थिवालियसहाए, जाओ अण्णाओ काओ
वि-णिसीहियाओ, जीव-लोयम्मि, इसिपब्भार-तल-गयाणं,
सिद्धाणं, बुद्धाणं, कम्म-चक्क-मुक्काणं, णीरयाणं,
णिम्मलाणं, गुरु-आइरिय-उवज्ज्ञायाणं, पञ्च-तित्थेर-
कुलयराणं, चउवण्णोय, समण-संघोय, दससु भरहेरावएसु,

पंचसु महाविदेहेसु, जे लोए संति-साहवो-संजदा, तवसी
एदे, मम मंगलं, पवित्रं, एदेहं मंगलं करेमि, भावदो विसुद्धो
सिरसा अहि-वंदिऊण सिद्धे काऊण अंजलिं मत्थयम्मि,
तिविहं तियरण सुद्धो ।

अथ रात्रि-दिवस दोषालोचना

पडिक्कमामि भन्ते! राइयस्स (देवसियस्स) अइचारस्स,
अणाचारस्स, मणदुच्चरियस्स, वचिदुच्चरियस्स, काय
दुच्चरियस्स, णाणाइचारस्स, दंसणाइचारस्स, तवाइचारस्स,
वीरियाइचारस्स, चरित्ताइचारस्स, पंचणहं-महब्बयाणं,
पंचणहं-समिदीणं, तिणहं-गुत्तीणं, छणहं-आवासयाणं,
छणहं-जीवणिकायाणं, विराहणाए, पील-कदो वा कारिदो
वा, कीरंतो वा, समणु-मणिणदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ।

ईर्यापथ गमना-गमन दोषों की आलोचना

पडिक्कमामि भन्ते! अइगमणे, णिगमणे, ठाणे, गमणे,
चंकमणे, उवत्तणे, आउट्ठणे, पसारणे, आमासे, परिमासे,
कुइदे, कक्कराइदे, चलिदे, णिसणे, सयणे, उब्बट्टणे,
परियट्टणे, एङ्गन्दियाणं, बेङ्गन्दियाणं, तेङ्गन्दियाणं, चउर्गंदियाणं,

पंचिन्दियाणं, जीवाणं, संघट्टणाए, संघादणाए, उद्दावणाए, परिदावणाए, विराहणाए, एथ मे जो कोई राइओ (देवसिओ) अदिक्कमो, वदिक्कमो, अइचारो, अणाचारो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं।

(ईर्यापथ गमना-गमन सम्बन्धी दोषों की) दूसरी आलोचना

पडिक्कमामि भन्ते! इरियावहियाए, विराहणाए उड्ढमुहं चरंतेण वा, अहोमुहं चरंतेण वा, तिरियमुहं चरंतेण वा, दिसिमुहं चरंतेण वा, विदिसिमुहं चरंतेण वा, पाणचंकमणदाय, वीय चंकमणदाए, हरिय चंकमणदाय, उत्तिंग-पणय-दय-मटिटय-मक्कडय तन्तु सत्ताण-चंकमणदाए, पुढवि-काइय संघट्टणाए, आउ-काइय-संघट्टणाए, तेऊ-काइय-संघट्टणाए, वाउ-काइय-संघट्टणाए, वणप्पदि-काइय-संघट्टणाए, तस-काइय-संघट्टणाए, उद्दावणाए, परिदावणाए, विराहणाए, इत्थ मे जो कोई इरियावहियाए, जो मए राइयो (देवसिओ) अइचारो, अणाचारो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं।

मल मूत्रादि क्षेपण संबंधी दोषों की आलोचना

पडिक्कमामि भन्ते! उच्चार-पस्सवण खेल-सिंहाण-वियडि-पइट्ठावणियाए, पइट्ठावंतेण जो कोई पाणा वा, भूदा वा, जीवा वा, सत्ता वा, संघटिठ्डा वा, संघादिदा वा,

उद्दाविदा वा, परिदाविदा वा, इत्थ मे जो कोई राइओ
(देवसिओ) अइचारो अणाचारो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं।

एषणा समिति (भोजन दोषों की आलोचना)

पठिक्कमामि भन्ते ! अणेस-णाए, पाण-भोयणाए,
पणय भोयणाए, बीय-भोयणाए, हरिय-भोयणाए, अहा-कम्पेण
वा, पच्छा कम्पेण वा, पुराकम्पेण वा, उद्दिदृठयडेण वा,
णिदिदृठयडेण वा, दय-संसिटृठयडेण वा, रय संसिटृठयडेण
वा, परिसादणियाए, पइट्ठावणियाए, उद्देसियाए,
णिद्देसियाए, कीदयडे, मिस्से, जादे, ठविदे, रइदे, अणसिट्ठे,
बलिपाहुडे, पाहुडे, घट्टदे, मुच्छिदे, अइमत्त-भोयणाए
इत्थ मे जो कोई गोयरिस्स जो मए राइयो (देवसिओ)
अइचारो अणाचारो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं।

स्वज्ञ सम्बन्धी दोषों की आलोचना

पठिक्कमामि भन्ते ! सुमणिंदियाए, विराहणाए, इत्थि-
विष्परियासियाए, दिट्ठविष्परियासियाए, मणि
विष्परियासियाए, वचि-विष्परियासियाए, काय-विष्परिया-
सियाए, भोयण-विष्परियासियाए, उच्चावयाए, सुमण-
दंसण-विष्परियासियाए, पुव्वरए, पुव्वखेलिए, णाणा-चिंतासु,
विसोतियासु इत्थ मे जो कोई राइओ (देवसिओ) अइचारो
अणाचारो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं।

विकथा संबंधी दोषों की आलोचना

पडिक्कमामि भन्ते ! इत्थि-कहाए, अथ-कहाए, भत्त-
कहाए, राय कहाए, चोर-कहाए, वेर-कहाए, पर-पासंड-
कहाए, देस-कहाए, भास-कहाए, अ-कहाए, वि-कहाए,
निठुल्ल-कहाए, पर-पे सुण्ण-कहाए, कंदप्पियाए,
कुक्कुच्चियाए, डंबरियाए, मोक्खरियाए, अप्प पसंसणदाए,
पर-परिवादणाए पर-दुगंछणदाए, परपीडा-कराए
सावज्जाणुमोयणियाए, इत्थ मे जो कोई राझओ (देवसिओ)
अङ्गारो अणाचारो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं।

आर्तध्यानादि अशुभ परिणाम व कषायादि दोषों की आलोचना

पडिक्कमामि भन्ते ! अट्टज्ज्ञाणे, रुद्दज्ज्ञाणे, इह-लोय-
सण्णाए, पर-लोय-सण्णाए, आहार-सण्णाए, भय-सण्णाए,
मेहुण-सण्णाए, परिग्गह-सण्णाए, कोह-सल्लाए, माण-
सल्लाए, माया-सल्लाए, लोह-सल्लाए, पेम्म-सल्लाए,
पिवास-सल्लाए, णियाण-सल्लाए, मिच्छा-दंसण- सल्लाए,
कोह-कसाए, माण-कसाए, माया-कसाए, लोह- कसाए,
किण्ह-लेस्स-परिणामे, णील-लेस्स-परिणामे, काउ-लेस्स-
परिणामे, आरम्भ-परिणामे, परिग्गह-परिणामे, पडिसयाहिलास-
परिणामे, मिच्छा-दंसण-परिणामे, असंजम- परिणामे, पाव-

जोग-परिणामे, काय- सुहाहिलास-परिणामे, सद्देसु, रूवेसु,
गन्थेसु, रसेसु, फासेसु, काइयाहिकरणियाए, पदोसियाए,
परदावणियाए, पाणाइवाइयासु, इत्थ मे जो कोई राइओ
(देवसिओ) अइचारो अणाचारो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं।

एक को आदि ले 33 संख्या पर्यन्त दोषों की आलोचना

पडिक्कमामि भन्ते ! एकके भावे अणाचारे, दोसु
राय-दोसेसु, तीसु दण्डेसु, तीसु-गुत्तीसु, तीसु गारवेसु,
चउसु कसाएसु, चउसु सण्णासु, पंचसु महब्बएसु, पंचसु
समिदीसु, छसु जीव- णिकाएसु, छसु आवासएसु, सत्तसु
भएसु, अट्ठसु मएसु, णवसु बंभचेर-गुत्तीसु, दसविहेसु,
समण-धम्मेसु, एयारसविहेसु उवासयपडिमासु, बारह-विहेसु
भिक्खु-पडिमासु, तेरस-विहेसु किरियाट्ठाणेसु, चउदस-विहेसु
भूदगामेसु, पणरस-विहेसु पमाय-ठाणेसु, सोलह-विहेसु
पवयणेसु, सत्तारस-विहेसु असंजमेसु, अट्ठारस- विहेसु
असंपराएसु, उणवीसाय णाहज्जाणेसु, वीसाए असमाहिट्ठाणेसु,
एककवीसाए सवलेसु, बावीसाए परीसहेसु, तेवीसाए
सुददयडज्जाणेसु, चउवीसाए अरहंतेसु, पणवीसाए भावणासु,

पणवीसाए किरियाद्घाणेसु, छब्बीसाए पुढवीसु, सत्तावीसाए
अणगार गुणेसु, अद्घावीसाए आयार- कप्पेसु, एउणतीसाए
पाव-सुत्त-पसंगेसु, तीसाए मोहणी-ठाणेसु, एकत्तीसाए
कम्म-विवाएसु, बत्तीसाए जिणो-वएसेसु, तेतीसाए
अच्चासणदाए, संखेवेण जीवाण- अच्चासणदाए, अजीवाण
अच्चासणदाए, णाणस्स अच्चासणदाए, दंसणस्स
अच्चासणदाए, चरित्तस्स अच्चासणदाए, तवस्स
अच्चासणदाए, वीरियस्स अच्चासणदाए, तं सब्बं पुब्बं
दुच्चरियं गरहामि, आगामेसीएसु पच्चुप्पण्णं इकंकंतं
पडिक्कमामि, अणागयं पच्चक्खामि, अगरहियं गरहामि,
अणिंदियं णिंदामि, अणालोचियं आलोचे मि,
आराहण-मञ्चुट्ठेमि, विराहणं पडिक्कमामि, इत्थ मे जो
कोई राइओ (देवसिओ) अइचारो अणाचारो तस्स मिच्छा मे
दुक्कडं ।

निर्ग्रन्थ पद को मैं स्वेच्छा से ग्रहण करता हूँ

इच्छामि भन्ते ! इमं णिगंथं पवयणं अणुत्तरं केवलियं,
पडिपुण्णं, णोगाइयं, सामाइयं, संसुद्धं, सल्ल-घट्टाणं,

सल्लधत्ताणं, सिद्धिमग्ं, सेद्धिमग्ं, खंतिमग्ं, मुत्तिमग्ं,
पमुत्तिमग्ं, मोक्खमग्ं, पमोक्खमग्ं, णिज्जाण-मग्ं,
णिव्वाण-मग्ं, सव्व-दुक्खपरिहाणि-मग्ं, सुचरिय-
परिणिव्वाण -मग्ं, अवित्तहं, अविसंति-पवयणं, उत्तमं तं
सद्दहामि, तं पत्तियामि, तं रोचेमि, तं फासेमि, इदोत्तरं
अण्णं णथि, ण भूदं, ण भविस्सदि, णाणेण वा, दंसणेण
वा, चरित्तेण वा, सुत्तेण वा, इदो जीवा सिज्जांति, बुज्जांति,
मुच्चांति, परि- णिव्वाण-यंति, सव्व-दुक्खाण मंत-करेंति,
पडि- वियाणंति, समणोमि, संजदोमि, उवरदोमि, उवसंतोमि,
उवहि-णियडि- माण-माय- मोस-मूरण मिच्छाणाण-मिच्छा-
दंसण- मिच्छाचरित्तं च पडिविरदोमि, सम्मणाण-सम्मदंसण
-सम्मचरित्तं च रोचेमि, जं जिणवरेहिं पण्णत्तं, इत्थ मे जो
कोई राइओ (देवसिओ) अइचारो अणाचारो तस्स मिच्छा मे
दुक्कडं ।

सार्वकालिक दोषों की आलोचना

पडिक्कमामि भन्ते ! सव्वस्स, सव्वकालियाए,
इरियासमिदीए, भासा-समिदीए, एसणा-समिदीए,

आदाण-निक्खेवण-समिदीए, उच्चार-पस्सवण-खेल-
सिंहाणय-वियडि-पइट्ठवणिया-समिदीए, मण-गुत्तीए, वचि-
गुत्तीए, काय-गुत्तीए, पाणादिवादादो- वेरमणाए, मुसावादादो
वेरमणाए, अदिणणादाणादो वेरमणाए, मेहुणादो-वेरमणाए,
परिगग्हादो-वेरमणाए, राइभोयणादो-वेरमणाए, सब्ब-
विराहणाए, सब्ब-धम्म-अडिक्कमणदाए, सब्ब-मिच्छा-
चरियाए, इथ मे जो कोइ राइओ (देवसिओ) अइचारो
अणाचारो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं।

वीर-भक्ति कायोत्सर्ग की आलोचना

इच्छामि भन्ते ! पडिक्कमणाइचार-मालोचेउं जो मे
राइओ (देवसिओ) अइचारो, अणाचारो, आभोगो, अणाभोगो,
काइओ, वाइओ, माणसिओ, दुच्चिंतिओ, दुब्बासिओ,
दुप्परिणामिओ, दुस्समणीओ, णाणे, दंसणे, चरित्ते, सुत्ते,
सामाइए, पंचणहं महव्वयाणं, पंचणहं समिदीणं, तिणहं गुत्तीणं,
छणहं जीव- णिकायाणं, छणहं आवासयाणं, विराहणाए,
अट्ठ-विहस्स कम्मस्स णिग्धादणाए, अणणहा उस्सासिएण
वा, णिस्सासिएण वा, उम्मिसिएण वा, णिम्मिसिएण वा,
खासिएण वा, छिंकिकएण वा, जंभाइएण वा, सुहुमेहिं-अंग-

चलाचलेहिं, दिट्ठचलाचलेहिं, एदेहिं सव्वेहिं, आयरेहिं,
असमाहिं-पत्तेहिं, जाव अरहंताणं, भयवंताणं, पज्जुवासं करेमि,
ताव कायं पाव कम्मं दुच्चरियं वोस्सरामि ।

वद-समि-दिंदिय रोधो, लोचावासय मचेल-मण्हाणं ।

खिदि सयण-मदंतवणं, ठिदि-भोयण-मेय-भत्तं च ॥१॥

एदे खलु मूलगुणा, समणाणं जिणवरेहिं पण्णत्ता ।

एथ पमाद - कदादो, अङ्गचारादो णियत्तोऽहं ॥२॥

छेदोवद्वावणं होउ मज्जं

अथ सर्वातिचार-विशुद्धयर्थं रात्रिक (दैवसिक)
प्रतिक्रमण क्रियायां कृत-दोष-निराकरणार्थ
पूर्वाचार्यानुक्रमेण सकल-कर्मक्षयार्थं, भाव-पूजा-
वन्दना-स्तव-समेतं श्री निष्ठितकरण वीर भवित
कायोत्सर्गं कुर्वेऽहं ।

एमो अरिहंताणं आदि सामायिक दण्डक पेज नं. 137 पर पढे ।

(सायं 4 एवं प्रातः 2 कायोत्सर्ग करें)

श्री वीर भवित

(शार्दूलविक्रीडित छंदः)

यः सर्वाणि चराचराणि विधि-वद्, द्रव्याणि तेषां गुणान्,
पर्यायानपि भूत-भावि-भवितः सर्वान् सदा सर्वदा ।
जानीते युगपत्-प्रतिक्षण-मतः सर्वज्ञ इत्युच्यते,
सर्वज्ञाय जिनेश्वराय महते वीराय तस्मै नमः ॥१ ॥

वीरः सर्व-सुरासुरेन्द्र महितो वीरं बुधाः संश्रिता,
वीरेणाभिहतः स्व-कर्म-निचयो वीराय भवत्या नमः ।
वीरात् तीर्थ-मिदं प्रवृत्त-मतुलं वीरस्य घोरं तपो,
वीरे श्री-द्युति-कांति-कीर्ति-धृतयो, हे वीर ! भद्रं त्वयि ॥२ ॥
ये वीरपादौ प्रणमन्ति नित्यम्, ध्यान-स्थिताः संयम-योग-युक्ताः ।
ते वीत-शोका हि भवन्ति लोके, संसार-दुर्ग विषमं तरन्ति ॥३ ॥

ब्रत - समुदय - मूलः संयम - स्कंध - बंधो,
यम - नियम - पयोधि - वर्धितः शील शाखः ।
समिति - कलिक - भारो गुप्ति - गुप्त - प्रवालो,
गुण - कुसुम- सुगंधिः सत् तपश्चित्र - पत्रः ॥४ ॥

शिव - सुख - फल - दायी यो दया - छाय-योघः,
 शुभ - जन - पथिकानां खेद - नोदे - समर्थः।
 दुरित - रविज - तापं प्रापयन् उन्नतभावम्,
 स भव - विभव - हान्तै नोऽस्तु चारित्र-वृक्षः ॥५ ॥
 चारित्रं सर्व-जिनैश्चरितं प्रोक्तं च सर्व-शिष्येभ्यः।
 प्रणमामि पञ्च - भेदं पञ्चम - चारित्र - लाभाय ॥६ ॥
 धर्मः सर्व-सुखाकरो हित-करो, धर्म बुधाश्चिन्वते,
 धर्मैषैव समाप्यते शिव-सुखं धर्माय तस्मै नमः।
 धर्मान्-नास्त्यपरः सुहृद-भव-भृतां धर्मस्य मूलं दया,
 धर्मं चित्त-महं दधे प्रतिदिनं हे धर्म ! मां पालय ॥७ ॥
 धर्मो मंगल - मुक्तिकट्ठं अहिंसा संयमो तवो।
 देवा वि तं णमंसंति जस्स धर्मे सया मणो ॥८ ॥

अञ्चलिका

इच्छामि भन्ते ! वीरभत्ति काउस्सगो कओ तस्मालोचेउं
 सम्मणाण - सम्मदंसण - सम्मचारित्त - तव वीरियाचारेसु,
 जम-णियम-संजम-सील-मूलुत्तर-गुणेसु, सब्ब-मङ्गारं
 सावज्ज-जोगं पडिविरदोमि, असंखेज्जलोग अज्ञवसाय-

ठाणाणि, अप्पसत्थ- जोग-सण्णा- णिंदिय-कसाय- गारब-
 किरियासु मण-वयण- काय- करण- दुप्पणिहा-णाणी,
 परि-चिंतियाणि, किण्ह-णील -काउ-लेस्साओ, विकहा-पालि
 कुंचिएण, उम्मग-हस्स- रदि-अरदि- सोय-भय-दुगंछ-वेयण-
 विज्ञांभ-जम्भाइ-आणि, अट्ट-रुद्द-संकिलेस-
 परिणामाणि-परिणामदाणि, अणिहुद-कर-चरण-मण-
 वयण-काय-करणेण, अक्षिखत्त-बहुल-परायणेण,
 अपडि-पुणेण वा सरक्खरावय-परिसंघाय-पडिवत्तिएण,
 अच्छा-कारिदं मिच्छा-मेलिदं, आ-मेलिदं, वा-मेलिदं,
 अण्णहा-दिणणं, अण्णहा-पडिच्छिदं, आवासएसु-परिहीणदाए,
 कदो वा, कारिदो वा, कीरंतो वा, समणुमणिणदो तस्स
 मिच्छा मे दुक्कडं।

वद-समि-दिंदिय रोधो, लोचावासय-मचेल-मण्हाणं ।

खिदि-सयण-मदंतवणं, ठिदि-भोयण-मेयभत्तं च ॥१॥

एदे खलु मूल-गुणा, समणाणं जिणवरेहि पणत्ता।

एत्थ पमाद-कदादो, अइचारादो णियत्तोऽहं ॥२॥

छेदोवद्वावणं होउ मज्जं

अथ सर्वातिचार-विशुद्धयर्थं रात्रिक (दैवसिक)
 प्रतिक्रमण क्रियायां कृत-दोष-निराकरणार्थं
 पूर्वाचार्यानुक्रमेण, सकल-कर्म- क्षयार्थं भाव- पूजा-
 वंदना-स्तव-समेतं चतुर्विंशति-तीर्थकर-भक्ति
 कायोत्सर्गं कुर्वेऽहं।

एमो अरिहंताणं आदि सामायिक दण्डक पेज नं. 137 पर पढ़े।

चतुर्विंशति तीर्थकर भक्ति

चउवीसं तित्थयरे उसहाइ - वीर- पच्छिमे बन्दे।
 सब्बे सगण-गण-हरे सिद्धे सिरसा णमस्सामि ॥१॥
 ये लोकेऽष्ट - सहस्र लक्षण - धरा, ज्ञेयार्णवान्तर्गता,
 ये सम्यग्-भव-जाल-हेतु-मथनाशचन्द्राक-तेजोऽधिकाः ।
 ये साधिवन्द्र-सुराप्सरो-गण-शतै-गीत-प्रणूतार्चितास्,
 तान देवान वृषभादि-वीर-चरमान् भक्त्या नमस्याम्यहम् ॥२॥
 नाभेयं देवपूज्यं, जिनवर-मजितं सर्व-लोक-प्रदीपम्,
 सर्वज्ञं संभवाख्यं, मुनि-गण-वृषभं नन्दनं देवदेवम् ॥

कर्मारिघ्नं सुबुद्धिं वर-कमल-निभं पद्म-पुष्पाभि-गंधम् ।
 क्षांतं दान्तं सुपाश्वं, सकल-शशि-निभं चन्द्रनामान-मीडे ॥३ ॥
 विख्यातं पुष्पदन्तं, भव-भय-मथनं शीतलं लोक नाथं
 श्रेयांसं शील-कोशं, प्रवर-नर-गुरुं वासुपुज्यं सुपूज्यम् ॥
 मुक्तं दान्तेद्रियाश्वं, विमल-मृषि-पतिं सिंहसैन्यं मुनीद्रं,
 धर्मसद-धर्म-केतुं, शम-दम-निलयं स्तौमि शांतिं शरण्यम् ॥४ ॥
 कुंथुं सिद्धालयस्थं श्रमण पतिमरं त्यक्त भोगेषु चक्रं,
 मल्लिं विख्यात-गोत्रं, खचर-गण-नुतं सुक्रतं सौख्य-राशिम् ।
 देवेन्द्रार्च्यं नमीशं, हरि-कुल-तिलकं नेमिचन्द्रं भवान्तं,
 पाश्वं नागेन्द्र-वंद्यं, शरण-मह-मितो वर्धमानं च भक्त्या ॥५ ॥

अञ्चलिका

इच्छामि भन्ते ! चउवीस-तिथ्यर-भत्ति-काउस्सगो कओ,
 तस्सालोचेडं पंच-महा-कल्लाण-संपण्णाणं, अट्ठ-महा-
 पाडिहेर-सयाणं, चउतीसातिसय-विसेस संजुत्ताणं, बत्तीस-
 देविंद-मणि-मउड-मथय-महिदाणं, बलदेव-वासुदेव-
 चक्कहर-रिसि-मुणि-जइ-अणगारोव गूढाणं, थुइ-सय-
 सहस्स-णिलयाणं-उस-हाइ-वीर- पच्छिम-मंगल-

महा-पुरिसाणं, णिच्च-कालं अच्चेमि, पुज्जेमि, वंदामि,
णमस्सामि, दुक्खव्यक्तिओ, कम्मव्यक्तिओ, बोहिलाओ, सुगइ-गमणं,
समाहि-मरणं, जिण-गुण-संपत्ति होउ मज्जां ।

वद-समि-दिंदिय रोधो, लोचावासय मचेल-मण्हाणं ।

खिदि सयण-मदंतवणं, ठिदि-भोयण-मेय-भत्तं च ॥१ ॥

एदे खलु मूलगुणा, समणाणं जिणवरेहिं पण्णत्ता ।

एथ पमाद - कदादो, अङ्गचारादो णियत्तोऽहं ॥२ ॥

छेदोवद्वावणं होउ मज्जां

अथ सर्वातिचार-विशुद्धयर्थं रात्रिक (दैवसिक)
प्रतिक्रमण क्रियायां कृत-दोष- निराकरणार्थं
पूर्वाचार्यानुक्रमेण सकल- कर्मक्षयार्थं, भाव-पूजा-
वन्दना-स्तव-समेतं श्री सिद्ध भक्ति, श्री प्रतिक्रमण-
भक्ति, श्री निष्ठितकरण वीर भक्ति, श्री चतुर्विंशति
तीर्थकर भक्ति कृत्त्वा तद्वीनाधिक-दोष विशुद्धयर्थं,
आत्म पवित्री - करणार्थं श्री समाधि भक्ति कायोत्सर्गं
कुर्वेऽहं । (कायोत्सर्ग करे)

(अथेष्ट प्रार्थना)

प्रथमं करणं चरणं द्रव्यं नमः ।

शास्त्राभ्यासो जिनपति-नुतिः संगतिः सर्वदार्यैः ।
सद्-वृत्तानां गुण-गण-कथा दोष-वादे च मौनम् ॥
सर्वस्यापि प्रिय-हित-वचो भावना-चात्म-तत्त्वे ।
सपद्यंतां मम भव-भवे यावदेतेऽपवर्गः ॥१ ॥

तव पादौ मम हृदये, ममहृदयं तव पद द्वये लीनम् ।
तिष्ठतु जिनेन्द्र ! तावद्-यावन्-निर्वाण-सम्प्राप्तिः ॥२ ॥
अक्खर पयत्थहीणं, मत्ता-हीणं च जं मए भणियम् ।
तं खमउ णाण-देव ! य मज्जावि दुक्खक्खयं कुणउ ॥३ ॥

आलोचना

इच्छामि भन्ते ! समाहि-भत्ति-काउस्सग्गो कओ
तस्सालोच्चेऽं, रथणत्तय-सरूप-परमप्पझाण-लक्खण-
समाहि-भत्तीए णिच्चकालं अच्चेमि, पुज्जेमि, वंदामि,
णमस्सामि, दुक्खक्खओ, कम्मक्खओ, बोहिलाओ, सुगड-
गमणं समाहि-मरणं, जिण-गुण-संपत्ति होउ मज्जैं ।

(इतिश्रमण रात्रिक (दैवसिक) प्रतिक्रमण समाप्तम्)

अथ पाक्षिकादि प्रतिक्रमणम्

नमोऽस्तु आचार्य-वन्दनायां प्रतिष्ठापन-
सिद्ध-भक्ति कायोत्सर्गं करोम्यहम् ।

(कायोत्सर्गं करे)

सम्पत्त-णाण दंसण-वीरिय-सुहुमं तहेव अवगहणं ।

अगुरु-लघु-मव्वावाहं अद्वगुणा होंति सिद्धाणं ॥१॥

तवसिद्धे, णयसिद्धे संजमसिद्धे चरित्तसिद्धे य ।

णाणम्मि दंसणम्मि य सिद्धे सिरसा णमंसामि ॥२॥

इच्छामि, भंते ! सिद्धभक्ति काउस्सगगो कओ,
तस्सालोचेउं, सम्मणाण सम्मदंसण-सम्मचरित्त-जुत्ताणं,
अद्विविहकम्म- विप्पमुक्काणं अद्वगुण संपणाणं
उड्डलोय-मथयम्मि पयट्टियाणं, तवसिद्धाणं, णयसिद्धाणं,
संजमसिद्धाणं, चरित्तसिद्धाणं, अतीताणागद-वट्टमाण-
कालत्तय-सिद्धाणं सब्बसिद्धाणं णिच्च कालं अच्चेमि, पुज्जेमि,
वंदामि, णमस्सामि, दुक्खक्खओ, कम्मक्खओ, बोहिलाहो,
सुगङ्गमणं, समाहिमरणं, जिणगुणसंपत्ति होउ मज्जं ।

नमोऽस्तु आचार्य-वन्दनायां प्रतिष्ठापन-श्रुत-
भक्ति कायोत्सर्गं करोम्यहम् । (कायोत्सर्गं करे)

कोटी-शतं द्वादशं चैव कोट्यो, लक्षाण्यशीति-स्वधिकानि चैव ।

पंचाश-दष्टौ च सहस्र-संख्या-मेतच्छुतं पंचं पदं नमामि ॥१॥

अरहंत-भासियत्थं गणहर-देवेहिं गंथियं सम्पं ।

पणमामि भक्तिजुत्तो सुद-णाण-महोवहिं सिरसा ॥२॥

इच्छामि भंते ! सुदभक्तिकाउस्सग्गो कओ, तस्सालोचेउं,
अंगोवंग-पड्णण्य-पाहुडय-परियम्म-सुत्त- पढमाणिओग-
पुव्वगय-चूलिया चेव सुत्तथयथुड-धम्मकहाइयं णिच्चकालं
अच्चेमि, पुज्जेमि, वंदामि, णमस्सामि, दुक्खक्खओ,
कम्मक्खओ, बोहिलाहो, सुगङ्गमणं समाहिमरणं जिणगुण
सम्पत्ति होउ मज्जाँ ।

नमोऽस्तु आचार्य-वन्दनायां प्रतिष्ठापनाचार्य-
भक्ति कायोत्सर्गं करोम्यहम् । (कायोत्सर्गं करे)

श्रुतजलधिपारगेभ्यः स्वपरमतविभावनापटुमतिभ्यः ।
 सुचरित-तपो-निधिभ्यो नमो गुरुभ्यो गुण-गुरुभ्यः ॥१ ॥
 छत्तीस-गुण-समग्रे पंच-विहाचार-करण संदरिसे ।
 सिस्साणुगगह-कुसले धम्माइरिए सदा वंदे ॥२ ॥
 गुरु-भत्ति संजमेण य तरंति संसार-सायरं घोरं ।
 छिणणांति अटु-कम्मं जम्मण-मरणं ण पावेंति ॥३ ॥
 ये नित्यं ब्रत-मंत्र-होम-निरता ध्यानाग्नि-होत्रा कुलाः ।
 षट्-कर्माभि-रतास्तपो-धन-धनाः साधु क्रियाः साधवः ॥
 शील-प्रावरणा गुण-प्रहरणा-शचन्द्रार्क-तेजोऽधिकाः ।
 मोक्ष-द्वार-कपाट-पाटन-भटाः प्रीणांतु मां साधवः ॥४ ॥
 गुरवः पान्तु नो नित्यं ज्ञान-दर्शन-नायकाः ।
 चारित्रार्णव-गम्भीरा मोक्ष-मार्गोपदेशकाः ॥५ ॥

इच्छामि, भंते ! आयरियभत्तिकाउस्सग्गो कओ,
 तस्सालोचेडं सम्मणाण, सम्मदंसण, सम्मचरित्त जुत्ताणं
 पंचविहाचाराणं, आइरियाणं, आयारादि-सुद- णाणोवदेसयाणं
 उवज्ज्वायाणं, ति-रयण-गुण-पालण- रयाणं, सब्बसाहूणं,
 णिच्चकालं अच्चेमि, पुज्जेमि, वंदामि, णमस्सामि, दुक्खब्बखओ,

कम्मक्खओ, बोहिलाहो, सुगइ-गमणं, समाहिमरणं, जिणगुणसंपत्ति
होउ मज्जं ।

(यहाँ शिष्यों और साधर्मियों से युक्त आचार्य (गुरु) अपने इष्ट देव
को नमस्कार करें पश्चात् “समतासर्वभूतेषु” इत्यादि पाठ और वृहदसिद्ध एवं
चारित्रभक्ति अञ्चलिका सहित बोलें)

नमः श्रीवर्धमानाय निर्धूत - कलिलात्मने ।

सालोकानां त्रिलोकानां यद्-विद्या दर्पणायते ॥१ ॥

समता सर्व - भूतेषु संयमः शुभ - भावनाः ।

आर्त-रौद्र-परित्याग-स्तद्धि सामायिकं मतं ॥२ ॥

अथ सर्वातिचार विशुद्धयर्थं पाद्धिक
(चातुर्मासिक) (वार्षिक) प्रतिक्रमण-क्रियायां
कृत-दोष-निराकरणार्थं पूर्वाचार्यानुक्रमेण,
सकल-कर्म-क्षयार्थं, भाव-पूजा -वन्दना- स्तव-समेतं
श्रीसिद्धभक्ति कायोत्सर्गं करोम्यहम् ।

एमो अरिहंताणं आदि दण्डक पेज नं. 137 पर पढ़े ।

श्री सिद्धभक्ति आगे पेज नं. 282 पर पढ़े ।

अथ सर्वातिचार-विशुद्धयर्थं आलोचना चारित्र
भक्ति कायोत्सर्गं करोम्यहम् ।

एमो अरहंताणं आदि दण्डक पेज नं. 137 पर पढ़े ।

चारित्र भक्ति आगे पेज नं. 297 पर पढ़े ।

बृहद-आलोचना

नोट :- यह बृहद् आलोचना आठ दिन में, पाक्षिक चातुर्मासिक में
और वार्षिक प्रतिक्रमण में होती है। अतः जब प्रतिक्रमण करना हो तब की
अर्थात् उस समय की दिन गणना बोलें ।

(इच्छामि भंते ! अद्विमियम्मि आलोचेऽं, अद्वृण्हं
दिवसाणं, अद्वृण्हं राइणं, अब्धंतरदो, पंचविहो आयारो
णाणायारो, दंसणायारो, तवायारो विरियायारो, चारित्तायारो
चेदि ॥१ ॥)

(इच्छामि भंते ! पक्षिखयम्मि आलोचेऽं, पण्णरसण्हं
दिवसाणं, पण्णरसण्हं राइणं, अब्धंतरदो, पंचविहो आयारो,
णाणायारो, दंसणायारो, तवायारो, वीरियायारो चरित्तायारो
चेदि ॥२ ॥)

(इच्छामि भंते ! चउमासियम्मि आलोचेउं, चउणहं मासाणं, अदुणहं पक्खाणं, वीसुन्तर-सयदिवसाणं, वीसुन्तरसय-राङणं, अब्धंतरदो, पंचविहो आयारो, णाणायारो दंसणायारो तवायारो, वीरियायारो चरित्तायारो चेदि ॥३ ॥)

(इच्छामि भंते ! संवच्छरियम्मि आलोचेउं, बारसणहं मासाणं, चउवीसणहं, पक्खाणं, तिणहं-छावट्टिसय- दिवसाणं, तिणहं-छावट्टि-सय-राङणं अब्धंतरदो, पंचविहो आयारो, णाणायारो, दंसणायारो, तवायारो, वीरियायारो चरित्तायारो चेदि ॥४ ॥)

तथ णाणायारो अदुविहो काले, विणए, उवहाणे, बहुमाणे, तहेव अणिणहवणे, विंजण-अथ तदुभये चेदि। णाणायारो अदुविहो परिहाविदो, से अक्खर-हीणं वा, सर-हीणं वा, विंजण-हीणं वा, पद हीणं वा, अथ-हीणं वा, गंथ-हीणं वा, थएसु वा, थुइसु वा, अथक्खाणेसु वा, अणियोगेसु वा, अणियोग-हारेसु वा, अकाले-सज्जाओ कदो वा, कारिदो वा, कीरंतो वा, समणुमणिदो, काले वा, परिहाविदो, अच्छाकारिदं वा, मिच्छा- मेलिदं वा, आ-मेलिदं, वा-मेलिदं, अणणहा-दिणहं, अणणहा-पडिच्छिदं, आवासएसु-परिहीणदाए तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥१ ॥

दंसणायारो अटुविहो

णिस्संकिय णिकंकिखय णिव्विदिगिंच्छा अमूढिद्वी य ।

उवगूहण ठिदिकरणं वच्छल्ल-पहावणा चेदि ॥१ ॥

दंसणायारो अटुविहो परिहाविदो, संकाए, कंखाए,
विदिगिंछाए, अण्ण-दिद्वी-पसंसणाए, परपाखंड-पसंसणाए,
अणायदण-सेवणाए, अवच्छल्लदाए, अपहावणाए, तस्स
मिच्छा मे दुक्कडं ॥२ ॥

तवायारो बारसविहो अब्भंतरो-छविहो, बाहिरो छविहो
चेदि । तथ्य बाहिरो अणसणं, आमोदरियं, वित्ति-परिसंखा,
रस-परिच्छाओ, सरीर-परिच्छाओ, विवित्त सयणासणं चेदि ।
तथ्य अब्भंतरो पायच्छित्तं, विणओ, वेज्जावच्चं, सज्जाओ,
झाणं, विउस्सग्गो चेदि । अब्भंतरं बाहिरं बारसविहं-तवोकम्मं,
ण कदं, णिसणणेण पडिक्कंतं तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥३ ॥

वीरियायारो पंचविहो परिहाविदो वर-वीरिय-
परिक्कमेण, जहुत्त-माणेण, बलेण, वीरिएण, परिक्कमेण
णिगूहियं, तवो-कम्मं, ण कदं, णिसणणेण पडिक्कंतं तस्स
मिच्छा मे दुक्कडं ॥४ ॥

चरित्तायारो तेरसविहो परिहाविदो पंच-महव्वदाणि,
पंच-समिदीओ, तिगुत्तीओ चेदि। तथ्य पढमे महव्वदे
पाणादिवादादो वेरमणं से पुढवि-काइया जीवा
असंखेज्जासंखेज्जा, आऊ-काइया जीवा असंखेज्जासंखेज्जा,
तेऊ-काइया जीवा असंखेज्जासंखेज्जा, वाऊ- काइया-
जीवा असंखेज्जासंखेज्जा, वणप्फदिकाइया जीवा अणंताणंता
हरिया, बीआ, अंकुरा, छिण्णा, भिण्णा एदेसिं, उद्धावणं,
परिदावणं, विराहणं उवधादो कदो वा, कारिदो वा, कीरंतो
वा, समणुमणिदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं॥१॥

बे-इंदिया-जीवा असंखेज्जासंखेज्जा कुक्रिख, किमि,
संख, खुल्लय-वराडय-अक्ख-रिड्य-गण्डबाल, संबुक्क,
सिप्पि, पुलविकाइया एदेसिं उद्धावणं, परिदावणं, विराहणं,
उवधादो कदो वा, कारिदो वा, कीरंतो वा, समणुमणिदो
तस्स मिच्छा मे दुक्कडं॥२॥

ते-इंदिया-जीवा असंखेज्जासंखेज्जा कुन्थूदेहिय
विंच्छिय-गोभिंद-गोजुव-मक्कुण पिपीलियाइया, एदेसिं
उद्धावणं, परिदावणं, विराहणं, उवधादो कदो वा, कारिदो
वा, कीरंतो वा, समणुमणिदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं॥३॥

चउरिंदिया-जीवा असंखेज्जासंखेज्जा दंसमसय-
मक्खि-पयंग-कीड़-भमर-महुयर-गोमच्छि-याइया, एदेसिं
उद्वावणं, परिदावणं, विराहणं, उवधादो कदो वा, कारिदो
वा, कीरंतो वा, समणुमणिणदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं॥४॥

पंचिंदियाजीवा असंखेज्जासंखेज्जा अंडाइया, पोदाइया,
जराइया, रसाइया, संसेदिमा, सम्मुच्छिमा, उब्बेदिमा, उववादिमा,
अवि-चउरासीदि-जोणि- पमुह-सद-सहस्रेसु एदेसिं, उद्वावणं,
परिदावणं, विराहणं, उवधादो कदो वा, कारिदो वा, कीरंतो
वा, समणुमणिणदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं॥५॥

अहावरे दुव्वे महव्वदे मुसावादादो वेरमणं से कोहेण
वा, माणेण वा, मायाए वा, लोहेण वा, राएण वा, दोसेण
वा, मोहेण वा, हस्सेण वा भयेण वा, पदोसेण वा, पमादेण
वा, पेमेण वा, पिवासेण वा, लज्जेण वा, गारवेण वा,
अणादरेण वा, केण-वि- कारणेण जादेण वा, सब्बो मुसावादो
भासिओ, भासाविओ, भासिज्जंतो वि समणुमणिणदो तस्स
मिच्छा मे दुक्कडं॥२॥

अहावरे तव्वे महब्बदे अदिणणा-दाणादो वेरमणं से
गामे वा, णयरे वा, खेडे वा, कव्वडे वा, मडंवे वा, मंडले
वा, पट्टणे वा, दोणमुहे वा, घोसे वा, आसमे वा, सहाए
वा, संवाहे वा, सणिणवेसे वा, तिणहं वा, कटुं वा, वियडिं
वा, मणिं वा, एवमाइयं अदिणणं, गिणिहर्यं, गेणहावियं,
गेणिहज्जंतं वि समणुमणिणदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥३॥

अहावरे चउथ्ये महब्बदे मेहुणादो वेरमणं से देविएसु
वा, माणुसिएसु वा, तेरिच्छएसु वा, अचेयणिएसु वा,
मणुणणा मणुणणोसु रूक्षेसु, मणुणणा मणुणणोसु सद्देसु,
मणुणणामणुणणोसु गंधेसु, मणुणणा मणुणणोसु रसेसु, मणुणणा
मणुणणोसु फासेसु, चक्रिंखदिय-परिणामे, सोदिंदिय-परिणामे,
घाणिंदिय-परिणामे, जिब्बिंदिय परिणामे, फासिंदिय परिणामे,
णो-इंदिय परिणामे, अगुत्तेण अगुत्तिंदिण, णवविहं बंभचरियं,
ण रक्खियं, ण रक्खावियं, ण रक्खिज्जंतो वि समणुमणिणदो
तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥४॥

अहावरे पंचमे महब्बदे परिगग्हादो वेरमणं सो वि
परिगग्हो दुविहो अब्भंतरो बाहिरो चेदि । तथ्य अब्भंतरो परिगग्हो
णाणावरणीयं, दंसणावरणीयं, वेयणीयं, मोहणीयं, आउगं,

णामं गोदं, अंतरायं चेदि अट्टविहो । तथ्य बाहिरो परिग्रहो
उवयरण-भंड-फलह- पीढ-कमण्डलु, संथार-सेज्ज-
उवसेज्ज, भत्तपाणादिभेदेण अणेयविहो, एदेण परिग्रहेण
अट्टविहं कम्मरयं बद्धं, बद्धावियं, बज्जन्तं वि समणुमणिदो
तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥५ ॥

अहावरे छट्टे अणुव्वदे राइ-भोयणादो वेरमणं से
असणं, पाणं, खाइयं, साइयं चेदि । चउव्विहो आहारो से
तितो वा, कडुओ वा, कसाइलो वा, अमिलो वा, महुरो वा,
लवणो वा, अलवणो वा, दुच्चिंतिओ, दुब्बासिओ,
दुप्परिणामिओ दुस्समिणिओ, रत्तीए भुत्तो, भुंजावियो भुंज्जजंतो
वि समणुमणिदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥६ ॥

पंचसमिदीओ, इरियासमिदी, भाषासमिदी,
एसणासमिदी, आदाण-णिकखेवण समिदी, उच्चार-
पस्सवण-खेल-सिंहाणय-वियडि-पइट्टावण-समिदी चेदि ।

तथ्य इरिया समिदी पुव्वुत्तर-दक्खिण-पच्छिम
चउदिसि, विदिसासु, विहरमाणेण, जुगंतर-दिट्ठिणा, भव्वेण
दट्टव्वा । डव-डव-चरियाए, पमाद-दोसेण, पाण-भूद-जीव-

सत्ताणं, उवधादो कदो वा, कारिदो वा, कीरंतो वा
समणुमणिणदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥७॥

तथ भाषा समिदी कवकसा, कडुआ, परुसा णिट्ठुरा,
परकोहिणी, मज्जांकिसा, अइमाणणी, अणयंकरा, छेयंकरा,
भूयाण वहंकरा चेदि । दसविहा भासा, भासिया, भासाविया,
भासिज्जंतो वि समणुमणिणदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥८॥

तथ एसणासमिदी अहाकम्मेण वा, पच्छाकम्मेण वा,
पुराकम्मेण वा, उद्दिद्यउडेण वा, णिद्विद्यउडेण वा, कीडयडेण
वा, साइया, रसाइया, सइंगाला, सधूमिया, अइगिद्धीए, अग्गीव,
छणहं जीव-णिकायाणं विराहणं, काऊण, अपरिसुद्धं, भिक्खं,
अण्णं, पाणं, आहारियं, आहारावियं, आहारिज्जंतं वि
समणुमणिणदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥९॥

तथ आदाण-णिकखेवण-समिदी चक्कलं वा, फलहं
वा, पोत्थयं वा, पीढं वा, कमण्डलुं वा, वियडिं वा, मणिं वा,
एवमाइयं, उवयरणं, अप्पडिलेहिऊण- गेणहंतेण वा, ठवंतेण
वा, पाण-भूद-जीव-सत्ताणं, उवधादो, कदो वा, कारिदो वा
कीरंतो वा समणुमणिणदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥१०॥

तथ उच्चार-पस्सवण-खेल-सिंहाणय-वियडि-
पइट्टावणिया समिदी रत्तीए वा, वियाले वा, अचक्खुविसए,
अवत्थंडिले, अब्भोवयासे, सणिढ्डे, सवीए, सहरिए,
एवमाइयासु, अप्पासु-गट्टाणेसु, पइट्टावंतेण, पाण-भूद-जीव
सत्ताण, उवधादो कदो वा, कारिदो वा, कीरंतो वा,
समणुमणिदो, तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥११॥

तिण्ण-गुन्तीओ मण-गुन्तीओ, वचि-गुन्तीओ काय
गुन्तीओ चेदि । तथ मण-गुन्ती अट्टेझाणे, रुदे झाणे, इह लोय
सण्णाए, पर-लोए-सण्णाए आहार-सण्णाए, भय-सण्णाए,
मेहुण- सण्णाए, परिगह-सण्णाए, एवमाइयासु जा मण-गुन्ती,
ण रक्खिवया, ण रक्खाविया, ण रक्खिज्जंतं वि समणुमणिदो
तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥१२॥

तथ वचि-गुन्ती इत्थि-कहाए, अत्थ-कहाए, भत्त- कहाए,
राय-कहाए, चोर-कहाए, वेर-कहाए, परपासंड-कहाए,
एवमाइयासु जा वचि गुन्ती, ण रक्खिवया, ण रक्खाविया, ण
रखिज्जंतं वि समणुमणिदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥१३॥

तथ कायगुत्ती चित्त-कम्मेसु वा, पोत्त-कम्मेसु वा,
कट्ट कम्मेसु वा, लेप्प कम्मेसु वा, लय-कम्मेसु वा, एवमाइयासु
जा काय गुत्ती, ण रक्खिया, ण रक्खाविया, ण रखिज्जंतं
वि समणुमणिदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥१४॥

दोसु अट्ट-रुद्द-संकिलेस-परिणामेसु, तीसु अप्प सत्थ
संकिलेस परिणामेसु, मिच्छा णाण- मिच्छादंसण-मिच्छा
चरित्तेसु, चउसु उवसगेसु, चउसु सण्णासु, चउसु पच्चएसु
पंचसु चरित्तेसु, छसु जीव णिकाएसु, छसु आवासएसु,
सत्तसु भयेसु, अट्टसु सुद्धीसु, णवसु बंभचेर गुत्तीसु, दससु
समण-धम्मेसु, दससु धम्मज्ञाणेसु, दससु मुण्डेसु, बारसेसु
संजमेसु, बावीसाए परीसहेसु, पणवीसाए भावणासु,
पणवीसाए किरियासु, अट्टारस-सील-सहस्सेसु, चउरासीदि-
गुण- सय-सहस्सेसु, मूल-गुणेसु, उत्तरगुणेसु (अट्टमियम्मि),
(पक्खियम्मि), (चउमासियम्मि), (संवच्छरियम्मि), अदिक्कमो,
वदिक्कमो, अइच्चारो, अणाच्चारो, आभोगो, अणाभोगो जो तं
पडिक्कमामि। मए पडिक्कंतं तस्स मे सम्पत्तमरणं, पंडियमरणं,
वीरिय-मरणं, दुक्खबुद्धओ, कम्मबुद्धओ, बोहिलाओ,
सुगङ्ग-गमणं, समाहि-मरणं, जिणगुण-सम्पत्ति होदु मज्जं।

(नीचे लिखी सम्पूर्ण क्रिया मात्र आचार्य श्री करें।)

**नमोऽस्तु सर्वातिचार-विशुद्धयर्थं सिद्ध-भक्ति
कार्योत्सर्गं करोम्यहं।** (कायोत्सर्ग करें)

लघु सिद्ध भक्ति

सम्मत-णाण-दंसण-वीरिय सुहुमं तहेव अवगहणं।

अगुरु-लघु-मव्वावाहं अटुगुणा होंति सिद्धाणं॥१॥

तव सिद्धे णय सिद्धे संजमसिद्धे चरित्त सिद्धे य।

णाणम्मि दंसणम्मि य सिद्धे सिरसा णमंसामि॥२॥

अञ्चलिका

इच्छामि भंते ! सिद्धभक्ति काउस्सग्गो कओ, तस्सालोचेउं,
सम्मणाण-सम्मदंसण-सम्मचरित्त-जुत्ताणं, अटुविहकम्म-
विष्मुक्काणं, अटुगुणसंपणाणं, उड्लोय- मत्थयम्मि पड्टियाणं,
तवसिद्धाणं, णयसिद्धाणं, संजम सिद्धाणं, चरित्त सिद्धाणं,
अतीताणागदवट्माण- कालत्तय सिद्धाणं, सब्ब सिद्धाणं,

णिच्चकालं, अच्चेमि, पुज्जेमि, वंदामि, णमस्सामि, दुक्खक्खओ,
कम्मक्खओ, बोहिलाहो, सुगङ्ग-गमणं, समाहि-मरणं, जिण
गुण-संपत्ति होदु मज्जां ।

नमोऽस्तु सर्वातिचार-विशुद्धयर्थ- मालोचना-
योगि- भक्ति कायोत्सर्गं करोम्यहम् ।

णमो अरहंताणं णमो सिद्धाणं णमो आइरियाणं ।

णमो उवज्ञायाणं णमो लोए सव्वसाहूणं ॥१ ॥

(कायोत्सर्गं करे)

लघु योगि भक्ति

प्रावृट्-काले सविद्युत-प्र-पतित सलिले वृक्ष-मूलाधिवासाः, ,
हेमन्ते रात्रि-मध्ये प्रति-विगत- भयाः काष्ठ-वत्-त्यक्त देहाः ।
ग्रीष्मे सूर्यांशु-तप्ता-गिरि-शिखर- गताः स्थान कूटांतर-स्थास्,
ते मे धर्म प्रदद्युम्नि-गण- वृषभा मोक्ष-निःश्रेणि-भूताः ॥१ ॥
गिर्हे गिरि--सिहरथा वरिसा-याले रुक्ख-मूल-रयणीसु
सिसिरे वाहिर-सयणा ते साहू वंदिमो णिच्चं ॥२ ॥

गिरि - कन्दर - दुर्गेषु ये वसन्ति दिग्म्बराः।
पाणि-पात्र-पुटाहारा-स्ते यांति परमां गतिम्॥३॥

इच्छामि भंते ! योगिभक्ति काउस्सगो कओ तस्सालोचेउं,
अङ्गाइज्ज दीव-दो-समुद्देसु, पण्णा-रस कम्भूमिसु,
आदावण-रुक्ख-मूल-अब्धोवास- ठाण-मोण वीरासणेककपास
-कुक्कुडासण-चउ- छ-पक्ख- खवणादिजोग -जुत्ताणं
सव्वसाहूणं, पिच्चकालं अच्चेमि, पुज्जेमि, वंदामि, णमस्सामि,
दुक्खक्खओ, कम्मक्खओ, बोहिलाहो, सुगइ-गमणं, समाहिमरणं,
जिणगुणसंपत्ति होदु मज्जां।

आलोचना

इच्छामि भंते ! चरित्तायारो, तेरसविहो, परिहाविदो,
पंच महव्वदाणि, पंच-समिदीओ, ति-गुत्तीओ चेदि। तथ पढमे
महव्वदे पाणादिवादादो वेरमणं से पुढवि-काइया जीवा
असंखेज्जासंखेज्जा, आऊकाइया जीवा असंखेज्जासंखेज्जा,
तेऊ काइया जीवा असंखेज्जासंखेज्जा, वाऊ - काइया -
जीवा असंखेज्जासंखेज्जा, वणप्फदि-काइया जीवा अणंताणंता
हरिया, बीआ, अंकुरा, छिण्णा, भिण्णा एदेसिं, उद्वावणं,

परिदावणं, विराहणं उवधादो कदो वा, कारिदो वा, कीरंतो वा, समणुमणिणदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥१ ॥

बे-इंदिया जीवा असंखेज्जा-संखेज्जा कुक्खि, किमि, संख, खुल्लय-वराडय-अक्ख-रिद्युय-गण्डवाल संबुक्क, सिप्पि, पुलविकाइया एदेसिं उद्वावणं, परिदावणं, विराहणं, उवधादो कदो वा, कारिदो वा, कीरंतो वा, समणुमणिणदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥२ ॥

ते-इंदिया-जीवा असंखेज्जासंखेज्जा कुन्थूहेहिय विंच्छिय-गोभिंद-गोजुव-मक्कुण पिपीलियाइया, एदेसिं उद्वावणं, परिदावणं, विराहणं, उवधादो कदो वा, कारिदो वा, कीरंतो वा, समणुमणिणदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥३ ॥

चउरिंदिया-जीवा असंखेज्जासंखेज्जा दंसमसय-मक्खि-पयंग-कीड-भमर-महुयर-गोमच्छि-याइया, एदेसिं उद्वावणं, परिदावणं, विराहणं, उवधादो, कदो वा, कारिदो वा, कीरंतो वा, समणुमणिणदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥४ ॥

पचिंदियाजीवा असंखेज्जासंखेज्जा अंडाइया, पोदाइया, जराइया, रसाइया, संसेदिमा, सम्मुच्छिमा, उब्बेदिमा, उववादिमा,

अवि-चउरासीदि-जोणि-पमुह- सद- सहस्सेसु एदेसिं, उद्वावणं,
परिदावणं, विराहणं, उवधादो कदो वा, कारिदो वा, कीरंतो
वा, समणुमणिणदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥५ ॥

वद समि-दिंदिय रोथो लोचावासय-मचेल-मण्हाणं
खिदि-सयण-मदंतवणं ठिदि-भोयण मेयभत्तं च ॥
एदे खलु मूलगुणा समणाणं जिणवरेहिं पण्णत्ता ।
एत्थ पमाद कदादो अइचारादो णियत्तो हं ॥२ ॥

छेदोवद्वावणं होदु मज्जं ॥१ ॥

इस प्रकार आचार्य श्री उपर्युक्त पाठ को तीन बार बोलकर अरहंतदेव
के समक्ष अपने दोषों की आलोचना करें। पश्चात् स्वयं प्रायश्चित लेकर
निम्नलिखत पाठ तीन बार बोलें।

पंच महाव्रत-पञ्चसमिति-पञ्चेन्द्रियरोध- लोचादयो
षडावश्यक-क्रिया-अष्टाविंशति- मूलगुणाः उत्तमक्षमामार्द-
वार्जव-शौच-सत्य- संयम-तप- स्त्यागाकिञ्चन्य ब्रह्मचर्याणि
दश-लाक्षणिको धर्मः, अष्टादश-शील-सहस्राणि, चतुरशीति-
लक्षण्गुणाः, त्रयोदशविधं चारित्रं, द्वादशविधं तपश्चेति ।
सकलं-सम्पूर्णं अर्हत्सिद्धाचार्योपाध्याय-सर्व- साधु-साक्षिकं
सम्यक्त्व- पूर्वकं दृढ़-व्रतं, सुव्रतं, समारूढं ते मे भवतु ॥१ ॥

पंचमहाव्रत.....सुव्रतं, समारूढं ते मे भवतु ॥२॥

पञ्चमहाव्रत.....दृढव्रतं, सुव्रतं, समारूढं ते मे भवतु ॥३॥

निष्ठापनाचार्य भक्ति

नमोऽस्तु सर्वातिचार विशुद्धयर्थं निष्ठापनाचार्य
भक्ति कायोत्सर्गं करोम्यहम् । (कायोत्सर्ग करना)

श्रुत-जलधि-पारगेभ्यः स्व-पर-मत-विभावना-पटु-मतिभ्यः ।

सुचरित-तपो-निधिभ्यो नमो गुरुभ्यो गुण-गुरुभ्यः ॥१॥

छत्तीस-गुण-समग्रे पंच-विहाचार-करण-संदरिसे ।

सिस्साणुगग्ह-कुसले धम्माइरिए सदा वन्दे ॥२॥

गुरु-भक्ति-संज्ञेण य तरंति संसार-सायरं घोरं ।

छिण्णांति अट्ट-कम्मं जम्मण-मरणं ण पावेंति ॥३॥

ये नित्यं व्रत-मन्त्र-होम-निरता ध्यानाग्नि-होत्रा-कुला ।

षट्-कर्माभि-रतास्तपो-धन-धनाः साधु क्रियाः साधवः ।

शील-प्रावरणा गुण-प्रहरणा-श्चन्द्राक-तेजोधिकाः,

मोक्ष-द्वार-कपाट-पाटन-भटाः प्रीणांतु मां साधवः ॥४॥

गुरवः पान्तु नो नित्यं ज्ञान-दर्शन-नायकाः ।
चारित्रार्णव-गंभीरा मोक्ष-मार्गोपदेशकाः ॥५ ॥

(यहाँ आचार्य सहित शिष्य मुनि और साधर्मी मुनि मिलकर आचार्य श्री के आगे निम्नलिखित पाठ बोलें)

इच्छामि भंते ! (पक्षिखयम्मि), (चउमासियम्मि), (संवच्छिरयम्मि) आलोचेऽं, पंचमहव्वदाणि तथ पढमं महव्वदं पाणादिवादादो वेरमणं, विदियं महव्वदं मुसावादादो वेरमणं, तिदियं महव्वदं अदिणा-दाणादो वेरमणं, चउथं महव्वदं मेहुणादो वेरमणं, पंचमं महव्वदं परिगग्हादो वेरमणं, छटुं अणुव्वदं राङ्गभोयणादो वेरमणं, तिस्सु गुत्तीसु, णाणेसु, दंसणेसु, चरित्तेसु, बावीसाए परीसहेसु, पण-वीसाए भावणासु, पण-वीसाए किरियासु, अट्टारस-सील-सहस्सेसु, चउरासीदि-गुण- सय-सहस्सेसु, बारसण्हं संजमाणं, बारसण्हं तवाणं, बारसण्हं अंगाणं, तेरसण्हं चरित्ताणं, चउदसण्हं पुव्वाणं, एयारसण्हं पडिमाणं दसविह मुण्डाणं, दसविह-समण-धम्माणं, दसविह-धम्मज्ञाणाणं, णवण्हं बंभचेर-गुत्तीणं, णवण्हं णो-कसायाणं, सोलसण्हं कसायाणं, अट्टण्हं कम्माणं, अट्टण्हं सुद्धीणं, अट्टण्हं पवयण-माउयाणं, सत्तण्हं भयाणं, सत्तविहसंसाराणं, छण्हं

जीव-णिकायाणं, छण्हं आवासयाणं, पंचण्हं इन्दियाणं, पंचण्हं
 महव्ययाणं, पंचण्हं समिदीणं, पंचण्हं चरित्ताणं, चउण्हं सण्णाणं
 चउण्हं पच्चयाणं, चउण्हं उवसग्गाणं, मूलगुणाणं, उत्तरगुणाणं,
 दिद्वियाए, पुद्वियाए, पदोसियाए, परिदाव-णियाए, से कोहेण
 वा, माणेण वा, मायाए वा, लोहेण वा, रागेण वा, दोसेण वा,
 मोहेण वा, हस्सेण वा, भएण वा, पदोसेण वा, पमादेण वा,
 पिम्मेण वा, पिवासेण वा, लज्जेण वा, गारवेण वा, एदेसिं
 अच्चासादणाए, तिण्हं दंडाणं, तिण्हं लेस्साणं, तिण्हं गारवाणं,
 तिण्हं अप्पसत्थ- संकिलेसपरिणामाणं, दोण्हं अद्वृरुद, संकिलेस
 -परिणामाणं, मिच्छाणाण-मिच्छादंसण- मिच्छाचरित्ताणं,
 मिच्छत्त-पाउगं असंजमपाउगं, कसाय-पाउगं, जोग पाउगं,
 अप्पाउग सेवणदाए, पाउग-गरहणदाए इत्थ मे जो कोई
 (पक्खियम्मि) (चउमासियम्मि) (संवच्छरियम्मि) अदिक्कमो,
 वदिक्कमो, अइचारो, अणाचारो, आभोगो, अणाभोगो, तस्स
 भंते ! पडिक्कमामि पडिक्ककंतं तस्स मे सम्मत्त-मरणं पंडियमरणं,
 वीरिय-मरणं, दुक्खक्खओ, कम्मक्खओ बोहिलाहो, सुगइ-गमणं,
 समाहि-मरणं, जिण-गुण-संपत्ति, होदु मज्जं ।

वद-समि-दिंदिय-रोधो लोचावासय-मचेल-मण्हाणं ।
 खिदि-सयण-मदंतवणं ठिदि-भोयण मेय-भत्तं च ॥१ ॥

एदे खलु मूलगुणा समणाणं जिणवरेहिं पण्णत्ता ।
एथ पमाद-कदादो अइचारादो णियत्तो हं ॥२॥

छेदोवद्वावणं होदु मज्जं ।

(यह पाठ तीन बार बोलना चाहिए)

पञ्चमहाव्रत-पञ्चसमिति-पञ्चेन्द्रियरोध लोचादि
षडावश्यक-क्रियाष्टाविंशति मूलगुणाः, उत्तमक्षमामार्दवार्जव
-शौच-सत्य संयम-तप- स्त्यागाकिञ्चन्य- ब्रह्मचर्याणि
दशलाक्षणिको धर्मः, अष्टादश-शील- सहस्राणि, चतुरशीति-
लक्षणाः, त्रयोदशविधं चारित्रं, द्वादशविधं तपश्चेति, सकलं,
सम्पूर्णं, अहत्सिद्धा-चार्योपाध्याय-सर्व- साधु-साक्षिकं,
सम्यक्त्वं पूर्वकं दृढब्रतं, सुव्रतं समारूढं ते मे भवतु ॥१॥

पञ्चमहाव्रत.....सुव्रतं, समारूढं ते मे भवतु ॥२॥

पञ्चमहाव्रत.....समारूढं ते मे भवतु ॥३॥

प्रतिक्रमण भवितः

अथ सर्वातिचार-विशुद्धयर्थं (पाक्षिक)
(चातुर्मासिक) (वार्षिक) प्रतिक्रमण क्रियायां कृत-दोष-
निराकरणार्थं पूर्वाचार्यानुक्रमेण, सकल-कर्म-क्षयार्थं,
भाव पूजा-वन्दना- स्तव समेतं श्री प्रतिक्रमण भवित
कायोत्सर्गं करोम्यहम् ।

णमो अरिहंताणं आदि दण्डक पेज नं. 137 पर पढे।

गणधर-वलय

जिनान् जिताराति-गणान् गरिष्ठन्,
 देशावधीन् सर्व-परावधीं-श्च ।
 सत्-कोष्ठ-बीजादि-पदानुसारीन् ।
 स्तुवे गणेशानपि तद्-गुणाप्त्यै ॥१ ॥

संभिन्न-श्रोतान्वित-सन्-मुनीन्द्रान्,
 प्रत्येक-सम्बोधि-बुद्ध-धर्मान् ।
 स्वयं-प्रबुद्धांश्च विमुक्ति-मार्गान्
 स्तुवे गणेशानपि-तद्-गुणाप्त्यैः ॥२ ॥

द्विधा मनः पर्यय-चित्-प्रयुक्तान्,
 द्विपञ्च-सप्तद्वय-पूर्व-सक्तान् ।
 अष्टांग नैमित्तिक शास्त्र दक्षान्,
 स्तुवे गणेशानपि-तद् गुणाप्त्यैः ॥३ ॥

विकुर्वणाख्यद्विः-महा-प्रभावान्
 विद्याधरांश्चारण-ऋद्धि-प्राप्तान् ।
 प्रज्ञाश्रितान् नित्य-ख-गामिनश्च,
 स्तुवे गणेशानपि-तद् गुणाप्त्यैः ॥४ ॥

आशी विषान् दृष्टि-विषान् मुनीन्द्रा-
 नुग्राति-दीप्तोत्तम तप्त तप्तान् ।
 महातिघोर-प्रतपः प्रसक्तान्,
 स्तुवे गणेशानपि तद्-गुणाप्त्यैः ॥५ ॥
 वन्द्यान् सुरै-धौर-गुणांश्च लोके,
 पूज्यान् बुधै-धौर-पराक्रमांश्च ।
 घोरादि-संसद-गुण ब्रह्म युक्तान्,
 स्तुवे गणेशानपि तद् गुणाप्त्यैः ॥६ ॥
 आमर्द्धि-खेलर्द्धि-प्रजल्ल-विडर्द्धि-
 सर्वर्द्धि-प्राप्तांश्च व्यथादि-हंत्रून् ।
 मनो-वचः काय-बलोपयुक्तान्
 स्तुवे गणेशानपि तद्-गुणाप्त्यैः ॥७ ॥
 सत् क्षीर-सर्पि-र्मधुरामृतर्द्धीन्,
 यतीन् वराक्षीण महानसांश्च ।
 प्रवर्धमानांस्त्रिजगत्-प्रपूज्यान्,
 स्तुवे गणेशानपि तद्-गुणाप्त्यैः ॥८ ॥

सिद्धालयान् श्रीमहतोऽतिवीरान्,
 श्री वर्द्धमानद्विंशि विबुद्धि-दक्षान् ।
 सर्वान् मुनीन् मुक्तिवरा-नृषीन्द्रान्,
 स्तुवे गणेशानपि-तद्-गुणाप्त्यैः ॥९ ॥
 नृ-सुर-खचर-सेव्या विश्व-श्रेष्ठद्विंशि-भूषा,
 विविध-गुण-समुद्रा मार मातंग-सिंहाः ।
 भव-जल-निधि-पोता वन्दिता मे दिशन्तु,
 मुनिगण-सकलाः श्री-सिद्धिदाः सदृषीन्द्राः ॥१० ॥
 नित्यं यो गणभूम्पत्र, विशुद्धसन् जपत्यमुम् ।
 आस्रवस्तस्य पुण्यानां, निर्जरा पापकर्मणाम् ॥
 नश्यादुपद्रवकश्चिद्, व्याधिभूत विषादिभिः ।
 सदसत् वीक्षणे स्वप्ने, समाधिश्च भवेन्मृतो ॥

(यहाँ आचार्य श्री निम्नलिखित प्रतिक्रमण दण्डक बोले और उतने काल पर्यन्त सर्व शिष्य एवं साधर्मी मुनिगण कायोत्सर्ग मुद्रा से स्थित रहकर सुनें ।)

प्रतिक्रमण-दण्डक

णमो अरहंताणं णमो सिद्धाणं णमो आइरियाणं ।
 णमो उवज्ञायाणं णमो लोए सब्बसाहूणं ॥१ ॥

ણમો જિણાણ^૧, ણમો ઓહિ જિણાણ^૨, ણમો પરમોહિ-જિણાણ^૩, ણમો સવ્વોહિ-જિણાણ^૪, ણમો અણંતોહિ-જિણાણ^૫, ણમો કોઢુ-બુદ્ધીણ^૬, ણમો બીજ-બુદ્ધીણ^૭, ણમો પાદાણુ-સારીણ^૮, ણમો સંભિણ્ણ-સોદારણ^૯, ણમો સયં-બુદ્ધાણ^{૧૦}, ણમો પત્તેય-બુદ્ધાણ^{૧૧}, ણમો બોહિય-બુદ્ધાણ^{૧૨}, ણમો ઉજુમદીણ^{૧૩}, ણમો વિઉલ-મદીણ^{૧૪}, ણમોદસ પુષ્ટીણ^{૧૫}, ણમો ચઉદસ પુષ્ટીણ^{૧૬}, ણમો અદુંગ-મહા-ણિમિત્ત- કુસલાણ^{૧૭}, ણમો વિઉવ્વિઝું-પત્તાણ^{૧૮}, ણમો વિજ્જાહરાણ^{૧૯}, ણમો ચારણાણ^{૨૦}, ણમો પણણ-સમણાણ^{૨૧}, ણમો આગાસગામીણ^{૨૨}, ણમો આસી- વિસાણ^{૨૩}, ણમો દિદ્ધિવિસાણ^{૨૪}, ણમો ઉગ તવાણ^{૨૫}, ણમો દિત્ત-તવાણ^{૨૬}, ણમો તત્ત-તવાણ^{૨૭}, ણમો મહા તવાણ^{૨૮}, ણમો ઘોર-તવાણ^{૨૯}, ણમો ઘોર-ગુણાણ^{૩૦}, ણમો ઘોર પરક્કમાણ^{૩૧}, ણમો ઘોર-ગુણ-બંખયારીણ^{૩૨}, ણમો આમોસહિ-પત્તાણ^{૩૩}, ણમો ખેલ્લોસહિ-પત્તાણ^{૩૪}, ણમો જલ્લો સહિ-પત્તાણ^{૩૫}, ણમો વિષ્પોસહિ-પત્તાણ^{૩૬}, ણમો સવ્વોસહિ-પત્તાણ^{૩૭}, ણમો મણ-બલીણ^{૩૮}, ણમો વચ્ચિ-બલીણ^{૩૯}, ણમો કાયબલીણ^{૪૦}, ણમો ખીર-સવીણ^{૪૧}, ણમો સાષ્પિ-સવીણ^{૪૨}, ણમો મહુર સવીણ^{૪૩}, ણમો અમિય-સવીણ^{૪૪},

एनमो अकखीण महाणसाणै५, एनमो बड्डमाणाणै६, एनमो
सिद्धायदणाणै७, एनमो भयवदो-महादि-महावीर- बड्डमाण-
बुद्ध-रिसीणो८ चेदि ।

जस्संतियं धम्म-पहं णियच्छे, तस्संतियं वेणइयं पउं जे ।

काएण वाचा मणसा वि णिच्चं, सक्कारए तं सिर-पंचमेण ॥१॥

सुदं मे आउस्संतो ! इह खलु समणेण, भयवदो,
महादि-महावीरेण, महा-कस्सवेण, सव्वणहुणा, सव्व लोग-
दरिसिणा, सदेवासुर-माणुसस्स लोयस्स, आगदिगदि-
चवणोववादं, बंधं, मोक्खं, इङ्गि, ठिंदि, जुदि, अणुभागं, तक्कं,
कलं, मणो, माणसियं, भूतं, कयं, पडिसेवियं, अदिकम्मं,
अरुहकम्मं, सव्वलोए, सव्वजीवे, सव्वभावे, सव्वं समं जाणन्ता
पस्संता विहर-माणेण, समणाणं, पंचमहव्वदाणि, राङ्गभोयण-
वेरमण-छटाणि अणुव्वदाणि स-भावणाणि, समाउग पदाणि,
स-उत्तर-पदाणि, सम्मं धम्मं उवदेसिदाणि । तं जहा -

पठमे महव्वदे पाणा दिवादादो वेरमणं, विदिए महव्वदे
मुसावादादो वेरमणं, तिदिए महव्वदे अदिणादाणादो वेरमणं,
चउथ्ये महव्वदे मेहुणादो वेरमणं, पंचमे महव्वदे परिगगहादो
वेरमणं, छटे अणुव्वदे राङ्ग-भोयणादो वेरमणं चेदि ।

तत्थ पढमे महव्वदे सब्बं भंते ! पाणादिवादं
पच्चकखामि जावज्जीवं, तिविहेण-मणसा, वचसा, काएण,
से एङ्गिंदिया वा, बे इंदिया वा, ते इंदिया वा, चउरिंदिया वा,
पंचिंदिया वा पुढवि-काइए वा, आऊ-काइए वा,
तेऊ-काइए-वा, वाऊ-काइए-वा, वणप्पदि-काइए वा,
तस काइए वा, अंडाइए वा, पोदाइए वा, जराइए वा,
रसाइए वा, संसेदिमे वा, समुच्छिमे वा, उब्बेदिमे वा,
उववादिमे वा, तसे वा, थावरे वा, बादरे वा, सुहुमे वा,
पाणे वा भूदे वा, जीवे वा, सत्ते वा, पज्जत्ते वा, अपज्जत्ते
वा, अविचउरासीदि- जोणि-पमुह-सद-सहस्रेसु, णेव सयं
पाणादिवादिज्ज णो अणणोहिं पाणे, अदिवादावेज्ज, अणणोहिं
पाणे, अदिवादिज्जंतो वि ण समणुमणिज्ज। तस्स भंते !
अइचारं पडिक्कमामि, णिंदामि, गरहामि, अप्पाणं, वोस्सरामि।

पुब्बिंचणं भंते ! जं पि मए रागस्स वा, दोस्सस्व वा,
मोहस्स वा, वसंगदेण सयं पाणे अदिवादिदे, अणणोहिं पाणे,
अदिवादाविदे, अणणोहिं पाणे अदिवादिज्जंते वि समणुमणिणदो
तं वि।

*** इमस्स पिण्गंथस्स, पवयणस्स, अणुत्तरस्स,
केवलियस्स, केवलि-पण्णत्तस्स धम्मस्स-अहिंसा- लक्खणस्स,
सच्चा- हिट्टियस्य, विणय- मूलस्स, खमा-बलस्स
अट्ठारस-सील- सहस्स- परिमंडियस्स, चउरासीदि-गुण-
सय-सहस्स, विहू-सियस्स, णवसु- बंभचेर-गुत्तस्स, णियदि-
लक्खणस्स, परिचाग- फलस्स, उवसम-पहाणस्स,
खंतिमगग-दे सयस्स, मुत्ति-मगग- पयासयस्स, सिद्धि-
मगगपज्ज्व-साहणस्स, से कोहेण वा, माणेण वा, मायाए वा,
लोहेण वा, अणाणेण वा, अदंसणेण वा, अवीरिण वा,
असंयमेण वा असमणेण वा, अणहि-गमणेण वा, अभिमंसिदाए
वा, अबोहिदाए वा, रागेण वा, दोसेण वा, मोहेण वा, हस्सेण
वा, भएण वा, पदोसेण वा, पमादेण वा, पेम्मेण वा, पिवासेण
वा, लज्जेण वा, गारवेण वा, अणादरेण वा, केण वि कारणेण
जादेण वा, आलसदाए, बालिसदाए, कम्म-भारिगदाए,
कम्मगुरु-गदाए, कम्म-दुच्चरिदाए, कम्म-पुरुक्कडदाए,
ति-गारव-गुरु- गदाए, अबहुसुददाए, अविदिद- परमद्वदाए,
तं सव्वं पुव्वं, दुच्चरियं गरहामि । आगमेसिं च अपच्चकिखयं-
पच्चकखामि, अणालोचियं-आलोचेमि, अणिंदियं- णिंदामि,
अगरहियं-गरहामि, अपडिक्ककंतं- पडिक्कमामि, विराहणं

वोस्सरामि, आराहणं अब्भुद्वेमि, अण्णाणं वोस्सरामि, सण्णाणं अब्भुद्वेमि, कुदंसणं वोस्सरामि, सम्मदंसणं अब्भुद्वेमि, कुचरियं वोस्सरामि, सुचरियं अब्भुद्वेमि, कुतवं वोस्सरामि, सुतवं अब्भुद्वेमि, अकरणिज्जं वोस्सरामि, करणिज्जं अब्भुद्वेमि, अकिरियं वोस्सरामि, किरियं अब्भुद्वेमि, पाणादिवादं वोस्सरामि, अभयदाणं अब्भुद्वेमि, मोसं वोस्सरामि, सच्चं अब्भुद्वेमि, अदिण्णादाणं वोस्सरामि, दिण्णं-कप्प-णिज्जं अब्भुद्वेमि, अबंभं वोस्सरामि, बंभचरियं अब्भुद्वेमि, परिगगहं वोस्सरामि, अपरिगगहं अब्भुद्वेमि, राङ्-भोयणं वोस्सरामि, दिवा- भोयण-मेग-भत्तं- पच्चुप्पणं-फासुगं-अब्भुद्वेमि, अट्ट- रुद्ध- ज्ञाणं वोस्सरामि, धम्म सुक्क-ज्ञाणं अब्भुद्वेमि, किणह-णील-काउ-लेस्सं वोस्सरामि, तेउ-पम्म- सुक्क-लेस्सं अब्भुद्वेमि, आरंभं वोस्सरामि, अणारंभं अब्भुद्वेमि, असंजमं वोस्सरामि, संजमं अब्भुद्वेमि, सगंथं वोस्सरामि, णिगंथं अब्भुद्वेमि, सचेलं वोस्सरामि, अचेलं अब्भुद्वेमि, अलोचं वोस्सरामि, लोचं अब्भुद्वेमि, एहाणं वोस्सरामि, अणहाणं अब्भुद्वेमि, अखिदि सयणं वोस्सरामि, खिदि-सयणं अब्भुद्वेमि, दंतवणं वोस्सरामि, अदंतवणं अब्भुद्वेमि, अट्टिदि-भोयणं वोस्सरामि, ठिदि-भोयण- मेग-भत्तं अब्भुद्वेमि, अपाणिपत्तं वोस्सरामि, पाणिपत्तं अब्भुद्वेमि, कोहं वोस्सरामि, खंतिं अब्भुद्वेमि, माणं

वोस्सरामि, महवं अब्धुद्देमि, मायं वोस्सरामि, अज्जवं अब्धुद्देमि,
लोहं वोस्सरामि, संतोसं अब्धुद्देमि अतवं वोस्सरामि,
दुवादस-विह-तवो- कर्मं अब्धुद्देमि मिच्छत्तं परिवज्जामि, सम्पत्तं
उवसंपज्जामि, असीलं परिवज्जामि, सुसीलं उवसंपज्जामि,
ससल्लं परिवज्जामि, णिसल्लं उवसंपज्जामि, अविणयं
परिवज्जामि, विणयं उवसंपज्जामि, अणाचारं परिवज्जामि,
आचारं उवसंपज्जामि, उम्मगं परिवज्जामि, जिणमगं
उवसंपज्जामि, अखंतिं परिवज्जामि, खंतिं उवसंपज्जामि, अगुत्तिं
परिवज्जामि, गुत्तिं उवसंपज्जामि, अमुत्तिं परिवज्जामि, सुमुत्तिं
उवसंपज्जामि, असमाहिं परिवज्जामि, सुसमाहिं उवसंपज्जामि,
ममत्तिं परिवज्जामि, णिम्ममत्तिं उवसंपज्जामि, अभावियं भावेमि,
भावियं ण भावेमि! इमं णिगगंथं पव्वयणं, अणुत्तरं
केवलियं-पडिपुण्णं, णेगाइयं, सामाइयं संसुद्धं, सल्लघट्टाणं-
सल्लघत्ताणं, सिद्धि मगं, सेढि मगं, खंति-मगं, मुत्ति-मगं,
पमुत्ति मगं, मोक्ख-मगं पमोक्ख-मगं, णिज्जाण मगं, णिव्वाण
मगं, सव्व-दुक्ख-परिहाणि-मगं, सुचरिय- परिणिव्वाण-मगं,
जत्थ-ठिया-जीवा, सिज्जांति, बुज्जांति, मुंचांति, परिणिव्वाणयंति,
सव्व-दुक्खाणमंतं करेति, तं सद्वामि, तं पत्तियामि, तं रोचेमि,

तं फासेमि, इदो उत्तरं, अण्णं णत्थि, ण भूदं, ण भविस्सदि
कयाचिवा, कुदोचिवा, णाणेण वा, दंसणेण वा, चारित्तेण वा
सुत्तेण वा, सीलेण वा, गुणेण वा, तवेण वा णियमेण वा,
वदेण वा, विहारेण वा, आलएण वा, अज्जवेण वा लाहवेण
वा, अणेण वा, वीरिएण वा, समणोमि, संजदोमि, उवरदोमि,
उवसंतोमि, उवहि-णियडि-माण-माया-मोस-मूरण,
मिच्छाणाणमिच्छा दंसण मिच्छा चरित्तं च पडिविरदोमि । सम्म
णाण-सम्मदंसण- सम्मचरित्तं च रोचेमि । जं जिण वरेहि पण्णत्तो,
जो मए पक्खिय (चउमासिय) (संवच्छरिय) इरयावहि-केस-
लोचाइचारस्स, संथारादिचारस्स, पंथादिचारस्स, सव्वादिचारस्स,
उत्तमटुस्स, सम्मचरित्तं च रोचेमि ।

पढमे महब्बदे पाणादिवादादो वेरमणं, उवट्टावण-मंडले,
महत्थे, महागुणे, महाणुभावे, महाजसे, महापुरिसाणु-चिण्णे,
अरहंत-सक्खियं, सिद्ध-सक्खियं, साहु सक्खियं,
अण-सक्खियं, पर-सक्खियं, देवता-सक्खियं, उत्तमटुम्हि ।
“इदं मे महब्बदं, सुब्बदं, दिढब्बदं होदु, णित्थारयं, पारयं,
तारयं, आराहियं चावि ते मे भवतु ।”

प्रथमं महाक्रतं सर्वेषां ब्रतधारिणां, सम्यक्त्वपूर्वकं
दृढ़क्रतं, सुक्रतं, समारूढं ते मे भवतु ॥३ ॥

एमो अरिहंताणं.....सब्वसाहूणं ॥३ ॥

आहावरे विदिए महब्वदे सब्वं भंते ! मुसावादं
पच्चकखामि, जावज्जीवेण, तिविहेण मणसा-वचसा- काएण,
से कोहेण वा, माणेण वा, मायाए वा, लोहेण वा, रागेण
वा, दोसेण वा, मोहेण वा, हस्सेण वा, भएण वा, पदोसेण
वा, पमादेण वा, पिम्मेण वा, पिवासेण वा, लज्जेण वा,
गारवेण वा, अणादरेण वा, अणेण केण वि कारणेण
जादेण वा, णेव सयं मोसं भासेज्ज, णो अणेहिं मोसं
भासाविज्ज, णो अणेहिं भासिज्जंतं वि समणुमणिज्ज,
तस्स भंते! अइच्चारं पडिक्कमामि, णिंदामि, गरहामि, अप्पाणं
वोस्सरामि ।

पुब्विंचणं भंते! जं वि मए रागस्स वा, दोसस्स वा, मोहस्स
वा, वसंगदेण सयं मोसं भासियं, अणेहिं मोसं भासावियं, अणेहिं
मोसं भासिज्जंतं वि समणुमणिदो तं वि ।

इमस्स णिगंथस्ससम्मचरितं च रोचेमि । पेज नं. 192 पर देखें

विदिए महब्बदे मुसावादादो वेरमणं, उवट्टावण-मंडले,
महत्थे, महागुणे, महाणुभावे, महाजसे, महापुरिसाणु-चिण्णे,
अरहंत-सक्रिखयं, सिद्ध-सक्रिखयं, साहु सक्रिखयं,
अप्प-सक्रिखयं, पर सक्रिखयं, देवता-सक्रिखयं, उत्तमट्टम्हि।
“इदं मे महब्बदं, सुब्बदं, दिढब्बदं होदु, णित्थारयं, पारयं,
तारयं, आराहियं चावि ते मे भवतु।”

द्वितीयं महाब्रतं सर्वेषां ब्रतधारिणां, सम्यक्त्वपूर्वकं
दृढब्रतं, सुव्रतं, समारूढं ते मे भवतु ॥३ ॥

एमो अरिहंताणं.....सब्बसाहूणं ॥३ ॥

आहावरे तिदिए महब्बदे सब्बं भंते ! अदिणा-दाणं
पच्चकखामि, जावज्जीवं, तिविहेण मणसा-वचसा-काएण,
से देसे वा, गामे वा, णयरे वा, खेडे वा, कब्बडे वा, मंडवे
वा, मंडले वा, पट्टणे वा, दोण मुहे वा, घोसे वा, आसणे
वा, सहाए वा, संवाहे वा, सणिणवेसे वा, तिणं वा, कटुं वा,
वियडिं वा, मणिं वा, खेत्ते वा, खले वा, जले वा, थले वा,
पहे वा, उप्पहे वा, रणे वा, अरणे वा, णटुं वा, पमुटुं वा,
पडिदं वा, अपडिदं वा, सुणिहिदं वा, दुणिहिदं वा, अप्पं

वा, बहुं वा, अणुयं वा, थूलं वा, सचित्तं वा, अचित्तं वा,
मज्जात्थं वा, बहिथं वा, अविदंतंतरसोहण -णिमित्तं, वि
णोव सयं अदत्तं गेण्हिज्ज, णो अणोहिं अदत्तं गेण्हाविज्ज
णो अणोहिं अदत्तं गेण्हिज्जंतं विसमणुमणिज्ज, तस्म भंते !
अङ्गार, पडिक्कमामि, णिंदामि, गरहामि, अप्पाणं वोस्सरामि।

पुल्विंचणं भंते! जं वि मए रागस्स वा दोसस्स वा, मोहस्स
वा, वसंगदेण, सयं अदल्लं गेण्हिदं, अणोहिं अदल्लं गेण्हाविदं,
अणोहिं अदल्लं गेण्हिज्जंतं, वि समणुमणिदो तं वि।

इमस्स णिगंथस्स सम्मचरित्तं च रोचेमि। पेज नं. 192 पर देखें

तिदिए महब्बदे अदिणणा-दाणादो वेरमणं,
उवद्वावण-मंडले, महत्थे, महागुणे, महाणुभावे, महाजसे,
महापुरिसाणु-चिण्णे, अरहंत-सक्खियं, सिद्ध-सक्खियं, साहु
सक्खियं, अप्प-सक्खियं, पर-सक्खियं, देवता-सक्खियं,
उत्तमद्वम्हि। “इदं मे महब्बदं, सुव्वदं, दिढब्बदं होदु, णित्थारयं,
पारयं, तारयं, आराहियं चावि ते मे भवतु।”

तृतीयं महाब्रतं सर्वेषां व्रतधारिणां, सम्यक्त्वपूर्वकं
दृढब्रतं, सुव्रतं, समारूढं ते मे भवतु॥३॥

णमो अरिहंताणं.....सव्वसाहूणं ॥३॥

आहावरे चउथे महब्बदे सव्वं भंते ! अबंभं
पच्चक्खामि, जावज्जीवं, तिविहेण मणसा-वचसा- काएण,
से देविएसु वा, माणुसिएसु वा, तिरिच्छिएसु वा, अचेयणिएसु
वा, कटु-कम्मेसु वा, चित्त कम्मेसु वा, पोत्त कम्मेसु वा,
लेप्प कम्मेसु वा, लय-कम्मेसु वा, सिल्ला-कम्मेसु वा,
गिह-कम्मेसु वा, भित्ति कम्मेसु वा भेदकम्मेसु वा, भंडकम्मेसु
धादु-कम्मेसु वा, दंत कम्मेसु वा, हृथ संघट्टणदाए,
पाद-संघट्टणदाए, पुगल-संघट्टणदाए, मणुण्णामणुण्णोसु सद्देसु,
मणुण्णामणुण्णोसु रूवेसु, मणुण्णामणुण्णोसु गंधेसु,
मणुण्णामणुण्णोसु रसेसु, मणुण्णामणुण्णोसु फासेसु, सोदिंदिय
परिणामे, चक्रिंखदिय-परिणामे, धारिंदिय-परिणामे, जिबिंदिय-
परिणामे, फासिंदिय-परिणामे, णो-इन्दिय, परिणामे,
अगुत्तेण, अगुत्तिंदिएण, णोव सयं अबंभं सेविज्ज, णो अणोहिं
अबंभं सेवाविज्ज, णो अणोहिं अबंभं सेविज्जंतं वि
समणुमणिज्ज, तस्स भंते ! अङ्गचारं, पडिक्कमामि, णिंदामि,
गरहामि, अप्पाणं वोस्सरामि ।

पुव्विच्यणं भंते! जं वि मए रागस्स वा, दोसस्स वा
मोहस्म वा, वसंदेण सयं अबंभं सेवियं, अण्णोहिं अबंभं सेवावियं,
अण्णोहिं अबंभं सेविज्जंतं वि समणुमणिणदो तं वि।

इमस्स णिगगंथस्ससम्मचरित्तं च रोचेमि। पेज नं. 192 पर देखें

चउथे महव्वदे अबंभादो वेरमणं, उवद्वावण-मंडले,
महत्थे, महागुणे, महाणुभावे, महाजसे, महापुरिसाणु-चिणे,
अरहंत-सक्रिखयं, सिद्ध-सक्रिखयं, साहु-सक्रिखयं, अप्प-
सक्रिखयं, पर सक्रिखयं, देवता-सक्रिखयं, उत्तमदृम्हि “इदं मे
महव्वदं, सुव्वदं, दिढव्वदं होदु, णित्थारयं, पारयं, तारयं,
आराहियं चावि ते मे भवतु।”

चतुर्थं महाक्रतं सर्वेषां व्रतधारिणां, सम्यक्त्वपूर्वकं
दृढ़क्रतं, सुक्रतं, समारूढं ते मे भवतु॥३॥

णमो अरिहंताणं.....सव्वसाहूणं॥३॥

अहावरे पंचमे महव्वदे सव्वं भंते ! दुविहं-परिगगहं
पच्चकखामि। तिविहेण मणसा-वचसा-काएण। सो परिगगहो
दुविहो अब्बंतरो बाहिरो चेदि। तथ अब्बंतर परिगगहं।

मिच्छत्त-वेय-राया- तहेव हस्मादिया य छहोसा।
चत्तारि तह कसाया चउदस अब्बंतरं गंथा॥१॥

तत्थ बाहिरं परिगगहं से हिरण्णं वा, सुवण्णं वा,
धणं वा, खेत्तं वा, खलं वा, वत्थुं वा, पवत्थुं वा, कोसं वा,
कुठारं वा, पुरं वा, अंत-उरं वा, बलं वा, वाहणं वा, सयडं
वा, जाणं वा, जपाणं वा, जुगं वा, गह्यिं वा, रहं वा,
सदणं वा, सिवियं वा, दासी-दास-गो- महिस-गवेडयं
मणि-मोत्तिय संख- सिप्पिपवालयं, मणिभाजणं वा, सुवण्ण
भाजणं वा, रजत भाजणं वा, कंस भाजणं वा, लोह भाजणं
वा, तंब भाजणं वा, अंडजं वा, वोडजं वा, रोमजं वा,
वक्कलजं वा, चम्मजं वा, अप्पं वा, बहुं वा, अणुं वा, थूलं
वा, सच्चित्तं वा, अच्चित्तं वा, अमत्थुं वा, बहित्थं वा, अवि
वालग-कोडि मित्तं पि णेव सयं असमण-पाउगं परिगगहं
गिणहज्ज णो अणोहिं असमण-पाउगं परिगगहं-गेणहाविज्ज,
णो अणोहिं असमण-पाउगं परिगगहं गिणहज्जंतं वि
समणुमणिज्ज, तस्स भंते ! अङ्गारं पडिक्कमामि, णिंदामि,
गरहामि, अप्पाणं वोस्सरामि ।

पुब्विंचणं भंते! जं वि मए रागस्स वा, दोसस्स वा,
मोहस्स वा, वसंगदेण सयं असमण-पाउगं परिगगहं गिणहियं
अणोहिं असमण-पाउगं-परिगगहं गेणहावियं, अणोहिं
असमण-पाउगं-परिगगहं गेणहज्जंतं वि समणुमणिदो तं वि ।
इमस्स णिगंथस्स सम्मचरित्तं च रोचेमि । पेज नं. 192 पर देखें

पंचमे महव्वदे परिगग्हादो वेरमणं, उवद्वावण-मंडले,
महत्थे, महागुणे, महाणुभावे, महाजसे, महापुरिसाण-चिण्णे,
अरहंत-सक्रिखयं, सिद्ध-सक्रिखयं, साहु सक्रिखयं,
अप्प-सक्रिखयं, पर सक्रिखयं, देवता-सक्रिखयं, उत्तमद्वम्हि।
“इदं मे महव्वदं, सुव्वदं, दिढव्वदं होदु, णित्थारयं, पारयं,
तारयं, आराहियं चावि ते मे भवतु।”

पंचमं महाव्रतं सर्वेषां ब्रतधारिणां सम्यक्त्वं पूर्वकं
दृढव्रतं सुव्रतं समारूढं ते मे भवतु ॥३॥

एमो अरिहंताणं.....सव्वसाहूणं ॥३॥

अहावरे छट्टे अणुव्वदे सव्वं भंते ! राङ्-भोयणं
पच्चकखामि जावज्जीवं तिविहेण मणसा-वचसा-काएण, से
असणं वा, पाणं वा, खादियं वा, सादियं वा, कडुयं वा,
कसायं वा, अमिलं वा, महुरं वा, लवणं वा, अलवणं वा,
सचित्तं वा, अचित्तं वा, तं-सव्वं-चउव्विहं-आहारं, णोव सयं
रत्तिं भुंजिज्ज, णो अण्णोहिं रत्तिं भुंजाविज्ज, णो अण्णोहिं
रत्तिं भुंजिज्जंतं पि समणुमणिज्ज, तस्म भंते ! अइचारं
पडिक्कमामि, णिंदामि, गरहामि, अप्पाणं वोस्सरामि।

पुव्विचरणं भन्ते! जं वि मए रागस्स वा, दोसस्स वा,
मोहस्स वा, वसंगदेण वा, चउव्विहो आहारो, रत्तिं भुत्तो,

अण्णेहिं रत्तिं भुंजाविदो, अण्णेहिंरत्तिं भुंजिज्जंतो वि
समणुमणिदो तं वि ।

इमस्स णिगग्थस्स.....सम्मचित्ति च रोचेमि । पेज नं. 192 पर देखें

छट्टे अणुव्वदे राइ-भोयणादो वेरमणं, उवटावण-मंडले
महत्थे, महागुणे, महाणुभावे, महाजसे, महापुरिसाण-चिणे,
अरहंत-सक्रियं, सिद्ध-सक्रियं, साहु-सक्रियं, अप्प-
सक्रियं, पर सक्रियं, देवता- सक्रियं, उत्तमट्टम्हि इदं मे
अणुव्वदं, सुव्वदं, दिढव्वदं होदु, णित्थारयं, पारयं तारयं,
आराहियं चावि ते मे भवतु ॥”

घष्ठं अणुव्रतं सर्वेषां ब्रतधारिणां, सम्यक्त्वपूर्वकं
दृढव्रतं, सुव्रतं, समारूढं ते मे भवतु ॥३ ॥

णमो अरिहंताणं.....सव्वसाहूणं ॥३ ॥

आलोचना चूलिका

चूलियंतु पवक्खामि भावना पंचविंसदी ।
पंच पंच अणुण्णादा एककेककम्हि महव्वदे ॥१ ॥
मणगुत्तो वचिगुत्तो इरिया-काय-संयदो ।
एसणा-समिदि संजुत्तो पद्मं वदमस्मदो ॥२ ॥

अकोहणो अलोहो य भय-हस्स-विवज्जदो ।
 अणुवीचि-भास-कुसलो विदियं वदमस्सदो ॥३ ॥
 अदेहणं भावणं चावि उगहं य परिगगहे ।
 संतुडो भत्तपाणेसु तिदियं वदमस्सदो ॥४ ॥
 इत्थिकहा इत्थि - संसग्ग - हास-खेड-पलोयणे ।
 णियमम्मि टुटो णियत्तो य चउथं वदमस्सदो ॥५ ॥
 सचित्ताचित्त - दक्षेसु बज्जा - मब्भंतरेसु य ।
 परिगगहादो विरदो पंचमं वदमस्सदो ॥६ ॥
 धिदिमंतो खमाजुत्तो, झाण-जोग-परिटुटो ।
 परिसहाण-उरं देत्तो उत्तमं वदमस्सदो ॥७ ॥
 जो सारो सब्बसारेसु सो सारो एस गोयम ।
 सारं झाणांति णामे ण सब्बं बुद्धेहिं देसिदं ॥८ ॥

इच्छेदाणि पंचमहब्बदाणि, राइ-भोयणादो वेरमणं
 छट्टाणि, सभावणाणि, समाउग्ग-पदाणि, स उत्तर-पदाणि,
 सम्मं धम्मं, अणुपाल-इत्ता, समणा, भयवंता, णिगंथा होऊण,
 सिज्जांति, बुज्जांति, मुच्चांति, परिणिव्वाणयंति सब्बदुक्खाणमंतं
 करेंति, परिविज्जाणांति । तं जहा -

पाणादिवादं चहि मोसगं च, अदत्त मेहुण्ण परिगगहं च ।
 वदाणि सम्मं अणुपाल-इत्ता, णिव्वाण-मगं विरदा उवेंति ॥९ ॥

जाणि काणि वि सल्लाणि गरहिदाणि जिण-सासणे ।
 ताणि सव्वाणि वोसरित्ता णिसल्लो विहरदे सया-मुणी ॥२ ॥
 उप्पण्णाणुप्पण्णा माया अणुपुव्वं सो णिहंतव्वा ।
 आलोयण पडिकमणं णिंदण गरहणदाए ॥३ ॥
 अब्बुट्टिद-करण-दाए अब्बुट्टिद-दुक्कड-णिराकरणदाए ।
 भवं भाव पडिककमणं सेसा पुण दव्वदो भणिदा ॥४ ॥
 एसो पडिककमण-विही पण्णन्तो जिणवरेहिं सव्वेहिं ।
 संजम तव-ट्टिदाणं णिगगंथाणं महरिसीणं ॥५ ॥
 अक्खर-पयत्थ-हीणं मत्ता-हीणं च जं भवे एथ ।
 तं खमउ णाण-देवय ! देत समाहिं च बोहिं च ॥६ ॥
 काउण णमोक्कारं अरहंताणं तहेव सिद्धाणं ।
 आइरिय-उवज्ञायाणं लोयम्मि य सव्वसाहूणं ॥७ ॥
 इच्छामि भंते ! पडिककमणमिदं, सुन्तस्स, मूलपदाणं,
 उत्तर-पदाण-मच्चासणदाए तं जहा -

पदादि की अवहेलना सम्बन्धी प्रतिक्रमण
 णमोक्कारपदे, अरहंत पदे, सिद्धपदे, आइरियपदे,
 उवज्ञाय-पदे, साहु-पदे, मंगल-पदे, लोगोत्तम-पदे, सरण-पदे
 सामाइये-पदे, चउवीस- तित्थयर-पदे, वंदण-पदे, पडिककमण-

पदे, पच्चक्खाण-पदे, काउस्सग्ग-पदे, असीहिय-पदे, निसीहिये-पदे, अंगंगेसु, पुव्वंगेसु, पइण्णएसु, पाहुडेसु, पाहुड-पाहुडेसु, कदकम्मेसु वा, भूद कम्मेसु वा, णाणस्स-अइक्कमणदाए, दंसणस्स-अइक्कमणदाए, चरित्तस्स-अइक्कमणदाए, तवस्स-अइक्कमणदाए, वीरियस्स-अइक्कमणदाए, से अक्खर-हीणं वा, सर हीणं वा, विंजण-हीणं वा, पद हीणं वा, अथ-हीणं वा, गंथ हीणं वा, थएसु वा, थुइसु वा, अट्टक्खाणेसु वा, अणि-योगेसु वा, अणि योगद्वारेसु वा, जे भावा पण्णत्ता, अरहंतेहिं, भयवंतेहि, तित्थयरेहिं, आदियरेहिं, तिलोग-णाहेहिं, तिलोग-बुद्धेहिं, तिलोग-दरसीहिं, ते सद्हामि, ते पत्तियामि, ते रोचेमि, ते फासेमि, ते सद्हंतस्स, ते पत्तयंतस्स, ते रोचयंतस्स, ते फासयंतस्स, जो मए (पक्खिओ) (चउमासिओ) (संवच्छरियो) अदिक्कमो, वदिक्कमो, अइच्चारो, अणाच्चारो, आभोगो, अणाभोगो, अकालो, सज्ज्ञाओ, कओ काले वा, परिहाविदो, अच्छाकारिदं, मिच्छामेलिदं, आमेलिदं, वा मेलिदं अण्णहा-दिणं, अण्णहा-पडिच्छदं, आवासएसु, परिहीणदाए तस्स मिच्छा मे दुक्कडं।

अह पडिवदाए, विदियाए, तिदियाए, चउत्थीए,
 पंचमीए, छट्ठीए, सत्तमीए, अद्वुमीए, णवमीए, दसमीए,
 एयारसीए, बारसीए, तेरसीए, चउद्दसीए, पुण्ण-मासीए,
 पण्णरस- दिवसाणं, पण्णरस-राइणं (चउण्हं-मासाणं,
 अद्वुणं-पक्खाणं, वीसुत्तरसय-दिवसाणं, वीसुत्तरसय राइण)
 (बारसण्हं-मासाणं चउवीसण्हं-पक्खाणे) तिण्हं-छावट्टि-सय
 दिवसाणं, तिण्हं छावट्टि-सय राइण) (पंचवरिसादो) परदो,
 अब्भतंरदो वा, संकिलेस-परिणामाणं तिण्हं-अप्पसत्थ-
 संकिलेस-परिणामाणं, तिण्हं-दंडाणं, तिण्हं लेस्माणं,
 तिण्हं-गुत्तीणं, तिण्हं गारवाणं, तिण्हं-सल्लाणं, चउण्हं सण्णाणं,
 चउण्हं-कसायाणं, चउण्हं उवसग्गाणं, पंचण्हं- महव्वयाणं,
 पंचण्हं-इंदियाणं, पंचण्हं- समिदीणं, पंचण्हं- चरित्ताणं,
 छण्हं-आवासयाणं सत्तण्हं-भयाणं, सत्त विहसंसाराणं,
 अद्वुण्हं-मयाणं अद्वुण्हं-सुद्धीणं, अद्वुण्हं कम्माणं,
 अद्वुण्हं-पवयण-माउयाणं, णवण्हं-बंभचेर-गुत्तीणं,
 णवण्हं-णो-कसायाणं, दस-विह- मुङ्डाणं, दसविह-समण-
 धम्माणं, दस विह- धम्मज्ञाणाणं, बारसण्हं संजमाणं, बारसण्हं
 तवाणं, बारसण्हं अंगाणं, तेरसण्हं किरियाणं, चउद्दसण्हं
 पुव्वाण्हं, पण्णरसण्हं पमायाणं, सोलसण्हं कसायाणं, बाबीसाए
 परीसहेसु, पणवीसाए किरियासु, पणवीसाए भावणासु,

अद्वारस-सील-सहस्रेसु, चउरासीदि- गुण-सय- सहस्रेसु,
 मूलगुणेसु, उत्तरगुणेसु, अदिककमो, वदिककमो, अइचारो,
 अणाचारो, आभोगो, अणाभोगो, तस्स भंते ! अइचारं
 पडिककमामि पडिककतं, कदो वा, कारिदो वा, कीरंतो वा,
 समणुमणिणदं, तस्स भंते ! अइचारं पडिककमामि, णिंदामि,
 गरहामि, अप्पाणं वोस्सरामि, जाव अरहंताणं, भयवंताणं,
 णमोककारं करेमि, पञ्जुवासं करेमि, ताव कालं पावकम्मं
 दुच्चरियं वोस्सरामि ।

णमो अरहंताणं णमो सिद्धाणं णमो आइरियाणं ।
 णमो उवज्ञायाणं णमो लोए सब्बसाहूणं ॥१॥

श्रावक के 12 व्रतों के अन्तर्गत पांच अणुव्रतों का वर्णन

पढमं ताव सुदं मे आउस्संतो ! इह खलु समणेण,
 भयवदा, महदि, महावीरेण, महाकस्सवेण, सब्बणहुणा,
 सब्ब-लोय-दरसिणा, सावयाणं, सावियाणं, खुड़ुयाणं,
 खुड़ीयाणं, कारणेण, पंचाणुव्वदाणि, तिणिणि, गुणव्वदाणि,
 चत्तारि सिक्खावदाणि, बारस-विहं गिहत्थ-धम्मं सम्मं
 उवदेसियाणि । तथ्य इमाणि पंचाणुव्वदाणि पढमे अणुव्वदे
 थूलयडे पाणादिवादादो वेरमणं, विदिये अणुव्वदे थूलयडे
 मुसावादादो वेरमणं, तिदिये थूलयडे अणुव्वदे अदिणणादाणादो

वेरमणं, चउथ्ये अणुव्वदे, थूलयडे सदार-संतोस-परदारा-गमण- वेरमणं, कस्स य पुणु सव्वदो विरदी, पंचमे अणुव्वदे, थूलयडे इच्छा-कद-परिमाणं चेदि, इच्छेदाणि पंच अणुव्वदाणि ।

तीन गुणब्रतों का वर्णन

तथ्य इमाणि तिणिण गुणव्वदाणि तथ्य पढमे गुणव्वदे दिसि-विदिसि पच्चक्खाणं, विदिये, गुणव्वदे, विविध-अणत्थ- दंडादो वेरमणं, तिदिये गुणव्वदे भोगोपभोग-परिसंखाणं चेदि, इच्छेदाणि तिणिण गुणव्वदाणि ।

चार शिक्षाब्रतों का वर्णन

तथ्य इमाणि चत्तारि सिक्खावदाणि तथ्य पढमे सामाइयं, विदिये पोसहोवासयं, तिदिये अतिथि- संविभागो, चउथ्ये सिक्खावदे पच्छिम-सल्लोहणा-मरणं चेदि । इच्छेदाणि चत्तारि सिक्खावदाणि ।

से अभिमद-जीवाजीव-उवलद्ध-पुण्ण- पाव-आसव-बंध-संवर-णिज्जर-मोक्ख-महि-कुसले, धम्माणु-रायरत्तो, पेम्माणुराय-रत्तो, अट्टु-मज्जाणुराय- रत्तो, मुच्छिदट्टे, गिहि-दट्टे, विहि-दट्टे, पालि दट्टे, सेविदट्टे, इणमेव णिगंथ-पवयणे, अणुत्तरे, से-अट्टे सेवणुट्टे ।

सम्यक्त्व के आठ अंगों के नाम

णिस्संकिय णिकंखिय णिविदिगिंछा अमूढिद्वी य।
उवगृहण द्विदिकरणं वच्छल्ल-पहावणा य ते अटु॥१॥

सव्वेदाणि पंचाणुव्वदाणि, तिणिण गुणव्वदाणि, चत्तारि
सिक्खावदाणि; बारसविहं-गिहत्थ-धम्ममणु- पाल-इत्ता।

देशब्रत के ग्यारह स्थानों के नाम

दंसण-वय-सामाइय-पोसह-सचित्त-राइ-भत्ते य।
बंभारंभ परिगगह अणुमणमुहिं देसविरदो य॥२॥

श्रावक धर्म

महु-मंस-मज्ज जूआ वेसादि-विवज्जणा सीलो।
पंचाणुव्वय-जुत्तो सत्तेहिं सिक्खावयेहिं संपुण्णो॥३॥

श्रावक निर्दोष व्रत पालने का फल

जो एदाइं वदाइं धरेइ, सावया-सावियाओ वा,
खुड्य-खुड्याओ वा, दह-अटु-पंच, भवणवासिय-
वाणविंतर- जोइसिय, सोहम्मीसाण-देवीओ वदिककमितु उवरिम
अण्णदर-महड्यासु देवेसु उववज्जंति। तं जहा-

सोहम्मीसाण- सणक्कुमार-माहिंद-बंभ- बंभुत्तर लांतव-कापिटु
 सुक्क- महासुक्क सतार- सहस्सार
 आणत-पाणत-आरण-अच्चुत- कप्पेसु उववज्जंति ।

अडयंबर-सत्थधरा कडयंगद-बद्धनउडकय-सोहा ।

भासुरवर-बोहिधरा देवा य महडिढ्या होंति ॥१॥

समाधिमरण का फल

उक्कस्सेण दो-तिण्ण भव-गहणाणि, जहणणेण
 सत्तटु-भव-गहणाणि, तदो सुमाणुसत्तादो-सुदेवत्तं, सुदेवत्तादो-
 सुमाणुसत्तं, तदो साइहत्था, पच्छा-णिगंथा होऊण, सिझङ्गंति,
 बुज्जंति, मुंचंति, परिणिव्वाण-यंति, सब्बदुक्खाणमंतं करेंति ।
 जाव अरहंताणं, भयवंताणं, णमोक्कारं करेमि, पञ्जुवासं
 करेमि, तावकालं पावकम्मं दुच्चरियं वोस्सरामि ।

वद-समि-दिंदिय-रोधो लोचावासय-मचेल-मण्हाणं ।

खिदि-सयण-मदंतवणं ठिदि-भोयण-मेय भतं च ॥२॥

एदे खलु मूल गुणा समणाणं जिण वरेहिं पण्णत्ता ।

एथ पमाद कदादो अइचारादो णियत्तो हं ॥२॥

छेदोवट्टावणं होदु मज्जं

अथ सर्वातिचार विशुद्धयर्थं पाक्षिक
 (चातुर्मासिक) (वार्षिक) प्रतिक्रमण-क्रियायां,
 कृत-दोष-निराकरणार्थं पूर्वाचार्यानुक्रमेण सकल
 कर्म-क्षयार्थं, भाव-पूजा-वन्दना- स्तव-समेतं श्री
 निष्ठितकरण-चन्द्रवीरभक्ति कायोत्सर्गं करोम्यहम् ।
 (यहाँ णमो अरहंताणं इत्यादि सामायिक दण्डक पेज नं. 137 से बोले)

यहाँ आचार्य श्री के साथ-साथ सभी मुनिराजों को निम्नलिखित
 सामायिक दण्डक कायोत्सर्ग और थोस्सामि स्तव पढ़कर वीरभक्ति आदि
 बोलना चाहिये ।

श्री वीरभक्ति

पाक्षिक प्रतिक्रमण में 300 श्वासोच्छ्वास अर्थात् 100 बार पंच
 नमस्कार मंत्र का जाप चातुर्मासिक प्रतिक्रमण में 400 श्वासोच्छ्वास अर्थात्
 134 बार पंच नमस्कार मंत्र का जाप और वार्षिक प्रतिक्रमण में 500
 श्वासोच्छ्वास् अर्थात् 167 बार पंच नमस्कार मंत्र का जाप करना चाहिये ।
 पश्चात् चतुर्विंशति स्तव अर्थात् थोस्सामि बोलना चाहिये ।)

चन्द्रप्रभं चन्द्रमरीचिगौरं चन्द्रं द्वितीयं जगतीव कान्तम् ।
 वन्देऽभिवन्द्यं महतामृषीन्द्रं जिनं जित-स्वान्त-कषाय-बन्धम् ॥१ ॥
 यस्याङ्ग-लक्ष्मी परिवेश-भिन्नं तमस्तमोरेरिव रश्मि-भिन्नम् ।
 ननाश बाहं-बहु मानसं च, ध्यान प्रदीपतिशयेन भिन्नम् ॥२ ॥
 स्व पक्ष-सौस्थित्य-मदावलिप्ता, वाक् सिंह-नादै-र्विमदा बभूवुः ।
 प्रवादिनो यस्य मदार्द्ध-गण्डा, गजा यथा केसरिणो निनादैः ॥३ ॥
 यः सर्व लोके- परमेष्ठितायाः पदं बभूवाद्भूत-कर्म-तेजाः ।
 अनन्त धामाक्षर विश्व-चक्षुः, समस्त-दुःख क्षय शासनश्च ॥४ ॥
 स चन्द्रमा भव्य-कमुदवतीनां विपन्न-दोषाभ्र-कलङ्ग-लेपः
 व्याकोश-वाङ्-न्याय-मयूख-मालः, पूयात् पवित्रो भगवान-मनो मे ॥५ ॥
 यः सर्वाणि चराचराणि विधिवद् द्रव्याणि तेषां गुणान्
 पर्यायानपि भूत-भावि-भवतः सर्वान् सदा सर्वदा ।
 जानीते युगपत् प्रतिक्षण-मतः सर्वज्ञ इत्युच्यते,
 सर्वज्ञाय जिनेश्वराय महते वीराय तस्मै नमः ॥६ ॥

वीरः सर्व-सुरासुरेन्द्र-महितो वीरं बुधाः संश्रिता,
 वीरेणाभिहतः स्व-कर्म-निचयो वीराय भक्त्या नमः ।
 वीरात् तीर्थ-मिदं प्रवृत्त-मतुलं वीरस्य घोरं तपो,
 वीरे श्री-द्युति-कांति-कीर्ति-धृतयो हे वीर ! भद्रं त्वयि ॥२ ॥
 येवीरपादौप्रणमन्तिनित्यं, ध्यान-स्थिता-संयमः-योग-युक्ताः ।
 ते वीत-शोका हि भवन्ति लोके, संसार दुर्ग विषमं तरन्ति ॥३ ॥
 व्रत-समुदय-मूलः संयम-स्कन्ध बन्धो,
 यम नियम-पयोभिर्वर्धितः शील शाखः ।
 समिति-कलिक-भारो गुप्ति-गुप्त-प्रवालो,
 गुण-कुसुम-सुगन्धिः सत्-तपश्चित्र-पत्रः ॥४ ॥
 शिव-सुख-फलदायी यो दया-छाय-योघः,
 शुभजन-पथिकानां खेदनोदे समर्थः ।
 दुरित-रविज-तापं प्रापयन्-नन्तभावं,
 स भव-विभव-हान्यै नोऽस्तु चारित्र-वृक्षः ॥५ ॥
 चारित्रं सर्व-जिनैश्चरितं प्रोक्तं च सर्व-शिष्येभ्यः ।
 प्रणमामि पञ्च-भेदं पञ्चम-चारित्र-लाभाय ॥६ ॥

धर्मः सर्व-सुखाकरो हितकरो धर्म बुधाश्चिन्वते,
 धर्मेणैव समाप्यते शिव-सुखं धर्माय तस्मै नमः।
 धर्मान् नास्त्यपरः सुहृद-भव-भृतां धर्मस्य मूलं दया,
 धर्मे चित्तं-महं दधे प्रतिदिनं हे धर्म ! मां पालय ॥७॥
 धम्मो मंगल-मुक्तिकटुं अहिंसा संयमो तवो।
 देवा वि तं णमस्संति जस्स धम्मे सया मणो ॥८॥

अज्जलिका

इच्छामि भंते ! वीरभत्ति काउस्सग्गो कओ तस्सालोचेउं,
 सम्मणाण सम्मदंसण-सम्म-चारित्त-तव- वीरियाचारेसु,
 जम-णियम-संजम-सील-मूलुत्तर-गुणेसु, सब्बमइचारं,
 अज्जवसायठणाणि, अप्पसत्थ-जोग- सण्णा- णिंदिय-कसाय-
 गारव-किरियासु मण-वयण- काय-करण- दुप्पणिहाणि,
 परिचिंतियाणि, किणहणील काउ-लेस्साओ, विकहा-
 पालिकुंचिएण-उम्मग-हस्सरदि-अरदि-सोय-भय-दुगंछ-वेयण-
 विज्जंभ-जंभाइ-आणि-अटुरुद्ध संकिलेस- परिणामाणि-
 परिणामिदाणि, अणिहुद- कर-चरण-मण- वयण-
 काय-करणेण, अकिखत्त-बहुल परायणेण, अपडिपुणेण

वा, सरक्खरावय-परिसंघाय पडिवत्तिएण, अच्छा-कारिदं,
मिच्छा-मेलिदं, आ मेलिदं, वा-मेलिदं, अण्णहा-दिणहं
अण्णहा-पडिच्छिदं, आवासएसु परिहीणदाए कदो वा, कारिदो
वा, कीरंतो वा, समणुमणिदो तस्म मिच्छा मे दुक्कडं।

वद समि-दिंदिय-रोथो लोचावासय-मचेल-मण्हाणं ।

खिदि-सयण-मदंतवणं ठिदि-भोयण-मेय-भत्तं च ॥१॥

एदे खलु मूलगुणा समणाणं जिणवरेहिं पण्णत्ता ।

एत्थ पमाद-कदादो अइचारादो णियत्तो हं ॥२॥

छेदोवट्टावणं होदु मज्जं

अथ सर्वांतिचार-विशुद्धयर्थं पाक्षिक (चातुर्मासिक)
(वार्षिक) प्रतिक्रमण क्रियायां कृत-दोष-निरकरणार्थं
पूर्वाचार्यानुक्रमेण, सकलकर्म- क्षयार्थं, भाव-पूजा-वन्दना,
स्तव-समेतं, शान्ति चतुर्विंशति-तीर्थकर-भक्ति कायोत्सर्गं
करोम्यहम् ।

(यहाँ णमो अरहंताणं इत्यादि सामायिक दण्डक पेज नं. 137 से बोले)

शान्ति कीर्तन

विधाय रक्षां परतः प्रजानां राजा चिरं योऽप्रति-मप्रतापः
 व्यधात् पुरस्तात् स्वत एव शान्ति- मुनि-देया-मूर्ति-रिवाघशान्तिम्॥१॥
 चक्रेण यः शत्रु भयङ्करेण, जित्वा नृपः सर्व-नरेन्द्र-चक्रम्।
 समाधि-चक्रेण पुनः-जिंगाय महोदयो दुर्जय-मोह चक्रम्॥२॥
 राजश्रिया राजसु राजसिंहो- रराज यो राजसु भोगतन्त्रः।
 आहंत्य लक्ष्म्या पुनरात्मतन्त्रो, देवासुरोदार-सभे रराज॥३॥
 यस्मिन् नभूद्राजनि राजचक्रं मुनौ दया-दीधिति-धर्म-चक्रम्
 पूज्ये मुहुः प्राञ्जलि देव चक्रं, ध्यानोन्मुखे ध्वंसिकृतान्त-चक्रम्॥४॥
 स्वदोष-शान्त्या-विहितात्म-शान्तिः, शान्ते-विधाता शरणं गतानाम्।
 भूयाद् भव-क्लेश-भयो पशान्त्यै, शान्ति जिनो मे भगवाञ्छरण्यः॥५॥
चउवीसं तित्थयरे, उसहाइ-वीर-पच्छिमे वन्दे।
सब्बे सगण-गण-हरे सिद्धे सिरसा णमंसामि ॥१॥
 ये लोकेऽष्टसहस्र-लक्षण धरा, ज्ञेयार्णवान्तर्गता,
 ये सम्यग्-भव जाल हेतु मथना-शचन्द्रार्क-तेजोऽधिकाः
 ये साधिवन्द्र-सुराप्सरो-गण-शतै-र्गीत-प्रणूतार्चितास्-
 तान् देवान् वृषभादि-वीर-चरमान्, भक्त्या नमस्याम्यहम्॥२॥

नाभेयं देवपूज्यं जिनवर-मजितं, सर्व-लोक-प्रदीपम्,
 सर्वज्ञं संभवाख्यं मुनि-गण-वृषभं, नन्दनं देव देवम्।
 कर्मारिघ्नं सुबुद्धिं वर-कमल-निभं, पद्म-पुष्पाभि-गन्धम्
 क्षान्तं दान्तं सुपाश्वं सकल-शशि-निभं, चन्द्रनामान-मीडे॥३॥
 विख्यातं पुष्पदन्तं भव-भय-मथनं, शीतलं लोक-नाथम्,
 श्रेयांसं शील-कोषं प्रवर-नर-गुरुं, वासुपूज्यं सुपूज्यम्।
 मुक्तं दांतेन्द्रियाश्वं विमल-मृषि-पतिं, सैंह-सैन्यं मुनीन्द्रम्
 धर्मसदधर्म-केतुं शम-दम निलयं, स्तौमि शान्तिं शरण्यम्॥४॥
 कुर्णुं सिद्धालयस्थं श्रमण-पति-मरं त्यक्त-भोगेषु चक्रम्,
 मल्लिं विख्यात-गोत्रं खचर-गण-नुतं सुव्रतं सौख्य-राशिम्।
 देवेन्द्रार्च्यं नमीशं हरि-कुल-तिलकं नेमिचन्द्रं भवान्तम्,
 पाश्वं नागेन्द्र-वंद्यं शरणमहमितो वर्धमानं च भक्त्या॥५॥

अञ्चलिका

इच्छामि भंते ! चउवीस-तित्थयर-भत्ति- काउस्सग्गो
 कओ, तस्मालोचेडं पंच-महा-कल्लाण- संपण्णाणं, अटु-महा
 पाडिहेर-सहियाणं चउतीसाति- सयविसेस-संजुत्ताणं बत्तीस

देविंद-मणि मउड-मत्थय- महिदाणं बलदेव-वासुदेव-चक्रकहर
रिसि-मुणि- जड़अणगारोवगूढाणं, थुड़-सय-सहस्र सिलयाणं,
उसहाइ-वीर पच्छिम-मंगल महा पुरिसाणं पिच्चकालं अच्चेमि,
पुज्जेमि, वंदामि, णमस्सामि, दुक्खक्खओ कम्मक्खओ
बोहिलाहो, सुगड़-गमणं समाहि-मरणं, जिण-गुण संपत्ति होउ
मज्जं ।

वद-समि-दिंदिय रोधो लोचावासय-मचेल-मण्हाणं ।

खिदि-सयण-मदंतवणं ठिदि-भोयण-मेय-भत्तं च ॥१॥

एदे खलु मूलगुणा समणाणं जिणवरेहिं पण्णत्ता ।

एथ पमाद-कदादो अइचारादो णियत्तो हं ॥२॥

छेदोवट्टावणं होदु मज्जं

चास्त्रिलोचना सहित बृहदाचार्य भक्तिः

अथ सर्वातिचार-विशुद्धयर्थं चारित्रा- लोचना-
चार्य भक्ति कायोत्सर्गं करोम्यहम् ।

(यहाँ णमो अरहंताणं इत्यादि दण्डक पेज नं. 137 से बोले ।)

बृहद-आचार्य-भक्ति

सिद्ध-गुण-स्तुति-निरता-नुदधूत-
 रुषाग्नि-जाल-बहुल-विशेषान् ।
 गुप्तिभि-रभिसम्पूर्णान् मुक्ति-युतः,
 सत्य-वचन-लक्षित-भावान् ॥१ ॥
 मुनि-माहात्म्य-विशेषान् जिन- ,
 शासन-सत्प्रदीप भासुर-मूर्तीन् ।
 सिद्धि प्रपित् सुमनसो बद्ध-रजो- ,
 विपुल-मूल-घातन-कुशलान् ॥२ ॥
 गुण-मणि-विरचित-वपुषः-षड्-
 द्रव्य-विनिश्चितस्य धातृन् सततम् ।
 रहित-प्रमाद-चर्यान् दर्शन-शुद्धान् ,
 गणस्य संतुष्टि-करान् ॥३ ॥
 मोह-च्छिदुग्र-तपसः प्रशस्त- ,
 परिशुद्ध-हृदय-शोभन-व्यवहारान् ।
 प्रासुक-निलया-ननधा-नाशा- ,
 विध्वंसि-चेतसो-हत-कुपथान् ॥४ ॥

धारित-विलसन् मुण्डान् वर्जित-
 बहुदण्ड-पिण्ड-मण्डल-निकरान् ।
 सकल-परीषह-जयिनः क्रियाभि-
 रनिशं प्रमादतः परिरहितान् ॥५ ॥
 अचलान् व्यपेत-निद्रान् स्थान-
 युतान् कष्ट-दुष्ट-लेश्या-हीनान् ।
 विधि-नानाश्रित-वासा-नलिप्त-
 देहान् विनिर्जितेन्द्रिय-करिणः ॥६ ॥
 अतुला-नुत्कुटिकासान् विविक्त-
 चित्ता-नखण्डित-स्वाध्यायान् ।
 दक्षिण-भाव-समग्रान् व्यपगत-
 मद-राग-लोभ-शठ मात्सर्यान् ॥७ ॥
 भिन्नार्त-रौद्र-पक्षान् सम्भावित-
 धर्म-शुक्ल-निर्मल-हृदयान् ।
 नित्यं पिनद्ध-कुगतीन् पुण्यान्,
 गणयोदयान् विलीन-गारव-चर्यान् ॥८ ॥

तरु-मूल-योग-युक्ता-नवकाशा-
 ताप-योग-राग-सनाथान्।
 बहुजन-हितकर-चर्या-नभया-
 ननधान् महानुभाव-विधानान्॥९॥
 ईदृश-गुण-सम्पन्नान् युष्मान्,
 भक्त्या विशालया स्थिर-योगान्।
 विधि-नानारत-मग्रयान् मुकुली-
 कृत-हस्त-कमल-शोभित-शिरसा ॥१०॥
 अभिनौमि सकल-कलुष-प्रभवोदय
 जन्म-जरा-मरण-बंधन-मुक्तान्।
 शिव-मचल-मनघ-मक्षय-मव्याहत-
 मुक्ति-सौख्य-मस्त्वति-सततम् ॥११॥
 लघु-चारित्रालोचना

इच्छामि भंते ! चरित्तायारो, तेरसविहो, परिहाविदो,
पंचमहव्वदाणि, पंच-समिदीओ, ति-गुन्तीओ चेदि । तथ्य पढ्मे
महव्वदे पाणादिवादादो वेरमणं से पुढवि-काङ्गया-जीवा
असंखेज्जासंखेज्जा, आऊ-काङ्गया जीवा असंखेज्जा- संखेज्जा,
तेऊ-काङ्गया जीवा असंखेज्जासंखेज्जा, वाऊ- काङ्गया जीवा
असंखेज्जासंखेज्जा, वणप्पदि-काङ्गया जीवा अणंताणंता,

हरिया, बीआ, अंकुरा, छिण्णा, भिण्णा, एदेसिं उद्दावणं, परिदावणं, विराहणं, उवधादो, कदो वा, कारिदो वा, कीरंतो वा समणुमणिणदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं।

बे-इंदिया-जीवा असंखेज्जासंखेज्जा कुक्खिकिमि-संख-खुल्लय-वराडय-अक्खरिट्टुय-गण्डवाल-संबुक्क-सिप्पि- पुलविकाइया एदेसिं उद्दावणं, परिदावणं, विराहणं, उवधादो, कदो वा, कारिदो वा, कीरंतो वा, समणुमणिणदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं।

ते-इंदिया-जीवा असंखेज्जासंखेज्जा कुन्थूद्देहिय-विंच्छिय-गोभिंद-गोजुव-मक्कुण पिपीलियाइया, एदेसिं, उद्दावणं, परिदावणं, विराहणं, उवधादो कदो वा, कारिदो वा, कीरंतो वा, समणुमणिणदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं।

चउर्रिंदिया-जीवा असंखेज्जासंखेज्जा, दंसमसय-मक्खि-पयंग-कीड-भमर-महुयर-गोमच्छियाइया, एदेसिं उद्दावणं, परिदावणं, विराहणं, उवधादो, कदो वा, कारिदो वा, कीरन्तो वा, समणुमणिणदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं।

पंचिंदिया-जीवा असंखेज्जासंखेज्जा अंडाइया, पोदाइया, जराइया, रसाइया, संसेदिमा, समुच्छिमा, उब्बेदिमा, उववादिमा, अवि-चउरासीदि-जोणि-पमुह-सद-सहस्सेसु

एदेसिं, उद्वावणं, परिदावणं, विराहणं, उवधादो, कदो वा, कारिदो
वा, कीरंतो वा, समणुमणिणदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ।

इच्छामि भंते ! आइरिय भक्ति-काउस्सग्गो कओ,
तस्सालोचेउं, सम्मणाण, सम्म-दंसण,-सम्म- चरित्त-जुत्ताणं,
पंच-विहाचाराणं, आइरियाणं, आयारादि-सुद-णाणो-
वदेसयाणं उवज्ञायाणं, ति- रयण-गुण-पालण-रयाणं, सब्ब
साहूणं, णिच्चकालं अच्चेमि, पुज्जेमि, वंदामि, णमस्सामि,
दुक्खक्खओ, कम्मक्खओ, बोहिलाहो, सुगङ्ग-गमणं, समाहि
मरणं, जिण-गुण-संपत्ति होदु मज्जं ।

वद-समि-दिंदिय रोधो लोचावासय-मचेल-मण्हाणं ।
खिदि-सयण-मदंतवणं ठिदि-भोयण-मेय-भत्तं च ॥१॥

एदे खलु मूलगुणा समणाणं जिणवरेहिं पण्णत्ता ।
एथ पमाद-कदादो अइचारादो णियत्तो हं ॥२॥

छेदोवट्टावणं होदु मज्जं

बृहदालोचना सहित मध्यमाचार्य भक्तिः

अथ सर्वातिचार-विशुद्ध्यर्थं बृहदालोचनासहित
मध्यमाचार्य- भक्ति-कायोत्सर्गं करोम्यहम् ।

(यहाँ “णमो अरहंताणं” इत्यादि दण्डक पेज नं. 137 से बोले ।)

मध्यमाचार्य भक्ति

देस-कुल-जाइ-सुद्धा विसुद्ध-मण-वयण-काय-संजुत्ता ।
 तुम्हं पाय-पयोरुह-मिह मंगल-मत्थु मे णिच्चं ॥१ ॥
 सग पर-समय-विदण्हूं आगम-हेदूहिं चावि जाणित्ता ।
 सुसमत्था जिण-वयणे विणये सत्ताणु-रूवेण ॥२ ॥
 बाल-गुरु-बुड्ड सेकखग-गिलाण-थेरे य खमण-संजुत्ता ।
 बद्वावयगा अण्णे दुस्सीले चावि जाणित्ता ॥३ ॥
 वद-समिदि-गुत्ति-जुत्ता मुत्ति-पहे ठविया पुणो अण्णे ।
 अज्ज्ञावय-गुण-णिलया साहु-गुणेणावि संजुत्ता ॥४ ॥
 उत्तम-खमाए पुढवी पसण्ण-भावेण अच्छ-जल-सरिसा ।
 कर्मिमध्यण-दहणादो अगणी वाऊ असंगादो ॥५ ॥
 गयण-मिव णिरुवलेवा अक्खोहा सायरुव्व मुणि-वसहा ।
 एरिस-गुण-णिलयाणं पायं पणमामि-सुद्ध-मणो ॥६ ॥
 संसार-काणणे पुण बंभम-माणेहिं भव्व-जीवेहिं ।
 णिव्वाणस्स हु मगो लद्धो तुम्हं पस्साएण ॥७ ॥
 अविसुद्ध-लेस्स-रहिया-विसुद्ध-लेस्साहि परिणदा सुद्धा ।
 रुद्धे पुण चत्ता धम्मे सुक्के य संजुत्ता ॥८ ॥

उग्रह-ईहावाया-धारण-गुण-संपदेहिं संजुत्ता ।
 सुन्तत्थ-भावणाए भाविय-माणेहिं वंदामि ॥९ ॥
 तुम्हं गुण-गण-संथुदि अजाण-माणेण जो मया कुत्तो ।
 देउ मम बोहिलाहं गुरु भत्ति-जुदत्थओ णिच्चं ॥१० ॥

वृहद् आलोचना

(इच्छामि भंते ! पक्षिखयम्मि आलोचेउं, पण्णरसणहं दिवसाणं, पण्णरसणहं राङ्णं, अब्धंतरदो, पंचविहो आयारो णाणायारो, दंसणायारो, तवायारो वीरियायारो, चरित्तायारो चेदि ।)

(इच्छामि भंते ! चउमासियम्मि आलोचेउं, चउणहं मासाणं, अट्टुणहं पक्खाणं, बीसुत्तर-सय-दिवसाणं बीसुत्तर-सय-राङ्णं, अब्धंतरदो, पंचविहो आयारो, णाणायारो, दंसणायारो, तवायारो वीरियायारो, चरित्तायारो चेदि ।)

(इच्छामि भंते ! संवच्छरियम्मि आलोचेउं, बारसणहं मासाणं, चउवीसणहं पक्खाणं, तिणिणछावट्टि-सय दिवसाणं, तिणिण-छावट्टि-सय-राङ्णं अब्धंतरदो, पंचविहो आयारो, णाणायारो, दंसणायारो तवायारो, वीरियायारो, चरित्तायारो चेदि ।)

तथ णाणायारो अद्विहो काले, विणए, उवहाणे,
बहुमाणे, तहेव अणिणहवणे, विंजण-अत्थतदुभये चेदि।
णाणायारो अद्विहो परिहाविदो, से अक्खर-हीणं वा, सर-हीणं
वा, विंजण-हीणं वा, पद-हीणं वा, अथ-हीणं वा, गंथ-हीणं
वा, थएसु वा, थुइसु वा, अत्थक्खाणेसु वा, अणियोगेसु वा,
अणियोगद्वारेसु वा, अकाले-सज्जाओ कदो वा, कारिदो
वा, कीरंतो वा, समणुमणिदो, काले वा, परिहाविदो,
अच्छा-कारिदं वा, मिच्छा- मेलिदं वा, आ मेलिदं, वा-मेलिदं,
अण्णहा-दिणहं, अण्णहा-पडिच्छिदं, आवासएसु-परिहीणदाए
तस्स मिच्छा मे दुक्कडं।

दंसणायारो अद्विहो

णिस्संकिय णिंकंकिखय णिविदिगिंच्छा अमूढिद्वीय।

उवगूहण ठिदिकरणं वच्छल्ल-पहावणा चेदि॥१॥

दंसणायारो अद्विहो परिहाविदो, संकाए, कंखाए,
विदिगिंछाए, अण्ण-दिट्टी-पसंसणाए, पर-पाखंड-पसंसणाए,
अणायदण-सेवणाए, अवच्छल्ल, अपहावणाए, तस्स मिच्छा
मे दुक्कडं।

तवायारो बारसविहो अब्भंतरो-छब्बिहो, बाहिरो-छब्बिहो चेदि। तथ बाहिरो अणसणं, आमोदरियं, वित्ति-परिसंखा, रस-परिच्चाओ, सरीर-परिच्चाओ विवित्त सयणासणं चेदि। तथ अब्भंतरो पायच्छित्तं, विणओ, वेज्जावच्चं, सज्जाओ, झाणं, विउस्सग्गो चेदि। अब्भंतरं बाहिरं बारसविहं- तवोकम्मं, ण कदं, णिसण्णेण पडिक्कंतं तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥३॥

वीरियायारो पंचविहो परिहाविदो वर-वीरिय-परिक्कमेण, जहुत्त-माणेण, बलेण, वीरिएण, परिक्कमेण णिगूहियं, तवो कम्मं, ण कदं, णिसण्णेण पडिक्कंतं तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ।

इच्छामि भंते ! चरित्तायारो, तेरसविहो, परिहाविदो, पंच-महब्बदाणि, पंच-समिदीओ, ति-गुत्तीओ चेदि। तथ पढमे महब्बदे पाणादिवादादो वेरमणं से पुढवि-काइया-जीवा असंखेज्जासंखेज्जा, आऊ-काइया जीवा असंखेज्जासंखेज्जा, तेऊ-काइया जीवा असंखेज्जासंखेज्जा, वाऊ-काइया-जीवा असंखेज्जासंखेज्जा, वणप्पदिकाइया जीवा अणंताणंता हरिया,

बीआ, अंकुरा, छिण्णा, भिण्णा एदेसिं, उद्वावणं, परिदावणं, विराहणं उवधादो कदो वा, कारिदो वा, कीरंतो वा, समणुमणिणदो तस्म मिच्छा मे दुक्कडं।

बे-इंदिया-जीवा असंखेज्जासंखेज्जा कुक्रिखकिमि-संख-खुल्लय-वराडय-अक्खरिट्ट्य-गण्डवाल संबुक्क सिप्पि-पुलविकाइया एदेसिं उद्वावणं, परिदावणं, विराहणं, उवधादो, कदो वा, कारिदो वा, कीरंतो वा, समणुमणिणदो तस्म मिच्छा मे दुक्कडं।

ते-इंदिया-जीवा असंखेज्जासंखेज्जा कुथूद्देहिय विंच्छिय-गोभिंद-गोजुव-मक्कुण पिपीलियाइया, एदेसिं उद्वावणं, परिदावणं, विराहणं, उवधादो कदो वा, कारिदो वा, कीरंतो वा, समणुमणिणदो तस्म मिच्छा मे दुक्कडं।

चउरिंदिया-जीवा असंखेज्जासंखेज्जा दंसमसय-मक्रिख-पयंग-कीड-भमर-महुयर-गोमच्छ-याइया, एदेसिं, उद्वावणं, परिदावणं, विराहणं, उवधादो, कदो वा, कारिदो वा, कीरंतो वा, समणुमणिणदो तस्म मिच्छा मे दुक्कडं।

पंचिंदियाजीवा-असंखेज्जासंखेज्जा अंडाइया, पोदाइया, जराइया, रसाइया, संसेदिमा, सम्मुच्छिमा, उब्बेदिमा, उववादिमा,

अवि-चउरासीदि-जोणि-पमुह- सद-सहस्रेसु एदेसिं, उद्वावणं,
परिदावणं, विराहणं, उवधादो, कदो वा, कारिदो वा, कीरत्तो
वा, समणुमणिणदो तस्म मिच्छा मे दुक्कडं ।

वद-समि-दिंदिय रोथो, लोचावासय-मचेल-मण्हाणं ।

खिदि-सयण-मदंतवणं, ठिदि-भोयण-मेय-भत्तं च ॥१॥

एदे खलु मूलगुणा, समणाणं जिणवरेहिं पण्णत्ता ।

एथ पमाद-कदादो, अङ्गचारादो णियत्तो हं ॥२॥

छेदोवट्टावणं होदु मज्जं

क्षुल्लकालोचना सहित क्षुल्लकाचार्य भक्तिः

अथ सर्वातिचार-विशुद्धयर्थं क्षुल्लका-
लोचनाचार्य भक्ति कायोत्सर्गं करोम्यहम् ।

(यहाँ पूर्ववत् “एमो अरहंताणं” इत्यादि दण्डक पेज नं. 137 से बोलें ।)

विजितमदनकेतुं निर्मलं निर्विकारं,
रहितसकलसंगं संयमासक्त चित्तं ।
सुनयनिपुणभावज्ञाततत्वप्रपञ्चम्
जननमरणभीतं सदगुरु नौमि नित्यम् ॥१॥

सम्यग्दर्शन मूलं, ज्ञानस्कंधं चरित्रशाखाद्यम् ।
मुनिगण विहाकीर्ण-, माचार्य महादुमं वदे ॥२॥

लघु आचार्य-भक्ति

प्राज्ञः प्राप्त-समस्त-शास्त्र-हृदयः प्रव्यक्त-लोक-स्थितिः,
 प्रास्ताशः प्रतिभा-परः प्रशमवान् प्रागेवदृष्टोत्तरः
 प्रायः प्रश्न-सहः प्रभुः पर-मनोहारी परानिन्दया,
 ब्रूयाद धर्म-कथां गणी-गुण-निधिः प्रस्पष्ट-मिष्टाक्षरः ॥१॥
 श्रुत-मविकलं, शुद्धा वृत्तिः, पर-प्रति-बोधने,
 परिणति- रुख्योगो मार्ग- प्रवर्तन- सद्- विधौ।
 बुध- नुति- रनुत्सेको लोकज्ञता मृदुता- स्पृहा,
 यति-पति-गुणा यस्मिन् नन्ये च सोऽस्तु गुरुः सताम् ॥२॥
 श्रुत-जलधि-पारगेभ्यः

स्व-पर- मत-विभावना-पटु-मतिभ्यः ।
 सुचरित-तपो-निधिभ्यो,
 नमो गुरुभ्यो गुण-गुरुभ्यः ॥३॥
 छत्तीस-गुण-समग्गे, पञ्च-विहाचार-करण-संदरिसे ।
 सिस्साणुगग्ह-कुसले, धम्माइरिए सदा वन्दे ॥४॥
 गुरु-भक्ति-संजमेण, य तरन्ति संसार-सायरं घोरम् ।
 छिण्णांति अद्व-कम्म, जम्मण-मरणं ण पावेति ॥५॥

ये नित्यं व्रत-मन्त्र-होम-निरता, ध्यानाग्नि-होत्रा-कुलाः,
 षट्-कर्माभिरता-स्तपोधन-धनाः साधु-क्रियाः साधवः ।
 शील-प्रावरणा गुण-प्रहरणा-शचन्द्राकर्त-तेजोऽधिका,
 मोक्ष-द्वार-कपाट-पाटन-भटाः प्रीणन्तु मां साधवः ॥६ ॥

गुरवः पान्तु नो नित्यं, ज्ञान-दर्शन-नायकः ।
 चारित्रार्णव-गम्भीरा-मोक्ष-मार्गोपदेशकाः ॥७ ॥

अञ्चलिका

इच्छामि भंते ! आइरिय-भत्ति-काउस्सग्गो कओ,
 तस्सालोचेउं, सम्म-णाण, सम्म-दंसण- सम्मचरित्त-जुत्ताणं,
 पंच-विहाचाराणं, आयरियाणं, आयारादि-सुद-णाणो,
 वदेसयाणं, उवज्ज्ञायाणं, ति-रयण-गुण-पालण-रयाणं,
 सब्ब-साहूणं णिच्चकालं अच्चेमि, पुज्जेमि, वंदामि, णमस्सामि,
 दुक्खक्खओ, कम्मक्खओ, बोहिलाहो, सुगइगमणं,
 समाहि-मरणं, जिन-गुण-संपत्ति-होदु मज्जं ।

वद-समि-दिंदिय-रोधो लोचावासय-मचेल-मण्हाणं ।
 खिदि-सयण-मदंतवणं ठिदि-भोयण-मेय-भत्तं च ॥ १ ॥

एदे खलु मूलगुणा समणाणं जिणवरेहिं पण्णत्ता ।
 एथ यमाद-कदादो अइच्चारादो णियत्तोऽहं ॥२ ॥

छेदोवट्टावणं होदु मज्जं

अथ सर्वातिचार-विशुद्धयर्थं (पाक्षिक) (चातुर्मासिक) (वार्षिक) प्रतिक्रमण-क्रियायां, कृत दोष-निराकरणार्थं पूर्वाचार्यानुक्रमेण सकल कर्म-क्षयार्थं, भाव-पूजा-वन्दना-स्तव-समेतं सिद्ध-चारित्र-प्रतिक्रमण-निष्ठित करण-चन्द्रवीर-शान्ति-चतुर्विंशति-तीर्थकर-चारित्रालोचनाचार्य बृहदालोचनाचार्य, मध्यमालोचनाचार्य, क्षुल्लका-लोचनाचार्य भक्तीः कृत्वा तद्वीनाधिकत्वादिदोष - विशुद्धयर्थं आत्म-पवित्रीकरणार्थं, समाधीभक्ति कायोत्सर्गं करोम्यहम् -

समाधि भक्ति

प्रथमं करणं चरणं द्रव्यं नमः।

शास्त्राभ्यासो जिन-पति-नुतिः सङ्गति सर्वदार्यः, सदृकृतानां गुण-गण-कथा दोष-वादे च मौनम्। सर्वस्यापि प्रिय-हित-वचो भावना चात्म-तत्त्वे, सम्पद्यन्तां मम भव-भवे-यावदेते पर्वर्गः ॥१॥

तव पादौ मम हृदये मम हृदयं तव पदद्वये लीनम्। तिष्ठतु जिनेन्द्र ! तावद् यावन् निर्वाण-सम्प्राप्तिः ॥२॥

अक्खर-पयत्थ-हीणं, मत्ता हीणं च जं मए भणियं
तं खमउ णाणदेवय! मज्जवि दुक्खक्खयं कुणउ॥३॥

अञ्चलिका

इच्छामि भंते ! समाहिभत्ति-काउस्सग्गो कओ
तस्सालोचेउं, रयण-न्नय-सरूव परमप्प-ज्ञाण लक्खणं
समाहि-भत्तीए णिच्चकालं अच्चेमि, पुज्जेमि, वंदामि, णमस्सामि,
दुक्खक्खओ, कम्मक्खओ बोहिलाहो सुगड-गमणं, समाहि-मरणं,
जिण-गुण संपत्ति होदु मज्जं।

(यहाँ एक कायोत्सर्ग करें)

॥ इति पाक्षिकादि-प्रतिक्रमण-समाप्त ॥

प्रायश्चित्त-याचना-विधि

हे स्वामिन् ! पक्षे (चातुर्मासे) (संवत्सरे) अष्टविंशति
मूलगुणेषु (आर्थिका-ब्रत-क्रियाया) मनसा वचसा कर्मणा
कृत-कारितानुमोदनैः आहारे बिहारे निहारे च रागेण द्वेषेण
मोहेन भयेन लज्जया प्रमादेन वा जागरणे स्वप्ने च ज्ञाताज्ञात-
भावेन अतिक्रम-व्यतिक्रमातिचारानाचार इत्यादयो दोष लग्नाः
तान् क्षमित्वा प्रायश्चित्त-दानेन शुद्धं कुर्यात् माम्।

श्रावक-प्रतिक्रमणम्

जीवे प्रमाद-जनिता: प्रचुराः प्रदोषा,
यस्मात्-प्रतिक्रमणतः प्रलयं प्रयान्ति ।
तस्मात्-तदर्थ-ममलं गृहि-बोधनार्थं,
वक्ष्ये विचित्र-भव कर्म-विशोधनार्थम् ॥१ ॥

पापिष्ठेन दुरात्मना जडधिया मायाविना लोभिना,
रागद्वेष-मलीमसेन मनसा दुष्कर्म यन्त्रिमितम् ।
त्रैलोक्याधिपते ! जिनेन्द्र ! भवतः श्रीपादमूलेऽधुना,
निन्दापूर्वमहं जहामि सततं वर्वर्तिषुः सत्यथे ॥२ ॥

खम्मामि सव्वजीवाणं, सव्वे जीवा खमंतु मे ।
मेत्ती मे सव्वभूदेसु, वैरं मञ्जं ण केण वि ॥३ ॥

रागबंध - पदोसं च, हरिसं दीणभावयं ।
उस्सुगत्तं भयं सोगं, रदिमरदिं च वोस्सरे ॥४ ॥

हा दुट्ठ-कयं हा दुट्ठ-चिंतियं, भासियं च हा दुट्ठं ।
अंतो अंतो डज्जमि, पच्छत्तावेण वेयंतो ॥५ ॥

दव्वे खेत्ते काले, भावे य कदाऽवराह-सोहणयं ।
णिंदण-गरहण-जुत्तो, मण-वच-कायेण पडिक्कमणं ॥६ ॥

एइंदिया, बेइंदिया, तेइंदिया, चउरिंदिया, पंचिंदिया
पुढविकाइया, आउकाइया, तेउकाइया, वाउकाइया-
वणप्पदिकाइया, तसकाइया, एदेसिं, उद्धावणं, परिदावणं,
विराहणं, उवधादो, कदो वा, कारिदो वा, कीरतो वा
समणु-मणिणदो, तस्स मिच्छा मे दुक्कडे ।

दंसण-वय सामाइय-पोसह-सचित्त-राइभत्ते य ।

बंभाऊरंभ-परिगगह-अणुमण-मुहिद्ध-देसविरदे य ॥

एयासु जहाकहिद-पडिमासु पमादाइकयाइचार-
सोहणट्ठं छेदोवट्ठावणं, होउ मज्जं । अरहंत सिद्ध आयरिय
उवज्ञाय सब्बसाहु सक्खियं सम्मत पुब्बं सुब्बदं दिढब्बदं
समारोहियं मे भवदु, मे भवदु, मे भवदु ।

अथ देवसिय (राइय) पडिक्कमणाए सब्बाइचार-
विसोहि-णिमित्तं पुब्बाइरिय कमेण आलोयण-सिद्ध भत्ति-
काउस्सगं करोमि ।

सामायिक दण्डक

णमो अरहंताणं णमो सिद्धाणं णमो आइरियाणं ।

णमो उवज्ञायाणं णमो लोए सब्ब साहूणं ॥

चत्तारि मंगलं-अरहंता मंगलं, सिद्धा मंगलं, साहू
मंगलं, केवलिपण्णत्तो धम्मो मंगलं। चत्तारि लोगुत्तमा-
अरहंता-लोगुत्तमा, सिद्धा लोगुत्तमा, साहू लोगुत्तमा केवलि
पण्णत्तो धम्मो लोगुत्तमो। चत्तारि सरणं पव्वज्जामि-अरहंते
सरणं पव्वज्जामि, सिद्धे सरणं पव्वज्जामि, साहू सरणं
पव्वज्जामि, केवलि पण्णत्तं धम्मं सरणं पव्वज्जामि।

अइद्वाइज्ज-दीव-दो-समुददेसु पण्णारस- कम्म-
भूमिसु, जाव-अरहंताणं, भयवंताणं, आदियराणं, तित्थयराणं,
जिणाणं जिणोत्तमाणं, केवलियाणं, सिद्धाणं बुद्धाणं,
परिणिव्वुदाणं, अंतयडाणं पारगयाणं, धम्माइरियाणं,
धम्मदेसयाणं, धम्मणायगाणं धम्म- वर-चाउरंग- चक्रकवटीणं,
देवाहि-देवाणं, णाणाणं दंसणाणं, चरित्ताणं सदा करेमि
किरियमं।

करेमि भन्ते! सामायियं सब्ब-सावज्ज- जोगं
पच्चक्खामि जावज्जीवं तिविहेण मणसा वचसा काएण, ण
करेमि ण कारेमि, ण अण्णं करंतं पि समणुमणामि तस्स
भन्ते ! अइचारं पडिक्कमामि, णिंदामि, गरहामि अप्पाणं,

जाव अरहंताणं भयवंताणं, पञ्जुवासं करेमि तावकालं
पावकम्मं दुच्चरियं वोस्सरामि ।

(यहाँ तीन आर्वत एक शिरोनति करके २७ उच्छ्वास पूर्वक कायोत्सर्ग करें। पश्चात् नमस्कार कर तीन आर्वत और एक शिरोनति कर चतुर्विंशति स्तव पढ़ें।)

जीविय-मरणे लाहालाहे, संजोग विप्पजोगे य ।
बंधुरिय सुह दुक्खादो, समदा सामायियं णाम ॥१॥
थोस्सामि हं जिणवरे, तिथ्यरे केवली अणांत जिणे ।
णर-पवर-लोय-महिए, विहुय-रय-मले महप्पणे ॥२॥
लोयस्सुज्जोय-यरे, धम्मं तिथंकरे जिणे वंदे ।
अरहंते कित्तिस्से, चौबीसं चेव केवलिणो ॥३॥
उसह-मजियं च वन्दे, संभव-मभिणंदणं च सुमझं च ।
पउमप्पहं सुपासं, जिणं च चंदप्पहं वन्दे ॥४॥
सुविहिं च पुप्फयंतं, सीयल सेयं च वासुपुज्जं च ।
विमल-मणांतं भयवं, धम्मं संतिं च वंदामि ॥५॥
कुंथुं च जिण वरिंदं, अरं च मल्लिं च सुव्वयं च णमिं ।
वंदाम्यरिट्ठ णेमिं, तह पासं वड्ढमाणं च ॥६॥

एवं मए अभित्थुआ, विहुय-रय-मला-पहीण-जर-मरणा ।
चउवीसं पि जिणवरा, तित्थयरा मे पसीयंतु ॥७॥

कित्तिय वंदिय महिया, एदे लोगोत्तमा जिणा सिद्धा ।
आरोग्ग-णाण-लाहं, दिंतु समाहिं च मे बोहिं ॥८॥

चंदेहिं णिम्मल-यरा, आइच्चेहिं अहिय-पया-संता ।
सायर-मिव गंभीरा, सिद्धा सिद्धिं मम दिसंतु ॥९॥

लघु सिद्ध भक्ति

श्रीमते वर्धमानाय, नमो नमित-विद्विषे ।
यज्जानाऽन्तर्गतं भूत्वा, त्रैलोक्यं गोष्यदायते ॥१॥

तवसिद्धे णयसिद्धे, संजम सिद्धे चरित सिद्धे य ।
णाणम्मि दंसणम्मि य, सिद्धे सिरसा णमस्सामि ॥२॥

इच्छामि भंते ! सिद्ध भक्ति-काउस्सगगो कओ
तस्सालोचेउं, सम्मणाण-सम्मदंसण-सम्मचरित्त-जुत्ताणं,
अट्ठविह कम्म-विष्प-मुक्काणं, अट्ठगुण-संपणाणं,
उड्डलोएमत्थयम्मि पयटिठ्याणं, तव सिद्धाणं, णय-सिद्धाणं,
संजम-सिद्धाणं, चरित्त-सिद्धाणं, अतीताणागद-

वटुमाण-कालत्तय-सिद्धाणं, सब्व- सिद्धाणं, णिच्चकालं
अच्चेमि, पुज्जेमि, वंदामि, णमस्सामि, दुक्खक्खओ,
कम्मक्खओ, बोहिलाहो, सुगइ गमणं, समाहि-मरणं,
जिण-गुण-संपत्ति होदु मज्जं।

एकादश प्रतिमा स्वरूप

इच्छामि भंते ! देवसियं (राइय) आलोचेउं तथ-
पंचुम्बर सहियाइं, सत्तवि वसणाइं जो विवज्जेइ।
सम्मत-विशुद्ध मई, सो दंसण सावओ भणिओ ॥१॥
पंच य अणुव्वयाइं, गुणव्वयाइं हवंति तह तिणिण।
सिक्खावयाइं चत्तारि, जाण विदियमि ठाणमि ॥२॥
जिणवयण धम्मचेइय, परमेटिठजिणालयाण णिच्चर्पि।
जं वंदणं तिआलं, कीरइ सामाइयं तं खु ॥३॥
उत्तम मज्जं जहणणं, तिविहं पोसह विहाण मुह्दिं।
सगसत्तीए मासमि, चउसु पव्वेसु कायव्वं ॥४॥
जं वज्जजदि हरिदं, तय पत्तपवाल कंदफल वीयं।
अप्पासुगं च सलिलं, सचित्त णिव्वत्तिमं ठाणं ॥५॥

मण वयण-काय कद, कारिदाणुमोदेहि॑ मेहुणं णवथा॑ ।
 दिवसम्मि॑ जो विवज्जदि॑, गुणम्मि॑ जो सावओ॑ छट्ठो॑ ॥६॥
 पुञ्चुत्तणव विहाणं॑ पि, मेहुणं॑ सब्बदा॑ विवज्जन्तो॑ ।
 इत्थि॑ कहादि॑ णिवित्ती॑, सत्तमगुण॑ बंभचारी॑ सो॑ ॥७॥
 जं किं॑ पि गिहारंभं॑, बहुथोवं॑ वा॑ सया॑ विवज्जेदि॑ ।
 आरंभ-णिवित्तमदी॑, सो॑ अट्ठम॑ सावओ॑ भणिओ॑ ॥८॥
 मोत्तूण॑ वत्थमित्तं॑, परिगगहं॑ जो॑ विवज्जदे॑ सेसं॑ ।
 तत्थवि॑ मुच्छं॑ ण॑ करेदि॑, वियाण॑ सो॑ सावओ॑ णवमो॑ ॥९॥
 पुट्ठो॑ वाऽपुट्ठो॑ वा॑, णियगेहि॑ परेहि॑ सग्गह॑ कज्जे॑ ।
 अणुमणणं॑ जो॑ ण॑ कुणदि॑, वियाण॑ सो॑ सावओ॑ दसमो॑ ॥१०॥

उद्दिष्ट त्याग प्रतिमा

णव-कोडीसु॑ विशुद्धं॑, भिकखायरणेण॑ भुंजदे॑ भुंजं॑ ।
 जायण॑ रहियं॑ जोग्गं॑, एयारस॑ सावओ॑ सो॑ दु॑ ॥११॥
 एयारसम्मि॑ ठाणे॑, उकिकट्ठो॑ सावओ॑ हवई॑ दुविहो॑ ।
 वत्थेय॑ धरो॑ पढमो॑, कोवीण॑ परिगगहो॑ विदिओ॑ ॥१२॥

तव वय णियमावासय, लोचं कारेदि पिच्छ गिणहेदि ।
अणुवेहा धम्मज्ञाणं, करपते एय-ठणम्मि ॥१३॥

एथ मे जो कोई देवसिओ (राइओ) अइचारो अणाचारो
तस्स भंते ! पडिक्कमामि पडिक्कमंतस्स मे सम्मत-मरणं,
समाहि-मरणं, पंडियमरणं, वीरिय-मरणं, दुक्खक्खओ,
कम्मक्खओ, बोहिलाओ सुगइगमणं समाहिमरणं,
जिणगुणसंपत्ति होउ मज्जं ।

दंसण वय सामाइय, पोसह सचित्त रायभत्ते य ।
बंभाऽऽरंभ परिगगह, अणुमणमुहिद्ध देसविरदे य ॥१॥

एयासु जधा कहिद पडिमासु पमादाइ कयाइचार
सोहणटुं छेदोवट्ठावणं होदु मज्जं । अरहंत सिद्ध आयरिय
उवज्ञाय सव्वसाहु सक्रिययं, सम्मत पुव्वगं, सुव्वदं दिढव्वदं
समारोहियं मे भवदु, मे भवदु, मे भवदु ।

अथ देवसिय (राइय) पडिक्कमणाए सव्वाइचार
विसोहिणिमित्तं, पुव्वाइरियकमेण पडिक्कमण भत्ति काउस्सगं
करोमि ।

(णमो अरहंताणं इत्यादि दण्डक पेज नं. 237 पर पढे ।)

एनमो अरिहंताणं, एनमो सिद्धाणं, एनमो आइरियाणं,
एनमो उवज्ज्ञायाणं, एनमो लोए सब्वसाहूणं ॥१॥

एनमो अरिहंताणं, एनमो सिद्धाणं, एनमो आइरियाणं,
एनमो उवज्ज्ञायाणं, एनमो लोए सब्वसाहूणं ॥२॥

एनमो अरिहंताणं, एनमो सिद्धाणं, एनमो आइरियाणं,
एनमो उवज्ज्ञायाणं, एनमो लोए सब्वसाहूणं ॥३॥

एनमोजिणाणं एनमोजिणाणं एनमोजिणाणं एनमो णिस्सहीए
एनमो णिस्सहीए एनमो णिस्सहीए एनमोत्थुदे एनमोत्थुदे एनमोत्थुदे
अरहंत ! सिद्ध ! बुद्ध ! णीरय ! णिम्मल ! सममण !
सुभमण ! सुसमत्थ ! समजोग ! समभाव ! सल्लघड्हाणं!
सल्लघत्ताणं ! णिब्भय ! णीराय ! णिहोस ! णिम्मोह!
णिम्मम ! णिस्संग ! णिस्सल्ल ! माण-माय-मोस-मूरण,
तवप्पहावण गुण-रयण, सील-सायर, अणंत, अप्पमेय,
महदि-महावीर- वड्हमाण बुद्धिरिसिणो, चेदि एनमोत्थु दे,
एनमोत्थु दे, एनमोत्थु दे।

मम मंगलं अरहंता य, सिद्धा य, बुद्धा य, जिणा
य, केवलिणो, ओहिणाणिणो, मणपञ्जयणाणिणो,
चउदसपुव्वगामिणो, सुदसमिदि समिद्धा य, तवो य, वारह

विहो तवसी, गुणा य, गुणवंतो य, महरिसी तित्थं तित्थंकरा
य, पवयणं पवयणी य, णाणं णाणी य, दंसणं दंसणी य,
संजमो संजदा य, विणओ विणदा य, बंभचेरवासो, बंभचारी
य, गुन्तीओ चेव, गुन्तिमंतो य, मुन्तिओचेव मुन्तिमंतो य,
समिदीओ चेव समिदि मंतो य, सुसमय परसमय विदु खंति
खंति-वंतो य, खवगा य, खीणमोहा य खीणवंतो य, बोहिय
बुद्धा य, बुद्धिमंतो य, चेइयरुक्खा य चेईयाणि ।

उड्ढ-मह-तिरियलोए, सिद्धायदणाणि णमस्सामि,
सिद्ध णिसीहियाओ, अट्ठावय पव्वये, सम्मेदे, उज्जंते,
चंपाए, पावाए, मज्जिमाए, हस्थिवालियसहाय, जाओ अण्णाओ
काओवि णिसीहियाओ जीवलोयमि इसिपब्भारतलग्याणं
सिद्धाणं बुद्धाणं कम्मचक्क-मुक्काणं णीरयाणं णिम्मलाणं
गुरु आइरिय उवज्ञायाणं पव्वतित्थेर कुलयराणं चउवण्णो
य समण-संघो य, दससु भरहेरावएसु पंचसु महाविदेहेसु जो
लोए संति साहवो संजदा तवसी एदे मम मंगलं पवित्रं एदेहं
मगलं करेमि भावदो विसुद्धो सिरसा अहिवंदिऊण
सिद्धे-काऊण अंजलिं मत्थयमि तिविहं तियरण सुद्धो ।

पडिक्कमामि भंते ! दंसण पडिमाए-संकाए, कंखाए,

विदिगिंच्छाए, परपासंड पसंसणाए, पसंथुए, जो मए देवसिओ
(राइयो) अइचारो, अणाचारो, मणसा, वचसा, काएण,
कदो वा, कारिदो वा, कीरंतो वा, समणुमणिणदो, तस्स
मिच्छा मे दुक्कडं ॥१॥

पडिककमामि भंते ! वद पडिमाए पढमे थूलयडे
हिंसाविरदि वदे :- वहेण वा, बंधेण वा, छेण वा,
अङ्गभारारोहणेण वा, अण्णपाण पिरोहणेण वा, जो मए
देवसिओ (राइयो) अइचारो, अणाचारो, मणसा, वचसा,
काएण कदो वा, कारिदो वा, कीरंतो वा समणुमणिणदो,
तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥२-१॥

पडिककमामि भंते ! वद पडिमाए विदिये थूलयडे
असच्चविरदि वदे :- मिच्छोपदेसेण वा, रहो अब्भकखाणेण
वा, कूडलेह करणेण वा, णाया-पहारेण वा सायारमंतभेण
वा, जो मए देवसिओ (राइयो) अइचारो, अणाचारो, मणसा,
वचसा, काएण, कदो वा, कारिदो वा, कीरंतो वा
समणु-मणिणदो, तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥-२-२॥

पडिककमामि भंते ! वद पडिमाए तिदिये थूलयडे
थेणविरदि वदे :- थेणपओगेण वा थेण-हरियादाणेण वा,

विरुद्ध रज्जा-इक्कमणेण वा, हीणाहियमाणुम्माणेण वा,
पडिरूवय ववहारेण वा, जो मए देवसिओ (राइयो) अइचारो,
अणाचारो मणसा, वचसा, कायेण, कदो वा, कारिदो वा,
कीरंतो वा, समणुमणिणदो, तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥२-३॥

पडिक्कमामि भंते ! वद पडिमाए चउत्थे थूलयडे
अबंभविरदि वदे :- परविवाह करणेण वा, इत्तरिया गमणेण
वा, परिगग्हिदा परिगग्हिदागमणेण वा, अणंग कीडणेण वा
कामतिव्वाभिणिवेसेण वा, जो मए देवसिओ (राइयो) अइचारो,
अणाचारो, मणसा, वचसा, काएण, कदो वा, कारिदो वा,
कीरंतो वा, समणुमणिणदो, तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥२-४॥

पडिक्कमामि भंते ! वद पडिमाए पंचमे थूलयडे
परिगग्ह परिमाणवदे :- खेत वत्थूणं परिमाणाइक्कमणेण
वा, धण धण्णाणं परिमाणाइक्कमणेण वा, हरिण सुवण्णाणं
परिमाणाइक्कमणेण वा, दासी दासाणं परिमाणाइक्कमणेण
वा, कुण्ड भांड परिमाणाइक्कमणेण वा, जो मए देवसिओ
(राइयो) अइचारो, अणाचारो, मणसा, वचसा, काएण,
कदो वा, कारिदो वा, कीरंतो वा, समणुमणिणदो, तस्स
मिच्छा मे दुक्कडं ॥२-५॥

पडिक्कमामि भंते ! वद पडिमाए पढमे गुणव्वदेः-
उड्ढवइक्कमणेण वा, अहोवइक्कमणेण वा,
तिरियवइक्कमणेण वा, खेत्त वद्धिएण वा, अंतराधाणेण
वा, जो मए देवसिओ (राइयो) अइचारो, अणाचारो, मणसा,
वचसा, काएण, कदो वा, कारिदो वा, कीरंतो वा,
समणुमणिणदो, तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥२-६-१॥

पडिक्कमामि भंते ! वद पडिमाए विदिये गुणव्वदेः-
आणयणेण वा, विणिजोगेण वा, सद्धाणु-वाएण वा,
रूवाणुवाएण वा, पुगलखेवेण वा, जो मए देवसिओ
(राइयो) अइचारो, अणाचारो, मणसा, वचसा, काएण,
कदो वा, कारिदो वा, कीरंतो वा, समणुमणिणदो, तस्स
मिच्छा मे दुक्कडं ॥२-७-२॥

पडिक्कमामि भंते ! वद पडिमाए तिदिए गुणव्वदेः-
कंदप्पेण वा, कुकुवेएण वा, मोक्खरिएण वा, असमक्खिया-
हिकरणेण वा, भोगोपभोगाणत्थकेण वा, जो मए देवसिओ
(राइयो) अइचारो, अणाचारो, मणसा, वचसा, काएण,
कदो वा, कारिदो वा, कीरंतो वा, समणुमणिणदो, तस्स
मिच्छा मे दुक्कडं ॥२-८-३॥

पडिक्कमामि भंते ! वद पडिमाए पढमे सिक्खावदेः-
फासिंदिय भोगपरिमाणाइक्कमणेण वा, रसणिंदियभोग
परिमाणाइक्कमणेण वा, घाणिंदिय भोग परिमाणाइक्कमणेण
वा, चक्किंखदिय भोग परिमाणाइक्कमणेण वा, सवणिंदिय
भोग परिमाणाइक्कमणेण वा, जो मए देवसिओ (राङ्गयो)
अङ्गचारो, अणाचारो, मणसा, वचसा, काएण, कदो वा,
कारिदो वा, कीरंतो वा, समणुमणिणदो, तस्स मिच्छा मे
दुक्कडं ॥२-९-१॥

पडिक्कमामि भंते ! वद पडिमाए विदिए सिक्खावदेः-
फासिंदिय परिभोग परिमाणाइक्कमणेण वा, रसणिंदिय
परिभोग परिमाणाइक्कमणेण वा, घाणिंदिय परिभोग परिमाणाइक्कमणेण
वा, चक्किंखदिय परिभोग परिमाणाइक्कमणेण वा, सवणिंदिय
परिभोग परिमाणाइक्कमणेण वा, जो मए
देवसिओ (राङ्गयो) अङ्गचारो, अणाचारो, मणसा, वचसा,
काएण, कदो वा, कारिदो वा, कीरंतो वा, समणुमणिणदो,
तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥२-१०-२॥

पडिक्कमामि भंते ! वद पडिमाए तिदिए सिक्खावदेः-
सचित्त णिक्खेवेण वा, सचित्त-पिहाणेण वा, परव्यएसेण

वा, कालाइक्कमणेण वा, मच्छरिएण वा, जो मए देवसिओ (राइयो) अङ्गाचारो, अणाचारो, मणसा, वचसा, काएण, कदो वा, कारिदो वा, कीरंतो वा, समणुमणिणदो, तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥२-११-३॥

पडिक्कमामि भंते ! वद पडिमाए चउथे सिक्खावदे:- जीविदासंसणेण वा, मरणासंसणेण वा, मित्ताणुराएण वा, सुहाणुबंधेण वा, णिदाणेण वा, जो मए देवसिओ (राइयो) अङ्गाचारो, अणाचारो, मणसा, वचसा, काएण, कदो वा, कारिदो वा, कीरंतो वा, समणुमणिणदो, तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥२-१२-४॥

पडिक्कमामि भंते ! सामाइय पडिमाए :- मण दुप्पणि- धाणेण वा, वय दुप्पणिधाणेण वा, काय दुप्पणि- धाणेण वा, अणादरेण वा, सदि अणुव्वट्टवणेण वा, जो मए देवसिओ (राइयो) अङ्गाचारो, अणाचारो, मणसा, वचसा, काएण, कदो वा, कारिदो वा, कीरंतो वा, समणुमणिणदो, तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥३॥

पडिक्कमामि भंते ! पोसह पडिमाए:- अप्पडिवेक्खिया - पमज्जियो सगेण वा, अप्पडिवेक्खि- यापमज्जियादाणेण वा, अप्पडिवेक्खिया- पमज्जिया- संथारोवक्कमणेण वा, आवस्स- यणादरेण वा, सदिअणुव्वट्टवणेण वा, जो मए

देवसिओ (राइयो) अङ्गचारो, अणाचारो, मणसा, वचसा, काएण, कदो वा, कारिदो वा, कीरंतो वा, समणुमणिणदो, तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥४॥

पडिककमामि भंते ! सचित्त विरदि पडिमाए :-
पुढविकाइया जीवा असंखेज्जासंखेज्जा, आउकाइया जीवा
असंखेज्जासंखेज्जा, तेउ काइया जीवा असंखेज्जा संखेज्जा,
वाउकाइया जीवा असंखेज्जासंखेज्जा, वणप्फदिकाइया जीवा
अणंताणंता, हरिया, बीया, अंकुरा, छिणा, भिणा, एदेसिं
उद्वावणं, परिदावणं, विराहणं, उवधादो, जो मए देवसियो
(राइयो) अङ्गचारो अणाचारोमणसा वचसाकाएण कदो वा,
कारिदो वा, कीरंतो वा, समणुमणिणदो, तस्स मिच्छा मे
दुक्कडं ॥५॥

पडिककमामि भंते ! राइभत्त विरदि पडिमाए :- णवविह
बंभचरियस्स दिवा जो मए देवसिओ (राइयो) अङ्गचारो,
अणाचारो, मणसा, वचसा, काएण, कदो वा, कारिदो वा,
कीरंतो वा, समणुमणिणदो, तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥६॥

पडिककमामि भंते ! बंभ पडिमाए :- इत्थिराय-
कहायत्तणेण वा, इत्थि मणोहरांग निरिक्खणेण वा,
पुञ्वरयाणुस्सरणेण वा, काम कोवण-रसा सेवणेण वा,
शरीर मंडणेण वा, जो मए देवसिओ (राइयो) अङ्गचारो,

अणाचारो, मणसा, वचसा, काएण, कदो वा, कारिदो वा,
कीरंतो वा, समणुमणिणदो, तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥७॥

पडिक्कमामि भंते ! आरंभ विरदि पडिमाए :-
कसायवसंगएण आरभो, जो मए देवसिओ (राइयो) अइचारो
अणाचारो, मणसा, वचसा, काएण, कदो वा, कारिदो वा,
कीरंतो वा, समणुमणिणदो, तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥८॥

पडिक्कमामि भंते ! परिगगह विरदि पडिमाए :-
वथमेत्त परिगग्हादो अवरम्मि परिगग्हे मुच्छा परिणामे जो
मए देवसियो (राइयो) अइचारो, अणाचारो, मणसा, वचसा,
काएण, कदो वा, कारिदो वा, कीरंतो वा, समणुमणिणदो,
तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥९॥

पडिक्कमामि भंते ! अणुमण विरदि पडिमाए :- जं
किं पि अणुमणणं पुद्गापुट्टेण जो मए देवसियो (राइयो)
मणसा, वचसा, काएण, कदो वा, कारिदो वा, कीरंतो वा,
समणुमणिणदो, तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥१०॥

पडिक्कमामि भंते ! उद्दिट्ठ विरदि पडिमाए :- उद्दिट्ठ
दोस बहुलं आहारादियं आहारयं वा आहारावियं वा आहारिज्जंतं
वा जो मए देवसियो (राइयो) मणसा वचसा काएण कदोवा
कारिदो वा कीरंतो वा समणुमणिणदो, तस्स मिच्छा मे
दुक्कडं ॥११॥

निर्ग्रन्थ पद की वांछा

इच्छामि भते ! इमं णिगगंथं पवयणं अणुत्तरं केवलियं, पडिपुण्णं, णोगाइयं, सामाइयं, संसुद्धं, सल्लघट्टाणं, सल्लघत्ताणं, सिद्धिमग्गं, सेढिमग्गं, खृतिमग्गं, मुत्तिमग्गं, पमुत्तिमग्गं, मोक्खमग्गं, पमोक्खमग्गं, णिज्जाणमग्गं, णिव्वाणमग्गं, सब्बदुःख परिहाणिमग्गं, सुचरिय परिणिव्वाणमग्गं, अवितहं, अविसंति-पवयणं, उत्तमं तं सद्हामि, तं पत्तियामि, तं रोचेमि, तं फासेमि, इदोत्तरं अण्णं णात्थि, ण भूदं, ण भविस्सदि, णाणेण वा, दंसणेण वा, चरित्तेण वा, सुत्तेण वा, इदो जीवा सिज्जांति, बुज्जांति, मुच्चांति, परिणिव्वाण-यंति, सब्ब दुक्खाण-मंतं करेंति, पडि-वियाणंति समणोमि-संजदोमि, उवरदोमि, उवसंतोमि-उवहि-णियडि- माण-माया- मोसमूरण मिच्छाणाण-मिच्छादंसण- मिच्छाचरित्तं च पडिविरदोमि, सम्मणाण- सम्मदंसण- सम्मचरित्तं च रोचेमि, जं जिणवरेहिं पण्णत्तो, इत्थ मे जो कोई (राइओ) देवसिओ अइचारो अणाचारो, तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ।

इच्छामि भंते ! पडिककमणाइचार-मालोचेउं जो मए
 देवसिओ (राइयो) अइचारो, अणाचारो, आभोगो, अणाभोगो,
 काइयो, वाइयो, माणसिओ, दुच्चरिओ, दुच्चारिओ, दुब्भासिओ,
 दुप्परिणामिओ, णाणे, दंसणे, चरित्ते, सुत्ते, सामाइए,
 एयारसणहं-पडिमाणं विराहणाए, अट्ठविहस्स कम्मस्स-
 णिगधादणाए, अणणहा उस्सासिदेण वा, णिस्सासिदेण वा,
 उम्मिस्सिदेण वा, णिम्मिस्सिदेण वा, खासिदेण वा, छिंकिदेण
 वा, जंभाइदेण वा, सुहुमेहिं-अंग-चलाचलेहिं, दिट्ठचलाचलेहिं,
 एदेहिं सव्वेहिं, अ-समाहिं-पत्तेहिं, आयरेहिं, जाव अरहंताणं,
 भयवंताणं, पज्जुवासं, करेमि, तावकायं पावकम्मं दुच्चरियं
 वोस्सरामि ।

दंसण वय सामाइय, पोसह सचित्त राइभत्ते य ।
 बंभाऽऽरंभ परिगग्ह, अणुमणमुहिद्ध देसविरदे य ॥१॥

एयासु जथा कहिद पडिमासु पमादाइ कयाइचार
 सोहणडुं छेदोवट्ठवणं होदु मज्जां । अरहंत सिद्ध आयरिय
 उवज्ञाय सव्वसाहु सक्रिखयं, सम्पत्त पुव्वगं, सुव्वदं दिढव्वदं
 समारोहियं मे भवदु, मे भवदु, मे भवदु ।

अथ देवसिय (राइय) पडिक्कमणाए सव्वाइचार
विसोहि, णिमित्तं, पुञ्चाइरियकमेण निष्ठितकरण वीरभक्ति
काउस्सगं करोमि ।

(इति विज्ञाप्य—णमो अरहंताणं इत्यादि दण्डकं २३६ पृष्ठे पठित्वा
कायोत्सर्गं कुर्यात् । जीवियित्यादि स्तवं पठेत् ।)

श्री वीर भक्ति

यः सर्वाणि चराचराणि विधिवद् द्रव्याणि तेषां गुणान्,
पर्यायानपि भूत-भावि-भवितः सर्वान् सदा सर्वदा ।
जानीते युगपत् प्रतिक्षणं मतः सर्वज्ञ-इत्युच्यते,
सर्वज्ञाय जिनेश्वराय महते वीराय तस्मै नमः ॥१॥
वीरः सर्व-सुराऽसुरेन्द्र-महितो वीरं बुधाः संश्रिताः,
वीरेणाभिहतः स्व-कर्म-निचयो वीराय भक्त्या नमः ।
वीरात् तीर्थ-मिदं-प्रवृत्त-मतुलं वीरस्य घोरं तपो,
वीरे श्री-द्युति-कान्ति-कीर्ति-धृतयो हे वीर ! भद्रं त्वयि ॥२॥

ये वीर-पादौ प्रणमन्ति नित्यं,
ध्यान-स्थिताः संयम योग - युक्ताः ।

ते वीत शोका हि भवन्ति लोके,
संसार दुर्ग विषमं तरन्ति ॥३॥

ब्रत-समुदय मूलः संयम-स्कन्ध-बन्धो,
यम नियम पयोभि-र्वर्धितः शील-शाखः ।
समिति-कलिक-भारो गुप्ति-गुप्त-प्रवालो,
गुण-कुसुम सुगन्धिः सत्-तपश्चित्र-पत्रः ॥४॥
शिव-सुख-फलदायी यो दया-छाय-योघः,
शुभजन-पथिकानां खेदनोदे-समर्थः ।
दुरित-रविज-तापं प्रापयनन्तभावं,
स भव-विभव-हान्यै नोऽस्तु चारित्र-वृक्षः ॥५॥

चारित्रं सर्व-जिनैश्चरितं प्रोक्तं च सर्व-शिष्येभ्यः ।
प्रणमामि पञ्च-भेदं पञ्चम-चारित्र-लाभाय ॥६॥
धर्मः सर्व-सुखाकरो हितकरो धर्म बुधाश्चिन्वते,
धर्मेणैव समाप्तते शिव-सुखं धर्माय तस्मै नमः ।
धर्मान्नास्त्वपरः सुहृद भव-भृतां धर्मस्य मूलं दया,
धर्मे चित्तमहं दधे प्रतिदिनं हे धर्म ! मां पालय ॥७॥
धर्मो मंगल-मुक्तिकट्ठं अहिंसा संयमो तवो ।
देवा वि तस्म पणमंति जस्म धर्मे सया मणो ॥८॥

इच्छामि भंते ! वीरभत्ति काउस्सगं करेमि तत्थ
देसासिआ, असणासिआ, घणासिआ, कालासिआ, मुहासिआ,
काउसगासिआ, पणमासिआ, आवत्तासिआ, पडिक्कमणाए
तत्थसु आवासएसु परिहीणदाए जो मए अच्चासणा देवसिय
(राङ्गो) मणसा, वचसा, काएण, कदो वा, कारिदो वा,
कीरंतो वा, समणुमणिणदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ॥९॥

दंसण वय सामाइय, पोसह सचित्त राइभत्ते य।
बंभाऽऽरंभ-परिगगह, अणुमणमुहिद्ध देसविरदे य॥

एयासु जधा कहिद पडिमासु पमादाइ कयाइचार
सोहणटुं छेदोवट्ठवणं होदु मज्जां। अरहंत सिद्ध आयरिय
उवज्ज्ञाय सव्वसाहु सक्रिखयं, सम्मत पुव्वगं, सुव्वदं दिव्वव्वदं
समारोहियं मे भवदु, मे भवदु, मे भवदु।

अथ देवसिय (राङ्ग) पडिक्कमणाए सव्वाइचार
विसोहिणिमित्तं, पुव्वाइरिय कमेण चउवीस तिथ्यर भत्ति
काउस्सगं करोमि ।

(इति विज्ञाप्य—णमो अरहंताणं इत्यादि दण्डकं २३६ पृष्ठे पठित्वा
कायोत्सर्गं कुर्यात् – जीवियित्यादि स्तवं पठेत् ।)

श्री चतुर्विंशति तीर्थकर भक्ति

चउवीसं तिथ्यरे, उसहाइ-बीर-पच्छिमे बन्दे।
 सब्बे सगण-गण-हरे, सिद्धे सिरसा णमस्सामि ॥१॥

ये लोकेष्ट-सहस्र-लक्षण-धराः, ज्ञेयार्णवान्तर्गताः,
 ये सम्यग्-भव-जाल-हेतु-मथनाश, चन्द्राकर्क-तेजोऽधिकाः।
 ये साधिवन्द्र-सुराप्सरो-गण-शतैर्, गीत-प्रणूत्यार्चितास्,
 तान् देवान् वृषभादि-बीर-चरमान्, भक्त्या नमस्याम्यहम् ॥२॥

नाभेयं देवपूज्यं जिनवर-मजितं, सर्व-लोकप्रदीपं,
 सर्वज्ञं सम्भवाख्यं मुनिगणवृषभं, नन्दनं देवदेवम्।
 कर्मारिघ्नं सुबुद्धिं, वर कमलनिभं पदम् पुष्पाभिगन्धं
 क्षान्तं दान्तं सुपाश्वं, सकल शशिनिभं चन्द्रनामानमीडे ॥३॥

विख्यातं पुष्पदन्तं भव भय मथनं, शीतलं लोक-नाथं,
 श्रेयांसं शील-कोशं, प्रवर-नर-गुरुं वासुपूज्यं सुपूज्यम्।
 मुक्तं दान्तेन्द्रियाश्वं, विमल-मृषि पतिं सैंहसैन्यं मुनीन्द्रं,
 धर्म सद्धर्म-केतुं शम-दम-निलयं स्तौमि शांतिं शरण्यम् ॥४॥

कुंथुं सिद्धालयस्थं श्रमणपतिमरं त्यक्त-भोगेषु चक्रं,
 मल्लिं विख्यात-गोत्रं खचर-गण-नुतं सुव्रतं सौख्य राशिम्।
 देवेन्द्रार्च्यं नमीशं हरि कुल तिलकं नेमिचन्द्रं भवान्तं,
 पाश्वं नागेन्द्र बन्द्यं शरण-महमितो वर्धमानं च भक्त्या ॥५॥

अञ्चलिका

इच्छामि भन्ते ! चउवीस-तिथ्यर-भक्ति- काउस्सगगो
कओ, तस्सालोचेउं, पंच - महाकल्लाण - संपणणाणं
अट्ठमहापाडिहेरसहियाणं, चउतीसाऽतिसय- विसेस-संजुत्ताणं
बत्तीस- देविंद-मणिमय-मउड- मथ्य-महिदाणं, बलदेव-
वासुदेव - चक्रकहर- रिसि-मुणि-जड-अणगारोवगूढाणं, थुड-
सय-सहस्स- णिलयाणं, उसहाइ-वीर-पच्छम-मंगल-
महापुरिसाणं, सया णिच्चकालं अच्चेमि, पुज्जेमि, वंदामि,
णमस्सामि, दुक्खक्खओ, कम्मक्खओ, बोहिलाओ, सुगङ्गमणं,
समाहिमरणं, जिणगुण संपत्ति होउ मज्जां।

दंसण वय सामाइय, पोसह सचित्त राइभन्ते य।

बंभाऽऽरंभ परिगगह, अणुमणमुद्दिठ्ठ देसविरदे य॥

एयासु जधा कहिद पडिमासु पमादाइकयादिचार
सोहणटुं छेदोवट्ठावणं होदु मज्जां। अरहंत सिद्ध आयरिय
उवज्ञाय सव्वसाहु सक्रिखयं, समत्त पुव्वगं, सुव्वदं दिढव्वदं
समारोहियं मे भवदु, मे भवदु, मे भवदु।

अथ देवसिय (राइय) पडिक्कमणाए सव्वादिचार
विसोहिणिमित्तं, पुव्वायरिय कमेण आलोयण श्री सिद्ध भत्ति
पडिक्कमण भत्ति णिट्ठद करण वीरभत्ति चउवीस-तिथ्यर
भत्ति कृत्वा तद्वीनाधिक-त्वादिदोष परिहारार्थं सकल दोष

निराकरणार्थं सर्वमलातिचारं विशुद्धयर्थं आत्मपवित्रीकरणार्थं
समाधिभक्ति कायोत्सर्गं करोमि । (णमोकार ९ गुणिवा)

अथेष्ट प्रार्थना

प्रथमं करणं चरणं द्रव्यं नमः ।

शास्त्राभ्यासो जिनपति-नुतिः सङ्गतिः सर्वदार्थः,
सद्वृत्तानां गुण-गण-कथा दोषवादे च मौनम् ।
सर्वस्यापि प्रिय-हित-वचो भावना चात्म-तत्त्वे,
सम्पद्यन्तां मम भव-भवे यावदेतेऽपवर्गः ॥१॥

तव पादौ मम हृदये मम हृदयं तव पदद्वये लीनम् ।
तिष्ठतु जिनेन्द्र ! तावद् यावन् निर्वाण-सम्प्राप्तिः ॥२॥

अक्खर-पयत्थ-हीणं मत्ता-हीणं च जं मए भणियं ।
तं खमउ णाण देवय ! मज्जावि दुक्खक्खयं कुणउ ॥३॥

अञ्चलिका

इच्छामि भन्ते ! समाहिभत्ति-काउस्सग्गो कओ,
तस्सालोच्चेउं, रयणत्तय-सरूव- परमप्प-ज्ञाण- लक्खण-
समाहि- भत्तीए सया णिच्चकालं अच्चेमि, पुज्जेमि, वंदामि,
णमस्सामि दुक्खक्खओ, कम्मक्खओ, बोहिलाओ, सुगङ्गमणं,
समाहिमरणं, जिणगुण संपत्ति होउ मज्जां ।

॥ इति श्रावक प्रतिक्रमण ॥

आचार्य वन्दना

अथ पौर्वाहिणक (आपराहिणक) आचार्य
वन्दना-क्रियायां पूर्वाचार्यानुक्रमेण, सकल-कर्म-क्षयार्थं,
भाव-पूजा-वन्दना-स्तव-समेतं श्री सिद्ध भक्ति कायोत्सर्गं
कुर्वेऽहं। (२७ श्वासोच्छ्वास में कायोत्सर्ग करें)

सम्पत्त-णाण-दंसण-वीरिय-सुहुमं तहेव अवगहणं।

अगुरु-लघु-मव्वावाहं, अट्ठगुणा होंति सिद्धाण्डं ॥१॥

तव-सिद्धे णय-सिद्धे, संजम-सिद्धे चरित्त-सिद्धे य।

णाणमिमि दंसणमिमि य, सिद्धे सिरसा णमस्सामि ॥२॥

(अञ्चलिका)

इच्छामि भन्ते ! सिद्ध भक्ति काउस्सग्गो कओ
तस्सालोचेऽं सम्मणाण - सम्मदंसण - सम्मचरित्त जुत्ताणं
अट्ठविह- कम्म-विष्प-मुक्काणं, अट्ठ-गुण-संपण्णाणं,
उड्ढलोय- मत्थयम्मि पयट्ठयाणं, तव-सिद्धाणं,
णय-सिद्धाणं, संजम-सिद्धाणं, चरित्त-सिद्धाणं, अतीताणागद-
वट्टमाण- कालत्तय-सिद्धाणं, सब्ब-सिद्धाणं, णिच्चकालं,

अच्चेमि, पुज्जेमि, वंदामि, णमस्सामि, दुक्खक्खओ,
कम्मक्खओ, बोहिलाओ, सुगड-गमण, समाहि-मरण,
जिण-गुण- सम्पत्ति होउ मज्जँ।

अथ पौर्वाहिणक (आपराहिणक) आचार्य वन्दना-
क्रियायां पूर्वाचार्यानुक्रमेण, सकल-कर्म-क्षयार्थ, भाव-
पूजा-वन्दना- स्तव-समेतं श्री श्रुत भक्ति कायोत्सर्गं कुर्वेऽहं।

(27 श्वासोच्छ्वास में कायोत्सर्ग करें)

कोटी-शतं द्वादश चैव कोट्यो, लक्षाण्यशीतिस् त्र्यधिकानि चैव।
पञ्चाश-दष्टौ च सहस्र-संख्या-मेतच्छुतं पञ्च-पदं नमामि ॥१ ॥
अरहंत-भासियत्थं गणहर - देवेहिं गंथियं सम्मं।
पणमामि भत्तिजुत्तो सुदणाण - महोवहिं सिरसा ॥२ ॥

अञ्चलिका

इच्छामि भन्ते ! सुद भत्ति-काउस्सग्गो कओ,
तस्सालोचेउं अंगोवंग-पइण्णय-पाहुडय-परियम्म-सुत्त
पढमाणिओग पुव्वगय-चूलिया चैव सुत्तत्थय-थुड-धम्म-
कहाइयं, पिच्चकालं अच्चेमि, पुज्जेमि, वंदामि, णमस्सामि,

दुक्खक्खओ, कम्मक्खओ, बोहिलाओ, सुगड़-गमणं,
समाहि-मरणं, जिण-गुण-संपत्ति होउ मज्जां।

अथ पौर्वाहिणक (आपराहिणक) आचार्य
वन्दना-क्रियायां पूर्वाचार्यानुक्रमेण, सकल-कर्म-क्षयार्थं,
भाव-पूजा-वन्दना- स्तव-समेतं श्री आचार्य भक्ति कायोत्सर्गं
कुर्वेऽहं।

(27 श्वासोच्छ्वास में कायोत्सर्ग करें)

श्रुत-जलधि-पारगेभ्यः, स्व-पर-मत-विभावना-पटु-मतिभ्यः।
सुचरित-तपो-निधिभ्यो, नमो गुरुभ्यो गुण-गुरुभ्यः ॥१॥
छत्तीस-गुण-समग्गे, पञ्च-विहाचार-करण-संदरिसे।
सिस्साणुगगह-कुसले, धम्माइरिए सदा वन्दे ॥२॥
गुरु-भत्ति संजमेण य, तरन्ति संसार-सायरं घोरम्।
छिणांति अट्ठ-कम्म, जम्मण-मरणं ण पावेति ॥३॥
ये नित्यं व्रत-मंत्र-होम-निरता, ध्यानाग्नि-होत्राकुलाः
षट्-कर्माभि-रतास्तपोधन-धनाः, साधु-क्रियाः साधवः ॥

शील-प्रावरणा-गुण-प्रहरणाश्-चन्द्राक्त-तेजोऽधिका,
मोक्ष-द्वार-कपाट-पाटन-भटा: प्रीणन्तु माम् साधवः ॥४ ॥

गुरवः पांतु नो नित्यं, ज्ञान दर्शन-नायकाः ।
चारित्राण्व-गम्भीरा, मोक्ष-मार्गोपदेशकाः ॥५ ॥

(अञ्चलिका)

इच्छामि भन्ते ! आइरिय भत्ति काउस्सग्गो कओ,
तस्सालाचेडं सम्मणाण, सम्मदंसण-सम्मचारित जुत्ताणं,
पंच-विहाचाराणं, आइरियाणं, आयारादि सुद- णाणोवदेसयाणं
उवज्ञायाणं, तिरयण-गुण-पालण- रयाणं सब्बसाहूणं,
णिच्चकालं अच्चेमि, पुज्जेमि, वंदामि, णमस्सामि, दुक्खक्खओ,
कम्मक्खओ, बोहिलाओ, सुगइ-गमणं, समाहि-मरणं, जिण
गुण-सम्पत्ति होउ मज्जं ।

महामृत्युञ्जय मंत्र

ॐ ह्रीं णमो अरिहंताणं ॐ ह्रीं णमो सिद्धाणं ॐ ह्रीं णमो
आइरियाणं ॐ ह्रीं णमो उवज्ञायाणं ॐ ह्रः णमो लोए
सब्ब साहूणं मम सर्वं ग्रहारिस्टान् निवारय-निवारय अपमृत्युं
घातय-घातय सर्वं शांतिं कुरु-कुरु स्वाहा ।

गुरु भक्ति

कल्पान्त काल वचनाविजयागुरुणां ।
 लोकोत्तराऽखिल गुणस्तवनं प्रशंसा ॥
 स्वामिन् नमोस्तु शिरसा मनसा वचोभिः ।
 दद्या शिवं विमल सागर सूरिवर्यः ॥१ ॥
 तुभ्यं नमः रवि समा तव तेजकाय ।
 तुभ्यं नमः शशि समुज्ज्वल वैभवाय ॥
 तुभ्यं नमः दुरित जाल विनाशनाय ।
 तुभ्यं नमः गुरु विराग शिव प्रदाय ॥२ ॥
 तुभ्यं नमः सकल संयम धारकाय ।
 तुभ्यं नमः परम तत्त्व प्रकाशकाय ॥
 तुभ्यं नमः सुयश मंगल बोधकाय ।
 तुभ्यं नमः भरत सिन्धु सुवन्दकाय ॥३ ॥
 तुभ्यं नमः परम धर्म प्रभावकाय ।
 तुभ्यं नमः प्रबल बुद्धि विकाशकाय ॥
 तुभ्यं नमः परम शांति प्रदायकाय ।
 तुभ्यं नमः विशद सिन्धु गुणार्णवाय ॥४ ॥

आहारे—विहारे—निहारे शयने जागरणे सामायिके पठन—पाठने रागेण
 दोषेण मोहेन भयेन क्रोधमान माया लोभेन प्रमादेन त्रययोगेन यत् यत् दुष्कर्म
 देहि प्रायश्चित मम पापं मिथ्या भवतु ।

कायोत्सर्ग करें ।

सामायिक विधि

पूर्व दिशा में नौ बार णमोकार मंत्र का जाप्य कर नमस्कार करते हुए—

प्राग्-दिग्-विदिगन्तरे, केवलि-जिन-सिद्ध-साधुगण-देवाः ये सर्वद्विद्व-समृद्धा, योगि-गणाँस्तानहं वन्दे ॥१ ॥

दक्षिण दिशा में नौ बार णमोकार मंत्र का जाप्य कर नमस्कार करते हुये—

दक्षिण-दिग्-विदिगन्तरे, केवलि-जिन-सिद्ध-साधुगण- देवाः ये सर्वद्विद्व-समृद्धा, योगि-गणाँस्तानहं वन्दे ॥२ ॥

पश्चिम दिशा में नौ बार णमोकार मंत्र का जाप्य कर नमस्कार करते हुये—

पश्चिम-दिग्-विदिगन्तरे, केवलि-जिन-सिद्ध-साधुगण-देवाः ये सर्वद्विद्व-समृद्धा, योगि-गणाँस्तानहं वन्दे ॥३ ॥

उत्तर दिशा में नौ बार णमोकार मंत्र का जाप्य कर नमस्कार करते हुये—

उत्तर-दिग्-विदिगन्तरे, केवलि-जिन-सिद्ध-साधुगण-देवाः ये सर्वद्विद्व-समृद्धा, योगि-गणाँस्तानहं वन्दे ॥४ ॥

प्रतिज्ञा – पिछिका युक्त दोनों हाथों को मुकुलित कर और कुहनियों को उदर पर रखकर यथास्थान मस्तक झुकाते हुए प्रतिज्ञा करें –

तीर्थकर केवलि, सामान्य केवलि, समुद्घात केवलि, उपसर्ग केवलि, मूक केवलि, अन्तःकृत केवलिभ्यो नमो नमः। तीर्थकरोपदिष्टश्रुताय नमो नमः। सम्यग्दर्शन-ज्ञान-चारित्र-धारकाचार्योपाध्याय-सर्वसाधुभ्यो नमो नमः। श्री मूलसंघे, कुन्दकुन्दाम्नाये, बलात्कार-गणे, सेन-गच्छे, नन्दी-संघस्य परम्परायाम्, श्री आदिसागराचार्या जातास्तत् शिष्याः श्री महावीर कीर्ति आचार्य-जातास्तत् शिष्याः श्री

विमलसागराचार्या-जातास्तत् शिष्या: श्री विरागसागराचार्य,
 श्री भरतसागराचार्या- जातास्तत् शिष्या श्री विशद सागराचार्य
 जातास्तत् शिष्या:.....अहम् (अपना नाम बोलना) जम्बू
 वृक्षोपलक्षित जम्बूद्वीपे, भरत क्षेत्रे, आर्य-खण्डे, भारत
 देशे,.....प्रान्ते.....नगरे १००८ श्री.....
जिन- चैत्यालयमध्ये, अद्य वीर निर्वाण
 संवत्.....वि.संवत्.....मासोत्तमासे.....
 मासे.....पक्षे.....शुभ तिथौ.....वासरे पौर्वाहिणक
 (माध्याह्निक) (आपराहिणक) काले, घटिका-द्वय (४८ मिनट)
 पर्यन्तं सर्व-सावद्य-योग- विरतोऽस्मि ।

ईर्यापथ शुद्धि

पडिककमामि भंते ! इरिया-वहियाए, विराहणाए, अणागुत्ते,
 अङ्गगमणे, णिगमणे, ठाणे, गमणे, चंकमणे, पाणुगमणे,
 बीजुगमणे, हरिदुगमणे, उच्चारपस्सवण-खेल-सिंहाण-
 वियडियपङ्गुवणियाए, जे जीवा एङ्गिदिया वा, बेङ्गिदिया वा,
 तेङ्गिदिया वा, चउरिंदिया वा, पांचिदिया वा, णोलिदा वा,
 पेलिदा वा, संघटिदा वा, संघादिदा वा, उद्धाविदा वा,
 परिदाविदा वा, किरिंच्छिदा वा, लेस्सिदा वा, छिदिदा वा,
 भिंदिदा वा, ठाणदो वा, ठाणचंकमणदो वा, तस्स उत्तरगुणं,
 तस्स पायच्छित्त-करणं, तस्स विसोहि-करणं, जाव अरहंताणं,
 भयवंताणं, णमोक्तारं, पञ्जुवासं करेमि, ताव कालं, पावकम्मं
 दुच्चरियं वोस्सरामि । (कायोत्सर्ग करें)

ईर्यापथ आलोचना

ईर्या - पथे प्रचलताद्य मया प्रमादा-
देकेन्द्रिय-प्रमुख-जीव-निकाय-बाधा ।
निर्वर्तिता यदि भवेदयुगान्तरेक्षा,
मिथ्या तदस्तु दुरितं गुरु-भक्तितो मे ॥१ ॥

इच्छामि भन्ते ! इरियावहियस्स आलोचेऽ, पुञ्चुत्तर-
दक्खिण-पच्छम-चउदिस-विदिसासु, विहरमाणेण
जुगतं-दिट्ठणा, भवेण, दट्टव्वा । पमाद-दोषेण, डव-डव-
चरियाए, पाण-भूद-जीव-सत्ताणं, उवधादो, कदो वा, कारिदो
वा, कीरंतो वा, समणुमणिदो तस्स मिच्छा मे दुक्कडं ।

कृत्य प्रतिज्ञा

नमोऽस्तु भगवन् ! देव-वन्दनां करिष्यामि ।

मुख्य मंगल

सिद्धं सम्पूर्ण-भव्यार्थं सिद्धेः कारण-मुत्तमम् ।
प्रशास्त-दर्शन-ज्ञान-चारित्र-प्रतिपादनम् ॥१ ॥
सुरेन्द्र - मुकुटाश्लष्ट - पाद - पद्मांशु-केशरम् ।
प्रणमामि महावीरं लोक-त्रितय मंगलम् ॥२ ॥

सामायिक स्वीकार

खम्मामि सब्ब-जीवाणं, सब्बे जीवा खमंतु मे ।
मित्ती मे सब्ब-भूदेसु, वैरं मञ्ज्रं ण केणवि ॥१ ॥

राग-बंध पदोसं च, हरिसं दीण-भावयं ।
 उस्मुगत्तं भयं सोगं, रदि-मरदिं च वोस्सरे ॥२॥
 हा ! दुड़-कयं, हा ! दुड़-चिंतियं भासियं च हा ! दुड़ं ।
 अंतो-अंतो डज्जमि पच्छत्तावेण वेयतो ॥३॥
 दव्वे खेत्ते काले भावे य कदा-वराह-सोहणयं ।
 णिंदण-गरहण-जुत्तो, मण-वच-काएणपडिक्कमणं ॥४॥
 समता, सर्व-भूतेसु, संयमः शुभ-भावना ।
 आर्त-रौद्र-परित्याग-स्तद्धि सामायिकं मतं ॥५॥

अथ कृत्य-विज्ञापना

भगवन् ! नमोऽस्तु प्रसीदन्तु, प्रभू-पादा-वंदिष्येऽहं ।
 एषोऽहं सर्व-सावद्य-योगाद्-विरतोऽस्मि ।

अथ पौर्वाहिणक (माध्याहिक) (आपराहिणक) देव-
 वंदना-क्रियायां पूर्वाचार्यानुक्रमेण, सकलकर्म-क्षयार्थं
 भाव-पूजा-वंदना-स्तव-समेतं श्री चैत्यभक्ति कायोत्सर्गं
 करोम्यहम् ।

(सर्वप्रथम पंचांग नमस्कार करें, पश्चात् तीन आवर्त और एक शिरोनति
 कर एमो अरिहंताणं आदि दण्डक पेज नं. 137 पर पढ़ें।)

श्री चैत्य भक्ति पेज नं. 285 पर पढ़ें।

अथ पौर्वाहिणक देव वंदना-क्रियायां पूर्वाचार्यानुक्रमेण
 सकल-कर्म-क्षयार्थं, भाव-पूजा- वंदना- स्तव समेतं श्री पंच-
 महागुरुभक्ति कायोत्सर्गं करोम्यहम् ।

एमो अरिहंताणं आदि दण्डक पेज नं. 137 पर पढ़ें।

पंचमहागुरु भक्ति (प्राकृत)

मणुय-णाइङ्द-सुर-धरिय-छत्तया,
 पंचकल्लाण-सोक्खावली-पत्तया ।
 दंसणं णाण झाणं अणंतं बलं,
 ते जिणा दिंतु अम्हं वरं मंगलं ॥१ ॥
 जेहिं झाणगिं-वाणोहिं अइ-दह्यं,
 जम्म-जर मरण-णयर-त्तयं दह्यं ।
 जेहिं पत्तं सिवं सासयं ठाणयं,
 ते महं दिंतु सिद्धा वरं णाणयं ॥२ ॥
 पंच-आचार-पंचगिं-संसाहया,
 बारसंगाइ-सुअ-जलहि-अवगाहया ।
 मोक्ख-लच्छी महंती महंते सया,
 सूरिणो दिंतु मोक्खं-गया-संगया ॥३ ॥
 घोर-संसार-भीमाडवी-काणणो ,
 तिक्ख-वियराल-णह-पाव-पंचाणणे ।
 णटु-मग्गाण जीवाण पहदेसिया,
 वंदिमो ते उवज्ञाय अम्हे सया ॥४ ॥

उग-तव-चरण-करणेहि झीणं गया,
 धम्मवर-झाण-सुक्केक्क-झाणं-गया।
 णिब्भरं तव-सिरी-ए-समा-लिंगया,
 साहवो ते महा-मोक्ख-पथ-मगगया ॥५ ॥

एण थोन्नेण जो पंचगुरु वंदए,
 गुरुय-संसार-घण-वेल्ल सो छिंदए।
 लहड़ सो सिद्ध-सोक्खाइ बहु-माणणं,
 कुणइ कम्मिंधणं पुंज-पज्जालणं ॥६ ॥

अरुहा सिद्धा इरिया उवझाया साहु पंचपरमेट्टी।
 एदे पंच-णमोयारा भवे-२ मम सुहं दिंतु ॥७ ॥

अञ्चलिका

इच्छामि भन्ते ! पंचमहागुरु-भक्ति काउस्सगो कओ,
 तस्सालोच्चेडं। अटु-महा-पाडिहेर-संजुत्ताणं अरहंताणं,
 अटु-गुण-संपण्णाणं उटु-लोय-मत्थयम्मि पइट्टियाणं सिद्धाणं,
 अटु-पवयण-मउ-संजुत्ताणं, आइरियाणं, आयारादि-सुद-
 णाणोवदेसयाणं, उवज्ज्ञायाणं, ति-रयण-गुण-पालण-रदाणं
 सब्बसाहूणं, णिच्चवकालं अच्चेमि, पुज्जेमि, वंदामि, णमस्सामि,
 दुक्खक्खओ, कम्मक्खओ, बोहिलाओ, सुगड़-गमणं,
 समाहि-मरणं, जिण-गुण-संपत्ति होउ मज्जां।

अथ पौर्वाहिणक (माध्याहिणक) (अपराहिणक) देव
वंदना-क्रियायां पूर्वाचार्यानुक्रमेण सकल-कर्म-क्षयार्थ,
भाव-पूजा-वंदना-स्तव समेतं श्री चैत्यभक्ति, पंचगुरु- भक्ति
कृत्वा तद्वीनाधिकत्वादि-दोष-विशुद्धयर्थं आत्म- पवित्री
करणार्थं समाधि भक्ति कायोत्सर्गं करोम्यहम्।

द्वात्रिंशतिका-सामायिक पाठ

सत्त्वेषु मैत्रीं गुणिषु प्रमोदं, क्लिष्टेषु जीवेषु कृपा-परत्वम्।
माध्यस्थ भावं विपरीत वृत्तौ, सदा ममात्मा विदधातु देव !॥१॥
शरीरतः कर्तुमनन्त-शक्तिं, विभिन्नमात्मान-मपास्त-दोषम्।
जिनेन्द्र ! कोषादिव खडग-यष्टिं, तव प्रसादेन ममास्तु शक्तिः॥२॥
दुःखे-सुखे वैरिणि-बन्धुवर्गे, योगे-वियोगे भवने-वने वा।
निराकृताशेष-ममत्व बुद्धेः, समं मनो मेऽस्तु सदापि नाथ !॥३॥
मुनीश! लीनाविव कीलिताविव, स्थिरौ निषाताविव बिम्बिताविव।
पादौ त्वदीयौ मम तिष्ठतां सदा, तमो धुनानौ हृदि दीपकाविव॥४॥

एकेन्द्रियाद्या यदि देव! देहिनः, प्रमादतः सञ्चरता इतस्ततः ।
 क्षता विभिन्ना मिलिता निपीडितासः, तदस्तु मिथ्या दुरनुष्ठितं तदा ॥५ ॥
 विमुक्तिमार्ग-प्रतिकूल वर्तिना, मया कषायाक्ष-वशेन दुर्धिया ।
 चारित्र शुद्धेयदकारि लोपनं, तदस्तु मिथ्या मम दुष्कृतं प्रभो ! ॥६ ॥
 विनिन्दनालोचन-गर्हणैरहं, मनोवचः काय कषाय - निर्मितम् ।
 निहन्मि पापं भव दुःख कारणं, भिषग्विषं मंत्र गुणौ रिवाखिलम् ॥७ ॥
 अतिक्रमं यद्विमते-व्यतिक्रमं, जिनातिचारं-सुचरित्र कर्मणः ।
 व्यथामनाचार-मपि प्रमादतः, प्रतिक्रमं तस्य करोमि शुद्धये ॥८ ॥
 क्षतिं मनःशुद्धि-विधे-रतिक्रमं, व्यतिक्रमं शीलब्रते - विलंघनम् ।
 प्रभोऽतिचारं विषयेषु वर्तनं, वदन्त्यनाचार-मिहाति-सक्तताम् ॥९ ॥
 यदर्थं मात्रा-पद-वाक्य-हीनं, मया प्रमादाद्यदि किञ्चनोक्तम् ।
 तन्मे क्षमित्वा विदधातु देवी, सरस्वती केवलबोध-लब्धिम् ॥१० ॥
 बोधिः समाधिः परिणाम-शुद्धिः, स्वात्मोपलब्धिः शिव-सौख्य-सिद्धिः ।
 चिन्तामणिं चिन्तित-वस्तु-दाने, त्वां वन्द्यमानस्य ममास्तु देवि ॥११ ॥
 यः स्मर्यते सर्व-मुनीन्द्र-वृद्धैर्, यः स्तूयते सर्व-नरामरेन्द्रैः ।
 यो गीयते वेदपुराणशास्त्रैः, स देवदेवो हृदये ममास्ताम् ॥१२ ॥

यो दर्शनज्ञान सुखस्वभावः, समस्त संसार विकार-वाह्यः ।
 समाधि-गम्यः परमात्म-संज्ञः, स देवदेवो हृदये ममास्ताम् ॥१३॥
 निषूदते यो भवदुःख-जालं, निरीक्षते यो जगदन्तरालम् ।
 योऽन्तर्गतो योगि-निरीक्षणीयः, स देवदेवो हृदये ममास्ताम् ॥१४॥
 विमुक्तिमार्ग प्रतिपादको यो-, यो जन्ममृत्यु व्यसनाद्यतीतः ।
 त्रिलोकलोकी विकलोऽ कलड़कः, स देवदेवो हृदये ममास्ताम् ॥१५॥
 क्रोडी-कृताशेष-शरीरवर्गाः- , रागादयो यस्य न सन्ति दोषाः ।
 निरिन्द्रयो ज्ञानमयोऽनपायः, स देवदेवो हृदये ममास्ताम् ॥१६॥
 यो व्यापको विश्व-जनीनवृत्तेः- , सिद्धधो विबुद्धधो धुत-कर्मबन्धः ।
 ध्यातो धुनीते सकलं विकारं-, स देवदेवो हृदये ममास्ताम् ॥१७॥
 न स्पृश्यते कर्म कलड़क दोषैर्- यो ध्वान्त सङ्घैरिव तिग्मरश्मिः ।
 निरञ्जनं नित्यमनेक-प्रेकं, तं देवमाप्तं शरणं प्रपद्ये ॥१८॥
 विभासते यत्र मरीचिमाली, न विद्यमाने भुवनाव-भासी ।
 स्वात्मस्थितं बोधमय-प्रकाशं, तं देवमाप्तं शरणं प्रपद्ये ॥१९॥
 विलोक्यमाने सति यत्र विश्वं, विलोक्यते स्पष्टमिदं विविक्तं ।
 शुद्धं शिवं शान्तमनाद्यनन्तं, तं देवमाप्तं शरणं प्रपद्ये ॥२०॥

येन क्षता मन्मथ-मान-मूर्छा-, विषाद-निद्रा-भय शोक-चिन्ता: ।
क्षतोऽनलेनेव तरु-प्रपञ्चस्, तं देवमाप्तं शरणं प्रपद्ये ॥२१ ॥

न संस्तरोऽश्मा न तृणं न मेदिनी, विधानतो नो फलको विनिर्मितः ।
यतोनिरस्ताक्ष-कषाय-विद्विषः, सुधीभिरात्मैव सुनिर्मलो मतः ॥२२ ॥

न संस्तरो भद्र ! समाधि-साधनं-, न लोकपूजा न च संघमेलनम् ।
यतस्ततोऽध्यात्मरतो भवानिशं, विमुच्य सर्वामपि बाह्य-वासनाम् ॥२३ ॥

न सन्ति बाह्या मम केचनार्थाः-, भवामि तेषां न कदाचनाहम् ।
इत्थं विनिश्चित्य विमुच्य बाह्यं, स्वस्थः सदा त्वं भव भद्र मुक्त्यै ॥२४ ॥

आत्मान-मात्मन्यवलोकमानस्, त्वं दर्शनज्ञानमयो विशुद्धः ।
एकाग्रचित्तः खलु यत्र-तत्र, स्थितोऽपि साधुर्लभते समाधिम् ॥२५ ॥

एकः सदा शाश्वतिको ममात्मा, विनिर्मलः साधिगम-स्वभावः ।
बहिर्भवाः सन्त्यपरे समस्ता, न शाश्वताः कर्मभवाः स्वकीयाः ॥२६ ॥

यस्यास्ति नैक्यं वपुषापि सादर्थं, तस्यास्ति किं पुत्रकलत्रमित्रैः ।
पृथक्कृते चर्मणि रोमकूपाः, कुतो हि तिष्ठन्ति शरीरमध्ये ॥२७ ॥

संयोगतो दुःखमनेक भेदं, यतोऽशनुते जन्मवने शरीरी।
ततस्त्रिधासौ परिवर्जनीयो-यियासुना निर्वृतिमात्मनीनाम् ॥२८॥

सर्वं निराकृत्य विकल्प-जालं, संसार-कान्तार-निपात-हेतुम्।
विविक्त-मात्मान-मवेक्ष्यमाणो-निलीयसे त्वं परमात्म तत्त्वे ॥२९॥

स्वयं कृतं कर्म यदात्मना पुरा-, फलं तदीयं लभते शुभाशुभम्।
परेण दत्तं यदि लभ्यते स्फुटं, स्वयं कृतं कर्म निरर्थकं तदा ॥३०॥

निजार्जितं कर्म विहाय देहिनो, न कोऽपि कस्यापि ददाति किञ्चन।
विचारयनेव-मनन्य-मानसः:-, परो ददातीति विमुञ्च शेषुषीम् ॥३१॥

यैः परमात्माऽमित-गतिवन्द्यः, सर्व-विविक्तो भृशमनवद्यः।
शश्व-दधीतो मनसि लभन्ते-, मुक्ति-निकेतं विभव-वरं ते ॥३२॥

इति द्वात्रिंशतावृत्तैः परमात्मान - मीक्षते ।
योऽनन्यगत चेतस्को, यात्यसौ पद-मव्ययम् ॥३३॥

॥ इत्यमितगति सूरि विरचिता द्वात्रिंशतिकाः ॥

चारित्र को नमन्
अनन्त सुखसंपन्न चेनात्याय क्षणादपि ।
नमस्तस्मै पवित्राय, चारित्राय पुनः-पुनः ॥

श्री ईर्यापथ भक्ति

अहं भक्ति

(सग्धरा छंदः)

निःसंगोऽहं जिनानां सदन-मनुपमं त्रिःपरीत्येत्य भक्त्या,
 स्थित्वा गत्वा निषद्योच्चरण-परिणतोऽन्तः शनै-ह्रस्त-युग्मम्।
 भाले संस्थाप्य बुद्ध्या मम, दुरित-हरं कीर्तये शक्र-वन्द्यम्,
 निन्दा-दूरं सदापातं क्षय-रहित-ममुं ज्ञान-भानुं जिनेन्द्रम्॥१॥

(बसंततिलका छंदः)

श्रीमत् पवित्रमकलंक-मनन्त-कल्पम्-
 स्वायंभुवं सकल-मंगलमादि-तीर्थम्।
 नित्योत्सवं मणिमयं निलयं जिनानाम्।
 त्रैलोक्य-भूषणमहं शरणं प्रपद्ये॥२॥

(अनुष्टुप छंदः)

श्रीमत्-परम-गम्भीर, स्याद्वादामोघ-लाञ्छनम्।
 जीयात्-त्रैलोक्यनाथस्य, शासनं जिन-शासनम्॥३॥
 श्री-मुखालोकनादेव, श्री-मुखालोकनं भवेत्।
 आलोकन-विहीनस्य, तत् सुखावाप्तयः कुतः॥४॥

अद्याभवत्-सफलता नयन-द्वयस्य,

देव ! त्वदीय-चरणाम्बुज-वीक्षणेन।

अद्य-त्रिलोक-तिलक ! प्रतिभासते मे,

संसारवारिधि-रयं चुलुक प्रमाणः ॥५ ॥

अद्य मे क्षालितं गात्रं नेत्रे च विमलीकृते।

स्नातोऽहं धर्म-तीर्थेषु जिनेन्द्र ! तव दर्शनात् ॥६ ॥

(उपेन्द्रवज्ञा छंदः)

नमो नमः सत्त्व-हितंकराय, वीराय भव्याम्बुज-भास्कराय।

अनन्त-लोकाय सुरार्चिताय, देवाधि-देवाय नमो जिनाय ॥७ ॥

नमो जिनाय त्रिदशार्चिताय, विनष्ट-दोषाय गुणार्णवाय।

विमुक्ति-मार्ग-प्रतिबोधनाय, देवाधि-देवाय नमो जिनाय ॥८ ॥

देवाधिदेव! परमेश्वर! वीतराग! सर्वज्ञ! तीर्थकर! सिद्ध! महानुभाव।

त्रैलोक्यनाथ! जिन-पुंगव! वर्धमान! स्वामिन्! गतोऽस्मि शरणं चरण-द्वयं ते ॥९ ॥

(आर्या छंदः)

जित-मद-हर्ष-द्वेषा, जितमोह-परीषहाः जित-कषायाः।

जित-जन्म-मरण-रोगा, जित-मात्सर्या जयन्तु जिनाः ॥१० ॥

जयतु जिन वर्धमानस्-त्रिभुवन-हित-धर्म-चक्र-नीरज-बन्धुः ।
त्रिदशपति-मुकुट-भासुर चूडामणि-रश्मि-रञ्जितारुण-चरणः ॥११॥

(हरिणी छंदः)

जय जय जय त्रैलोक्य-काण्ड-शोभि-शिखामणे,
नुद नुद नुद स्वान्त-ध्वान्तं जगत्-कमलार्क नः ।
नय नय नय स्वामिन् ! शान्तिं नितान्त-मनन्तिमाम्,
नहि नहि नहि त्राता, लोकैक-मित्र-भवत्-परः ॥१२॥

चित्ते मुखे शिरसि पाणि-पयोज-युग्मे,

भक्तिं स्तुतिं विनति-मञ्जलि-मञ्जसैव ।

चेक्रीयते चरिकरीति चरीकरीति,

यश्चर्करीति तव देव ! स एव धन्यः ॥१३॥

(मंदाक्रान्ता छंदः)

जन्मोन्माज्यं भजतु भवतः पाद-पदम् न लभ्यम्,
तच्चेत्-स्वैरं चरतु न च दुर्देवतां सेवतां सः ।
अशनात्यन्नं यदिह सुलभं दुर्लभं चेन्मुधा-स्ते,
क्षुद्-व्यावृत्यै कवलयति कः कालकूटं बुभुक्षुः ॥१४॥

(शार्दूल विक्रीडित छंद)

रूपं ते निरुपाधि-सुन्दर-मिदं, पश्यन् सहस्रेक्षणः,
प्रेक्षा-कौतुक-कारिकोऽत्र भगवन् नोपैत्यवस्थान्तरम्।
वाणीं गदगदयन् वपुः पुलकयन् नेत्र-द्वयं श्रावयन्,
मूर्ढनं, नमयन् करौ मुकुलयंश् चेतोऽपि निर्वापयन्॥१५॥

त्रस्तारातिरिति-त्रिकालविदित-त्राता त्रिलोक्या इति,
श्रेयः सूति-रिति श्रियां निधिरिति, श्रेष्ठः सुराणामिति।
प्राप्तोऽहं शरणं शरण्य-मगतिस्त्वां तत्-त्यजोपेक्षणम्,
रक्ष क्षेमपदं प्रसीद जिन ! किं, विज्ञापितैर्गोपितैः॥१६॥

(उपजाति छंदः)

त्रिलोक-राजेन्द्र-किरीट-कोटि-प्रभाभि-रालीढ़-पदारविन्दम्।
निर्मूल-मुन्मूलित-कर्म-वृक्षं, जिनेन्द्र-चन्द्रं प्रणमामि भक्त्या॥१७॥

करचरणतनु विघाता, दटतो निहितः प्रमादतः प्राणी।
ईर्यापथ मिति भीत्या मुञ्चे तद्दोष हान्यर्थम्॥१८॥

ईर्यापथे प्रचलताऽद्य मया प्रमादा,
देकेन्द्रिय प्रमुख जीव निकायबाधा।

निर्वर्तिता यदि भवेद युगान्तरेक्षा,
मिथ्या तदस्तु दुरितं गुरुभक्तितो मे॥१९॥

पडिककमामि भन्ते ! इरिया-वहियाए, विराहणाए,
अणागुत्ते, अइगमणे, णिगमणे, ठणे, गमणे, चंकमणे,
पाणुगमणे, बीजुगमणे, हरिदुगमणे, उच्चार-पस्सवण-
खेल-सिंहाण-वियडिय पइट्टवणियाए, जे जीवा एङ्गिदिया
वा, बेङ्गिदिया वा, तेङ्गिदिया वा, चउरिदिया वा, पंचिदिया वा,
णोल्लिदा वा, पेल्लिदा वा, संघट्टिदा वा, संघादिदा वा,
उद्दाविदा वा, परिदाविदा वा, किरिंच्छिदा वा, लेस्सिदा
वा, छिंदिदा वा, भिंदिदा वा, ठाणदो वा, ठाण-चंकमणदो
वा, तस्स उत्तरगुणं, तस्स पायच्छत्त-करणं, तस्स
विसोहि-करणं, जाव अरहंताणं, भयवंताणं, णमोक्कारं,
पञ्जुवासं करेमि, ताव कालं, पावकम्मं दुच्चरियं वोस्सरामि।

३० णमो अरहंताणं णमो सिद्धाणं णमो आइरियाणं ।

णमो उवज्ञायाणं णमो लोए सब्बसाहूणं ॥ (जाप्यानि ९ बार)

मंत्र : ३० णमो भयवदो वहूमाणस्य रिसहस्स चक्रं जलंतं गच्छइ
आयासं, पायालं, लोयाणं, भूयाणं, जये वा, विवादे वा, थंभणे वा,
रणंगणे वा, रायंगणे वा, मोहेण वा, सब्बजीवसत्ताणं, अपराजिदो
भवदु रक्ख रक्ख स्वाहा ।

ॐ नमो परमात्मने नमोऽनेकान्ताय शान्तये -

इच्छामि भन्ते ! आलोचेऽ इरियावहियस्स
पुव्वुत्तर-दक्षिण-पच्छिम चउदिसु विदिसासु विहरमाणेण,
जुगंतर दिट्ठणा, भव्वेण, दट्ठब्बा। पमाद दोसेण
डवडव-चरियाए पाण-भूद-जीव-सत्ताणं उवधादो कदो वा
कारिदो वा कीरंतो वा समणुमणिणदो, तस्स मिच्छा मे
दुक्कडं ।

पापिष्ठेन दुरात्मना जड़धिया, मायाविना लोभिना,
रागद्वेष मलीमसेन मनसा, दुष्कर्म यन्निर्मितम् ॥
त्रैलोक्याधिपते ! जिनेन्द्र ! भवतः श्रीपाद मूलेऽधुना,
निन्दापूर्व-महं जहामि सततं, निर्वर्तये कर्मणाम् ॥१ ॥
जिनेन्द्रमुन्मूलित कर्मबन्धं, प्रणाय सन्मार्गकृत स्वरूपम् ।
अनन्तबोधादि भवंगुणौधं, क्रियाकलापं प्रकटं प्रवक्ष्ये ॥२ ॥

लघुसिद्ध योगि भवित्त पेज नं. 178 पर पढ़े।

आचार्य वन्दना पेज नं. 262 पर पढ़े।

श्री सिद्ध भक्ति

सिद्धा-नुदधूत-कर्म-प्रकृति-समुदयान् साधितात्म-स्वभावान्,
वन्दे सिद्धि-प्रसिद्ध्यै तदनुपम-गुण-प्रग्रहाकृष्टि-तुष्टः।
सिद्धिः स्वात्मोपलब्धिः प्रगुण-गुण-गणोच्छादि-दोषापहाराद्,
योग्योपादान-युक्त्या दृष्ट इह यथा हेम-भावोपलब्धिः। १।

नाभावः सिद्धि-रिष्टा न निज-गुण-हतिस्तत् तपोभिर्न युक्तेः,
अस्त्यात्मानादि-बद्धः स्व-कृतज-फल-भुक्-तत्-क्षयान् मोक्षभागी।
ज्ञाता दृष्टा स्वदेह प्रमिति-रूपसमाहार-विस्तार-धर्मा,
धौव्योत्पत्ति-व्ययात्मा स्व-गुण-युत-इतो नान्यथा साध्य सिद्धिः। २।

स त्वन्तर्बाह्य-हेतु-प्रभव-विमल सददर्शन-ज्ञान चर्या-
संपद्धेति-प्रधात-क्षत दुरित-तयाव्यञ्जिताचिन्त्य-सारैः।
कैवल्यज्ञान-दृष्टि-प्रवर-सुख-महावीर्य सम्यक्त्वलब्धिः
ज्योति-र्वातायनादि-स्थिर-परम-गुणै-रद्भुतै-र्भासमानः। ३।

जानन् पश्यन् समस्तं सम-मनुपरतं संप्रतृप्यन् वितन्वन्,
धुन्वन् ध्वान्तं नितान्तं निचित-मनुपमं प्रीणयन्नीश भावम्।
कुर्वन् सर्व-प्रजाना-मपर-मधिभवन् ज्योति-रात्मानमात्मा-,
आत्मन्येवात्मनासौ क्षण-मुपजनयन् -सत् -स्वयंभूः प्रवृत्तः। ४।

छिन्दन् शेषा-नशेषान्-निगल-बल-कलीं-स्तै-रनन्त-स्वभावैः,
 सूक्ष्मत्वाग्रथावगाहागुरु-लघुक-गुणैः क्षायिकैः शोभमानः।
 अन्यै-श्चान्य व्यपोह-प्रवण-विषय-संप्राप्ति-लब्धि-प्रभावै-
 रूर्ध्वं-व्रज्या स्वभावात् समय-मुपगतो धाम्नि संतिष्ठतेऽग्रये। ५।
 अन्याकाराप्ति-हेतुर्, न च भवति परो येन तेनाल्प-हीनः,
 प्रागात्मोपात्त-देह-प्रति-कृति-रूचि-राकार एव ह्यमूर्तः।
 क्षुत्-तृष्णा-श्वास-कास-ज्वर-मरण-जरानिष्ट-योग-प्रमोह-
 व्यापन्त्याद्युग्र दुःख-प्रभव-भव-हतेः कोऽस्य सौख्यस्य माता॥६॥
 आत्मोपादान-सिद्धं स्वय-मतिशय-वद्-वीत-बाधं विशालम्,
 वृद्धि हास-व्यपेतं विषय-विरहितं निःप्रतिद्वन्द्व-भावम्।
 अन्य-द्रव्यानपेक्षं, निरुपममितं शाश्वतं सर्व-कालम्।
 उत्कृष्टानन्त-सारं, परम-सुखमतस्तस्य सिद्धस्य जातम्। ७।
 नार्थः क्षुत्-तृड-विनाशाद् विविध-रस-युतै-रन्न-पानै-रशुच्या,
 नास्पृष्टै-र्गन्ध-माल्यै-र्नहि मृदु-शयनै-गर्लानि-निद्राद्यभावात्।
 आतंकाते-रभावे तदुपशमन - सद्भेष जानर्थ तावद्,
 दीपा-नर्थक्य-वद् वा व्यपगत-तिमिरे दृश्यमाने समस्ते। ८।

तादृक्-सम्पत्-समेता विविध-नय-तपः संयम-ज्ञान-दृष्टि-
 चर्या-सिद्धाः समन्तात् प्रवितत्-यशसो विश्व देवाधि-देवाः ।
 भूता भव्या भवन्तः सकल जगति ये स्तूयमाना विशिष्टैस्,
 तान् सर्वान् नौम्यनन्तान् निजिग-मिषु-ररं तत्स्वरूपं त्रिसन्ध्यम् । ९ ।
 कृत्वा कायोत्पर्ग, चतुरष्ट दोष विरहितं सु परिशुद्धं ।
 अतिभक्ति संप्रयुक्तो, यो वंदते सो लघु लभते परं सुखम् ॥

इच्छामि भन्ते ! सिद्धभक्ति-काउस्सगगो कओ
 तस्सालोचेऽ सम्मणाण-सम्मदंसण सम्मचरित्त जुत्ताणं,
 अट्ठ-विह-कम्म-विष्प-मुक्काणं, अट्ठ-गुण-सम्पण्णाणं,
 उइलोय-मत्थयम्मि पयटिथ्याणं, तव-सिद्धाणं, णय सिद्धाणं,
 संजम सिद्धाणं, चरित्त सिद्धाणं, अतीताणागद-वट्टमाण-
 कालत्तय- सिद्धाणं, सब्ब- सिद्धाणं, णिच्चकालं, अच्चेमि,
 पुज्जेमि, वन्दामि, णमस्सामि, दुक्खक्खओ, कम्मक्खओ, बोहिलाहो,
 सुगइ-गमणं, समाहि-मरणं, जिण-गुण-सम्पत्ति होदु मज्जं ।

आत्मदेव को नमन

या देवो सर्व जीवेषु श्रद्धारूपेण संस्थिता ।
 नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमस्तस्यै नमो नमः ॥

श्री चैत्य भक्ति

श्री गौतमादि पदमदभुत पुण्य बन्ध,
 मुद्योतिताखिल-ममौघ-मधप्रणाशम् ।
 वक्ष्ये जिनेश्वरमहं प्रणिपत्य तथ्यं,
 निर्वाण कारण-मशेष जगद्धितार्थम् ॥

 जयति भगवान् हेमाभ्योज-प्रचार-विजृम्भिता-
 वमर-मुकुट-च्छायोदगीर्ण-प्रभा-परिचुम्बितौ ।
 कलुष-हृदया मानोद्भ्रांतः परस्पर-वैरिणः,
 विगत कलुषाः पादौ यस्य प्रपद्य विशश्वसुः ॥१ ॥

 तदनु जयति श्रेयान्-धर्मः प्रवृद्ध-महोदयः,
 कुगति-विपथ-क्लेशा-द्योसौ विपाशयति प्रजाः ।
 परिणत नयस्यांगी-भावाद् विविक्त-विकल्पितम्,
 भवतु भवतस्त्रात् त्रेधा जिनेन्द्र-वचोऽमृतम् ॥२ ॥

 तदनु जयताज्जैनी वित्तिः प्रभंग तरंगिणी,
 प्रभव विगम धौव्य-द्रव्य स्वभाव-विभाविनी ।
 निरुपम-सुखस्येदं द्वारं विघट्य निर्गलम्,
 विगत-रजसं मोक्षं देयान् निरत्यय-मव्ययम् ॥३ ॥

अर्हत्-सिद्धाचार्योपाध्यायेभ्यस्तथा च साधुभ्यः ।
 सर्व-जगद्-वन्द्येभ्यो नमोऽस्तु सर्वत्र सर्वेभ्यः ॥ ४ ॥
 मोहादि-सर्व-दोषारि-घातकेभ्यः सदा हत-रजोभ्यः ।
 विरहित-रहस्-कृतेभ्यः पूजार्हेभ्यो नमोऽर्हदभ्यः ॥५ ॥

 क्षान्त्यार्जवादि-गुण गण-सुसाधनं सकल-लोक-हित-हेतुम् ।
 शुभ-धामनि धातारं वंदे धर्म जिनेन्द्रोक्तम् ॥६ ॥
 मिथ्याज्ञान-तमोवृत-लोककैक-ज्योति-रमित-गमयोगि ।
 सांगोपांग-मजेयं जैनं वचनं सदा वन्दे ॥७ ॥
 भवन-विमान-ज्योति-वर्णतर-नरलोक विश्व-चैत्यानि ।
 त्रिजग-दधिवन्दितानां त्रेधा वन्दे जिनेन्द्राणाम् ॥८ ॥
 भुवनत्रयेऽपि भुवनत्रयाधिपाभ्यर्च्य - तीर्थ-कर्तृणाम् ।
 वन्दे भवानि-शान्त्यै विभवाना - मालयालीस्ताः ॥९ ॥

 इति पञ्च-महापुरुषाः प्रणुता जिनधर्म-वचन-चैत्यानि ।
 चैत्यालयाश्च विमलां दिशन्तु बोधिं बुध-जनेष्टाम् ॥१० ॥
 अकृतानि कृतानि-चाप्रमेय-द्युतिमन्ति द्युतिमत्सु मन्दिरेषु ।
 मनुजामर-पूजितानि-वन्दे, प्रतिबिम्बानि जगत्रये जिनानाम् ॥११ ॥

द्युति-मण्डल-भासुरांग-यष्टीः, प्रतिमा अप्रतिमा जिनोत्तमानाम् ।
 भुवनेषु विभूतये प्रवृत्ता, वपुषा प्राञ्जलि-रस्मि वन्दमानः ॥१२॥
 विगतायुध-विक्रिया-विभूषा: प्रकृतिस्थाः कृतिनां जिनेश्वराणाम् ।
 प्रतिमाः प्रतिमा-गृहेषु, कान्त्याऽप्रतिमाः कल्पष-शान्तयेऽभिकन्दे ॥१३॥
 कथयन्ति कषाय-मुक्ति-लक्ष्मीं परया शान्ततया भवान्तकानाम् ।
 प्रणमाम्यभिरूप-मूर्तिमन्ति, प्रतिरूपाणि विशुद्धये जिनानाम् ॥१४॥
 यदिदं मम सिद्धभक्ति-नीतं, सुकृतं दुष्कृत-वर्त्म-रोधि तेन ।
 पटुना जिनर्धम् एव, भक्ति-र्भव ताज्जन्मनि जन्मनि स्थिरा मे ॥१५॥

अर्हतां सर्वभावानां दर्शन - ज्ञान - सम्पदाम् ।
 कीर्तयिष्यामि चैत्यानि यथाबुद्धि विशुद्धये ॥१६॥
 श्रीमद् - भवन - वासस्था स्वयं भासुर - मूर्तयः ।
 वन्दिता नो विधेयासुः प्रतिमाः परमां गतिम् ॥१७॥
 यावन्ति सन्ति लोकेऽस्मिन्-नकृतानि कृतानि च ।
 तानि सर्वाणि चैत्यानि वन्दे भूयांसि भूतये ॥१८॥
 ये व्यन्तर - विमानेषु स्थेयांसः प्रतिमागृहाः ।
 ते च संख्या-मतिक्रान्ताः सन्तु नो दोष-विच्छिदे ॥१९॥

ज्योतिषा - मथ लोकस्य भूतयेऽद्भुत - सम्पदः ।

गृहाः स्वयम्भुवः सन्ति विमानेषु नमामि तान् ॥२०॥

वन्दे सुर - किरीटाग्र-मणिच्छायाभिषेचनम् ।

याः क्रमेणैव सेवन्ते तदच्चाः सिद्धि-लब्ध्ये ॥ २१ ॥

इति स्तुति पथातीत-श्रीभृता-मर्हतां मम ।

चैत्यानामस्तु संकीर्तिः सर्वास्रिव-निरोधिनी ॥२२॥

अर्हन्-महा-नदस्य त्रिभुवन-भव्यजन-तीर्थ-यात्रिक-दुरितम्-
प्रक्षालनैक-कारणमति-लौकिक-कुहक-तीर्थ-मुत्तम-तीर्थम् ॥२३॥

लोकालोक-सुतत्त्व-प्रत्यव-बोधन-समर्थ-दिव्यज्ञान-

प्रत्यह-वहत्प्रवाहं व्रत-शीलामल-विशाल-कूल-द्वितयम् ॥२४॥

शुक्लध्यान-स्तिमित स्थित-राज-द्राजहंस-राजित मसकृत् ।

स्वाध्याय-मन्द्रघोषं नाना-गुण-समिति-गुप्ति-सिकता-सुभगम् ॥२५॥

क्षान्त्यावर्त-सहस्रं सर्व-दया-विकच-कुसुम-विलसल्लतिकम् ।

दुःसह परीषहाख्य-दुततर-रंग-त्तरंग-भड्गुर-निकरम् ॥२६॥

व्यपगत-कषाय-फेनं राग-द्वेषादि-दोष-शैवल-रहितम् ।

अत्यस्त-मोह-कर्दम-मतिदूर-निरस्त-मरण-मकर-प्रकरम् ॥२७॥

ऋषि-वृषभ-स्तुति-मन्दोद्रेकित-निर्दीष-विविध-विहग-ध्वानम् ।
विविध-तपोनिधि-पुलिनं साम्रव-संवरण-निर्जरा-निःस्वरणम् ॥२८॥

गणधर-चक्र-धरेन्द्र-प्रभृति-महा-भव्य-पुण्डरीकैः पुरुषैः ।
बहुभिः स्नातं भक्त्या कलि-कलुष-मलापकर्षणार्थ-ममेयम् ॥२९॥
अवतीर्णवतः स्नातुं ममापि दुस्तर-समस्त-दुरितं दूरम् ।
व्यपहरतु परम-पावन-मनन्य, जय्य-स्वभाव-भाव-गम्भीरम् ॥३०॥

अताप्र-नयनोत्पलं सकल-कोप-वह्ने-र्जयात् ।
कटाक्ष-शर-मोक्ष-हीन-मविकारतोद्रेकतः ।
विषाद-मद-हानितः प्रहसितायमानं सदा,
मुखं कथयतीव ते हृदय-शुद्धि-मात्यन्तिकीम् ॥३१॥

निराभरण-भासुरं विगत-राग-वेगोदयात्,
निरम्बर-मनोहरं प्रकृति रूप निर्दीषतः ।
निरायुध-सुनिर्भयं विगत-हिंस्य-हिंसा-क्रमात्,
निरामिष-सुतृप्ति-मद-विविध-वेदनानां क्षयात् ॥३२॥

मितस्थिति-नखांगजं गत-रजोमल-स्पर्शनं,
नवाम्बुरुह-चन्दन-प्रतिम-दिव्य-गन्धोदयम् ।

रवीन्दु-कुलिशादि-दिव्य-बहु लक्षणालड़कृतं,
दिवाकर-सहस्र-भासुर-मपीक्षणानां प्रियम् ॥३३॥

हितार्थ-परिपन्थिभिः प्रबल-राग-मोहादिभिः
कलंकितमना जनो यदभिवीक्ष्यशो शुद्धयते ।
सदाभिमुख-मेव यज्जगति पश्यतां सर्वतः,
शरद् विमल-चन्द्र-मण्डल-मिवोत्थितं दृश्यते ॥३४॥

तदेत-दमरेश्वर-प्रचल-मौलि-माला-मणि,
स्फुरत्-किरण-चुम्बनीय-चरणारिवन्द-द्वयम् ।
पुनातु भगवज्जनेन्द्र तव रूप-मन्थीकृतम्,
जगत्-सकल-मन्यतीर्थ-गुरु-रूप-दोषोदयैः ॥३५॥

क्षेपक श्लोकाः

मानस्तम्भाः सरांसि प्रविमलजल, सत्खातिका पुष्पावाटी ।
प्राकारो नाट्यशाला द्वितयमुपवनं, वेदिकांतं धर्वजाद्याः ॥
शालः कल्पदुमाणां सुपरिवृत्तवनं, स्तूपहर्म्यावली च ।
प्राकारः स्फाटिकोन्त-नृ-सुर-मुनिसभा, पीठिकाग्रेस्वयंभू ॥१ ।
वर्षेषु वर्षान्तर पर्वतेषु, नन्दीश्वरे यानि च मंदरेषु ।
यावन्ति चैत्यायतनानिलोके, सर्वाणिवन्देजिनपुंगवानाम् ॥२ ।

अवनितल-गतानां कृत्रिमाऽकृत्रिमाणाम् ।

वन भवन गतानां दिव्य वैमानिकानाम् ।

इह मनुज-कृतानां देव राजाचितानाम्,

जिनवर-निलयानां भावतोऽहं स्मरामि ॥३॥

जम्बू-धातकि-पुष्करार्थ-वसुधा-क्षेत्र-त्रये ये भवाश्-,

चंद्राभोज शिखण्डि कण्ठ-कनक-प्रावृंघनाभाजिनाः ॥

सम्यग्ज्ञान-चरित्र-लक्षणधरा दग्धाष्ट-कर्मेन्धनाः,,

भूतानागत-वर्तमान-समये तेभ्यो जिनेभ्यो नमः ॥४॥

श्रीमन्मेरौ कुलाद्रौ, रजत गिरिवरे शाल्मलौ जम्बुवृक्षे,

वक्षारे चैत्यवृक्षे, रतिकर-रुचके कुण्डले मानुषांके ॥

इष्वाकारेऽज्जनाद्रौ, दधिमुख शिखरे व्यंतरे स्वर्गलोके ।

ज्योतिलोकेऽभिवंदे, भुवनमहितलेयानि चैत्यालयानि ॥५॥

दौ कुन्देन्दुतुषारहार धवलौ द्वाविन्द्रनीलप्रभौ,

दौ बन्धूक समप्रभौ जिनवृष्टौ दौ च प्रियड़गुप्रभौ ।

शेषा षोडश जन्ममृत्युरहिताः सन्तप्त हेमप्रभास्-,

ते सज्जान दिवाकराः सुरनुताः सिद्धि प्रयच्छन्तु नः ॥६॥

देवा सुरेन्द्र नर-नाग समर्चितेभ्यः, पाप-प्रणाशकर भव्य मनोहरेभ्यः ।

घंटा ध्वजादि परिवार विभूषितेभ्यो, नित्यं नमो जगति सर्वं जिनालयेभ्यः ॥६॥

अञ्चलिका

इच्छामि भंते ! चेइय-भत्ति-काउस्सग्गो कओ
तस्सालोचेउं। अहलोय-तिरियलोय-उड्ढलोयम्मि, किट्टमा-
किट्टमाणि जाणि जिणचेइयाणि ताणि सव्वाणि तीसु वि
लोएसु भवणवासिय- वाणविंतर- जोइसिय- कप्पवासियत्ति
चउविहा देवा सपरिवारा दिव्वेण एहाणेण, दिव्वेण गंधेण,
दिव्वेण अक्खेण, दिव्वेण पुप्फेण, दिव्वेण चुणेण, दिव्वेण
दीवेण, दिव्वेण धूवेण, दिव्वेण वासेण, णिच्चकालं अच्चंति,
पुज्जंति, वंदंति, णमस्संति अहमवि इह संतो तथ्य संताइं
सया णिच्चकालं अच्चेमि, पुज्जेमि, वंदामि, णमस्सामि,
दुक्खक्खओ, कम्मक्खओ, बोहिलाहो, सुगङ्गगमणं,
समाहि-मरणं, जिण-गुण-सम्पत्ति होउ-मज्जं।

॥ इति वैत्य भक्तिः ॥

अहोरात्रि के कृतिकर्म

चत्तारी पडिक्कमणे, किदियम्मो तिणिण होंति सज्जाए
पुव्वण्हे अवरण्हे किदियम्मा, चोहसा होंति ॥मू०6021॥

स्वाध्याये द्वादशोष्टा षड्-वन्दनेष्टौप्रतिक्रमे ।
कायोत्सर्गा योगभक्तौद्वौ चाहोरात्र-गोचराः ॥

श्री श्रुत भक्ति

स्तोष्ये संज्ञानानि परोक्ष - प्रत्यक्ष - भेद - भिन्नानि ।
 लोकालोक-विलोकन-लोलित-सल्लोक-लोचनानि सदा ॥१ ॥
 अभिमुख-नियमित-बोधन-माभिनिबोधिक-मनिन्द्रियेदिंयजम् ।
 बह्वाद्यवग्रहादिक-कृत-घटत्रिंशत्-त्रिशत्-भेदम् ॥२ ॥
 विविधद्विद्व-बुद्धि-कोष्ठ-स्फुट-बीज-पदानुसारि-बुद्ध्यधिकम् ।
 संभिन्न - श्रोतृ - तया, सार्थ श्रुतभाजनं वन्दे ॥३ ॥
 श्रुतमपि-जिनवर-विहितं गणधर-रचितं द्वयनेक-भेदस्थम्
 अंगांगबाह्य - भावित - मनन्त-विषयं नमस्यामि ॥४ ॥
 पर्यायाक्षर - पद - संघात - प्रतिपत्तिकानुयोग-विधीन् ।
 प्राभृतक - प्राभृतकं प्राभृतकं वस्तु - पूर्वं च ॥५ ॥
 तेषां समासतोऽपि च विंशति,-भेदान् समश्नुवानं तत् ।
 वन्दे द्वादशधोक्तं गम्भीर - वर - शास्त्र-पद्धत्या ॥६ ॥
 आचारं सूत्रकृतं स्थानं समवाय - नामधेयं च ।
 व्याख्या - प्रज्ञप्तिं च ज्ञातृकथोपासकाध्ययने ॥७ ॥
 वन्देऽन्तकृददश - मनुजरोपपादिक दशं दशावस्थम् ।
 प्रश्नव्याकरणं हि विपाकसूत्रं च विनमामि ॥८ ॥

परिकर्म च सूत्रं च स्तौमि प्रथमानुयोग-पूर्वगते ।
 सार्वं चूलिकयापि च, पंचविधं दृष्टिवादं च ॥९॥
 पूर्वगतं तु चतुर्दशधोदित, -मुत्पादपूर्व-माद्यमहम् ।
 आग्रायणीय - मीडे पुरु - वीर्यानुप्रवादं च ॥१०॥
 संततमह-मधिवन्दे तथास्ति - नास्ति प्रवादपूर्वं च ।
 ज्ञानप्रवाद - सत्यप्रवाद - मात्मप्रवादं च ॥११॥
 कर्मप्रवाद - मीडेऽथ - प्रत्याख्यान - नामधेयं च ।
 दशमं विद्याधारं पृथुविद्यानुप्रवादं च ॥१२॥
 कल्याण - नामधेयं प्राणावायं क्रियाविशालं च ।
 अथ लोकबिंदुसारं वन्दे लोकाग्रसार पदम् ॥१३॥
 दश च चतुर्दश चाष्टावष्टादश च द्वयो-द्विषट्कं च ।
 घोडश च विंशतिं च त्रिंशतमपि पञ्चदश च तथा ॥१४॥
 वस्तूनि दश दशान्येष्वनुपूर्वं भाषितानि पूर्वाणाम् ।
 प्रतिवस्तु प्राभृतकानि विंशतिं विंशतिं नौमि ॥१५॥
 पूर्वान्तं ह्यपरान्तं ध्रुव - मधुव-च्यवन लब्धि-नामानि ।
 अधुव - सम्प्रणिधिं चाप्यर्थं भौमावयाद्यं च ॥१६॥

सर्वार्थ - कल्पनीयं ज्ञानमतीतं त्वनागतं कालम् ।
 सिद्धि-मुपाध्यं च तथा चतुर्दश-वस्त्रनि द्वितीयस्य ॥१७॥
 पञ्चमवस्तु - चतुर्थ - प्राभृतकस्यानुयोग - नामानि ।
 कृतिवेदने तथैव स्पर्शन - कर्मप्रकृतिमेव ॥१८॥
 बन्धन-निबन्धन-प्रक्रमानुपक्रम-मथाभ्युदय-मोक्षौ ।
 सङ्क्रमलेश्ये च तथा लेश्यायाः कर्म-परिणामौ ॥१९॥
 सात - मसातं दीर्घं हृस्वं भवधारणीय - संज्ञं च ।
 पुरुपुद्गलात्मनाम च निधत्त-मनिधत्त-मभिनौमि ॥२०॥
 सनिकाचित-मनिकाचित-मथ-कर्मस्थितिकपश्चमस्कंधौ ।
 अल्पबहुत्वं च यजे तद्द्वाराणां चतुर्विंशम् ॥२१॥
 कोटीनां द्वादश शत - मष्टापञ्चाशतं सहस्राणाम् ।
 लक्ष्यशीति-मेव च पञ्च च वन्दे श्रुतपदानि ॥२२॥
 षोडश शतं चतुस्त्रिंशत् कोटीनां शीति-लक्षणि !
 शतसंख्याष्टा सप्तति-मष्टाशीतिं च पद-वर्णान् ॥२३॥
 सामायिकं चतुर्विंशति - स्तवं वन्दना प्रतिक्रमणम् ।
 वैनयिकं कृतिकर्म च पृथु-दशवैकालिकं च तथा ॥२४॥
 वर-मुत्तराध्ययन मणि कल्पव्यवहार - मेव - मभिवन्दे ।
 कल्पाकल्पं स्तौमि महाकल्पं पुण्डरीकं च ॥२५॥

परिपाद्या प्रणिपतितोऽस्यहं महापुण्डरीकनामैव ।
 निपुणान्यशीतिकं च प्रकीर्णकान्यंग-बाह्यानि ॥२६॥
 पुदगल - मर्यादोक्तं प्रत्यक्षं सप्रभेद - मवधिं च ।
 देशावधि - परमावधि - सर्वावधि - भेद - मधिवन्दे ॥२७॥
 परमनसि स्थितमर्थं मनसा परिविद्य मन्त्रि-महित-गुणम् ।
 ऋष्यजु-विपुलमति-विकल्पं स्तौमि मनः पर्यज्ञानम् ॥२८॥
 क्षायिक - मनन्त - मेकं त्रिकाल-सर्वार्थ-युगपदवभासम् ।
 सकल - सुख - धाम सततं बन्देऽहं केवलज्ञानम् ॥२९॥
 एवमधिष्ठुवतो मे ज्ञानानि समस्त-लोक-चक्षुंषि ।
 लघु भवताज्ञानद्विर्ज-ज्ञानफलं सौख्य-मच्यवनम् ॥३०॥

अञ्चलिका

इच्छामि भंते ! सुदभत्ति-काउस्सग्गो कओ तस्सालोचेउं,
 अंगोवंग-पइण्णए पाहुडय-परियम्म सुत्त-पढमाणिओग-
 पुव्वगय-चूलिया चेव सुत्तथय-थुइ-धम्मकहाइयं पिच्चकालं
 अच्च्वेमि, पुज्जेमि, वंदामि, णमस्सामि, दुक्खक्खओ, कम्मक्खओ
 बोहिलाहो सुगइगमणं, समाहि-मरणं, जिण-गुण-संपत्ति होदु
 मज्जं ।

॥ इति श्रुतभक्तिः ॥

श्री चारित्र भक्ति

शार्दूलविक्रीडित छंदः

येनेन्द्रान् भुवन - त्रयस्य विलसत्-केयूर-हारांगदान्,
 भास्वन्-मौलि- मणिप्रभा-प्रविसरोत्-तुंगोत्तमांगान्तान्।
 स्वेषां पाद - पयोरुहेषु मुनयश्चक्रुः प्रकामं सदा,
 वन्दे पञ्चतयं तमद्य निगदन्-नाचार-मध्यर्चितम्॥१॥

अर्थ-व्यञ्जन-तदद्वया-विकलता-कालोपथा-प्रश्रयाः,
 स्वाचार्याद्यनपहन्वो बहु-मति-इचेत्यष्टधा व्याहृतम्।
 श्री-मज्जाति-कुलेन्दुना भगवता तीर्थस्य कर्त्राऽञ्जसा,
 ज्ञानाचार-महं त्रिधा प्रणिपताभ्युदधूतये कर्मणाम्॥२॥

शंका-दृष्टि-विमोह-काङ्क्षणविधि-व्यावृत्ति-सन्नद्धतां,
 वात्सल्यं विचिकित्सना-दुपरतिं धर्मोपबृह्य-क्रियाम्।
 शक्त्या शासन-दीपनं हित-पथाद् भ्रष्टस्य संस्थापनं,
 वन्दे दर्शन-गोचरं सुचरितं मूर्धना नमनादरात्॥३॥

एकान्ते शयनोपवेशन - कृतिः संतापनं तानवम्,
 संख्या-वृत्ति-निबन्धना - मनशनं विष्वाण-मद्धांदरम्।
 त्यागं चेन्द्रिय-दन्तिनो मदयतः स्वादो रसस्यानिशम्,
 घोठ बाह्य-महं स्तुवे शिव गति-प्राप्त्यभ्युपायं तपः॥४॥

स्वाध्यायः शुभकर्मणश्-च्युतवतः संप्रत्यवस्थापनम्,
ध्यानं व्यापृतिरामयाविनि गुरौ, वृद्धे च बाले यतौ ॥
कायोत्सर्जन सत् क्रिया विनय-इत्येवं तपः षड् विधिं,
वन्दे ७ भ्यन्तर-मन्तरंग बलवद्-विद्वेषि विध्वंसनम् ॥५ ॥

सम्यग्ज्ञान विलोचनस्य दधतः, श्रद्धान - मर्हन्मते,
वीर्यस्याविनिगूहनेन तपसि, स्वस्य प्रयत्नाद्यते : ॥
या वृत्तिस्तरणीव नौरविवरा, लक्ष्मी भवोदन्वतो,
वीर्याचारमहं तमूर्जित गुणं, वन्दे सतामर्चितम् ॥६ ॥

तिस्रः सत्तम गुप्तयस्तनुमनो, भाषानिमित्तोदयाः,
पञ्चेर्यादि-समाश्रयाः समितयः पञ्च व्रतानीत्यपि ।
चारित्रोपहितं त्रयोदशतयं पूर्वं न दृष्टं परै-
राचारं परमेष्ठिनो जिनपतेर-वीरं नमामो वयम् ॥७ ॥

आचारं सह - पञ्चभेद - मुदितं, तीर्थं परं मंगलम्,
निर्गन्थानपि सच्चरित्रमहतो, वन्दे समग्रान् यतीन् ।
आत्माधीन सुखोदया मनुपमां, लक्ष्मी-मविध्वंसिनीम्-
इच्छान्केवल दर्शनावगमन, प्राज्य प्रकाशो ज्ज्वलाम् ॥८ ॥

अज्ञानाद्यदवीकृतं नियमिनो ऽवर्तिष्यहं चान्यथा,
तस्मिन् नर्जित मस्यति प्रतिनवं चैनो निराकुर्वति ।

वृत्ते सप्ततयां निधिं सुतपसा-मृद्धिं नयत्यद्भुतं,
तन्मिथ्या गुरुदुष्कृतं भवतु मे स्वं निंदितो निंदितम् ॥९॥

संसार-व्यसनाहति प्रचलिता, नित्योदय प्रार्थिनः,
प्रत्यासन्न विमुक्तयः सुमतयः, शान्तैनसः प्राणिनः।
मोक्षस्यैव कृतं विशाल-मतुलं, सोपान मुच्चैस्तरा-
मारोहन्तु चरित्र-मुत्तम-मिदं, जैनेन्द्र-मोजस्विनः ॥१०॥

अञ्चलिका

इच्छामि भन्ते ! चारित्त भक्ति काउस्पग्गो कओ,
तस्स आलोचेडं सम्मणाणजोयस्स सम्मत्ताहिट्टियस्स,
सव्वपहाणस्स, णिव्वाणमगगस्स, कम्मणिज्जर-फलस्स,
खमाहारस्स, पञ्चमहव्वय सम्पण्णस्स, तिगुत्तिगुत्तस्स,
पञ्चसमिदिजुत्तस्स, णाणज्ञाण साहणस्स, समया इव
पवेसयस्स, सम्मचारित्तस्स णिच्चकालं, अच्चेमि, पुज्जेमि,
वंदामि, णामस्सामि, दुक्खबुखओ कम्मक्खओ बोहिलाहो
सुगइगमणं, समाहिमरणं जिणगुण संपत्ति होउ मज्जां।

॥ इति श्री चारित्र भक्तिः ॥

बृहदालोचना पेज नं. 167 पर पढ़ें।

श्री योगि भक्ति

जाति जरोरुरोग मरणातुर, शोक सहस्रदीपिता:,
 दुःसहनरक्पतन सन्त्रस्तधियः प्रतिबुद्धचेतसः।
 जीवितमंबु बिंदुचपलं, तडिदध्रसमा विभूतयः,
 सकलमिदंविचिन्त्यमुनयः, प्रशमायवनान्तमाश्रिताः ॥१॥
 व्रत समिति गुणि संयुताः, शमसुखमाधाय मनसि वीतमोहाः।
 ध्यानाध्ययनवशंगताः, विशुद्धये कर्मणं तपश्चरन्ति ॥२॥
 दिनकर किरणनिकरसंतप्त, शिलानिचयेषु निष्पृहाः,
 मलपटलावलिप्त तनवः, शिथिली कृतकर्म बंधनाः।
 व्यपगतमदनदर्प रतिदोष, कषाय विरक्त मत्सराः,
 गिरिशिखरेषु चंडकिरणाभि, मुखस्थितयो दिगम्बराः ॥३॥
 सज्जनामृतपायिभिः क्षान्तिपयः सिञ्चयमानपुण्यकायैः।
 धृतसंतोषच्छत्रकैः, तापस्तीव्रोऽपि सह्यते मुनीन्द्रैः ॥४॥
 शिखिगल कञ्जलालिमलिनै, विबुधाधिपचाप चित्रितैः,
 भीमरवैर्विसृष्टचण्डा, शनि, शीतल वायु वृष्टिभिः।
 गगनतलं विलोक्य जलदैः, स्थगितं सहसा तपोधनाः,
 पुनरपि तरुतलेषु विषमासु, निशासु विशंकमासते ॥५॥

जलधाराशरताडिता, न चलन्ति चरित्रितः सदा नृसिंहाः ।
 संसार दुःख भीरवः, परीषहा राति-घातिनः प्रवीरा: ॥६ ॥
 अविरतबहुल तुहिनकण, वारिभिरंग्निपपत्र पातनै-,
 रनवरतमुक्तसात्कारवैः, पुरुषैरथानिलैः शोषितगात्रयष्टयः ।
 इह श्रमणा धृतिकंबलावृताः शिशिरनिशां,
 तुषार विषमां गमयन्ति, चतुःपथे स्थिताः ॥७ ॥
 इति योगत्रयधारिणः, सकलतपशालिनः प्रवृद्धपुण्यकायाः ।
 परमानन्दसुखैषिणः, समाधिमग्रयं दिशंतु नो भदंताः ॥८ ॥
 योगीश्वरान् जिनान्सर्वान् योगिनिर्धूत कल्मषान् ।
 योगैस्त्रिभिरहं वंदे, योगस्कंध प्रतिष्ठितान् ॥९ ॥

क्षेपक श्लोकानि

प्रावट्-काले सविद्युत्-प्र-पतित, सलिले वृक्ष-मूलाधिवासाः,
 हेमन्ते रात्रि-मध्ये प्रति-विगत-भयाः काष्ठ-वत्-व्यक्त देहाः ।
 ग्रीष्मे सूर्यांशु-तप्ता-गिरि-शिखर-गताः स्थान-कूटांतर-स्थास्-
 ते मे धर्म प्रदद्युर्मुनि, गण-वृषभा मोक्ष-निःश्रेणि-भूताः ॥१ ॥
 गिर्हे गिरि-सिहरत्था वरिसा-याले रुक्ख-मूल-रयणीसु ।
 सिसिरे वाहिर-सयणा ते साहू वंदिमो णिच्चं ॥२ ॥
 गिरि-कन्दर-दुर्गेषु ये वसन्ति दिगम्बराः ।
 पाणि-पात्र-पुटाहारा-स्ते यांति परमां गतिम् ॥३ ॥

अञ्चलिका

इच्छामि भन्ते ! योगि-भक्ति-काउस्सग्गो कओ,
तस्सालोचेउं अड्डाइज्ज-दीव-दो-समुद्देसु, पण्णारस-
कम्म-भूमिसु, आदावण-रुक्ख-मूलअब्बोवास-ठणमोण-
वीरासणेकक पास कुक्कुडासण चउ-छ-पक्खखवणादि
जोगजुत्ताणं, सव्वसाहूणं पिच्चकालं, अच्चेमि, पुज्जेमि, वंदामि
णमंसामि, दुक्खक्खओ, कम्मक्खओ, बोहिलाओ, सुगङ्गमणं,
समाहिमरणं, जिणगुणसंपत्ति होउ मज्जं।

श्री पञ्चमहापुरु भक्ति

श्रीमद्मरेन्द्र-मुकुट-प्रधटित-, मणि-किरण-वारि-धाराभिः ।
प्रक्षालित-पद-युगलान्, प्रणमामि जिनेश्वरान् भक्त्या ॥१॥
अष्टगुणैः समुपेतान्, प्रणष्ट-दुष्टाष्ट-कर्मरिपु-समितीन् ।
सिद्धान् सतत-मनन्तान्-नमस्करो मीष्ट तुष्टि संसिद्ध्यै ॥२॥
साचार-श्रुत-जलधीन्-प्रतीर्य शुद्धोरुचरण-निरतानाम् ।
आचार्याणां पदयुग-कमलानि दधे शिरसि मेऽहम् ॥३॥
मिथ्या-वादि-मद्रोग्र-ध्वान्त-प्रधवन्सि-वचन-संदर्भान् ।
उपदेशकान् प्रपद्ये मम दुरितारि-प्रणाशाय ॥४॥
सम्यगदर्शन - दीप - प्रकाशका- मेय- बोध-सम्भूताः ।
भूरि-चरित्र-पताकास्-ते साधु-गणास्तु मां पान्तु ॥५॥

जिन-सिद्ध-सूरि-देशक-साधु-वरानमल गुण गणोपेतान् ।
 पञ्चनमस्कार-पदै-स्-त्रि-सन्ध्य-मभिनौमि मौक्ष-लाभाय ॥६ ॥
 एषः पञ्च नमस्कारः, सर्वं पापं प्रणाशनः ।
 मंगलानां च सर्वेषां, प्रथमं मंगलं भवेत् ॥७ ॥
 अर्हत्सिद्धाचार्योपाध्यायाः सर्वसाधवः ।
 कुर्वन्तु मंगलाः सर्वे, निर्वाणं परमश्रियम् ॥८ ॥
 सर्वान् जिनेन्द्र चन्द्रान्, सिद्धानाचार्यं पाठकान् साधून् ।
 रत्नत्रयं च वन्दे, रत्नत्रयं सिद्धये भवत्या ॥९ ॥
 पांतु श्रीपादं पदमानि, पञ्चानां परमेष्ठिनां ।
 लालितानि सुराधीश, चूडामणि मरीचिभिः ॥१० ॥
 प्रातिहार्यैर्जिनान् सिद्धान्, गुणैः सूरीन् स्वमातृभिः ।
 पाठकान् विनयैः साधून्, योगांगे-रष्टभिः स्तुवे ॥११ ॥

अञ्चलिका

इच्छामि भन्ते ! पंचमहागुरु-भक्ति-काउस्सग्गो कओ
 तस्सालोचेउं, अट्ठ-महा-पाडिहेर-संजुत्ताणं, अरहंताणं, अट्ठ
 गुण-सम्पण्णाणं, उड्ढलोय मत्थयम्मि पङ्गटिठ्याणं, सिद्धाणं,
 अट्ठ-पवय-णमउ संजुत्ताणं आइरियाणं, आयारादि
 सुदण्णाणोवदेसयाणं उवज्ञायाणं, ति-रयण-गुणं पालण-रदाणं
 सव्वसाहूणं, सया णिच्चकालं अच्चेमि, पुज्जेमि, वंदामि,
 णमस्सामि, दुक्खक्खओ, कम्मक्खओ, बोहिलाहो, सुगड-गमणं,
 समाहि-मरणं, जिण-गुण-सम्पत्ति होउ मज्जैं ।

॥ इति पञ्च गुरु भक्तिः ॥

श्री शांति भक्ति

न स्मैहाच्छरणं प्रयान्ति भगवन् ! पादद्वयं ते प्रजाः,
हेतुस्तत्र विचित्र दुःख निचयः संसार घोरार्णवः।
अत्यन्त स्फुरदुग्र रश्मि निकर-व्याकीर्ण भूमण्डलो,
ग्रैष्मः कारयतीन्दु पाद सलिल-च्छायानुरागं रविः ॥१॥

क्रुद्धाशीर्विष-दष्ट दुर्जय विष-ज्वालावली विक्रमो,
विद्या-भेषज मन्त्र तोय हवनै-र्याति प्रशान्तिं यथा।
तद्-वत्ते चरणारुणाम्बुज युग स्तोत्रोमुखानां नृणाम्,
विज्ञाः काय विनायकाश्च सहसा शाम्यन्त्यहो विस्मयः ॥२॥

सन्तप्तोत्तम काञ्चन क्षितिधर-श्री स्पर्धि गौरद्वृते,
पुंसां त्वच्चरण-प्रणाम करणात् पीडः प्रयान्तिक्षयं।
उद्यद्भास्कर विस्फुरत्कर शतव्याघात निष्कासिता,
नाना देहि विलोचन-द्युतिहरा शीघ्रं यथा शर्वरी ॥३॥

त्रैलोक्येश्वर भंग लब्ध विजयादत्यन्त रौद्रात्मकान्,
नाना जन्म शतान्तरेषु पुरतो जीवस्य संसारिणः।
को वा प्रस्खलतीह केन विधिना कालोग्र दावानलान्,
न स्याच्चेत्तव पाद पदम् युगल स्तुत्यापगा वारणम् ॥४॥

लोकालोक निरन्तर प्रवितत् ज्ञानैक मूर्ते विभो !,
नाना रत्न पिनङ्ग दण्ड रुचिर श्वेतात पत्रत्रय।
त्वत्पादद्वय पूत गीतरवतः शीघ्रं द्रवन्त्यामया,
दर्पाध्मात मृगेन्द्र भीम निनदाद वन्या यथा कुञ्जरा: ॥५॥

दिव्य स्त्री नयनाभिराम विपुल श्री मेरु चूडामणे,
भास्वद् बाल दिवाकर-द्युति हर प्राणीष्ट भामण्डल।
अव्याबाध - मचिन्त्यसार - मतुलं त्यक्तोपमं शाश्वतं,
सौख्यं त्वच्चरणारविन्द युगल स्तुत्यैव सम्प्राप्यते ॥६॥

यावन्नोदयते प्रभा परिकरः श्रीभास्करो भासयंस्,
तावद् धारयतीह पंकजवनं निद्रातिभार श्रमम्।
यावत्त्वच्चरण द्वयस्य भगवन् ! न स्यात् प्रसादोदयस्-
तावज्जीव निकाय एष वहति प्रायेण पापं महत् ॥७॥

शान्तिं शान्ति जिनेन्द्र शान्त मनसस - त्वत्पाद पदमाश्रयात्,
संप्राप्ताः पृथिवी तलेषु बहवः शान्त्यर्थिनः प्राणिनः।
कारुण्यान् मम भक्तिकस्य च विभो ! दृष्टिं प्रसन्नां कुरु,
त्वत्पादद्वय दैवतस्य गदतःशान्त्यष्टकं भक्तिः ॥८॥

शान्ति जिनं शशि निर्मल वक्त्रं, शीलगुण ब्रत संयम पात्रम् ।
 अष्टशतार्चित लक्षण गात्रं, नौमि जिनोत्तम मम्बुज नेत्रम् ॥९ ॥
 पञ्चम मीप्सित-चक्रधरणां, पूजित-मिन्द्र-नरेन्द्र-गणेशच ।
 शान्तिकरं गण-शान्ति-मभीप्सः, षोडश-तीर्थकरं-प्रणमामि ॥१० ॥
 दिव्यतरुः सुर-पुष्प-सुवृष्टि-, दुर्दुभि - रासन-योजन घोषी ।
 आतप-वारण-चामर-युमे, यस्य विभाति च मण्डल तेजः ॥११ ॥
 तं जगदर्चित-शान्ति-जिनेन्द्रं, शान्तिकरं शिरसा प्रणमामि ।
 सर्व गणाय तु यच्छतु शान्तिं, मह्यमरं पठते परमां च ॥१२ ॥
 येऽभ्यर्चिता मुकुट-कुण्डल-हार-रत्नैः,
 शक्रादिभिः सुरगणैः स्तुत-पादपदमाः ।
 ते मे जिनाः प्रवर-वंश-जगत्प्रदीपाः,
 तीर्थकराः सतत शान्तिकरा भवन्तु ॥१३ ॥
 सम्पूजकानां प्रतिपालकानां,
 यतीन्द्र-सामान्य-तपोथनानाम् ।
 देशस्य राष्ट्रस्य पुरस्य राज्ञः,
 करोतु शांतिं भगवान्-जिनेन्द्रः ॥१४ ॥

क्षेमं सर्वप्रजानां प्रभवतु, बलवान् धार्मिको भूमिपालः ।
काले-कालेच सम्यग् वितरतु मधवा, व्याधयो यान्तु नाशम् ।
दुर्भिक्षं चौरमारि: क्षणमपि जगतां, मासम्भूजीव-लोके ।
जैनेन्द्रं धर्मचक्रम् प्रभवतु सततं, सर्व-सौख्य-प्रदायि ॥१५॥

तद् द्रव्य मव्यय मुदेतु शुभ स देशः,
संतन्यतां प्रतपतां सततं सकालः ।
भावः स नन्दतु सदा यदनुग्रहेण,
रत्नत्रयं प्रतपतीह मुमुक्षुवर्गे ॥१६॥

प्रध्वस्त घाति कर्मणः, केवल ज्ञान भास्कराः ।
कुर्वन्तु जगतां शान्तिं, वृषभाद्या जिनेश्वराः ॥१७॥

क्षेपक श्लोकानि:
शांति शिरोधृत जिनेश्वर शासनानां,
शान्तिः निरन्तर तपोभव भावितानां ।
शान्तिः कषाय जय जृमिथत वैभवानां,
शान्तिः स्वभाव महिमान् मुपागतानाम् ॥१॥

जीवन्तु संयम सुधारस पान तृप्ता,
 नंदंतु शुद्ध सहसोदय सुप्रसन्नाः ।
 सिद्ध्यंतु सिद्धि सुख संगकृताभियोगाः,
 तीव्रं तपन्तु जगतां त्रितयेऽर्हदाज्ञा ॥२ ॥

शान्तिः शम्तनुताम् समस्त जगतः, संगच्छतां धार्मिकैः,
 श्रेयः श्री परिवर्धतां नयधरा, धुर्यो धरित्री पतिः।
 सद्विद्या-रसमुद्गिरन्तु कवयो, नामाप्य धस्यास्तु मां,
 प्रार्थ्यं वा कियदेक एव, शिवकृदधर्मो जयत्वर्हताम् ॥३ ॥

इच्छामि भन्ते ! संतिभत्ति-काउस्सग्गो कओ,
 तस्सालोचेउं, पञ्च-महा-कल्लाण-संपण्णाणं, अटठ-महापा-
 डिहेर-सहियाणं, चउतीसातिसय-विसेस-संजुत्ताणं, बत्तीस-
 देवेंद-मणिमय-मउड-मथय-महियाणं बलदेव वासुदेव-
 चक्कहर-रिसि-मुणि-जदि-अणगारोव गूढाणं, थुइ-सय-
 सहस्म-णिलयाणं, उसहाइ-वीर- पच्छिम-मंगल -महापुरिसाणं
 णिच्चकालं, अच्चेमि, पूजेमि, वंदामि, णमस्सामि, दुक्खब्खओ,
 कम्मब्खओ, बोहिलाओ, सुगडगमणं, समाहि-मरणं जिण-गुण
 सम्पत्ति होदु मज्जं ।

श्री समाधि भक्ति

स्वात्माभिमुख - संवित्ति, लक्षणं श्रुत - चक्षुषा।
 पश्यन्पश्यामि देव त्वां, केवलज्ञान-चक्षुषा ॥१॥
 शास्त्राभ्यासो जिनपति-नुतिः, संगति सर्वदार्थः।
 सद्वृत्तानां गुणगण-कथा, दोषवादे च मौनम् ॥
 सर्वस्यापि प्रियहितवचो, भावना चात्मतत्त्वे।
 संपद्यन्तां मम भव - भवे यावदेतेऽपवर्गः ॥२॥
 जैनमार्गरुचि-रन्यमार्ग निर्वेगता, जिनगुण स्तुतौ मतिः।
 निष्कलंक विमलोक्ति भावनाः, संभवन्तु मम जन्म-जन्मनि ॥३॥
 गुरुमूले यति-निचिते-चैत्यसिद्धान्त वार्धि सदघोषे।
 मम भवतु जन्म जन्मनि, सन्यसन समन्वितं मरणम् ॥४॥
 जन्मजन्मकृतं पापं, जन्मकोटि समार्जितम्।
 जन्ममृत्युजरामूलं, हन्ते जिनवंदनात् ॥५॥
 आबाल्याज्-जिनदेवदेव ! भवतः, श्री पादयोः सेवया,
 सेवासक्त विनेय कल्पलतया, कालोऽद्ययावद्गतः।
 त्वां तस्याः फलमर्थये तदधुना, प्राण प्रयाणक्षणे,
 त्वनाम प्रतिबद्ध वर्णं पठने, कण्ठोऽस्त्वकुण्ठो मम ॥६॥

तवपादौ मम हृदये, मम हृदयं तव पदद्वये लीनम् ।
 तिष्ठतु जिनेन्द्र ! तावद्यावन् निर्वाण संप्राप्ति ॥७॥
 एकापि समर्थेयं, जिन भक्ति-दुर्गतिं निवारयितुम् ।
 पुण्यानि च पूरयितुं, दातुं मुक्तिश्रियं कृतिनः ॥८॥
 पञ्च अरिंज्यणामे पञ्च, य मदि-सायरे जिणेवन्दे ।
 पञ्च जसोयरणामे, पञ्चय सीमंदरे वन्दे ॥९॥
 रथणत्तयं च वंदे, चउवीस जिणे च सब्बदा वंदे ।
 पञ्चगुरुणां वंदे, चारणचरणं सदा वंदे ॥१०॥
 अहंमित्यक्षरं ब्रह्म, वाचकं परमेष्ठिनः ।
 सिद्धचक्रस्य सद्वीजं, सर्वतः प्रणिदध्महे ॥११॥
 कर्माष्टक विनिर्मुक्तं, मोक्षलक्ष्मी निकेतनम् ।
 सम्यक्त्वादि गुणोपेतं, सिद्धचक्रं नमाम्यहम् ॥१२॥
 आकृष्टिं सुरसंपदां विदधते, मुक्तिश्रियो वश्यता-
 मुच्चाटं विपदां चतुर्गति भुवां, विद्वेष मात्मैनसाम् ।
 स्तम्भं दुर्गमनं प्रति-प्रयततो, मोहस्य सम्मोहनं,
 पायात्पञ्च नमस् क्रियाक्षरमयी, साराधना देवता ॥१३॥
 अनन्तानन्त संसार, संततिच्छेद कारणम् ।
 जिनराज पदाभ्योज, स्मरणं शरणं मम ॥१४॥

अन्यथा शरणं नास्ति, त्वमेव शरणं मम।
तस्मात् कारुण्य भावेन, रक्ष-रक्ष जिनेश्वर ! ॥१५॥

नहित्राता नहित्राता, नहित्राता जगत्वये।
वीतरागात्परो देवो, न भूतो न भविष्यति ॥१६॥

जिनेभक्ति - जिनेभक्ति - जिनेभक्ति - दिने-दिने।
सदामेऽस्तु सदामेऽस्तु, सदामेऽस्तु भवे-भवे ॥१७॥

याचेऽहं-याचेऽहं, जिन ! तव चरणारविंदयोर्भक्तिम्।
याचेऽहं - याचेऽहं, पुनरपि तामेव-तामेव ॥१८॥

विघ्नौघाः प्रलयं यान्ति, शाकिनी-भूत पन्नगाः।
विषो निर्विषतां याति, स्तूपयमाने जिनेश्वरे ॥१९॥

अञ्चलिका

इच्छामि भंते ! समाहिभत्ति काउस्सग्गो कओ
तस्सालोचेडं, रयणत्तय-सरूप-परमप्प-ज्ञाण लक्खणं
समाहि-भत्तीये णिच्चकालं अच्चेमि, पुज्जेमि, वंदामि,
णमस्सामि, दुक्खक्खओ, कम्मक्खओ, बोहिलाहो, सुगङ्गमणं,
समाहिमरणं, जिणगुण संपत्ति होउ मज्जां।

॥ इति समाधिभक्तिः ॥

श्री नन्दीश्वर भक्ति

आर्यागीतिका छन्दः

त्रिदशपति मुकुट तट गतमणि, गणकर निकर सलिल धाराधौत।
 क्रमकमल युगल जिनपति रुचिर, प्रतिबिम्ब विलय विरहित निलयान्॥१॥

निलयानहमिह महसां सहसा, प्रणिपतन पूर्व-मवनौम्यवनौ।
 त्रय्यां त्रय्या शुद्ध्या निसर्ग, शुद्धान्विशुद्धये घनरजसाम्॥२॥

भावनसुर-भवनेषु, द्वासप्तति शत-सहस्र-संख्याभ्यधिकाः।
 कोट्यः सप्त प्रोक्ता, भवनानां भूरि-तेजसां भुवनानाम्॥३॥

त्रिभुवन-भूत-विभूनां, संख्यातीतान्यसंख्य-गुण-युक्तानि।
 त्रिभुवन-जन-नयन-मनः, प्रियाणि भवनानि भौम-विबुध-नुतानि॥४॥

यावन्ति सन्ति कान्त-ज्योति-लोकाधिदेवताभिनुतानि।
 कल्पेऽनेक-विकल्पे, कल्पातीतेऽहमिन्द्र-कल्पानल्पे॥५॥

विंशतिरथ त्रि-सहिता, सहस्र-गुणिता च सप्तनवतिः प्रोक्ता।
 चतुरधिकाशीतिरतः, पञ्चक-शून्येन विनिहतान्यनघानि॥६॥

अष्टा पञ्चाशदतश्-चतुःशतानीह मानुषे च क्षेत्रे।
 लोकालोक-विभाग-प्रलोकानऽलोक-संयुजां जय-भाजाम्॥७॥

नव-नव-चतुःशतानि च, सप्त च नवतिः सहस्र-गुणिताः षट् च ।
 पञ्चाशत्पञ्च-वियत्, प्रहताः पुनरत्र कोट्योऽष्टौ प्रोक्ताः ॥८ ॥
 एतावन्त्येव सता-मकृत्रि-माण्यथ जिनेशिनां भवनानि ।
 भुवन-त्रितये-त्रिभुवन-सुर-समिति-समर्च्यमान-सप्रतिमानि ॥९ ॥
 वक्षार-रुचक-कुण्डल-रौप्य-नगोत्तर-कुलेषु कारनगेषु ।
 कुरुषु च जिनभवनानि, त्रिशतान्यधिकानि तानि षड्विंशत्या ॥१० ॥
 नन्दीश्वर-सद्द्वीपे, नन्दीश्वर-जलधि-परिवृते धृत-शोभे ।
 चन्द्र-कर-निकर-सनिभ-रुद्र-यशो-वितत-दिङ्-मही-मण्डलके ॥११ ॥
 तत्रत्याज्जन-दधिमुख-रतिकर-पुरु-नग-वराख्य-पर्वत-मुख्याः ।
 प्रतिदिश-मेषा-मुपरि, त्रयो-दशेन्द्रार्चितानि जिनभवनानि ॥१२ ॥
 आषाढ़-कार्तिकाख्ये, फाल्गुनमासे च शुक्ल पक्षेऽष्टम्याः ।
 आरभ्याष्ट-दिनेषु च, सौधर्म-प्रमुख-विबुधपतयो भक्त्या ॥१३ ॥
 तेषु महामह-मुचितं, प्रचुराक्षत-गन्ध-पुष्प-धूपै-र्दिव्यैः ।
 सर्वज्ञ-प्रतिमाना- मप्रतिमानां प्रकुर्वते सर्व-हितम् ॥१४ ॥
 भोदेन वर्णना का, सौधर्मः स्नपन-कर्तृता-मापन्नः ।
 परिचारक-भावमिताः, शेषेन्द्रा-रुद्र-चन्द्र-निर्मल-यशसः ॥१५ ॥

मंगल-पात्राणि पुनस्तद्-, देव्यो बिभृतिस्म शुभ्र-गुणाद्याः ।
 अप्सरसो नर्तक्यः शेष-सुरास्तत्र लोकनाव्यग्रधियः ॥१६॥
 वाचस्पति-वाचामपि, गोचरतां संव्यतीत्य यत्-क्रममाणम् ।
 विबुधपति-विहित-विभवं, मानुष-मात्रस्य कस्य शक्तिः स्तोतुम् ॥१७॥
 निष्ठापित-जिनपूजाश्- चूर्ण-स्नपनेन दृष्ट विकृत विशेषाः ।
 सुरपतयो नन्दीश्वर- जिनभवनानि प्रदक्षिणी कृत्य पुनः ॥१८॥
 पञ्चसु मंदरगिरिषु, श्रीभद्रशाल नन्दन-सौमनसम् ।
 पाण्डुकवनमिति तेषु, प्रत्येकं जिनगृहाणि चत्वार्येव ॥१९॥
 तान्यथ परीत्य तानि च, नमस्त्वा कृत सुपूजनास्तत्रापि ।
 स्वास्पदमीयुः सर्वे, स्वास्पद मूल्यं स्वचेष्टया संगृह्य ॥२०॥
 सहतोरण सद्वेदी- परीतवनयाग-वृक्ष-मानस्तम्भाः ।
 ध्वजपंक्ति दशक गोपुर, चतुष्टय त्रितय-शाल-मण्डप-वर्यैः ॥२१॥
 अभिषेक प्रेक्षणिका, क्रीडन संगीत नाटकालोकगृहैः ।
 शिल्पि विकल्पित-कल्पन- संकल्पातीत-कल्पनैः समुपेतैः ॥२२॥
 वापी सत्पुष्करिणी, सुदीर्घकाद्यम्बु संसृतैः समुपेतैः ।
 विकसित जलरुह कुसुमैर्- नभस्यमानैः शशिग्रहक्षैः शारदि ॥२३॥

भृंगाराब्दक-कलशा-, द्युपकरणैरष्टशतक-परिसंख्यानैः ।
प्रत्येकं चित्रगुणैः, कृतझणं झणनिनद-वितत-घंटाजालैः ॥२४॥
प्रविभाजंते नित्यं, हिरण्यमयानीश्चरेशिनां भवनानि ।
गंधकुटी गत मृगपति, विष्टर-रुचिराणि-विविध-विभव-युतानि ॥२५॥

नंदीश्वर के चैत्यालयों में स्थिति प्रतिमाओं का वर्णन
येषु-जिनानां प्रतिमाः, पञ्चशत-शरासनोच्छ्रुताः सत्प्रतिमाः ।
मणिकनक-रजत विकृता, दिनकर कोटि-प्रभाधिक-प्रभदेहाः ॥२६॥
तानि सदा वंदेऽहं, भानु प्रतिमानि यानि कानि च तानि ।
यशसां महसां प्रतिदिश- मतिशय-शोभा-विभाज्ज पापविभाज्ज ॥२७॥
सप्तत्यधिक-शतप्रिय, धर्मक्षेत्रगत-तीर्थकर-वर-वृषभान् ।
भूत-भविष्यत् संप्रति- काल-भवान् भवविहानये विनतोऽस्मि ॥२८॥
अस्या-मवसर्पिण्यां, वृषभजिनः प्रथम तीर्थकर्ता भर्ता ।
अष्टापद गिरि मस्तक, गतस्थितो मुक्तिमाप पापान्मुक्तः ॥२९॥
श्री वासुपूज्य भगवान, शिवासु पूजासु पूजितस्त्रिदशानाम् ।
चम्पायां दुरित-हरः, परमपदं प्रापदापदा-मन्तगतः ॥३०॥
मुदित मति बल मुरारि-प्रपूजितो जित कषाय रिपुरथ जातः ।
बृहदूर्जयन्त-शिखरे, शिखामणिस्त्रिभुवनस्य-नेमिर्भगवान ॥३१॥

पावापुर वर सरसां, मध्यगतः सिद्धि वृद्धि तपसां महसाम्।
 वीरो नीरदनादो, भूरि-गुणश्चारु शोभमास्पद-मगमत्॥३२॥
 सम्मद करिवन-परिवृत्- सम्मेद गिरीन्द्रमस्तके विस्तीर्णे।
 शेषा ये तीर्थकराः, कीर्तिभृतः प्रार्थितार्थ सिद्धिमवापन्॥३३॥
 शेषाणां केवलिना-, मशेष मतवेदिगणभृतां साधूनां।
 गिरितिल विवर दीसरि-, दुरुवनतरु-विटपि जलधि-दहन शिखासु॥३४॥
 मोक्ष गतिहेतु-भूत- स्थानानि सुरेन्द्र रुन्द्र-भक्तिनुतानि।
 मंगल भूतान्येता- न्यंगीकृत-धर्मकर्मणा-मस्माकम्॥३५॥
 जिनपतयस्तत्-प्रतिमास्, तदालयास् तनिषद्यका-स्थानानि।
 ते ताश्च ते च तानि च, भवन्तु भव-घात-हेतवो भव्यानाम्॥३६॥

तीनों समय नन्दीश्वर भक्ति करने का फल

सन्ध्यासु तिसृषु नित्यं, पठेद्यदि स्तोत्र-मेतदुत्तम-यशसाम्।
 सर्वज्ञानां सार्व, लघु लभते श्रुतधरेडितं पद-ममितम्॥३७॥

आर्या छन्दः - अरिहंतों के शरीर सम्बन्धी दश अतिशय
 नित्यं निःस्वेदत्वं, निर्मलता क्षीर-गौर-रुधिरत्वं च।
 स्वाद्याकृति-संहनने, सौरूप्यं सौरभं च सौलक्ष्यम्॥३८॥

अप्रमित-वीर्यता च, प्रिय-हित वादित्व-मन्यदमित-गुणस्य ।
प्रथिता दश-विख्याता, स्वतिशय-धर्मा स्वयं-भुवो देहस्य ॥३९॥

केवलज्ञान के दश अतिशय

गव्यूति-शत-चतुष्टय-सुभिक्षता-गगन-गमन-मप्राणिवधः ।
भुक्त्युपसर्गाभावश्, चतुरास्यत्वं च सर्व-विद्येश्वरता ॥४०॥

अच्छायत्व-मपक्ष्य-स्पन्दश्च सम-प्रसिद्ध-नख-केशत्वम् ।
स्वतिशय-गुणा भगवतो, धाति-क्षयजा भवन्ति तेऽपि दशैव ॥४१॥

देवकृत चौदह अतिशय

सार्वार्ध-मागधीया, भाषा मैत्री च सर्व-जनता-विषया ।
सर्वर्तु-फल-स्तबक-प्रवाल-कुसुमोपशोभित-तरु-परिणामाः ॥४२॥

आदर्शतल-प्रतिमा, रत्नमयी जायते मही च मनोज्ञा ।
विहरण-मन्वेत्यनिलः परमानन्दश्च भवति सर्व-जनस्य ॥४३॥

मरुतोऽपि सुरभि-गन्ध-, व्यामिश्रा योजनान्तरं भूभागम् ।
व्युपशमित-धूलि-कण्टक-तृण-कीटक-शर्करोपलं प्रकुर्वन्ति ॥४४॥

तदनु स्तनित कुमारा, विद्युन्माला-विलास-हास-विभूषाः ।
प्रकिरन्ति सुरभि-गन्धिं, गन्धोदक-वृष्टि-माज्या त्रिदशपतेः ॥४५॥

वर-पद्मराग-केसर-मतुल-सुख-स्पर्श-हेम-मय-दल-निचयम्।
 पादन्यासे पद्मं सप्त, पुरः पृष्ठतश्च सप्त भवन्ति ॥४६॥
 फलभार-नम्र-शालि- ब्रीह्यादि-समस्त-सस्य-धृत-रोमाञ्चा ।
 परिहिष्टेव च भूमि- स्त्रिभुवन नाथस्य वैभवं पश्यन्ती ॥४७॥
 शरदुदय-विमल-सलिलं, सर इव गगनं विराजते विगतमलम्।
 जहति च दिशस्तिमिरिकां, विगतरजः प्रभृति जित्मता भावं सद्यः ॥४८॥
 एतेतेति त्वरितं ज्योति-व्यन्तर-दिवौकसा-ममृतभुजः ।
 कुलिश भृदाज्ञापनया, कुर्वन्त्यन्ये समन्ततो व्याह्वानम् ॥४९॥
 स्फुर-दर-सहस्र-रुचिरं, विमल-महारत्न-किरण-निकर-परीतम्।
 प्रहसित-किरण-सहस्र- द्युति-मण्डल-मग्रगामि-धर्म-सुचक्रम् ॥५०॥
 इत्यष्ट-मंगलं च स्वादर्श-प्रभृति-भक्ति-राग-परीतैः ।
 उपकल्प्यन्ते त्रिदशै-रेतेऽपि-निरुपमातिशयाः ॥५१॥

आठ प्रातिहार्यों का वर्णन

वैदूर्य-रुचिर-विटप-प्रवाल-मृदु-पल्लवोपशोभित-शाखः ।
 श्रीमानशोक-वृक्षो वर-मरकत-पत्र-गहन-बहलच्छायाः ॥५२॥
 मन्दार-कुन्द-कुवलय-नीलोत्पल-कमल-मालती-बकुलाद्यैः ।
 समद-भ्रमर-परीतै-व्यामिश्रा पतति कुसुम-वृष्टि-र्नेभसः ॥५३॥

कटक-कटि-सूत्र-कुण्डल-केयूर-प्रभृति-भूषितांगौ स्वंगौ ।
 यक्षौ कमल-दलाक्षौ परि-निश्चिपतः सलील-चामर-युगलम् ॥५४ ॥
 आकस्मिक-मिव युगपद-दिवसकर-सहस्र-मपगत-व्यवधानम् ।
 भामण्डल-मविभावित-रात्रिजिद्व-भेद-मतितरामाभाति ॥५५ ॥
 प्रबल-पवनाभिघात-प्रक्षुभित-समुद्र-घोष-मन्द्र-ध्वानम् ।
 दन्धवन्यते सुवीणा-वंशादि-सुवाद्य-दुन्दुभिस्तालसमम् ॥५६ ॥
 त्रिभुवन-पतिता-लाज्जन-मिन्दुत्रय-तुल्य-मतुल-मुक्ता-जालम् ।
 छत्रत्रयं च सुबृहद्-वैदूर्य-विक्लृप्त-दण्ड-मधिक-मनोज्ञम् ॥५७ ॥
 ध्वनिरपि योजनमेकं, प्रजायते श्रोतृ-हृदयहारि-गम्भीरः ।
 ससलिल-जलधर-पठल-ध्वनितमिव प्रविततान्त-राशावलयम् ॥५८ ॥

सिंहासन

स्फुरितांशु-रत्न-दीधिति-परिविच्छुरिताऽमरेन्द्र-चापच्छायम् ।
 धियते मृगेन्द्रवर्यैः-स्फटिक-शिला-घटित-सिंह-विष्टर-मतुलम् ॥५९ ॥
 यस्येह चतुस्त्रिंशत्-प्रवर-गुणा प्रातिहार्य-लक्ष्यम्यश्चाष्टौ ।
 तस्मै नमो भगवते, त्रिभुवन-परमेश्वरार्हते गुण-महते ॥६० ॥

श्री अर्हन्तदेव की महिमा

क्षेपक-श्लोकाः

गत्वा क्षितेर्वियति पंच सहस्र दण्डान्।

सोपान-विंशति सहस्र-विराजमाना॥

रेजे सभा धनद यक्षकृता यदीया।

तस्मै नमस्त्रिभुवनप्रभवे जिनाय॥१॥

सालोऽथ वेदिरथ वेदिरथोऽपि सालो,

वेदिश्च साल इह वेदिरथोऽपि सालः।

वेदिश्च भाति सदसि क्रमतो यदीये,

तस्मै नमस्त्रिभुवनप्रभवे जिनाय॥२॥

प्रासाद-चैत्य-निलयाः परिखात-वल्ली।

प्रोद्यान केतु सुरवृक्ष गृहाङ्गणाश्च॥

पीठत्रयं सदसि यस्य सदा विभाति,

तस्मै नमस्त्रिभुवन-प्रभवे जिनाय॥३॥

माला-मृगेन्द्र-कमलाम्बर वैनतेय-,

मातंग गोपतिरथाङ्गं मयूरहंसाः।

यस्य ध्वजा विजयिनो भुवने विभान्ति,

तस्मै नमस्त्रिभुवन-प्रभवे जिनाय॥४॥

निर्गन्थ-कल्प-वनिता-व्रतिका भ-भौम,
 नागस्त्रियो भवन-भौम-भ-कल्पदेवाः ।
 कोष्ठस्थिता नृ-पश्चवोऽपि नमन्ति यस्य
 तस्मै नमस्त्रिभुवन-प्रभवे जिनाय ॥५ ॥
 भाषा-प्रभा-वलय-विष्टर-पुष्पवृष्टिः,
 पिण्डदुमस्त्रिदशदुन्दुभि-चामराणि ।
 छत्रत्रयेण सहितानि लसन्ति यस्य,
 तस्मै नमस्त्रिभुवन-प्रभवे जिनाय ॥६ ॥
 भूंगार-ताल-कलश-ध्वजसुप्रतीक-
 श्वेतातपत्र-वरदर्पण-चामराणि ।
 प्रत्येक-मष्टशतकानि विभान्ति यस्य
 तस्मै नमस्त्रिभुवन-प्रभवे जिनाय ॥७ ॥
 स्तंभ-प्रतोलि-निधि-मार्ग-तडाग-वापी-
 क्रीडाद्रि-धूप-घट-तोरण-नाट्य-शालाः ।
 स्तूपाश्च चैत्य-तरवो विलसन्ति यस्य
 तस्मै नमस्त्रिभुवन-प्रभवे जिनाय ॥८ ॥

सेनापति स्थपति-हर्ष्यपति-द्विपाश्व,
 स्त्री-चक्र-चर्म-मणि-काकिणिका-पुरोघाः ।
 छत्रासि-दंडपतयः प्रणमन्ति यस्य
 तस्मै नमस्त्रिभुवन-प्रभवे जिनाय ॥९ ॥

पद्मःकालो महाकालः सर्वरत्नश्च पांडुकः,
 नैसर्पो माणवः शंखः पिंगलो निधयो नव ।
 एतेषां पतयः प्रणमन्ति यस्य,
 तस्मै नमस्त्रिभुवन-प्रभवे जिनाय ॥१० ॥

खविय-घण-घाङ-कम्मा, चउत्तीसातिसय विसेस पंच कल्लाणा ।
 अट्टवर पाडिहेरा, अरिहंता मंगला मज्जां ॥११ ॥

अञ्चलिका

इच्छामि भन्ते ! णंदीसर भत्ति काउस्सग्गो कओ
 तस्सालोचेडं। णंदीसर दीवम्मि, चउदिस विदिसासु अंजण-

दधिमुह-रदिकर-पुरुणगवरेसु जाणि जिणचेइयाणि ताणि सब्बाणि
 तिसुवि लोएसु भवणवासिय वाणविंतर-जोइसिय-
 कप्पवासिय-त्ति चउविहा देवा सपरिवारा दिव्वेहिं एहाणेहिं,
 दिव्वेहिं गंधेहिं, दिव्वेहिं अक्खेहिं, दिव्वेहिं पुण्फेहिं, दिव्वेहिं
 चुण्णेहिं, दिव्वेहिं दीवेहिं, दिव्वेहिं धूवेहिं, दिव्वेहिं वासेहिं,
 आसाढ़-कात्तिय फागुण-मासाणं अट्ठमिमाइं काऊणजाव
 पुण्णिमांति णिच्चकालं अच्चांति, पुज्जांति, वंदांति, णमंसंति।
 णंदीसर महाकल्लाण पुज्जं करांति अहमवि इह संतो तत्थ
 संताइयं णिच्चकालं अच्चेमि पूजेमि, वंदामि, णमस्सामि,
 दुक्खक्खओ, कम्मक्खओ, बोहिलाहो सुगड़-गमणं, समाहिमरणं
 जिणगुण संपत्ति होउ मज्जां।

॥ इति नंदीश्वर भक्तिः ॥

इस स्थाने में अवश्य बोलें
धर्म नाशे क्रिया ध्वंसे स्वसिद्धान्तार्थ विप्लवे।
अपृष्टरपि वक्तव्यं तत्स्वरूप प्रकाशने ॥

श्री निर्वाण भक्ति

आर्या छन्द

विबुधपति-खगपतिनरपति-धनदोरग-भूतयक्षपति-महितम् ।
अतुल-सुखविमल निरुपम-शिवमचलमनामयं हि संप्राप्तम् ॥१ ॥

कल्याणैः - संस्तोष्ये पञ्चभिरनघं त्रिलोक परमगुरुम् ।
भव्यजनतुष्टि जननैर्दुर्रवापैः सन्मतिं भक्त्या ॥२ ॥

आषाढ़सुसित-घष्ठ्यां हस्तोत्तर मध्यमाश्रितेशशिनि ।
आयातः स्वर्गसुखं भुक्त्वापुष्पोत्तराधीशः ॥३ ॥

सिद्धार्थनृपतितनयो भारतवास्ये विदेहकुण्डपुरे ।
देव्यां प्रियकारिण्यां सुस्वज्ञान् संप्रदर्श्य विभुः ॥४ ॥

चैत्र सित पक्ष-फाल्युनि शशांकयोगे दिने त्रयोदश्याम् ।
जज्ञे स्वोच्चस्थेषु ग्रहेषु सौम्येषु शुभलग्ने ॥५ ॥

हस्ताश्रिते शशांके चैत्र ज्योत्स्ने चतुर्दशीदिवसे ।
पूर्वाह्णे रत्नघटै-र्विबुधेन्द्राश-चक्रुरभिषेकम् ॥६ ॥

भुक्त्वा कुमार काले त्रिंशद्वर्षाण्यनन्तं गुणराशिः ।
अमरोपनीत भोगान्सहसाभिनिबोधितोऽन्येद्युः ॥७ ॥

नानाविधरुपचितां विचित्र कूटोच्छ्रुतां मणिविभूषाम् ।
 चन्द्रप्रभाख्यशिविकामारुह्य पुराद्विनिः क्रान्तः ॥८ ॥
 मार्गशिरकृष्णदशमी हस्तोत्तर मध्यमाश्रिते सोमे ।
 षष्ठेन त्वपराहे भक्तेन जिनः प्रवक्त्राजः ॥९ ॥
 ग्रामपुर खेट कर्वटमटंब घोषाकरान्प्रविजहार ।
 उग्रैस्तपोविधानैद्वादशवर्षाण्यमर पूज्यः ॥१० ॥
 ऋजुकूलायास्तीरे शालमदुम संश्रिते शिलापट्टे ।
 अपराहे षष्ठेनास्थितस्य खलु जृंभिका ग्रामे ॥११ ॥
 वैशाखसितदशम्यां हस्तोत्तरमध्यमाश्रिते चन्द्रे ।
 क्षपक श्रेण्या-रूढस्योत्पन्नं केवलज्ञानम् ॥१२ ॥
 अथ भगवान संप्रापद्-दिव्यं वैभारपर्वतं रम्यम् ।
 चातुर्वर्ण्य सुसंघस्तत्राभूद् गौतम प्रभृति ॥१३ ॥
 छत्राशोकौ घोषं सिंहासन दुंदुभि कुसुमवृष्टिम् ।
 वरचामर भामण्डल दिव्यान्यन्यानि चावापत् ॥१४ ॥
 दसविधमनगाराणामेकादशधोत्तर तथा धर्मम् ।
 देशयमानो व्यवहरस्त्रिशद्वर्षाण्यथ जिनेन्द्रः ॥१५ ॥

पदमवनदीर्घिकाकुल विविध द्रुमखण्डमण्डिते रम्ये ।
 पावानगरोद्याने व्युत्सर्गेण स्थितः स मुनिः ॥१६॥
 कार्तिककृष्ण स्यान्ते स्वातावृक्षे निहत्यकर्मरजः ।
 अवशेषं संप्रापदव्यजरामरमक्षयं सौख्यम् ॥१७॥
 परिनिर्वृत्तं जिनेन्द्रं ज्ञात्वा विबुधाह्यथासु चागम्य ।
 देवतरुरक्त चन्दन कालागरु सुरभिगो-शीर्षेः ॥१८॥
 अग्नीन्द्राज्जिनदेहं मुकुटानलसुरभि धूपवरमाल्यैः ।
 अभ्यर्च्य गणधरानपि गतादिवं खं च वनभवने ॥१९॥

(प्रहर्षिणी छंदः)

इत्येवं भगवति वर्धमान चन्द्रे,
 यः स्तोत्रं पठति सुसंध्ययोद्वयोहिं।
 सोऽनन्तं परम सुखं नृदेवलोके,
 भुक्त्वान्ते शिवपदमक्षयं प्रयाति ॥२०॥
 बसंततिलका छंदः

यत्राहतां गणभृतां श्रुतपारगाणां,
 निर्वाणभूमिरिह भारतवर्षजानाम् ।
 तामद्य शुद्धमनसा क्रियया वचोभिः,
 संस्तोतुमुद्यतमतिः परिणौमि भक्त्या ॥२१॥

कैलाश शैलशिखरे परिनिर्वृत्तोऽसौ,
 शैलेशिभावमुपद्य वृषो महात्मा ।
 चम्पापुरे च वसुपूज्यसुतः सुधीमान्,
 सिद्धिं परामुपगतो गतरागबन्धः ॥२२ ॥
 यत्प्रार्थ्यते शिवमयं विबुधेश्वराद्यैः,
 पाखण्डभिश्च परमार्थगवेष शीलैः ।
 नष्टाष्ट कर्म समये तदरिष्टनेमिः,
 संप्राप्तवान् क्षितिधरे वृहदूर्जयन्ते ॥२३ ॥
 पावापुरस्य बहिरुन्नत भूमिदेशो,
 पदमोत्पलाकुलवतां सरसां हि मध्ये ।
 श्री वर्द्धमान जिनदेव इति प्रतीतो,
 निर्वाणमाप भगवान्नविधूतपाप्मा ॥२४ ॥
 शेषास्तु ते जिनवरा जितमोहमल्ला,
 ज्ञानार्क भूरि किरणैरवभास्य लोकान् ।
 स्थानं परं निरवधारित सौख्य निष्ठं,
 सम्मेद पर्वततले समवापुरीशाः ॥२५ ॥
 आद्यश्चतुर्दशादिनैर्विनिवृत्त योगः,
 घट्ठेन निष्ठित कृतिर्जिन वर्द्धमानः ।
 शेषाविधूत घनकर्म निबद्धपाशाः,
 मासेन ते यति वरांस्त्व भवन्वियोगाः ॥२६ ॥

माल्यानि वाक्स्तुतिमयैः कुसुमैः सुदृव्या-,
न्यादाय मानसकरैरभितः किरन्तः।
पर्येम आदृतियुता भगवन्निषद्याः,
संप्रार्थिता वयमिमे परमां गतिं ताः ॥२७॥

शत्रुञ्जयेनगवरे दमितारिपक्षाः,
पण्डोः सुताः परमनिर्वृतिमध्युपेताः।
तुंग्यां तु संगरहितो बलभद्रनामा,
नद्यास्तटे जिनरिपुश्च सुवर्णभद्रः ॥२८॥

द्रोणीमति प्रबलकुण्डल मेढ़के च,
वैभार पर्वततले वरसिद्धकूटे।
ऋष्यद्रिके च विपुलाद्रि बलाहके च,
विन्ध्ये च पोदनपुरे वृषदीपके च ॥२९॥

सहयाचले च हिमवत्यपि सुप्रतिष्ठे,
दण्डात्मके गजपथे पृथुसारयष्टौ।
ये साधवो हतमलाः सुगतिं प्रयाताः,
स्थानानि तानि जगति प्रथितान्य भूवन् ॥३०॥

इक्षोर्विकार रसपृक्त गुणेन लोके,
पिष्टोऽधिकं मधुरतामुपयाति यद्वत्।

तद्वच्च पुण्यपुरुषै रुषितानि नित्यं,
स्थानानि तानि जगतामिह पावनानि ॥३१ ॥

इत्यर्हतां शमवतां च महामुनीनां,
प्रोक्ता मयात्र परिनिर्वृति भूमि देशाः।
तेमे जिना जितभया मुनयश्च शांताः,
दिश्यासुराशु सुगतिं निरवद्य सौख्याम् ॥३२ ॥

क्षेपक श्लोकानि:

कैलाशाद्रौ मुनीन्द्रः पुरुरपदुरितो मुक्तिमाप प्रणूतः।
चंपायां वासुपूज्यस्त्रिदशपतिनुतो नेमिरप्युर्जयंते ॥१ ॥
पावायां वर्धमानस्त्रिभुवनगुरवो विंशतिस्तीर्थनाथाः।
सम्पेदाग्रे प्रजग्मुददतु विनमतां निवृत्तिं नो जिनेन्द्राः ॥२ ॥
गोर्गजोश्वः कपिः कोकः सरोजः स्वस्तिकः शशी।
मकरः श्रीयुतो वृक्षो गंडो महिष सूकरौ ॥३ ॥
सेधा वज्रमृगच्छागाः पाठीनः कलशस्तथा।
कच्छपश्चोत्पलं शांखो नागराजश्च केसरी ॥४ ॥
शान्ति कुन्थवर कौरव्या यादवौ नेमिसुव्रतौ।
उग्रनाथौ पाश्वर्वीरौ शेषा इक्ष्वाकुवंशजाः ॥५ ॥

अञ्चलिका

इच्छामि भंते ! परिणिव्वाण भत्ति काउस्सग्गो कओ
तस्सालोचेउं, इमम्मि, अवसप्पिणीए चउत्थ समयस्स पच्छिमे
भाए, आउटुमासहीणे वास चउक्कम्मि सेसकालम्मि, पावाए
णयरीए कत्तिय मासस्य किण्ह चउदसिए रत्तीए, सादीए,
णक्खत्ते, पच्चूसे, भयवदो महदि महावीरो वडुमाणो सिद्धिं
गदो। तिसुवि लोएसु, भवणवासिय-वाणविंतर जोयिसिय
कप्पवासियत्ति चउव्विहा देवा सपरिवारा दिव्वेण एहाणोण,
दिव्वेण गंधेण दिव्वेण अक्खेण, दिव्वेण पुष्फेण, दिव्वेण
चुण्णोण, दिव्वेण दीवेण, दिव्वेण धूवेण, दिव्वेण वासेण,
णिच्चकालं, अच्चंति पुज्जांति, वंदति, णमंसंति, परिणिव्वाण,
महाकल्लाण पुज्जं करति। अहमवि इह संतो तत्थ संताङ्गं
णिच्चकालं, अच्चेमि, पुज्जेमि, वंदामि, णमस्सामि,
दुक्खक्खओ, कप्पक्खओ बोहिलाहो, सुगङ्गगमणं, समाहिमरणं
जिणगुणसम्पत्ति होउ मज्ज़ं।

॥ इति निर्वाण भक्तिः ॥

नमन का फल

नमन्ति फलिनो वृक्षा नमन्ति गुणिनो जनः ।
शुष्क वृक्षश्च मूर्खश्च न नमन्ति कदाचन ॥

तत्त्वार्थ सूत्रम्

(आचार्य श्री उमास्वामी विरचितम्)

मोक्ष-मार्गस्य नेतारं, भेत्तारं कर्म भू-भृताम्।
ज्ञातारं विश्व तत्त्वानां, वन्दे तदगुण-लब्धये ॥
त्रैकाल्यं द्रव्यषट्कं, नवपद सहितं जीव षट्काय लेश्याः,
पञ्चान्ये चास्तिकाया, व्रत समिति-गति ज्ञान चारित्र भेदाः।
इत्येतन्मोक्षमूलं, त्रिभुवन-महितैः प्रोक्तमर्हदभिरीशैः,
प्रत्येतिश्रद्धाति, स्पृशति च मतिमान यः स वै शुद्धदृष्टिः ॥१॥
सिद्धे जयप्पसिद्धे, चउविहाराहणाफलं पत्ते।
वंदित्ता अरहंते, वोच्छं आराहणा कमसो ॥२॥
उज्जोवणमुज्जवणं, णिव्वहणं साहणं च णिच्छरणं।
दंसणणाणचरित्तं, तवाणमाराहणा भणिया ॥३॥

ॐ प्रथम अध्याय ॐ

सम्यग्दर्शन ज्ञान चारित्राणि मोक्षमार्गः ॥१॥ तत्त्वार्थ-
श्रद्धानं सम्यग्दर्शनम् ॥२॥ तन्निसर्गादधिगमाद् वा ॥३॥
जीवाजीवास्त्रव-बन्ध संवर निर्जरा मोक्षास्तत्त्वम् ॥४॥ नाम

स्थापना द्रव्यं भावतस् तन्यासः ॥५॥ प्रमाणनयै-रथिगमः
 ॥६॥ निर्देशं स्वामित्वं साधनाधि करणस्थिति विधानतः ॥७॥
 सत्संख्या-क्षेत्रस्पर्शन-कालान्तरं भावाल्पबहुत्वैश्च ॥८॥
 मतिश्रुतावधि मनःपर्यय केवलानि ज्ञानम् ॥९॥ तत्प्रमाणे ॥१०॥
 आद्ये परोक्षम् ॥११॥ प्रत्यक्षमन्यत् ॥१२॥ मतिः स्मृतिः संज्ञा
 चिन्ताभिनिबोध इत्यनर्थान्तरम् ॥१३॥ तदिन्द्रियानिन्द्रिय
 निमित्तम् ॥१४॥ अवग्रहेहावायधारणाः ॥१५॥ बहुबहुविधक्षि-
 प्रानिःसृतानुकृत-धुवाणां सेतराणाम् ॥१६॥ अर्थस्य ॥१७॥
 व्यञ्जनस्या- वग्रहः ॥१८॥ न चक्षु-रनिन्द्रियाभ्याम् ॥१९॥
 श्रुतं मतिपूर्वं द्वयनेक द्वादश भेदम् ॥२०॥ भव प्रत्ययोऽ-
 वधिर्देव नारकाणाम् ॥२१॥ क्षयोपशमनिमित्तः षड् विकल्पः
 शेषाणाम् ॥२२॥ ऋजुविपुलमती मनःपर्ययः ॥२३॥
 विशुद्ध्यप्रतिपाताभ्यां तदविशेषः ॥२४॥ विशुद्ध्यक्षेत्र-स्वामि-
 विषयेभ्योऽवधि मनः-पर्यययोः ॥२५॥ मति-श्रुतयोर्निबन्धो
 द्रव्येष्वसर्वपर्यायेषु ॥२६॥ रूपिष्ववधेः ॥२७॥ तदनन्तभागे
 मनः- पर्ययस्य ॥२८॥ सर्वद्रव्यपर्यायेषु केवलस्य ॥२९॥
 एकादीनि भाज्यानि युगपदेकस्मिन्ना चतुर्भ्यः ॥३०॥
 मतिश्रुतावधयो विपर्ययेष्व ॥३१॥ सदसतो-रविशेषा-

द्यदृच्छोपलब्धे-रुमत्तवत् ॥३२॥ नैगम-संग्रह- व्यवहारजुसूत्र-
शब्द-समभिरुद्धैवंभूता नयाः ॥३३॥

॥ इति तत्त्वार्थाधिगमे मोक्षशास्त्रे प्रथमोऽध्यायः नमो नमः ॥

ॐ द्वितीय अध्याय ॐ

औपशमिक क्षायिकौ भावौ मिश्रश्च जीवस्य
स्वतत्त्वमौदयिक पारिणामिकौ च ॥१॥ द्विनवाष्टादशैक विंशति
त्रिभेदा यथाक्रमम् ॥२॥ सम्यक्त्वचारित्रे ॥३॥ ज्ञानदर्शन-
दानलाभभोगोपभोगवीर्याणि च ॥४॥ ज्ञानाऽज्ञान-दर्शनलब्ध्य-
श्चतुस्त्रित्रि पञ्च भेदाः सम्यक्त्व चारित्रि संयमासंयमाश्च ॥५॥
गति कषाय लिङ्ग मिथ्यादर्शनाज्ञानासंयतासिद्ध
लेश्याश्चतुश्चतुस्त्र्ये- कैकैकैकषड् भेदाः ॥६॥ जीव-
भव्याभव्यत्वानि च ॥७॥ उपयोगो लक्षणम् ॥८॥ स
द्विविधोऽष्ट-चतुर्भेदः ॥९॥ संसारिणो मुक्ताश्च ॥१०॥
समनस्कामनस्काः ॥११॥ संसारिणस्त्रस स्थावराः ॥१२॥
पृथिव्यप्ते जो-वायु वनस्पतयः स्थावराः ॥१३॥
द्वीन्द्रियादयस्त्रसाः ॥१४॥ पञ्चेन्द्रि- याणि ॥१५॥

द्विविधानि ॥१६॥ निर्वृत्युपकरणे द्रव्येन्द्रियम् ॥१७॥
लब्ध्युपयोगौ भावेन्द्रियम् ॥१८॥ स्पर्शन-रसन-घ्राण-चक्षुः
श्रोत्राणि ॥१९॥ स्पर्श-रस-गन्ध-वर्ण शब्दास् तदर्थाः ॥२०॥
श्रुतमनिन्द्रियस्य ॥२१॥ वनस्पत्यन्ताना- मेकम् ॥२२॥ कृमि
पिपीलिका-भ्रमर- मनुष्यादीनामेकैकं वृद्धानि ॥२३॥ सञ्ज्ञिनः
समनस्काः ॥२४॥ विग्रहगतौ कर्मयोगः ॥२५॥ अनुश्रेणि
गतिः ॥२६॥ अविग्रहा जीवस्य ॥२७॥ विग्रहवती च संसारिणः
प्राक् चतुर्भ्यः ॥२८॥ एकसमयाविग्रहा ॥२९॥ एकं द्वौ त्रीन्-
वानाहारकः ॥३०॥ सम्मूर्च्छन-गर्भोपपादा जन्म ॥३१॥
सचित्तशीत-संवृताः सेतरा मिश्राशचैकशस्तद्योनयः ॥३२॥
जरायु-जाण्डजपोतानां गर्भः ॥३३॥ देवनारका-
णामुपपादः ॥३४॥ शेषाणां सम्मूर्च्छनम् ॥३५॥ औदारिक-
वैक्रियि-काहारक- तैजस-कार्मणानि शरीराणि ॥३६॥ परं
परं सूक्ष्मम् ॥३७॥ प्रदेशतोऽसंख्येयगुणं प्राक् तैजसात् ॥३८॥
अनन्त-गुणे परे ॥३९॥ अप्रतीघाते ॥४०॥ अनादि संबंधे
च ॥४१॥ सर्वस्य ॥४२॥ तदादीनि भाज्यानि युगपदेकस्मिन्ना
चतुर्भ्यः ॥४३॥ निरुपभोगमन्त्यम् ॥४४॥ गर्भ सम्मूर्च्छन
ज-माद्यम् ॥४५॥ औपपादिकं वैक्रियिकम् ॥४६॥

लब्धिप्रत्ययं च ॥४७ ॥ तैजसमपि ॥४८ ॥ शुभं विशुद्धमव्याघाति
चाहारकं प्रमत्त संयतस्यैव ॥४९ ॥ नारक-सम्मूर्च्छनो
नपुंसकानि ॥५० ॥ न देवाः ॥५१ ॥ शेषास्-त्रिवेदाः ॥५२ ॥
औपपादिक-चरमोत्तमदेहासंख्येय वर्षायुषोऽनपवर्त्यायुषः ॥५३ ॥

॥ इति तत्त्वार्थाधिगमे मोक्षशास्त्रे द्वितीयोऽध्यायः नमो नमः ॥

ॐ तृतीय अध्याय ॐ

रत्न-शर्करा बालुका-पड्क-धूम-तमो- महातमः-प्रभा
भूमयो घनाम्बुवाताकाश प्रतिष्ठाः सप्ताधोऽधः ॥१ ॥ तासु
त्रिंशत्पञ्चविंशति पंचदश दशत्रिपंचोनैक नरक शतसहस्राणि
पञ्च चैव यथाक्रमम् ॥२ ॥ नारका नित्याशुभतर लेश्या
परिणामदेह वेदना विक्रियाः ॥३ ॥ परस्परोदीरित दुःखः ॥४ ॥
संक्लिष्टासुरोदीरित-दुःखाश्च प्राक् चतुर्थ्याः ॥५ ॥ तेष्वेक
त्रि-सप्त-दश सप्तदश-द्वाविंशति त्रयस्त्रिंशत् सागरोपमा
सत्त्वानां परा स्थितिः ॥६ ॥ जम्बूदीप लवणोदादयः शुभनामानो
द्वीपसमुद्राः ॥७ ॥ द्विद्विर्विष्कम्भाः पूर्वं पूर्वं परिक्षेपिणो
वलयाकृतयः ॥८ ॥ तन्मध्ये मेरुनाभिर्वृत्तो योजन शतसहस्र
विष्कम्भो जम्बूदीपः ॥९ ॥ भरत-हैमवत-हरि-विदेह-रम्यक

हैरण्यवतैरावतवर्षा: क्षेत्राणि ॥१० ॥ तदविभाजिनः पूर्वापरायता
 हिमवन्-महाहिमवन्-निषध-नील रुक्मि शिखरिणो वर्षधर
 पर्वताः ॥११ ॥ हेमार्जुनतपनीय- वैदूर्य-रजत हेममयाः ॥१२ ॥
 मणिविचित्रपाशवा उपरिमूले च तुल्यविस्ताराः ॥१३ ॥ पद्म
 महापद्म-तिगिञ्छ- केशरि महापुण्डरीक-पुण्डरीका
 हृदास्तेषामुपरि ॥१४ ॥ प्रथमो योजन-सहस्रायामस् तदर्द्ध
 विष्कम्भो हृदः ॥१५ ॥ दशयोजनावगाहः ॥१६ ॥ तन्मध्ये योजनं
 पुष्करम् ॥१७ ॥ तदद्विगुण-द्विगुणा हृदाः पुष्कराणि च ॥१८ ॥
 तन्निवासिन्यो देव्यः श्री-ह्री-धृति- कीर्ति-बुद्धि-लक्ष्मयः
 पल्योपमस्थित्यः ससामानिक - परिषत्काः ॥१९ ॥ गड्गा-
 सिन्धु-रोहिदरोहितास्या- हरिदधरिकान्ता-सीतासीतोदा-
 नारीनरकान्ता- सुवर्णरूप्यकूला-रक्तारक्तोदाः-सरितस्तन्म-
 ध्यगाः ॥२० ॥ द्वयोर्द्वयोः पूर्वाः पूर्वगाः ॥२१ ॥ शेषास्त्वपरगाः
 ॥२२ ॥ चतुर्दशनदी सहस्र परिवृता गड्गासिन्धवादयो
 नद्यः ॥२३ ॥ भरतः षट्-विंशति पञ्चयोजन शतविस्तारः षट्
 चैकोनविंशतिभागा योजनस्य ॥२४ ॥ तदद्विगुण द्विगुणविस्तारा
 वर्षधरवर्षा विदेहान्ताः ॥२५ ॥ उत्तरा-दक्षिण-तुल्याः ॥२६ ॥
 भरतैरावतयो-वृद्धिहासौ षट्-समयाभ्या- मुत्सर्पिण्यव-

सर्पिणीभ्याम् ॥२७॥ ताभ्यामपरा भूमयोऽवस्थिताः ॥२८॥
 एक-द्वि-त्रि-पल्योपमस्थितयो हैमवतक-हारिवर्षक दैव-
 कुरवकाः ॥२९॥ तथोत्तराः ॥३०॥ विदेहेषु संख्येयकालाः
 ॥३१॥ भरतस्य विष्कम्भो जम्बूद्वीपस्य नवतिशत-
 भागः ॥३२॥ द्विधातिकीखण्डे ॥३३॥ पुष्कराद्वै च ॥३४॥
 प्राङ् मानुषो-त्तरान्मनुष्याः ॥३५॥ आर्या म्लेच्छाश्च ॥३६॥
 भरतैरावतविदेहाः कर्मभूमयोऽन्यत्र देवकुरुत्तर कुरुभ्यः
 ॥३७॥ नृस्थिती पराऽवरे त्रिपल्योपमान्तर्मुहूर्ते ॥३८॥
 तिर्यग्-योनिजानां च ॥३९॥

॥ इति तत्त्वार्थाधिगमे मोक्षशास्त्रे तृतीयोऽध्यायः नमो नमः ॥

ॐ चतुर्थ अध्याय ॐ

देवाश्चतुर्णिकायाः ॥१॥ आदितस् त्रिषु पीतान्त
 लेश्याः ॥२॥ दशाष्ट पञ्च द्वादश विकल्पाः
 कल्पोपपन्पर्यन्ताः ॥३॥ इन्द्र-सामानिक त्रायस्त्रिंश
 पारिषदात्मरक्षलोकपालानीक- प्रकीर्णकाभियोग्य-
 किल्विषिकाश्चैकशः ॥४॥ त्रायस्त्रिंश लोकपाल वर्ज्या व्यन्तर
 ज्योतिष्काः ॥५॥ पूर्वयो-द्वीन्द्राः ॥६॥ कायप्रवीचारा आ

ऐशानात् ॥७ ॥ शेषाः- स्पर्श-रूप-शब्द-मनः प्रवीचाराः ॥८ ॥
 परेऽप्रवीचाराः ॥९ ॥ भवनवासिनोऽसुरनाग- विद्युत्सुपणांगि-
 वातस्तनितोदधि-द्वीप- दिक्कुमाराः ॥१० ॥ व्यन्तराः
 किन्नर-किंपुरुष-महोरग-गन्धर्व-यक्ष-राक्षस-भूत-
 पिशाचाः ॥११ ॥ ज्योतिष्काः सूर्याचन्द्रमसौ ग्रह-नक्षत्र-
 प्रकीर्णक- तारकाश्च ॥१२ ॥ मेरुप्रदक्षिणा नित्यगतयो नृलोके
 ॥१३ ॥ तत्कृतः कालविभागः ॥१४ ॥ बहिरवस्थिताः ॥१५ ॥
 वैमानिकाः ॥१६ ॥ कल्पोपपन्नाः कल्पातीताश्च ॥१७ ॥
 उपर्युपरि ॥१८ ॥ सौधर्मेशान- सानत्कुमारमाहेन्द्र ब्रह्मब्रह्मोत्तर
 लान्तवकापिष्ठ शुक्रमहाशुक्र शतारसहस्रा-रेष्वानतप्राणतयो-
 रारणाच्युतयो-र्नवसु-ग्रैवेयकेषु विजय वैजयन्त
 जयन्तापराजितेषु-सर्वार्थसिद्धौ च ॥१९ ॥ स्थिति-प्रभाव-सुख-
 द्युति-लेश्या-विशुद्धीन्द्रियावधि विषयतोऽधिकाः ॥२० ॥ गति
 शरीर परिग्रहाभिमानतो हीनाः ॥२१ ॥ पीत पद्म शुक्ल लेश्या
 द्वित्रिशेषेषु ॥२२ ॥ प्राग्ग्रैवेयकेभ्यः कल्पाः ॥२३ ॥
 ब्रह्मलोकालया लौकान्तिकाः ॥२४ ॥ सारस्वतादित्य-बहन्यरुण
 गर्दतोय-तुषिता-व्याबाधारिष्टाश्च ॥२५ ॥ विजयादिषु द्विचरमाः
 ॥२६ ॥ औपपादिक मनुष्येभ्यः शेषास्तिर्यग्योनयः ॥२७ ॥

स्थिति-रसुर नाग सुपर्ण-द्वीपशेषाणां सागरोपम
 त्रिपल्योपमाद्वृहीन-मिताः ॥२८॥ सौधर्मैशानयोः सागरोपमे-
 ऽधिके ॥२९॥ सानत्कुमार- माहेन्द्रयोः सप्त ॥३०॥ त्रिसप्त
 नवैकादश त्रयोदश पञ्चदशभि-रधिकानि तु ॥३१॥
 आरणाच्युतादूर्ध्वमेकेकेन नवसु ग्रैवेयकेषु विजयादिषु
 सर्वार्थसिद्धौ च ॥३२॥ अपरा पल्योपममधिकम् ॥३३॥ परतः
 परतः पूर्वा पूर्वाऽनन्तरा ॥३४॥ नारकाणां च द्वितीयादिषु ॥३५॥
 दशवर्ष सहस्राणि प्रथमायाम् ॥३६॥ भवनेषु च ॥३७॥
 व्यन्तराणां च ॥३८॥ परा पल्योपम- मधिकम् ॥३९॥
 ज्योतिष्काणां च ॥४०॥ तदष्ट- भागोऽपरा ॥४१॥
 लौकान्तिकानामष्टौ सागरोपमाणि सर्वेषाम् ॥४२॥

॥ इति तत्त्वार्थाधिगमे मोक्षशास्त्रे चतुर्थोऽध्यायः नमो नमः ॥

ॐ पंचम अध्याय ॐ

अजीवकाया धर्माधर्मकाश पुदगलाः ॥१॥
 द्रव्याणि ॥२॥ जीवाश्च ॥३॥ नित्यावस्थितान्-यरूपाणि ॥४॥
 रूपिणः पुदगलाः ॥५॥ आ आकाशादेकद्रव्याणि ॥६॥
 निष्क्रियाणि च ॥७॥ असंख्येयाः प्रदेशा धर्मा-धर्मैकजीवानाम्

॥८॥ आकाशस्यानन्ताः ॥९॥ संख्येयासंख्येयाश्च पुदगलानाम्
 ॥१०॥ नाणोः ॥११॥ लोकाकाशेऽवगाहः ॥१२॥ धर्माऽधर्मयोः
 कृत्स्ने ॥१३॥ एकप्रदेशादिषु भाज्यः पुदगलानाम् ॥१४॥
 असंख्ये- भागादिषु जीवानाम् ॥१५॥ प्रदेशसंहार-विसर्पभ्यां
 प्रदीपवत् ॥१६॥ गतिस्थित्युपग्रहौ धर्माऽधर्मयो- रूपकारः ॥१७॥
 आकाशस्यावगाहः ॥१८॥ शरीरवाङ्मनः प्राणापानाः
 पुदगलानाम् ॥१९॥ सुखदुख जीवित-मरणोपग्रहाश्च ॥२०॥
 परस्परोपग्रहो जीवानाम् ॥२१॥ वर्तना-परिणामक्रियाः
 परत्वाऽपरत्वे च कालस्य ॥२२॥ स्पर्शरसगन्धवर्णवन्तः
 पुदगलाः ॥२३॥ शब्द-बन्ध-सौक्ष्य- स्थौल्य संस्थान-भेद
 तमश् छायाऽतपोद्योतवन्तश्च ॥२४॥ अणवः स्कन्धाश्च ॥२५॥
 भेद-सङ्घातेभ्य उत्पद्यन्ते ॥२६॥ भेदादणुः ॥२७॥
 भेद-सङ्घाताभ्यां चाक्षुषः ॥२८॥ सद्द्रव्य लक्षणम् ॥२९॥
 उत्पादव्यय धौव्ययुक्तं सत् ॥३०॥ तद्भावाऽव्ययं नित्यम् ॥३१॥
 अर्पिताऽनर्पितसिद्धेः ॥३२॥ स्निग्ध-रुक्षत्वाद्-बन्धः ॥३३॥ न
 जघन्य-गुणानाम् ॥३४॥ गुणसाम्ये सदृशानाम् ॥३५॥
 द्वयधिकादिगुणानां तु ॥३६॥ बन्धेऽधिकौ पारिणामिकौ
 च ॥३७॥ गुणपर्यय-वद्द्रव्यम् ॥३८॥ कालश्च ॥३९॥

सोऽनन्तसमयः ॥४०॥ द्रव्याश्रया निर्गुणा गुणाः ॥४१॥
तदभावः परिणामः ॥४२॥

॥ इति तत्त्वार्थाधिगमे मोक्षशास्त्रे पंचमोऽध्यायः नमो नमः ॥

ॐ षष्ठम् अध्याय ॐ

कायवाङ्मनः-कर्मयोगः ॥१॥ स आस्त्रवः ॥२॥ शुभः
पुण्यस्याशुभः पापस्य ॥३॥ सकषायाऽकषाययोः साम्परायि-
केर्यापथयोः ॥४॥ इन्द्रिय-कषायाद्रत-क्रियाः पञ्च-
चतुः-पञ्च- पञ्चविंशति-संख्याः पूर्वस्य भेदाः ॥५॥
तीव्रमन्द-ज्ञाता-ज्ञात-भावाधिकरण-वीर्य विशेषेभ्यस्-
तद्विशेषः ॥६॥ अधिकरणं जीवाजीवाः ॥७॥ आद्यं संरभ्म
समारम्भारम्भ-योग-कृतकारिताऽनुमत कषायविशेषैस्-
त्रिस्त्रिस्त्रिश- चतुश्चैकशः ॥८॥ निर्वर्तना-निक्षेप संयोग निसर्गा
द्विचतुर्द्वित्रिभेदाः परम् ॥९॥ तत्प्रदोष निहनव मात्सर्यान्तराया-
सादनोपधाता ज्ञानदर्शना- वरणयोः ॥१०॥ दुःख शोक
तापाक्रन्दन वध परिदेवना- न्यात्मपरोभय- स्थानान्यसद्
वैद्यस्य ॥११॥ भूतव्रत्य- नुकम्पादान-सराग संयमादियोगः
क्षान्तिः शौचमिति सद्वैद्यस्य ॥१२॥ केवलिश्रुत संघ धर्म-

देवाऽवर्णवादो दर्शनमोहस्य ॥१३॥ कषायोदयात्तीव-
 परिणामश्चारित्र- मोहस्य ॥१४॥ बहुवारम्भपरिग्रहत्वं
 नारकस्याऽयुषाः ॥१५॥ माया तैर्यग्योनस्य ॥१६॥ अल्पारम्भ
 -परिग्रहत्वं मानुषस्य ॥१७॥ स्वभाव मार्दवं च ॥१८॥
 निःशीलब्रतत्वं च सर्वेषाम् ॥१९॥ सरागसंयम संयमा-
 संयमाकामनिर्जरा बालतपांसि दैवस्य ॥२०॥ सम्यक्त्वं च ॥२१॥
 योगवक्ता विसंवादनं-चाऽशुभस्य नामः ॥२२॥ तद्विपरीतं
 शुभस्य ॥२३॥ दर्शनविशुद्धिर्- विनयसंपन्नता
 शीलब्रतेष्वनतिचारोऽभीक्षण ज्ञानोपयोग संवेगौ
 शक्तितस्त्यागतपसी साधु-समाधिर्-वैयावृत्यकरण-
 मर्हदाचार्य-बहुश्रुत-प्रवचन-भक्तिरावऽश्यकाऽपरिहाणि-
 मार्गप्रभावना- प्रवचन- वत्सलत्वमिति तीर्थकरत्वस्य ॥२४॥
 परात्मनिन्दाप्रशंसे सदसद् गुणोच्छादनोद-भावने च
 नीचैर्गोत्रस्य ॥२५॥ तद्विपर्ययो नीचै-वृत्त्यनुत्सेकौ
 चोत्तरस्य ॥२६॥ विघ्नकरण- मन्तरायस्य ॥२७॥

॥ इति तत्त्वार्थाधिगमे मोक्षशास्त्रे षष्ठमोऽध्यायः नमो नमः ॥

यस्य नास्ति स्वयं प्रज्ञा, शास्त्रं तस्य करोति किं ।
 लोचनाभ्यां विहीनस्य दर्पणं किं करिष्यति ॥

ॐ सप्तम् अध्याय ॐ

हिंसाऽनृतस्तेयाब्रह्म परिग्रहेभ्यो विरति-व्रतम् ॥१॥
 देशसर्वतोऽणुमहती ॥२॥ तत्स्थैर्यार्थं भावनाः पञ्च पञ्च ॥३॥
 वाङ्मनोगुप्तीर्याऽदान निष्क्रेपण समित्यालोकितपान- भोजनानि
 पञ्च ॥४॥ क्रोध- लोभ-भीरुत्वहास्यप्रत्याख्या- नान्यनुवीचि
 भाषणं च पञ्च ॥५॥ शून्यागार विमोचिता-वासपरोप-
 रोधाकरण भैक्ष्यशुद्धि सधर्माविसंवादाः पञ्च ॥६॥
 स्त्रीराग कथा-श्रवण-तन्मनोहराङ्गं निरीक्षण-पूर्वरतानुस्मरण-
 वृष्ट्येष्टरस-स्वशरीर-संस्कार त्यागाः पञ्च ॥७॥
 मनोज्ञामनोज्ञेन्द्रियविषय राग-द्वेष वर्जनानि पञ्च ॥८॥
 हिंसादिव्यहामुत्राऽपाया- वद्यदर्शनम् ॥९॥ दुःखमेव वा ॥१०॥
 मैत्रीप्रमोद-कारुण्य माध्यस्थानि च सत्त्वगुणाधिक
 क्विलश्यमानाविनयेषु ॥११॥ जगत्कायस्वभावौ वा संवेग-
 वैराग्यार्थम् ॥१२॥ प्रमत्त योगात्माण व्यपरोपणं हिंसा ॥१३॥
 अस-दधिधान-मनृतम् ॥१४॥ अदत्तादानं स्तेयम् ॥१५॥
 मैथुन-मब्रह्म ॥१६॥ मूर्च्छा परिग्रहः ॥१७॥ निःशल्यो व्रती
 ॥१८॥ अगार्यनगारश्च ॥१९॥ अणुद्रतोऽगारी ॥२०॥
 दिग्देशाऽनर्थदण्ड -विरति सामायिक प्रोषधोपवासोपभोग-

परिभोग परिमाणा -तिथिसंविभाग व्रतसम्पन्नश्च ॥२१ ॥
 मारणान्तिकीं सल्लेखनां जोषिता ॥२२ ॥ शड्का-कांक्षा-
 विचिकित्सान्य दृष्टि प्रशंसा संस्तवा: सम्यगदृष्टे
 -रतिचाराः ॥२३ ॥ व्रतशीलेषु पञ्च पञ्च यथाक्रमम् ॥२४ ॥
 बन्ध-वधच्छेदाति-भारारोपणान्न-पान निरोधाः ॥२५ ॥
 मिथ्योपदेश रहोभ्याख्यान-कूटलेखक्रियान्यासापहार-
 साकार-मन्त्रभेदाः ॥२६ ॥ स्तेनप्रयोग तदाहृतादान- विरुद्ध-
 राज्यातिक्रम हीनाधिक-मानोन्मान प्रतिरूपक व्यवहाराः ॥२७ ॥
 परविवाह-करणोत्वरिका परिगृहीता-उपरिगृहीता
 गमनाऽनड़गकीडा काम-तीव्राभिनिवेशाः ॥२८ ॥ क्षेत्र
 वास्तु-हिरण्य सुवर्ण-धनधान्य-दासी दास कुप्य
 प्रमाणातिक्रमाः ॥२९ ॥ ऊर्ध्वाधस्-तिर्यग्व्यतिक्रम क्षेत्रवृद्धि-
 स्मृत्यन्तराधानानि ॥३० ॥ आनयन प्रेष्यप्रयोग शब्द रूपानुपात
 -पुद्गलक्षेपाः ॥३१ ॥ कन्दर्प कौत्कुच्य मौखर्यासमीक्ष्याधि-
 करणोपभोगपरिभोगाऽनर्थक्यानि ॥३२ ॥ योगदुः-प्रणिधाना-
 नादर स्मृत्यनुपस्थानानि ॥३३ ॥ अप्रत्यवेक्षिताऽ-
 प्रमार्जितोत्सर्गादान संस्तरोपक्रमणानादर-
 स्मृत्यनुपस्थानानि ॥३४ ॥ सचित्त-सम्बन्ध सम्मिश्राभिषव

दुःपक्वाहाराः ॥३५॥ सचित्त- निश्चेपापिधान परव्यपदेश मात्सर्यं
 कालाऽतिक्रमाः ॥३६॥ जीवितमरणाशांसा
 मित्रानुराग-सुखानुबन्ध निदानानि ॥३७॥ अनुग्रहार्थं
 स्वस्यातिसर्गो दानम् ॥३८॥ विधि-द्रव्य-दातृ-पात्र-
 विशेषात्तद्विशेषः ॥३९॥

॥ इति तत्त्वार्थाधिगमे मोक्षशास्त्रे सप्तमोऽध्यायः नमो नमः ॥

ॐ अष्टम् अध्याय ॐ

मिथ्यादर्शनाऽविरति-प्रमाद-कषाय योगा बन्ध-
 हेतवः ॥१॥ सकषायत्वाज्जीवः कर्मणो योग्यान् पुद्गलाना-
 ७७दत्ते स बन्धः ॥२॥ प्रकृतिस्थित्यनुभाग प्रदेशास्-तद्- विध-
 यः ॥३॥ आद्यो ज्ञानदर्शनावरण- वेदनीय मोहनीयायुर्नाम
 गोत्रान्तरायाः ॥४॥ पञ्चनवद्वयष्टा-विंशति चतुर्द्विचत्वारिंशद्
 द्विपञ्चभेदा यथाक्रमम् ॥५॥ मतिश्रुतावधि मनःपर्यय
 केवलानाम् ॥६॥ चक्षु-रचक्षु-रवधि-केवलानां निद्रा-निद्रानिद्रा
 -प्रचला-प्रचलाप्रचला स्त्यानगृद्धयश्च ॥७॥
 सदसद्-वेद्ये ॥८॥ दर्शनचारित्र -मोहनीयाकषायकषाय
 वेदनीयाख्यास् त्रि द्वि नव षोडश-भेदाः-सम्यक्त्व-मिथ्यात्व
 तदुभयान्यकषाय- कषायौ हास्य रत्यरति शोक भय जुगुप्सा
 स्त्रीपुन्पुंसकवेदा अनन्तानुबन्ध्यप्रत्याख्यानप्रत्याख्यान-

संज्वलन विकल्पा- श्चैकशः क्रोधमानमायालोभाः ॥१॥
 नारकतैर्यग्योन-मानुष- दैवानि ॥१०॥ गति-जाति-
 शरीराङ्गोपाङ्ग- निर्माण- बन्धन- सङ्घात- संस्थान-
 संहननस्पर्श- रस- गन्ध- वर्णानुपूर्व्यागुरुलघुपघात
 परघातातपोद्योतोच्छ्वास विहायोगतयः प्रत्येकशरीर-त्रस- सुभग
 सुस्वर शुभ सूक्ष्म पर्याप्तिस्थिरादेय यशःकीर्ति सेतराणि
 तीर्थकरत्वं च ॥११॥ उच्चैर्नीचैश्च ॥१२॥ दान-लाभ-
 भोगोपभोग वीर्याणाम् ॥१३॥ आदितस्ति- सृणामन्तरायस्य-
 च-त्रिंशत्सागरोपम-कोटीकोट्यः परा स्थितिः ॥१४॥
 सप्ततिर्मोहनीयस्य ॥१५॥ विंशतिर्नाम-गोत्रयोः ॥१६॥
 त्रयस्त्रिंशत्-सागरोपमाण्यायुषः ॥१७॥ अपरा द्वादशमुहूर्ता
 वेदनीयस्य ॥१८॥ नामगोत्रयोरष्टौ ॥१९॥ शेषाणा-
 मन्तर्मुहूर्ता ॥२०॥ विपाकोऽनुभवः ॥२१॥ स यथानाम ॥२२॥
 ततश्च निर्जरा ॥२३॥ नाम-प्रत्ययाः सर्वतो योग-विशेषात्
 सूक्ष्मैकक्षेत्रावगाहस्थिताः सर्वात्मप्रेदेशेष्वनन्तानन्त
 प्रदेशाः ॥२४॥ सद्वेद्य शुभायुर्नाम गोत्राणि पुण्यम् ॥२५॥
 अतोऽन्यत्पापम् ॥२६॥

॥ इति तत्त्वार्थाधिगमे मोक्षशास्त्रे अष्टमोऽध्यायः नमो नमः ॥

आस्त्रव-निरोधः संवरः ॥१ ॥ स गुप्तिसमिति-धर्मानुप्रेक्षा
 परीषहजय-चारित्रैः ॥२ ॥ तपसा निर्जरा च ॥३ ॥ सम्यग्योग-
 निग्रहो गुप्तिः ॥४ ॥ ईर्याभाषौषणादान निक्षेपोत्सर्गः
 समितयः ॥५ ॥ उत्तमक्षमा- मार्दवार्जव-शौचसत्यसंयम-
 तपस्त्यागाकिञ्चन्य ब्रह्मचर्याणि धर्मः ॥६ ॥ अनित्याशरण-
 संसारैकत्वान्यत्वाशुच्यास्त्रव संवर निर्जरा लोक-बोधिदुर्लभ-
 धर्मस्वाख्यातत्त्वानु-चिन्तनमनुप्रेक्षाः ॥७ ॥ मार्गाच्यवन निर्जरार्थ
 परिषोढव्याः परीषहाः ॥८ ॥ क्षुत्पिपासा शीतोष्ण-दंशमशक
 नागन्यारति स्त्रीचर्या निषद्याशय्याक्रोश-वध-याचनालाभ
 रोगतृण-स्पर्श-मल सत्कार पुरस्कार प्रज्ञाज्ञाना- उदर्शनानि
 ॥९ ॥ सूक्ष्मसाम्पराय छद्मस्थ वीतरागयो- श्चतुर्दश
 ॥१० ॥ एकादश जिने ॥११ ॥ बादरसाम्पराये सर्वे ॥१२ ॥
 ज्ञानावरणे प्रज्ञाऽज्ञाने ॥१३ ॥ दर्शनमोहान्तराययो-
 रदर्शनालाभौ ॥१४ ॥ चारित्रमोहे नागन्यारतिस्त्री- निषद्याऽऽ-
 क्रोश-याचना-सत्कार पुरस्काराः ॥१५ ॥ वेदनीये शेषाः ॥१६ ॥

एकादयो भाज्यायुग- पदेकस्मिन्नैकोन- विंशते: ॥१७॥
सामायिक-च्छेदोपस्थापना परिहार-विशुद्धि सूक्ष्मसाम्पराय
यथाख्यातमिति चारित्रम् ॥१८॥ अनशनावमौदर्य
वृत्ति-परिसंख्यान रसपरित्याग- विविक्तशश्यासन-कायक्लेशा
बाह्यं तपः ॥१९॥ प्रायश्चित्त- विनय-वैयावृत्य स्वाध्याय-
व्युत्सर्ग-ध्यानान्युत्तरम् ॥२०॥ नवचतुर्दश-पञ्च- द्विभेदा
यथाक्रमं प्राग्ध्यानात् ॥२१॥ आलोचना प्रतिक्रमण-तदुभय
विवेक व्युत्सर्ग तपश्छेद परिहारोपस्थापनाः ॥२२॥
ज्ञानदर्शनचारित्रोपचाराः ॥२३॥ आचार्योपाध्याय तपस्वि
शैक्ष्यग्लान-गण-कुल सङ्घ साधु मनोज्ञानाम् ॥२४॥ वाचना-
पृच्छनानुप्रे क्षाम्नाय धर्मोपदेशाः ॥२५॥ बाह्याभ्यन्त-
रोपध्योः ॥२६॥ उत्तम-संहननस्यैकाग्र चिन्तानिरोधो
ध्यानमान्तर्मुहूर्तात् ॥२७॥ आर्त-रौद्र-धर्म्य- शुक्लानि ॥२८॥
परे मोक्षहेतु ॥२९॥ आर्त-ममनोज्ञस्य संप्रयोगे तद्विप्रयोगाय
स्मृति समन्वाहारः ॥३०॥ विपरीतं मनोज्ञस्य ॥३१॥ वेदनायाश्च
॥३२॥ निदानं च ॥३३॥ तदविरत देश-विरतप्रमत्तसंयतानाम्
॥३४॥ हिंसानृतस्तेय विषय-संरक्षणेभ्यो-रौद्रमविरत-

देशविरतयोः ॥३५॥ आज्ञाऽपाय-विपाक- संस्थानविचयाय
 धर्म्यम् ॥३६॥ शुक्ले चाद्ये पूर्वविदः ॥३७॥ परे
 केवलिनः ॥३८॥ पृथक्त्वैकत्ववितर्कं सूक्ष्मक्रियाप्रति-
 पाति-व्युपरत क्रियानिवर्तीनि ॥३९॥ त्र्ये कयोग
 काययोगाऽयोगानाम् ॥४०॥ एकाश्रये सवितर्कवीचारे
 पूर्वे ॥४१॥ अवीचारं द्वितीयम् ॥४२॥ वितर्कः-श्रुतम् ॥४३॥
 वीचारोऽर्थं व्यज्जन योगसंक्रान्तिः ॥४४॥ सम्यगदृष्टि-श्रावक
 विरतानन्त- वियोजक-दर्शनमोह क्षपकोपशमकोपशान्त-
 मोहक्षपक क्षीणमोहजिनाः क्रमशोऽसंख्येय- गुणनिर्जरा ॥४५॥
 पुलाक-बकुश-कुशील-निर्गन्ध-स्नातका निर्गन्धाः ॥४६॥
 संयमश्रुत प्रतिसेवना-तीर्थ-लिङ्ग-लेश्योपपादस्थान विकल्पतः
 साध्याः ॥४७॥

॥ इति तत्त्वार्थाधिगमे मोक्षशास्त्रे नवमोऽध्यायः नमो नमः ॥

ॐ दशम् अध्याय ॐ

मोहक्षयाज्ञान-दर्शनावरणान्तराय क्षयाच्च
 केवलम् ॥१॥ बन्धहेत्वभाव निर्जराभ्यां कृत्स्न कर्म-विप्रमोक्षो

मोक्षः ॥२॥ औपशमिकादि भव्यत्वानां च ॥३॥ अन्यत्र
 केवल-सम्यक्त्वज्ञान-दर्शन सिद्धत्वेभ्यः ॥४॥ तदनन्तरमूर्ध्वं
 गच्छत्याऽलोकान्तात् ॥५॥ पूर्वप्रयोगा-दसङ्गत्वाद्-
 बन्धाच्छेदात् तथागति-परिणामाच्च ॥६॥ आविद्ध-
 कुलालचक्रवद्- व्यपगतलेपालाम्बु-वदेरण्डबीज- वदग्नि
 शिखावच्च ॥७॥ धर्मास्तिकायाभावात् ॥८॥ क्षेत्र काल गति
 लिङ्गं तीर्थं चारित्र प्रत्येकबुद्धं बोधित- ज्ञानाऽवगाहनान्तर
 संख्याल्पबहुत्वतः साध्याः ॥९॥

॥ इति तत्त्वार्थाधिगमे मोक्षशास्त्रे दशमोऽध्यायः नमो नमः ॥१०॥

अक्षर-मात्र-पदस्वर-हीनं, व्यञ्जन संधि-विवर्जितरेफम्।
 साधुभिरत्र मम क्षमितव्यं, को न विमुह्यति शास्त्रसमुद्रे ॥१॥
 दशाध्याये-परिच्छिन्ने, तत्त्वार्थं पठिते सति।
 फलं स्यादुपवासस्य, भाषितं मुनिपुङ्गवैः ॥२॥
 तत्त्वार्थ-सूत्रकर्त्तारं, गृद्ध-पिच्छोपलक्षितम्।
 वन्दे गणीन्द्रसंजात, मुमास्वामिमुनीश्वरम् ॥३॥

पढम चउक्के पढमं, पंचमए जाण पुगलं तच्च।
 छहसत्तेमि हि आस्सव, अट्ठमे बंध णायब्बो ॥४॥
 णवमे संवर णिज्जर, दहमे मोक्खं वियाणे हि।
 इह सत्त तच्च भणियं, दह सुत्ते मुणिवरिं देहिं ॥५॥
 जं सक्कइ तं कीरइ, जं च ण सक्कइ तहेव सद्दहणं।
 सद्दहमाणो जीवो, पावइ अजरामरं ठाणं ॥६॥
 तवयरणं वयधरणं, संजमसरणं च जीवदयाकरणम्।
 अन्ते समाहिमरणं, चउविह दुक्खं णिवारेइ ॥७॥
 कोटीशतं द्वादशचैव कोट्यो लक्षाण्यशीतिस्वधिकानि चैव।
 पंचाशदष्टौ च सहस्र संख्या, मेतच्छुतं पंच पदं नमामि ॥८॥
 अरहंत भासियत्थं, गणहरदेवेहिं गंथियं सम्मम्।
 पणमामि भत्तिजुत्तो, सुदणाणमहोवहिं सिरसा ॥९॥
 गुरवः पांतु नो नित्यं, ज्ञानदर्शन नायकाः।
 चारित्रार्णव गम्भीराः, मोक्षमार्गोपदेशकाः ॥१०॥

॥ इति तत्त्वार्थासूत्रापरनाम मोक्षशास्त्रं समाप्तम् ॥

इष्टोपदेशः

(श्रीमत् पूज्यपादाचार्य विरचित)

यस्य स्वयं स्वभावापि-रभावे कृत्स्नकर्मणः ।
तस्मै संज्ञानरूपाय नमोऽस्तु परमात्मने ॥१॥

योग्योपादानयोगेन दृष्टदः स्वर्णता मता ।
द्रव्यादिस्वादि संपत्तावात्मनोऽप्यात्मता मता ॥२॥

वरं ब्रतैः पदं दैवं, नाव्रतैर्वर्त् नारकम् ।
छायातपस्थयोर्भेदः, प्रतिपालयतोर्महान् ॥३॥

यत्र भावः शिवं दत्ते, द्यौः कियद् दूरवर्तिनी ।
यो नयत्याशु गव्यूतिं, क्रोशाद्देहं किं स सीदति ? ॥४॥

हृषीक जमनातङ्कं दीर्घं कालो पलालितम् ।
नाके नाकौकसां सौख्यं, नाके नाकौकसामिव ॥५॥

वासना मात्र मेवैतत् सुखं दुःखं च देहिनाम् ।
तथा हयुद्वेजयन्त्येते, भोगा रोगा इवापदि ॥६॥

मोहेन संवृतं ज्ञानं, स्वभावं लभते न हि ।
मत्तः पुमान् पदार्थनां यथा मदनकोद्रवैः ॥७॥

वपुर्गृहं धनं दाराः, पुत्रा मित्राणि शत्रवः।
 सर्वथान्यस्वभावानि, मूढः स्वानि प्रपद्यते ॥८॥
 दिग्देशेभ्यः खगा एत्य, संवसन्ति नगे नगे।
 स्वस्वकार्यं वशाद्यान्ति, देशे दिक्षु प्रगे प्रगे ॥९॥
 विराधकः कथं हन्त्रे, जनाय परिकुप्यति।
 त्र्यङ्गुलं पातयन् पदभ्यां स्वयं दण्डेन पात्यते ॥१०॥
 रागद्वेषद्वयीदीर्घ - नेत्राकर्षण कर्मणा।
 अज्ञानात्सुचिरं जीवः, संसाराब्धौ भ्रमत्यसौ ॥११॥
 विपद्ववपदावर्ते, पदिकेवातिवाह्यते।
 यावत्तावद्ववन्त्यन्याः, प्रचुरा विपदः पुरः ॥१२॥
 दुरज्ज्येनासुरक्ष्येण, नश्वरेण धनादिना।
 स्वस्थंमन्यो जनः कोऽपि ज्वरवानिव सर्पिषा ॥१३॥
 विपत्तिमात्मनो मूढः, परेषामिव नेक्षते
 दह्यमान मृगाकीर्ण वनान्तरतरुस्थवत् ॥१४॥
 आयुर्वृद्धिक्षयोत्कर्षहेतुं कालस्य निर्गमम्।
 वाञ्छतां धनिनामिष्टं, जीवितात्सुतरां धनम् ॥१५॥

त्यागाय श्रेयसे विज्ञमविज्ञः संचिनोति यः
 स्वशरीरं स पङ्केन, स्नास्यामीति विलिप्पति ॥१६॥
 आरम्भे तापकान् प्राप्तवतृप्ति प्रतिपादकान्।
 अन्ते सुदुस्त्यजान् कामान् कामं कः सेवते सुधीः ॥१७॥
 भवन्ति प्राप्य यत्सङ्गमशुचीनि शुचीन्यपि।
 स कायः संततापायस्तदर्थं प्रार्थना वृथा ॥१८॥
 यज्जीवस्योपकाराय, तद्देहस्यापकारकम्।
 यद्देहस्योपकाराय, तज्जीवस्यापकारकम् ॥१९॥
 इतश्चिन्तामणिर्दिव्य इतः पिण्याकखण्डकम्।
 ध्यानेन चेदुभे लभ्ये क्वादियन्तां विवेकिनः ॥२०॥
 स्वसंवेदन सुव्यक्तस्तनुमात्रो निरत्ययः।
 अत्यन्तसौख्यवानात्मा, लोकालोकविलोकनः ॥२१॥
 संयम्य करणग्राममेकाग्रत्वेन चेतसः।
 आत्मानमात्मवान् ध्यायेदात्मनैवात्मनि स्थितम् ॥२२॥
 अज्ञानोपास्तिरज्ञानं, ज्ञानं ज्ञानिसमाश्रयः।
 ददाति यत्तु यस्यास्ति, सुप्रसिद्धमिदं वचः ॥२३॥

परीषहाद्यविज्ञानादास्त्रवस्य निरोधिनी ।
 जायते ध्यात्मयोगेन, कर्मणामाशु निर्जरा ॥२४॥
 कटस्य कर्त्ताहमिति, संबंधः स्याद् द्वयोर्द्वयोः ।
 ध्यानं ध्येयं यदात्मैव, संबंधः कीदृशस्तदा ॥२५॥
 बध्यते मुच्यते जीवः, सममो निर्ममः क्रमात् ।
 तस्मात्मर्वप्रयत्नेन, निर्ममत्वं विचिन्तयेत् ॥२६॥
 एकोऽहं निर्ममः शुद्धो, ज्ञानी योगीन्द्रगोचरः ।
 बाह्यः संयोगजा भावा, मत्तः सर्वेऽपि सर्वथा ॥२७॥
 दुःखसंदोहभागित्वं संयोगादिह देहिनाम् ।
 त्यजाम्येनं ततः सर्वं, मनोवाक्कायकर्मभिः ॥२८॥
 न मे मृत्युः कुतो भीतिर् न मे व्याधिः कुतो व्यथा ।
 नाहं बालो न वृद्धोऽहं, न युवैतानि पुद्गलाः ॥२९॥
 भुक्तोज्जिता मुहुर्मोहान् मया सर्वेऽपि पुद्गलाः ।
 उच्छिष्टेष्विव तेष्वद्य, मम विज्ञस्य का स्पृहा ॥३०॥
 कर्म कर्महिताबन्धि, जीवो जीवहितस्पृहः ।
 स्वस्वप्रभावभूयस्त्वे, स्वार्थं को वा न वाञ्छति ॥३१॥

परोपकृतिमुत्सृज्य, स्वोपकारपरो भव ।
 उपकुर्वन्परस्याज्ञो, दृश्यमानस्य लोकवत् ॥३२ ॥
 गुरुपदेशादभ्यासात्संवित्तेः स्वपरान्तरम् ।
 जानाति यः स जानाति, मोक्षसौख्यं निरन्तरम् ॥३३ ॥
 स्वस्मिन् सदभिलाषितवादभीष्टज्ञाप कत्वतः ।
 स्वयं हितप्रयोक्तृत्वादात्मैव गुरुरात्मनः ॥३४ ॥
 नाज्ञो विज्ञत्वमायाति, विज्ञो नाज्ञत्वमृच्छति ।
 निमित्तमात्रमन्यस्तु, गतेर्धर्मास्तिकायवत् ॥३५ ॥
 अभवच्चित्तविक्षेप, एकान्ते तत्त्वसंस्थितः ।
 अभ्यस्येदभियोगेन, योगी तत्त्वं निजात्मनः ॥३६ ॥
 यथा यथा समायाति, संवित्तौ तत्त्वमुत्तमम् ।
 तथा तथा न रोचन्ते, विषयाः सुलभा अपि ॥३७ ॥
 यथा यथा न रोचन्ते, विषयाः सुलभा अपि ।
 तथा तथा समायाति संवित्तौ तत्त्वमुत्तमम् ॥३८ ॥
 निशामयति निशेषमिन्द्रजालोपमं जगत् ।
 स्पृहयत्यात्मलाभाय, गत्वान्यत्रानुतप्यते ॥३९ ॥

इच्छत्येकान्तसंवासं, निर्जनं जनितादरः ।
 निजकार्यवशात्किंचि-दुक्त्वा विस्मरति द्रुतम् ॥४० ॥
 ब्रुवन्नपि हि न ब्रूते, गच्छन्नपि न गच्छति ।
 स्थिरीकृतात्मतत्त्वस्तु, पश्यन्नपि न पश्यति ॥४१ ॥
 किमिदं कीदृशं कस्य, कस्मात्क्वेत्यविशेषयन् ।
 स्वदेहमपि नावैति, योगी योगपरायणः ॥४२ ॥
 यो यत्र निवसन्नास्ते, स तत्र कुरुते रतिम् ।
 यो यत्र रमते तस्मादन्यत्र स न गच्छति ॥४३ ॥
 अगच्छंस्तद्विशेषाणा - मनभिज्ञश्च जायते ।
 अज्ञाततद्विशेषस्तु, बद्धयते न विमुच्यते ॥४४ ॥
 परः परस्ततो दुःखमात्मैवात्मा ततः सुखम् ।
 अतएव महात्मानस्तन्निमित्तं कृतोद्यमाः ॥४५ ॥
 अविद्वान् पुद्गलदव्यं, योऽभिनन्दति तस्य तत् ।
 न जातु जन्तोः सामीप्यं, चतुर्गतिषु मुंचति ॥४६ ॥

आत्मानुष्ठाननिष्ठस्य, व्यवहारबहिः स्थितेः ।
जायते परमानन्दः, कश्चिद्योगेन योगिनः ॥४७॥

आनन्दो निर्दहत्युद्धं कर्मन्धनमनारतम् ।
न चासौ खिद्यते योगी, बहिर्दुःखेष्वचेतनः ॥४८॥

अविद्याभिदुरं ज्योतिः, परं ज्ञानमयं महत् ।
तत्प्रष्टव्यं तदेष्टव्यं, तद् द्रष्टव्यं मुमुक्षुभिः ॥४९॥

जीवोऽन्यः पुद्गलश्चान्य इत्यसौ तत्त्वसंग्रहः ।
यदन्यदुच्यते किंचित्, सोऽस्तु तस्यैव विस्तरः ॥५०॥

इष्टोपदेशमिति सम्यगधीत्य धीमान्,
मानापमानसमतां स्वमताद्वितन्य ।
मुक्ताग्रहो विनिवसन् सजने वने वा,
मुक्तिश्रियं निरुपमामुपयाति भव्यः ॥५१॥

(इति इष्टोपदेश समाप्त)

उद्यमः साहसं धैर्यं बुद्धिं शक्तिं पराक्रमः ।
षडेते यत्र वर्तन्ते तत्र देवः सहायकृत ॥

द्रव्य-संग्रहः

(श्रीमत् नेमिचन्द्रसिद्धान्तिदेव विरचित)

जीवमजीवं दव्वं, जिणवरवसहेण जेण णिहिट्ठं।
देविंद-विंद वंदं, वंदे तं सव्वदा सिरसा ॥१॥

जीवो उवओगमओ, अमुत्ति कत्ता सदेहपरिमाणो।
भोत्ता संसारत्थो, सिद्धो सो विस्मसोइढगई ॥२॥

तिक्काले-चदुपाणा, इंदिय-बल-माउ-आणपाणो य।
ववहारा सो जीवो, णिच्चय-णयदो दु चेदणा जस्स ॥३॥

उवओगो दुवियप्पो, दंसण णाणं च दंसणं चदुधा।
चकखु अचकखु ओही, दंसणमध केवलं णोयं ॥४॥

णाणं अट्ठवियप्पं, मदि-सुद-ओही-अणाण-णाणाणि।
मणपज्जय-केवलमवि, पच्चकख-परोक्खभेयं च ॥५॥

अट्ठ-चदु-णाण-दंसण, सामण्णं जीवलक्खणं भणियं।
ववहारा सुद्धणया, सुद्धं पुण दंसणं णाणं ॥६॥

वण्ण रस पञ्च गंधा, दो फासा अट्ठ णिच्छया जीवे।
णो संति अमुत्ति तदो, ववहारा मुत्ति बंधादो ॥७॥

पुग्गलकम्मादीणं, कत्ता ववहारदो दु णिच्चयदो ।
 चेदण-कम्माणादा, सुद्धणया सुद्धभावाणं ॥८॥
 ववहारा सुहदुक्खं, पुग्गलकम्पलं पभुंजेदि ।
 आदा णिच्छयणयदो, चेदणभावं खु आदस्स ॥९॥
 अणु-गुरु-देह-पमाणो, उवसंहारप्पसप्पदो चेदा ।
 असमुहदो ववहारा, णिच्छयणयदो असंखदेसो वा ॥१०॥
 पुढवि-जल-तेउ-वाऊ, वण्णप्फदी-विविह थावरे इंदी ।
 विग-तिग-चदु-पंचक्खा, तस-जीवा होंति संखादी ॥११॥
 समणा अमणा णोया पंचिंदिय णिम्मणा परे सब्बे ।
 बादर-सुहुमे इंदी, सब्बे पज्जत्त इदरा य ॥१२॥
 मग्गण-गुण-ठाणेहिं य, चउदसहि हवंति तह असुद्धणया ।
 विणेया संसारी, सब्बे सुद्धा हु सुद्धणया ॥१३॥
 णिक्कम्मा अट्ठगुणा, किंचूणा चरमदेहदो सिद्धा ।
 लोयग्गठिदा णिच्चा, उप्पादवयेहिं संजुत्ता ॥१४॥
 अज्जीवो पुणेओ, पुग्गल धम्मो अधम्म आयासं ।
 कालो पुग्गल-मुत्तो, रुवादिगुणो अमुत्ति सेसा दु (हु) ॥१५॥

सहो बंधो सुहमो, थूलो संठाण-भेद-तम-छाया ।
उज्जोदादव-सहिया, पुगल-दव्वस्स पज्जाया ॥१६॥

गङ्ग-परिणयाण धम्मो, पुगल-जीवाण गमण-सहयारी ।
तोयं जह मच्छाणं, अच्छंता एव सो एङ्ग ॥१७॥

ठाण-जुदाण अधम्मो, पुगल जीवाण ठाण सहयारी ।
छाया जह पहियाणं, गच्छंता एव सो धरङ्ग ॥१८॥

अवगास-दाण-जोगं, जीवादीणं वियाण आयासं ।
जेणहं लोगागासं, अल्लोगागासमिदि दुविहं ॥१९॥

धम्माऽधम्मा कालो, पुगल जीवा य संति जावदिये ।
आयासे सो लोगो, तत्तो परदो अलोगुत्तो ॥२०॥

दव्व-परिवद्वरुवो, जो सो कालो हवेङ्ग ववहारो ।
परिणामादी लक्खो, वट्टणलक्खो य परमट्ठो ॥२१॥

लोयायास-पदेसे, इक्केक्के जे ठिया हु इक्केक्का ।
रयणाणं रासीमिव, ते कालाण् असंख-दव्वाणि ॥२२॥

एवं छब्भेयमिदं, जीवा-जीवप्प-भेददो दव्वं ।
उत्तं कालविजुत्तं, णायव्वा पंच अत्थिकाया दु ॥२३॥

संति जदो तेणोदे, अत्थिति भणांति जिणवरा जम्हा ।
काया इव बहुदेसा, तम्हा काया य अत्थिकाया य ॥२४॥
होंति असंखा जीवे, धम्मा-धम्मे अणांत-आयासे ।
मुत्ते तिविह-पदेसा, कालस्सेगो ण तेण सो काओ ॥२५॥
एयपदेसो वि अणु, णाणा-खंधप्पदेसदो होदि ।
बहुदेसो उवयारा, तेण य काओ भणांति सव्वणहु ॥२६॥
जावदियं आयासं, अविभागी-पुगलाणु-वट्ठद्धं ।
तं खु पदेसं जाणे, सव्वाणुद्वाण-दाणरिहं ॥२७॥
आसव बंधण-संवर-णिज्जर-मोक्खो सपुण्ण-पावा जे ।
जीवाजीव-विसेसा, ते वि समासेण पभणामो ॥२८॥
आसवदि जेण कम्मं, परिणामेणप्पणो स विण्णोओ ।
भावासवो जिणुत्तो, कम्मासवणं परो होदि ॥२९॥
मिच्छत्ताविरदि-पमाद-जोग-कोहादओऽथ विण्णोया ।
पण-पण पणदह-तिय-चदु, कमसो भेदा दु पुव्वस्स ॥३०॥
णाणावरणादीणं, जोगगं जं पुगलं समासवदि ।
दव्वासवो स णोओ, अणोयभेओ जिणक्खादो ॥३१॥

बज्ज्वादि कम्मं जेण दु चेदण-भावेण भावबंधो सो ।
 कम्माद पदेसाणं अण्णोण्ण-पवेसणं इदरो ॥३२॥
 पयडिट्टिदि-अणुभागप् पदेसभेदा दु चदुविधो बंधो ।
 जोगा पयडिपदेसा, ठिदि अणुभागा कसायदो होति ॥३३॥
 चेदणपरिणामो जो, कम्मस्सासव णिरोहणे हेऊ ।
 सो भावसंवरो खलु, दव्वासवरोहणे अण्णो ॥३४॥
 वद-समिदी-गुत्तीओ, धम्माणुपेहा परीसहजओ य ।
 चारित्तं बहुभेया, णायव्वा भावसंवर-विसेसा ॥३५॥
 जहकालेण तवेण य, भुत्तरसं कम्म-पुगलं जेण ।
 भावेण सडिं णेया, तस्मडणं चेदि णिज्जगा दुविहा ॥३६॥
 सव्वस्स कम्मणो जो, खयहेदू अप्पणो हु परिणामो ।
 णेओ स भावमोक्खो, दव्वविमोक्खो य कम्मपुथभावो ॥३७॥
 सुह-असुह-भावजुत्ता, पुण्णं पावं हवंति खलु जीवा ।
 सादं सुहाउ णामं, गोदं पुण्णं पराणि पावं च ॥३८॥
 सम्मददंसण-णाणं, चरणं मोक्खस्स कारणं जाणे ।
 ववहारा णिच्छयदो, तत्त्वियमइयो णिओ अप्पा ॥३९॥

रथणत्तयं ण वदृङ्, अप्पाणं मुयत्तु अणणदवियम्हि।
 तम्हा तत्तियमङ्गओ, होदि हु मोक्खस्स कारणं आदा ॥४०॥

जीवादीसद्दहणं, सम्मतं रूवमप्पणो तं तु।
 दुरभिणिकेस विमुक्कं, णाणं सप्मं खु होदि सदि जम्हि ॥४१॥

संसय-विमोह-विभम-विवज्जयं अप्पपरसरूवस्स।
 गहणं सम्मणाणं, सायारमणेयभेयं च ॥४२॥

जं सामणं गहणं, भावाणं णेव कट्टुमायारं।
 अविसेसिदूण अट्ठे, दंसणमिदि भण्णये समये ॥४३॥

दंसणपुब्वं णाणं छदुमत्थाणं ण दोणिण उवओगा।
 जुगवं जम्हा केवलिणाहे जुगवं तु ते दो वि ॥४४॥

असुहादो विणिवित्ति, सुहे पवित्री य जाण चारित्तं।
 वद-समिदि-गुन्तिरूवं, ववहारणया दु जिणभणियं ॥४५॥

बहिरब्भंतर-किरियारोहो भव-कारणप्पणासट्ठं।
 णाणिस्स जं जिणुत्तं, तं परमं समचारित्तं ॥४६॥

दुविहं पि मोक्ख-हेउ, झाणे पाउणदि जं मुणी पियमा ।
तम्हा पयत्तचित्ता, जूयं झाणं समब्भसह ॥४७ ॥

मा मुजङ्गह मा रज्जह, मा दुस्सह इट्ठणिट्ठ-अत्थेसु ।
थिरमिच्छह जइ चित्तं, विचित्त-झाणप्पसिद्धीए ॥४८ ॥

पणतीस-सोल-छप्पण, चदु-दुगमें च जवह झाएह ।
परमेद्विवाचयाणं, अण्णं च गुरुवएसेण ॥४९ ॥

णट्ठ-चदु-घाइ-कम्मो, दंसण-सुह-णाणवीरियमडओ ।
सुहदेहत्थो अप्पा, सुद्धो अरिहो विचिंतिज्जो ॥५० ॥

णट्ठु-कम्म-देहो, लोयालोयस्स जाणओ दट्ठा ।
पुरिसायारो अप्पा, सिद्धो झाएह लोएसिहरत्थो ॥५१ ॥

दंसणणाण-पहाणे-वीरिय-चारित्त-वर-तवायारे ।
अप्पं परं च जुंजइ, सो आइरिओ मुणी झेओ ॥५२ ॥

जो रयणत्तयजुत्तो, पिच्चं धम्मोवएसणे पिरदो ।
सो उवझाओ अप्पा, जदिवरवसहो णमो तस्स ॥५३ ॥

दंसण-णाण-समग्रं-मग्नं मोक्खस्स जो हु चारित्तं ।
 साधयदि णिच्चसुद्धं, साहूसो मुणी णमो तस्स ॥५४ ॥
 जं किंचि वि चिंतंतो, णिरीहवित्ती हवे जदा साहू ।
 लदधूण य एयत्तं, तदा हु तं तस्स णिच्चयं झाणं ॥५५ ॥
 मा चिद्गुह मा जंपह, मा चिंतह किं वि जेण होई थिरो ।
 अप्पा अप्पम्मि रओ, इणमेव परं हवे झाणं ॥५६ ॥
 तवसुद-वदवं चेदा, झाण-रह-धुरंधरो हवे जम्हा ।
 तम्हा तत्त्विणिरदा, तल्लद्धीए सदा होइ ॥५७ ॥
 दब्वसंगहमिणं मुणिणाहा, दोससंचयचुदा सुदपुणा ।
 सोधयंतु तणुसुजधरेण, णेमिचंदमुणिणा भणियं जं ॥५८ ॥

इति द्रव्य संग्रह

निन्दा का फल

देवनिन्दी दरिद्री स्यात् गुरु निन्दी च पातकी ।
 स्वामि निन्दी भवेत् कुष्ठी गोत्र निन्दी कुलक्षयी ॥

रत्नकरण्ड-श्रावकाचारः

लेखक : “श्रीमत्स्वामि समन्तभद्राचार्य-विरचितो”

अथ प्रथमोध्यायः

मङ्गलाचरणम्

नमः श्री वर्द्धमानाय, निर्दूतकलिलात्मने।
सालोकानां त्रिलोकानां, यद्विद्या दर्पणायते ॥१ ॥
देशयामि समीचीनं, धर्मं कर्मनिबर्हणम्।
संसार दुःखतः सन्त्वान्, यो धरत्युत्तमे सुखे ॥२ ॥
सददृष्टि ज्ञान वृत्तानि, धर्मं धर्मेश्वरा विदुः।
यदीय प्रत्यनीकानि, भवन्ति भव पद्धतिः ॥३ ॥
श्रद्धानं परमार्थाना, माप्तागमतपोभृताम्।
त्रिमूढापोढमष्टाङ्गं सम्यगदर्शनमस्मयम् ॥४ ॥
आप्तेनोच्छिन्न दोषेण, सर्वज्ञेनागमेशिना।
भवितव्यं नियोगेन, नान्यथा ह्याप्तता भवेत् ॥५ ॥
क्षुत्पिपासा जरातङ्क-, जन्माऽन्तक-भयस्मयाः।
न रागद्वेष मोहाश्च, यस्याप्तः सः प्रकीर्त्यते ॥६ ॥

परमेष्ठी परंज्योति, विरागो विमलः कृती ।
 सर्वज्ञोऽनादि मध्यान्तः, सार्वः शास्तोपलाल्यते ॥७ ॥
 अनात्मार्थ विना रागैः, शास्ता शास्ति सतो हितम् ।
 ध्वनन् शिल्पिकरस्पर्शान्, मुरजः किमपेक्षते ॥८ ॥
 आप्तोपज्ञमनुल्लंघ्य, मदृष्टेष्ट विरोधकम् ।
 तत्त्वोपदेश कृत्सार्व, शास्त्रं कापथघट्टनम् ॥९ ॥
 विषयाशा वशातीतो, निरारम्भोऽपरिग्रहः ।
 ज्ञानध्यान तपो रक्तस्-तपस्वी सः प्रशस्यते ॥१० ॥

सम्यक्त्वस्याष्टाङ्गानि

इदमेवेदूशमेव, तत्त्वं नान्यन्न चान्यथा ।
 इत्यकम्पाय साम्भोवत्, सम्मार्गेऽसंशया रुचिः ॥११ ॥
 कर्मपरवशे सान्ते, दुःखैरन्तरितोदये ।
 पाप बीजे सुखेऽनास्था, श्रद्धाऽनाकाङ्क्षणा स्मृता ॥१२ ॥
 स्वभावतोऽशुचौ काये, रत्नत्रय पवित्रिते ।
 निर्जुगुप्सा गुणप्रीति, मर्ता निर्विचिकित्सता ॥१३ ॥
 कापथे पथि दुःखानां, कापथस्थेऽप्य सम्मतिः ।
 असंपृक्ति रनुत्कीर्ति-रमूढा दृष्टि रुच्यते ॥१४ ॥

स्वयं शुद्धस्य मार्गस्य, बालाशक्तजनाश्रयाम् ।
 वाच्यतां यत्प्रमार्जन्ति, तद्वदन्त्युपगूहनम् ॥१५॥
 दर्शनाच्चरणाद्वापि, चलतां धर्मवत्सलैः ।
 प्रत्यवस्थापनं प्राज्ञैः स्थितिकरण मुच्यते ॥१६॥
 स्वयूथ्यान्प्रति सद्भाव, सनाथापेतकैतवा ।
 प्रतिपत्तिर्थायोग्यं, वात्सल्यमभिलप्यते ॥१७॥
 अज्ञानतिमिर व्याप्ति, मपाकृत्य यथायथम् ।
 जिनशासन माहात्म्य, प्रकाशः स्यात्प्रभावना ॥१८॥
 तावदञ्जन चौरोऽङ्गे, ततोऽनन्तमती स्मृता ।
 उद्घायनस्तृतीयोऽपि, तुरीये रेवती मता ॥१९॥
 ततो जिनेन्द्रभक्तोऽन्यो, वारिषेणस्ततः परः ।
 विष्णुश्च वज्रनामा च, शेषयो-र्लक्ष्यतां गतौ ॥२०॥
 नाङ्ग हीनमलं छेत्तुं, दर्शनं जन्मसन्ततिम् ।
 न हि मन्त्रोऽक्षरन्यूनो, निहन्ति विषवेदनाम् ॥२१॥
 आपगासागरस्नानमुच्चयः सिकताश्मनाम् ।
 गिरिपातोऽग्निपातश्च लोकमूढं निगद्यते ॥२२॥

वरोपलिप्सयाशावान्, रागद्वेषमलीमसः ।
देवता यदुपासीत, देवतामूढमुच्यते ॥२३॥

सग्रन्थारम्भहिंसानां, संसारावर्त वर्तिनाम् ।
पाखण्डिनां पुरस्कारो, ज्ञेयं पाखण्डिमोहनम् ॥२४॥

ज्ञानं पूजां कुलं जातिं बलमृद्धिं तपो वपुः ।
अष्टावाश्रित्य मानित्वं, स्मयमाहुर्गतस्मयाः ॥२५॥

स्मयेनयोऽन्यानत्येति, धर्मस्थान् गर्विताशयः ।
सोऽत्येति धर्ममात्मीयं, न धर्मो धार्मिकै बिना ॥२६॥

यदि पापनिरोधोऽन्य, सम्पदा किं प्रयोजनम् ।
अथ पापास्त्रवोऽस्त्यन्य, सम्पदा किं प्रयोजनम् ॥२७॥

सम्यगदर्शन सम्पन्न, मणि मातङ्गदेहजम् ।
देवा देवं विदुर्भस्म, गूढाङ्गारान्तरौज-सम् ॥२८॥

श्वापि देवोऽपि देवःश्वा, जायते धर्मकिल्विषात् ।
काऽपि नाम भवेदन्या, सम्पद्माच्छरीरिणाम् ॥२९॥

भयाशास्नेह लोभाच्च, कुदेवागमलिङ्गि नाम् ।
प्रणामं विनयं चैव, न कुर्युः शुद्धदृष्ट्यः ॥३०॥

दर्शनं ज्ञानचारित्रात्-साधिमानमुपाशनुते ।
दर्शनं कर्णधारं तन्-मोक्षमार्गं प्रचक्षते ॥३१॥

विद्यावृत्तस्य संभूति, स्थिति वृद्धिं फलोदयाः ।
 न सन्त्यसति सम्यक्त्वे, बीजाभावे तरोरिव ॥३२ ॥
 गृहस्थो मोक्षमार्गस्थो निर्मोहो नैव मोहवान् ।
 अनगारो गृही श्रेयान्, निर्मोहो मोहिनो मुनेः ॥३३ ॥
 न सम्यक्त्वसमं किञ्चित्, त्रैकाल्ये त्रिजगत्यपि ।
 श्रेयोऽश्रेयश्च मिथ्यात्व-समं नान्यत्तनूभृताम् ॥३४ ॥
 सम्यगदर्शनशुद्धा, नारकतिर्यङ्ग्नपुंसकस्त्रीत्वानि ।
 दुष्कुलविकृताल्पायुर्, दरिद्रतां च व्रजन्ति नाप्-यतिकाः ॥३५ ॥
 ओजस्तेजोविद्या-, वीर्ययशोवृद्धिं विजयं विभवसनाथाः ।
 माहाकुला महार्था, मानवतिलका भवन्ति दर्शनपूताः ॥३६ ॥
 अष्टगुणं पुष्टि तुष्टा, दृष्टिविशिष्टाः प्रकृष्टं शोभाजुष्टाः ।
 अमराप्सरसां परषदि, चिरं रमन्ते जिनेन्द्रभक्तः स्वर्गे ॥३७ ॥
 नवनिधिसप्तद्वयं रत्नाधीशः, सर्व-भूमि पतयश्चक्रम् ।
 वर्तयितुं प्रभवन्ति, स्पष्टदृशः क्षत्रमौलि शेखरं चरणाः ॥३८ ॥
 अमरासुरनरपतिभिर्-यमधरपतिभिश्च नूतपादाम्भोजाः ।
 दृष्ट्या सुनिश्चितार्था, वृषचक्रधरा भवन्ति लोकं शरण्याः ॥३९ ॥
 शिवमजरं मरुजमक्षय, मव्याबाधं विशोकभयशङ्कम् ।
 काष्ठगतसुखं विद्या, विभवं विमलं भजन्ति दर्शनशरणाः ॥४० ॥

देवेन्द्र चक्रमहिमान ममेयमानम्

राजेन्द्र चक्रमवनीन्द्र शिरोऽर्चनीयम् ।

धर्मेन्द्र चक्रमधरीकृत सर्व लोकं,

लब्ध्वाशिवं चजिन भक्तिरुपैति भव्यः ॥४१ ॥

॥ इति प्रथमोऽध्यायः ॥

अथ द्वितीयोऽध्यायः

अन्यूनमनतिरिक्तं, याथातश्यं विना च विपरीतात् ।

निः सन्देहं वेद, यदाहुस्तज्ज्ञानमागमिनः ॥४२ ॥

प्रथमानुयोगमर्था, ख्यानं चरितं पुराणमपि पुण्यम् ।

बोधिसमाधिनिधानं, बोधति बोधः समीचीनः ॥४३ ॥

लोकालोक विभक्तेः, युगपरिवृत्तेश्चतुर्गतीनां च ।

आदर्शमिव तथामति रवैति करणानुयोगं च ॥४४ ॥

गृहमेध-यनगाराणं, चारित्रोत्पत्ति वृद्धिरक्षाङ्गम् ।

चरणानुयोगसमयं, सम्यग्ज्ञानं विजानाति ॥४५ ॥

जीवाजीवसुतत्त्वे, पुण्यापुण्ये च बन्धमोक्षौ च ।

द्रव्यानुयोगदीपः, श्रुतविद्यालोकमातनुते ॥४६ ॥

॥ इति द्वितीयोऽध्यायः ॥

अथ तृतीयोऽध्यायः

मोहतिमिरापहरणे, दर्शनलाभादवाप्त-संज्ञानः ।
 रागद्वेष निवृत्त्यै, चरणं प्रतिपद्यते साधुः ॥४७॥

रागद्वेष निवृत्तेर-हिंसादि निवर्तना कृता भवति ।
 अनपेक्षितार्थं वृतिः, कः पुरुषः सेवते नृपतीन् ॥४८॥

हिंसा-नृतचौर्येभ्यो, मैथुनसेवापरिग्रहाभ्यां च ।
 पाप प्रणालिकाभ्यो, विरतिः संज्ञस्य चारित्रम् ॥४९॥

सकलं विकलं चरणं, तत्सकलं सर्वसङ्घ विरतानाम् ।
 अनगाराणां विकलं, सागाराणां ससङ्घानाम् ॥५०॥

गृहिणां त्रेधा तिष्ठत्यणु गुण शिक्षाव्रतात्मकं चरणम् ।
 पञ्चत्रिचतुर्भेदं, त्रयं यथासंख्यमाख्यातम् ॥५१॥

प्राणातिपातवितथ, व्याहारस्तेय काम मूर्च्छेभ्यः ।
 स्थूलेभ्यः पापेभ्यो, व्युपरमणमणुव्रतं भवति ॥५२॥

संकल्पात्कृतकारित, मननाद्योगत्रयस्य चरसत्वान् ।
 न हिनस्ति यत्तदाहुः, स्थूलवधाद्विरमणं निपुणाः ॥५३॥

छेदनबन्धनपीडन-मतिभारारोपणं व्यतीचाराः ।
 आहारवारणापि च, स्थूलवधाद् व्युपरतेः पञ्च ॥५४॥

स्थूलमलीकं न वदति, न परान् वादयति सत्यमपि विपदे ।
 यत्तद्वदन्ति सन्तः, स्थूलमृषावाद वैरमणम् ॥५५ ॥
 परिवादरहोभ्याख्या, पैशून्यं कूटलेखकरणं च ।
 न्यासापहारितापि च, व्यतिक्रमाः पञ्च सत्यस्य ॥५६ ॥
 निहितं-वा पतितं वा, सुविस्मृतं वा परस्वमविसृष्टम् ।
 न हरति यन्न च दत्ते, तदकृशचौर्यादुपारमणम् ॥५७ ॥
 चौरप्रयोगचौरार्थादान-विलोप सदृश सन्मिश्राः ।
 हीनाधिक विनिमानं, पञ्चास्तेये व्यतीपाताः ॥५८ ॥
 न तु परदारान् गच्छति, न परान् गमयति च पापभीतेर्यत् ।
 सा परदारनिवृत्तिः, स्वदारसन्तोष नामापि ॥५९ ॥
 अन्य विवाहकरणा-नङ्गक्रीडा विट्ठविपुलतृष्णः ।
 इत्वरिकागमनं चास्मरस्य पंच व्यतीचाराः ॥६० ॥
 धनधान्यादिग्रन्थं, परिमाय ततोऽधिकेषु निस्पृहता ।
 परिमित-परिग्रहः स्यादिच्छा परिमाण नामापि ॥६१ ॥
 अतिवाहनाति संग्रह, विस्मयलोभाति भारवहनानि ।
 परिमित परिग्रहस्य च, विक्षेपाः पञ्च लक्ष्यन्ते ॥६२ ॥
 पञ्चाणुव्रतनिधयो, निरतिक्रमणाः फलन्ति सुरलोकं ।
 यत्रावधिरष्टगुणा, दिव्यशरीरं च लक्ष्यन्ते ॥६३ ॥

मातङ्गो धनदेवश्च, वारिषेणस्ततः परः ।
 नीली जयश्च सम्प्राप्ताः, पूजातिशयमुत्तमम् ॥६४॥
 धन श्री सत्यघोषौ च, तापसारक्षकावपि ।
 उपाख्येयास्तथा श्मश्रु, नवनीतो यथाक्रमम् ॥६५॥
 मद्य - मांस - मधु - त्यागैः सहाणुव्रतपञ्चकम् ।
 अष्टौ मूलगुणानाहुर् - गृहिणां श्रमणोत्तमाः ॥६६॥
 ॥ इति तृतीयोऽधिकारः ॥

अथ चतुर्थोऽध्यायः

दिग्ब्रतमनर्थं दण्डब्रतं च, भोगोपभोगपरिमाणम् ।
 अनुबृंहणाद् गुणाना, माख्यान्ति गुणव्रतान्यार्याः ॥६७॥
 दिग्बलयं परिगणितं, कृत्वाऽतोऽहं बहिर्न यास्यामि ।
 इति संकल्पो दिग्ब्रत-, मामृत्युणु पाप विनिवृत्यै ॥६८॥
 मकराकरसरिदटवी- गिरीजनपद योजनानि मर्यादाः ।
 प्राहुर्दिशां दशानां, प्रतिसंहारे प्रसिद्धानि ॥६९॥
 अवधेर्बहिरणु पाप, प्रति विरते दिग्ब्रतानि धारयताम् ।
 पञ्चमहाब्रत परिणति, - मणुव्रतानि प्रपद्यन्ते ॥७०॥

प्रत्याख्यानतनुत्वान्-मन्दतराश्चरण मोह परिणामाः ।
सत्त्वेन दुरवधारा, महाब्रताय प्रकल्प्यन्ते ॥७१ ॥
पञ्चानां पापानां-हिंसादीनां मनोवचः कायैः ।
कृतकारितानुमोदैस्, त्यागस्तु महाब्रतं महताम् ॥७२ ॥
उथर्वाधस्तात्तिर्यग्-व्यतिपाताः क्षेत्र वृद्धिरवधीनाम् ।
विस्मरणं दिग्विरते, रत्याशाः पञ्च मन्यन्ते ॥७३ ॥
अभ्यन्तरं दिगवधे रपार्थिकेभ्यः सपापयोगेभ्यः ।
विरमणमनर्थदण्ड, - ब्रतं विदुर्ब्रतधराग्रण्यः ॥७४ ॥
पापोपदेश हिंसादानापध्यान दुःश्रुतीः पञ्च ।
प्राहुः प्रमादचर्या, मनर्थदण्डान दण्डधाराः ॥७५ ॥
तिर्यक्क्लेशवणिज्या, हिंसारम्भप्रलम्भना दीनाम् ।
कथा प्रसङ्गः प्रसवः, स्मर्तव्यः पाप - उपदेशः ॥७६ ॥
परशुकृपाणखनित्र ज्वलनायुधश्रृङ्गं श्रुद्धुलादीनाम् ।
वधहेतूनां दानं, हिंसादानं ब्रुवन्ति बुधाः ॥७७ ॥
वधबन्धच्छेदादेर् - द्वेषादरागाच्च परकलत्रादेः ।
आध्यानमपध्यानं, शासति जिनशासने विशदाः ॥७८ ॥
आरम्भसंग साहस-मिथ्यात्वद्वेषरागमदमदनैः ।
चेतः कलुषयतां श्रुति-रवधीनां दुःश्रुति र्भवति ॥७९ ॥

क्षितिसलिलदहन पवना-रम्भं, विफलं वनस्पतिच्छेदं ।
 सरणं सारणमपि च, प्रमादचर्या प्रभाषन्ते ॥८०॥
 कन्दर्पं कौतुकुच्यं, मौखर्यमतिप्रसाधनं पञ्च ।
 असमीक्ष्य चाधिकरणं, व्यतीतयोऽनर्थदण्ड-कृद्विरते: ॥८१॥
 अक्षार्थानां परिसं,-ख्यानं भोगोपभोगपरिमाणम् ।
 अर्थवतामप्यवधौ, रागरतीनां तनूकृतये ॥८२॥
 भुक्त्वा परिहातव्यो, भोगो भुक्त्वा पुनश्च भोक्तव्यः ।
 उपभोगोऽशनवसन, प्रभृति पाञ्चेन्द्रियो विषयः ॥८३॥
 त्रसहतिपरिहरणार्थं, क्षौद्रं पिशितं प्रमादपरिहृतये ।
 मद्यं च वर्जनीयं जिनचरणौ शरणमुपयातैः ॥८४॥
 अल्पफलबहुविधातान्, मूलकमार्दीणि शृङ्खलेराणि ।
 नवनीतनिष्क्रुतुमुम्बुम्, कैतकमित्येवमवहेयम् ॥८५॥
 यदनिष्टं तद्वतयेद्, यच्चानुपसेव्यमेतदपि जह्यात् ।
 अभिसन्धिकृता विरतिर्-विषयाद्योग्याद्वतं भवति ॥८६॥
 नियमोयमश्च विहितौ, द्वेधा भोगोपभोगसंहारात् ।
 नियमः परिमितकालो, यावज्जीवं यमो धियते ॥८७॥
 भोजन वाहन शयन-स्नानपवित्राङ्गरागकुसुमेषु ।
 ताम्बूलवसनभूषण, मन्मथसङ्गीतगीतेषु ॥८८॥

अद्य दिवा रजनी वा, पक्षो मासस्तर्थतुरयनं वा ।
 इतिकाल परिच्छित्या, प्रत्याख्यानं भवेन्नियमः ॥८९ ॥
 विषयविषतोऽनुपेक्षा-नुस्मृतिरतिलौल्यमतितृष्णाऽनुभवो ।
 भोगोपभोगपरिमा-व्यतिक्रमाः पञ्च कथ्यन्ते ॥९० ॥
 ॥ इति चतुर्थोऽध्यायः ॥

अथ पञ्चमोऽध्यायः

देशावकाशिकं वा, सामायिकं प्रोषधोपवासो वा ।
 वैयावृत्यं शिक्षा-व्रतानि चत्वारि शिष्टानि ॥९१ ॥
 देशावकाशिकं स्यात्, कालपरिच्छेदनेन देशस्य ।
 प्रत्यहमणुव्रतानां, प्रतिसंहारो विशालस्य ॥९२ ॥
 गृहहरिग्रामाणां, क्षेत्रनदीदाव योजनानां च ।
 देशावकाशिकस्य, स्मरन्ति सीमां तपोवृद्धाः ॥९३ ॥
 संवत्सरमृतु रथनं, मास-चतुर्मास-पक्ष-मृक्षं च ।
 देशावकाशिकस्य, प्राहुः कालावधिं प्राज्ञाः ॥९४ ॥
 सीमान्तानां परतः, स्थूलेतर पंच पापसंत्यागात् ।
 देशावकाशिकेन च, महाव्रतानि प्रसाध्यन्ते ॥९५ ॥
 ग्रेषणशब्दानयनं, रूपाभिव्यक्तिपुद्गलक्षेपौ ।
 देशावकाशिकस्य, व्यपदिश्यन्ते ऽत्ययाः पञ्च ॥९६ ॥

आसमयमुक्ति मुक्तं, पञ्चाधानामशेषभावेन।
 सर्वत्र च सामयिकाः, सामयिकं नाम शंसन्ति ॥१७॥
 मूर्धसुहमुष्टिवासो-बन्धं पर्यक्बन्धनं चापि।
 स्थानमुपवेशनं वा, समयं जानन्ति समयज्ञाः ॥१८॥
 एकान्ते सामयिकं, निर्व्याक्षेपे वनेषु वास्तुषु च।
 चैत्यालयेषु वापि च, परिचेतव्यं प्रसन्नधिया ॥१९॥
 व्यापारवैमनस्यादविनिवृत्यामन्तरात्म विनिवृत्या।
 सामयिकं बध्नीया, दुपवासे चेकभुक्ते वा ॥२००॥
 सामयिकं प्रतिदिवसं, यथावदप्यनलसेन चेतव्यं।
 व्रतपञ्चकपरिपूरण, कारणमवधानयुक्तेन ॥२०१॥
 सामयिके सारम्भाः, परिग्रहा नैव सन्ति सर्वेऽपि।
 चेलोपसृष्टमुनिरिव, गृही तदा याति यतिभावम् ॥२०२॥
 शीतोष्णादंशमशक, परिषहमुपसर्गमपि च मौनधराः।
 सामयिकं प्रतिपन्ना, अधिकुर्वीरन्वचलयोगाः ॥२०३॥
 अशरणमशुभमनित्यं, दुःखमनात्मानमावसामि भवम्।
 मोक्षस्तद्विपरीतात्-मेति ध्यायन्तु सामयिके ॥२०४॥
 वाक्कायमानसानां, दुःप्रणिधानान्यनादरस्मरणे।
 सामयिकस्यातिगमाः, व्यज्यन्ते पञ्च भावेन ॥२०५॥

पर्वण्यष्टम्यां च, ज्ञातव्यः प्रोषधोपवासस्तु ।
चतुरभ्यवहार्याणां, प्रत्याख्यानं सदेच्छाभिः ॥१०६॥

पञ्चानां पापाना-मलंक्रियारम्भगन्धपुष्पाणाम् ।
स्नानाऽज्जननस्याना-मुपवासे परिहृतिं कुर्यात् ॥१०७॥

धर्मामृतं सतृष्णः, श्रवणाभ्यां पिवतु पाययेद्वान्यान् ।
ज्ञानध्यानपरो वा, भवतूपवसन्तन्द्रालुः ॥१०८॥

चतुराहारविसर्जन, मुपवासः प्रोषधः सकृदभुक्तिः ।
स प्रोषधोपवासो, यदुपोष्यारम्भमाचरति ॥१०९॥

ग्रहणविसर्गस्तरणान्-यदृष्टमृष्टान्यनादरास्मरणे ।
यत्प्रोषधोपवास, व्यतिलङ्घनपञ्चकं तदिदम् ॥११०॥

दानं वैयावृत्यं, धर्माय तपोधनाय गुणनिधये ।
अनपेक्षितोपचारो-पक्रियमगृहाय विभवेन ॥१११॥

व्यापत्तिव्यपनोदः, पदयोः संवाहनं च गुणरागात् ।
वैयावृत्यं यावा-नुपग्रहोऽन्योऽपि संयमिनाम् ॥११२॥

नवपुण्यैः प्रतिपत्तिः, सप्तगुणसमाहितेन शुद्धेन ।
अपसूनारम्भाणा - मार्याणामिष्यते दानम् ॥११३॥

गृहकर्मणापि निचितं, कर्म विमार्छिं खलु गृहविमुक्तानाम् ।
 अतिथीनां प्रतिपूजा, रुधिरमलं धावते वारि ॥११४॥
 उच्चैर्गोत्रं प्रणतेर-भोगो दानादुपासनात्पूजा ।
 भक्तेः सुन्दरस्तुपं, स्तवनात्कीर्तिस्तपोनिधिषुः ॥११५॥
 क्षितिगत मिव वट बीजं, पात्रगतं दानमल्पमपि काले ।
 फलतिच्छायाविभवं, बहुफलमिष्टं शरीरभृताम् ॥११६॥
 आहारौषधयोरप्-युपकरणावासयोश्च दानेन ।
 वैयावृत्यं ब्रुवते, चतुरात्मत्वेन चतुरस्ताः ॥११७॥
 श्रीषेणवृषभसेने, कौण्डेशः सूकरश्च दृष्टान्ताः ।
 वैयावृत्यस्यैते, चतुर्विंकल्पस्य मन्त्रव्याः ॥११८॥
 देवाधिदेवचरणे, परिचरणं सर्वदुःखनिर्हरणम् ।
 कामदुहि कामदाहिनि, परिचिनुयादादृतो नित्यम् ॥११९॥
 अर्हच्चरणसपर्या - महानुभावं महात्मनामवदत् ।
 भेकः प्रमोदमत्ताः, कुसुमैकेन राजगृहे ॥१२०॥
 हरि-तपिधाननिधाने, ह्यनादरास्मरणमत्सरत्वानि ।
 वैयावृत्यस्यैते, व्यतिक्रमाः पञ्च कथ्यन्ते ॥१२१॥

॥ इति पञ्चमोऽध्यायः ॥

अथ षष्ठोऽध्यायः

उपसर्गे दुर्भिक्षे, जरसि रुजायां च निष्प्रतीकारे ।
 धर्माय तनुविमोचन-माहुः सल्लेखनामार्याः ॥१२२॥

अन्तःक्रियाधिकरणं, तपः फलं सकलदर्शिनः स्तुवते ।
 तस्माद्यावद्विभवं, समाधिमरणे प्रयतितव्यम् ॥१२३॥

स्नेहं वैरं सङ्गं, परिग्रहं चापहाय शुद्धमनाः ।
 स्वजनं परिजनमपि च, क्षान्त्वा क्षमयेत् प्रियैर्वचनैः ॥१२४॥

आलोच्य सर्वमेनः, कृतकारितमनुमतं च निर्व्याजम् ।
 आरोपयेन्महाव्रत, मामरणस्थायि निश्शेषम् ॥१२५॥

शोकं भयमवसादं, क्लेदं कालुष्यमरतिमपि हित्त्वा ।
 सत्त्वोत्साहमुदीर्य च, मनः प्रसाद्यं श्रुतैरमृतैः ॥१२६॥

आहारं परिहाप्य, क्रमशः स्निग्धं विवर्द्धयेत्यानम् ।
 स्निग्धं च हापयित्त्वा, खरपानं पूरयेत्क्रमशः ॥१२७॥

खरपानहापनामपि, कृत्वा कृत्वोपवासमपि शक्त्या ।
 पञ्चनमस्कारमनास्-तनुं त्यजेत्सर्वयत्नेन ॥१२८॥

जीवितमरणाशंसे, भयमित्र स्मृति निदान नामानः ।
 सल्लेखनातिचाराः पञ्च जिनेन्द्रैः समादिष्टाः ॥१२९॥

निःश्रेयसमभ्युदयं, निस्तीरं दुस्तरं सुखाम्बुनिधिम् ।
 निःपिवति पीतधर्मा, सर्वैरदुःखैरनालीढः ॥१३०॥
 जन्मजरामयमरणैः, शोकैर्दुःखैर्भयैश्च परिमुक्तम् ।
 निर्वाणं शुद्धं सुखं, निःश्रेयसमिष्यते नित्यम् ॥१३१॥
 विद्यादर्शनशक्ति-स्वास्थ्यप्रह्लादतृप्तिशुद्धियुजः ।
 निरतिशयानिरवधयो, निःश्रेयस-मावसन्ति सुखम् ॥१३२॥
 काले कल्पशतेऽपि च, गते शिवानां न विक्रिया लक्ष्या ।
 उत्पातोऽपि यदि स्यात्, त्रिलोकसंभ्रान्तिकरण पटुः ॥१३३॥
 निःश्रेयसमधिपन्नास्-त्रैलोक्य शिखामणिश्रियं दधते ।
 निष्किट्टिकालिकाच्छवि, चामीकरभासुरात्मानः ॥१३४॥
 पूजार्थाज्ञैश्वर्यैः, बलं परिजन कामं भोगं भूयिष्ठैः ।
 अतिशयितभुवनमद्भुत, मभ्युदयं फलति सद्धर्मः ॥१३५॥
 ॥ इति षष्ठोऽध्यायः ॥

अथ सप्तमोऽध्यायः

श्रावकपदानि देवै-रेकादश देशितानि येषु खलु ।
 स्वगुणाःपूर्वगुणैः सह, संतिष्ठन्ते क्रमं विवृद्धाः ॥१३६॥
 सम्यग्दर्शनशुद्धः, संसार शरीरभोगनिर्विणः ।
 पञ्च गुरुचरण शरणे, दर्शनिकस्तत्त्वपथं गृह्णाः ॥१३७॥

निरतिकमणमणुव्रत-पञ्चकमपि शीलसप्तकं चापि ।
 धारयते निःशल्यो, योऽसौ व्रतिनां मतो व्रतिकः ॥१३८ ॥
 चतुरावर्त्तत्रितयश्, चतुः प्रणामःस्थितो यथाजातः ।
 सामयिको द्विनिषद्यस्-त्रियोगशुद्धिस्त्रिसन्ध्यमभिवन्दी ॥१३९ ॥
 पर्वदिनेषु चतुष्वर्षपि, मासे-मासे स्वशक्ति मनिगुह्य ।
 प्रोषधनियमविधायी, प्रणिधिपरः प्रोषधानशनः ॥१४० ॥
 मूलफलशाकशाखा, करीरकन्दप्रसूनबीजानि ।
 नामानि योऽत्ति सोऽयं, सचित्तविरतो दया मूर्तिः ॥१४१ ॥
 अनं पानं खाद्यं, लेह्यं नाशनाति यो विभावर्याम् ।
 स च रात्रिभुक्ति विरतः, सत्त्वेष्वनुकम्पमानमनाः ॥१४२ ॥
 मल बीजं मलयोनिं, गलन्मलं पूतिगन्धि वीभत्सम् ।
 पश्यन्नङ्गमनङ्गाद्-विरमति यो ब्रह्मचारी सः ॥१४३ ॥
 सेवाकृषिवाणिज्य, प्रमुखादारम्भतो व्युपारमति ।
 प्राणातिपातहेतोर्-योऽसावारम्भ वि-निवृत्तः ॥१४४ ॥
 बाह्येषु दशसु वास्तुषु, ममत्वमुत्सृज्य निर्ममत्व-रतः ।
 स्वस्थः सन्तोषपरः, परिचित्त परिग्रहाद्विरतः ॥१४५ ॥

अनुमतिरारभे वा, परिग्रहे ऐहिकेषु कर्मसु वा।
 नास्ति खलु यस्य समधी, रनुमति विरतः स मन्तव्यः ॥१४६॥
 गृहतो मुनिवनमित्वा, गुरुपकण्ठे व्रतानि परिगृह्य।
 भैक्ष्याशनस्तपस्यन्-नुत्कृष्टश्-चेलखण्डधरः ॥१४७॥
 पापमरातिर्धर्मो, बन्धुर्जीवस्य चेति निश्चिन्वन्।
 समयं यदि जानीते, श्रेयो ज्ञाता ध्रुवं भवति ॥१४८॥

उपसंहारः

येन स्वयं वीतकलड़कविद्या, दृष्टि क्रियारत्लकरण्डभावम्।
 नीतस्तमायाति पतीच्छयेव, सर्वार्थसिद्धिस्त्रिषु विष्टपेषु ॥१४९॥

सुखयतु सुखभूमिः कामिनं कामिनीव,
 सुतमिव जननी मां शुद्धशीला भुनक्तु।
 कुलमिव गुणभूषा कन्यका संपुनीता-,
 ज्जनपतिपदपद्म प्रेक्षिणी दृष्टि लक्ष्मीः ॥१५०॥
 ॥ इति सप्तमोऽध्यायः ॥

वरं सर्प मुखेवासो, वरं चविषभक्षणम्।
 वरं अग्नि जले पातो, मिथ्यात्वेन न जीवितम् ॥

ऋषिमण्डल स्तोत्र (संस्कृत)

आद्यांताक्षरसंलक्ष्यमक्षरं व्याप्य यत्स्थितम् ।
 अग्निज्वालासमं नादं बिन्दुरेखासमन्वितम् ॥१ ॥
 अग्निज्वाला सामाक्रान्तं मनोपल विशोधनं ।
 दैदीप्यमान हृत्पद्मे तत्पदं नौमि निर्मलं ॥२ ॥ युग्मं ।
 ॐ नमोऽर्हदभ्यर्झेभ्य ॐ सिद्धेभ्यो नमो नमः ।
 ॐ नमः सर्व सूरिभ्यः उपाध्यायेभ्यः ॐ नमः ॥३ ॥
 ॐ नमः सर्वसाधुभ्यः तत्त्वदूष्टिभ्य ॐ नमः ।
 ॐ नमः शुद्धबोधेभ्यश्चारित्रेभ्यो नमो नमः ॥४ ॥ युग्मं ।
 श्रेयसे ऽस्तु श्रियस्त्वेतदर्हदाद्यष्टकं शुभं ।
 स्थानेष्वष्टसु संन्यस्तं पृथग्बीजसमन्वितम् ॥५ ॥
 आद्यं पदं शिरो रक्षेत् परं रक्षतु मस्तकं ।
 तृतीय रक्षेन्नेत्रे द्वे तुर्य रक्षेच्च नासिकां ॥६ ॥
 पंचमं तु मुखं रक्षेत् षष्ठं रक्षतु घण्टिकां ।
 सप्तमं रक्षेन्नाभ्यन्तं पादांतं चाष्टमं पुनः ॥७ ॥ युग्मं ।

मंत्र बनाने का विधान

पूर्वं प्रणवतः सांतः सरेफो द्वि-त्रि-पंचषान् ।
 सप्ताष्टदशसूर्याङ्गान् श्रितो बिन्दुस्वरान् पृथक् ॥८ ॥

पूज्यनामाक्षराद्यस्तु पंचदर्शनबोधकं ।

चारित्रेभ्यो नमो मध्ये हीं सांतसमलंकृतं ।९ ।

ॐ हाँ हिं हुँ हैं हों हः असि आउ सा सम्यग दर्शन ज्ञान चारित्रेभ्यो हीं नमः ।

इति ऋषिमंडलस्तवनस्य यंत्रस्य मूलमंत्रः

आराधकस्य शुभफलदो, नवबीजाक्षरयुतस्तुतः सिद्ध ।

अष्टादशशुद्धाक्षर मंत्रोयं जाप्य एव वरभक्त्या ॥१०॥

जंबूवृक्षधरो द्वीपः क्षीरोदधि-समावृतः ।

अर्हदाद्यष्टकैरष्ट-काष्ठाधिष्ठैरलंकृतः ।१ ।

तन्मध्ये संगतो मेरुः कूटलक्ष्मैरलंकृतः ।

उच्चैरुच्चैस्तरस्तार तारामण्डलमण्डितः ।२ ।

तस्योपरि सकारातं बीजमध्यास्य सर्वगं ।

नमामि बिम्बमार्हत्यं ललाटस्थं निरंजनं ।३ । विशेषकं ।

अर्हत्परमेश्वर का स्वरूप

अक्षयं निर्मलं शांतं बहुलं जाद्यतोज्ज्ञतं ।

निरीहं निरहंकारं सारं सारतरं घनं ।४ ।

अनुद्भूतं शुभं स्फीतं सात्त्विकं राजसंमतं ।

तामसं विरसं बुद्धं तैजसं शर्वरीसमं ।५ ।

साकारं च निराकारं सरसं विरसं परं ।
परापरं परातीतं परं परपरापरं ॥६ ।

सकलं निष्कलं तुष्टं निर्भूतं भ्रान्तिवर्जितं ।
निरंजनं निराकांक्षं निर्लेपं वीतसंशयं ॥७ ।

ब्रह्मणमीश्वरं बुद्धं शुद्धं सिद्धमभंगुरं ।
ज्योतीरूपं महादेवं लोकालोकप्रकाशकं ॥८ । कुलकं ।

अर्हदाख्यः सर्वर्णान्तः सरेफो बिन्दुमण्डितः ।
तुर्यस्वरसमायुक्तो बहुध्यानादिमालितः ॥९ ।

एकवर्ण द्विवर्णं च त्रिवर्णं तुर्यवर्णकं ।
पंचवर्णं महावर्णं सपरं च परापरं ॥१० । युग्मं ।

अस्मिन् बीजे स्थिताः सर्वैवृषभाद्या जिनोत्तमाः ।
वर्णनिर्जैर्निर्जैर्युक्ता ध्यातव्यास्तत्र संगताः ॥११ ।

नादश्चन्द्रसमाकरो बिंदुर्नीलसमप्रभः ।
कलारुणसमासांतः स्वर्णाभः सर्वतोमुखः ॥१२ ।

शिरः संलीन ईकारो विनीलो वर्णतः स्मृतः ।
वर्णानुसारिसंलीनं तीर्थकृन्मंडलं नमः ॥१३ । युग्मं ।

तीर्थकरों की स्थापना

चंद्रप्रभपृष्ठदन्तौ, नादस्थितिसमाश्रितौ ।
बिंदुमध्यगतौ नेमिसुव्रतौ जिनसत्तमौ ।१४ ।
पद्मप्रभवासुपूज्यौ कलापदमधिश्रितौ ।
शिरईस्थितसंलीनौ सुपाश्वर्पाश्वर्वौ जिनोत्तमौ ।१५ ।
शेषास्तीर्थकराः सर्वे ह स्थाने नियोजिताः ।
मायाबीजाक्षरं प्राप्ताश्चतुर्विंशतिरहतां ।१६ ।
गतरागद्वेषमोहाः सर्वपापविवर्जिताः ।
सर्वदा सर्वलोकेषु ते भवतु जिनोत्तमाः ।१७ । कलापकं ।

आत्मारक्षा की भावना

देवदेवस्य यच्चक्रं तस्य चक्रस्य या विभाः ।
तयाच्छादितसर्वांगं मां मा हिंसन्तु पन्नगाः ।१८ ।
देवदेवस्य यच्चक्रं तस्य चक्रस्य या विभाः ।
तयाच्छादितसर्वांगं मां मा हिंसन्तु नागिनीः ।१९ ।
देवदेवस्य यच्चक्रं तस्य चक्रस्य या विभाः ।
तयाच्छादितसर्वांगं मां मा हिंसन्तु गोनसाः ।२० ।
देवदेवस्य यच्चक्रं तस्य चक्रस्य या विभाः ।
तयाच्छादितसर्वांगं मां मा हिंसन्तु वृश्चिकाः ।२१ ।

देवदेवस्य यच्चक्रं तस्य चक्रस्य या विभाः ।
तयाच्छादितसर्वांगं मां मा हिंसन्तु काकिनी ।२२ ।

देवदेवस्य यच्चक्रं तस्य चक्रस्य या विभाः ।
तयाच्छादितसर्वांगं मां मा हिंसन्तु डाकिनी ।२३ ।

देवदेवस्य यच्चक्रं तस्य चक्रस्य या विभाः ।
तयाच्छादितसर्वांगं मां मा हिंसन्तु साकिनी ।२४ ।

देवदेवस्य यच्चक्रं तस्य चक्रस्य या विभाः ।
तयाच्छादितसर्वांगं मां मा हिंसन्तु राकिनी ।२५ ।

देवदेवस्य यच्चक्रं तस्य चक्रस्य या विभाः ।
तयाच्छादितसर्वांगं मां मा हिंसन्तु लाकिनी ।२६ ।

देवदेवस्य यच्चक्रं तस्य चक्रस्य या विभाः ।
तयाच्छादितसर्वांगं मां मा हिंसन्तु शाकिनी ।२७ ।

देवदेवस्य यच्चक्रं तस्य चक्रस्य या विभाः ।
तयाच्छादितसर्वांगं मां मा हिंसन्तु हाकिनी ।२८ ।

देवदेवस्य यच्चक्रं तस्य चक्रस्य या विभाः ।
तयाच्छादितसर्वांगं मां मा हिंसन्तु भैरवाः ।२९ ।

देवदेवस्य यच्चक्रं तस्य चक्रस्य या विभाः ।
तयाच्छादितसर्वांगं मां मा हिंसन्तु राक्षसाः ।३० ।

देवदेवस्य यच्चकं तस्य चक्रस्य या विभाः ।
तयाच्छादितसर्वांगं मां मा हिंसन्तु व्यन्तराः ।३१ ।

देवदेवस्य यच्चकं तस्य चक्रस्य या विभाः ।
तयाच्छादितसर्वांगं मां मा हिंसन्तु भेकसा ।३२ ।

देवदेवस्य यच्चकं तस्य चक्रस्य या विभाः ।
तयाच्छादितसर्वांगं मां मा हिंसन्तु लीनसा ।३३ ।

देवदेवस्य यच्चकं तस्य चक्रस्य या विभाः ।
तयाच्छादितसर्वांगं मां मा हिंसन्तु ते ग्रहाः ।३४ ।

देवदेवस्य यच्चकं तस्य चक्रस्य या विभाः ।
तयाच्छादितसर्वांगं मां मा हिंसन्तु तस्कराः ।३५ ।

देवदेवस्य यच्चकं तस्य चक्रस्य या विभाः ।
तयाच्छादितसर्वांगं मां मा हिंसन्तु वह्नयः ।३६ ।

देवदेवस्य यच्चकं तस्य चक्रस्य या विभाः ।
तयाच्छादितसर्वांगं मां मा हिंसन्तु शृंगिणः ।३७ ।

देवदेवस्य यच्चकं तस्य चक्रस्य या विभाः ।
तयाच्छादितसर्वांगं मां मा हिंसन्तु दंष्ट्रिणः ।३८ ।

देवदेवस्य यच्चकं तस्य चक्रस्य या विभाः ।
तयाच्छादितसर्वांगं मां मा हिंसन्तु रेलपाः ।३९ ।

देवदेवस्य यच्चकं तस्य चक्रस्य या विभाः ।
तयाच्छादितसर्वांगं मां मा हिंसन्तु पक्षिणः ।४० ।

देवदेवस्य यच्चकं तस्य चक्रस्य या विभाः ।
तयाच्छादितसर्वांगं मां मा हिंसन्तु मुदगलाः ।४१ ।

देवदेवस्य यच्चकं तस्य चक्रस्य या विभाः ।
तयाच्छादितसर्वांगं मां मा हिंसन्तु जृम्भकाः ।४२ ।

देवदेवस्य यच्चकं तस्य चक्रस्य या विभाः ।
तयाच्छादितसर्वांगं मां मा हिंसन्तु तोयदाः ।४३ ।

देवदेवस्य यच्चकं तस्य चक्रस्य या विभाः ।
तयाच्छादितसर्वांगं मां मा हिंसन्तु सिंहकाः ।४४ ।

देवदेवस्य यच्चकं तस्य चक्रस्य या विभाः ।
तयाच्छादितसर्वांगं मां मा हिंसन्तु शूकराः ।४५ ।

देवदेवस्य यच्चकं तस्य चक्रस्य या विभाः ।
तयाच्छादितसर्वांगं मां मा हिंसन्तु चित्रकाः ।४६ ।

देवदेवस्य यच्चकं तस्य चक्रस्य या विभाः ।
तयाच्छादितसर्वांगं मां मा हिंसन्तु हस्तिनः ।४७ ।

देवदेवस्य यच्चकं तस्य चक्रस्य या विभाः ।
तयाच्छादितसर्वांगं मां मा हिंसन्तु भूमिपाः ।४८ ।

देवदेवस्य यच्चकं तस्य चक्रस्य या विभाः ।
तयाच्छादितसर्वांगं मां मा हिंसन्तु शत्रवः ।४९ ।

देवदेवस्य यच्चकं तस्य चक्रस्य या विभाः ।
तयाच्छादितसर्वांगं मां मा हिंसन्तु ग्रामिणः ।५० ।

देवदेवस्य यच्चकं तस्य चक्रस्य या विभाः ।
तयाच्छादितसर्वांगं मां मा हिंसन्तु दुर्जनाः ।५१ ।

देवदेवस्य यच्चकं तस्य चक्रस्य या विभाः ।
तयाच्छादितसर्वांगं मां मा हिंसन्तु व्याधयः ।५२ ।

देवदेवस्य यच्चकं तस्य चक्रस्य या विभाः ।
तयाच्छादितसर्वांगं मां मा हिंसन्तु सर्वतः ।५३ ।

श्री गौतमस्य या मुद्रा तस्या या भुवि लब्धयः ।
ताभिरभ्यधिकं ज्योतिरहः सर्वनिधीश्वरः ।५४ ।

पातालवासिनो देवा देवा भूपीठवासिनः ।
स्वःस्वर्गवासिनो देवा सर्वे रक्षांतु मामितः ।५५ ।

ये ऽवधिलब्धयो ये तु परमावधिलब्धयः ।
ते सर्वे मुनयो दिव्या मां संरक्षन्तु सर्वतः ।५६ ।

भवनव्यंतरज्योतिष्ककल्पेद्रेभ्यो नमो नमः ।
ये श्रुतावधयो देशावधयो योगिनामकाः ।५७ ।

परमावधयस्सर्वावधयो ये दिगम्बराः ।
बुद्धित्रद्वियुतास्सर्वोषधित्रद्विश्रिताश्च ये ।५८ ।
अनंतबलत्रद्वयाप्ता ये तप्ततपसोन्नताः ।
रसद्वियुंजो विक्रियद्विभाजः क्षेत्रधिसंगताः ।५९ ।
तपः सामर्थ्यसंप्राप्ताक्षीणसद्व्यमहानसाः ।
एतेभ्यो यतिनाथेभ्यो नूतेभ्योपास्तवादिभिः ।६० ।
तीर्णजन्मार्णवेभ्यस्सदृगद्विचारित्रवाग्भः वैः ।
भव्येशेभ्यो भदंतेभ्यो नमोभीष्टपदाप्तये ।६१ ।
ॐश्रीहीकीर्तिधृतिर्लक्ष्मीगौरीचण्डीसरस्वती ।
जयाम्बा विजया क्विलनाऽजिता नित्या मदद्रवा ।६२ ।
कामांगा कामवाणा च सानंदा नंदमालिनी ।
माया मायाविनी रौद्री कला काली कलिप्रिया ।६३ ।
एताः सर्वा महादेव्यो वर्तन्ते या जगत्त्रये ।
मम सर्वाः प्रयच्छन्तु कान्ति लक्ष्मीं धृतिं मतिं ।६४ ।
दुर्जनाः भूतवेतालाः पिशाचाः मुदगलास्तथा ।
ते सर्वे उपशाम्यन्तु देवदेवप्रभावतः ।६५ ।
दिव्योगोप्यः सुदुष्प्राप्यः श्रीक्रृष्णमण्डलस्तवः ।
भाषितस्तीर्थनाथेन जगत्त्राणकृतोऽनघः ।६६ ।

रणे राजकुले वह्नौ जले दुर्गे गजे हरौ ।
 शमशाने विपिने धोरे स्मृतो रक्षति मानवं ॥६७ ।
 राज्यभ्रष्टाः निजं राज्यं पदभ्रष्टानिजं पदं ।
 लक्ष्मीभ्रष्टाः निजं लक्ष्मीं प्राप्नुवन्ति न संशयः ॥६८ ।
 भार्यार्थी लभते भार्या पुत्रार्थी लभते सुतं ।
 धनार्थी लभते वित्तं नरः स्मरण मात्रतः ॥६९ ।
 स्वर्णेऽरुप्येऽथवाकांस्येलिखित्वाय स्तु पूजयेत् ।
 तस्यैवेष्ट महासिद्धिगृहे वसति शाश्वती ॥७० ।
 भूर्जपत्रे लिखित्वेदं गलके मूर्ध्नि वा भुजे ।
 धारितः सर्वदा दिव्यं सर्वभीतिविनाशिनं ॥७१ ।
 भूतैः प्रैतेर्ग्रहैर्यक्षैः पिशाचै मुद्गलैस्तथा ।
 वातपित्तकफोद्रेकैर्मुच्यते नात्र संशयः ॥७२ ।
 भूर्भूवः स्वस्त्रयीपीठवर्तिनः शाश्वता जिनाः ।
 तैः स्तुतैर्वन्दितैर्दृष्टैर्यत्फलं तत्फलं स्मृतेः ॥७३ ।
 एतदगोप्यं महास्तोत्रं नदेये यस्य कस्यचित् ।
 मिथ्यात्ववासिनो देयं बाल-हत्या पदे-पदे ॥७४ ।
 आचाम्लादितपः कृत्वा पूजयित्वा यथाबलं ।
 अष्टसाहस्रिको जाप्यः कार्यस्तत्सिद्धिहेतवे ॥७५ ।
 शतमष्टोत्तरं प्रातर्ये पठन्ति दिने-दिने ।
 तेषां न व्याधयो देहे प्रभवन्ति च सम्पदः ॥७६ ।

अष्टामासावधिंयावत् प्रातः प्रातस्तु यः पठेत् ।
 स्तोत्रमेतन्महातेज अर्हदेवं स पश्यति ॥७७ ।
 दृष्टे सत्यार्हते बिंबे भवे सप्तमके ध्रुवं ।
 पदं प्राप्नोति विश्रस्तं परमानन्दसंपदा ॥७८ । युग्मं ।
 विश्ववंद्यो भवेद् ध्याता कल्याणानि च सोश्नुते ।
 गत्वा स्थानं परं सोऽपि भूयस्तु न निवर्तते ॥७९ ।
 इदं स्तोत्रं महास्तोत्रं स्तवनामुत्तमं परं ।
 पठनात्स्मरणाज्जाप्यात् सर्वदोषैर्विमुच्यते ॥८० ।

जाप्य - ॐ ह्वं हिं हुं हूं हैं हैः असि आउ सासम्यगदर्शन-ज्ञान-चारित्रेभ्यो हीन नमः
 ॥ इति ऋषि मण्डल स्तोत्रं सम्पूर्णम् ॥

इंदसद वंदियाणं तिहुअण हिद मधुर विसद वक्काणं ।
 अतातीद गुणाणं णामो जिणाणं जिद भवाणं ॥१॥
 सम्मददंशण णाणं चरियं तवो अणंत विरियं च ।
 पञ्चाचार धराणां णामो विशद गुरु आइरियाणं ॥२॥
 नमः जिनेशं श्री शार्ति नाथं, अनन्तसिद्धं सर्वज्ञ देव ।
 उपसर्ग जेता श्री पाश्ववीरं, नमो नमः त्व चरणारविन्दं ॥३॥
 नमो नमः श्री आचार्य देव, प्रज्ञा श्रमण गुरुवर बालयोगी ।
 आचार धारी आचार दाता, नमो नमः त्व चरणारविन्दं ॥४॥

पाश्वनाथ स्तोत्र

ॐ नमः पाश्वनाथाय विश्वचिन्तामणियु ते ।

हीं धरणेन्द्र वैरोद्या पद्मावती युतायुते ॥१॥

शान्ति तुष्टि महापुष्टि धृति-कीर्ति विद्यापिते ।

ॐ हीं दिव्याल वेताल, सर्वाधि-व्याधिनाशिने ॥२॥

जया जिताख्या विजयाख्या-पराजितयान्वित ।

दिशांपाले ग्रहैर्यक्षेर्विद्यादेवीभि - रन्वित ॥३॥

ॐ असिआउसाय नमस्, तत्र त्रैलोक्यनाथताम् ।

चतुः षष्ठि सुरेन्द्रास्ते, भासन्ते छत्रचामरै ॥४॥

श्रीशंखेश्वरमण्डन् पाश्वजिन! प्रणतकल्पतरू ।

कल्प चूर्य दुष्ट ब्रातं, पूर्य में वांछित नाथ! ॥५॥

जैन रक्षा स्तोत्रम्

श्री जिनंभक्तितोनत्वा, त्रैलोक्याह्लादकारकम् ।
 जैनरक्षामहं वक्ष्ये, देहिनां देह रक्षकम् ॥१ ॥
 ॐ ह्रीं आदीश्वरः पातु, शिरसि सर्वदा मम ।
 ॐ ह्रीं श्री अजितो देवो, भालं रक्षतु सर्वदा ॥२ ॥
 नेत्रयोः रक्षको भूयात्, ॐ आं क्रौं संभवो जिनाः ।
 रक्षेद् ग्राणेन्द्रिये, ॐ ह्रीं क्लीं ब्लूं अभिनन्दनः ॥३ ॥
 सुजिह्वे सुमुखे पातु, सुमतिः प्रणवान्वितः ।
 कर्णयोः पातु ॐ ह्रीं श्रीं रक्तः पद्मप्रभः प्रभुः ॥४ ॥
 सुपाश्वरः सप्तमः पातु, ग्रीवामां ह्रीं श्रियाश्रितः ।
 पातु चन्द्रप्रभः श्रीं ह्रीं क्रों पूर्व स्कन्धयोर्मम ॥५ ॥
 सुविधि शीतलो नाथो ! रक्षको करपंकजे ।
 ॐ क्षां क्षीं क्षूं युतौ कामं चिदानन्दमयौ शुभौ ॥६ ॥
 श्रेयांसो वासुपूज्यश्च हृदये सदयं सदा ।
 भूयाद् रक्षाकरो वारं-वारं श्री प्रणवान्वितः ॥७ ॥

विमलोऽनन्तनाथश्च मायाबीज समन्वितौ ।
उदरे सुन्दरे शशवद् रक्षायाः कारकौ मतौ ॥८॥

श्री धर्मशान्तिनाथौ च नाभि पंके रुहे सताम् ।
ॐ ह्रीं श्रीं क्लीं हं संयुक्तौ पुनः पातां पुनः-पुनः ॥९॥

श्री कुन्थु-अरनाथौ तु सुगुरु सुकटीतटे ।
भवेतामवकौ भूमि ॐ ह्रीं क्लीं सहितौ जिनौ ॥१०॥

मे पातां चारू जंघाया श्री मल्लमुनिसुवतौ ।
ॐ ह्रां ह्रीं ह्रं ततो हः ब्लूं क्लीं श्री युक्तौ कृपाकरौ ॥११॥

यत्ततो रक्षकौ जानू श्री नमिनेमिनाथकौ ।
राजराजमती मुक्तौ प्रणवाक्षरपूर्वकौ ॥१२॥

श्री पाश्वर्णेश महावीरौ पातां मां ह्रौं सुमानदौ ।
ॐ ह्रीं श्रीं चतथा भूं क्लीं ह्रां हः श्रां श्रः युतौ जिनौ ॥१३॥

रक्षाकरा यथास्थाने भवन्तु जिननायकाः ।
कर्म क्षयकरा ध्याता भीतानां भयवारकाः ॥१४॥

जैन रक्षां लिखित्वेमां मस्तके यस्तु धारयेत् ।
रविवद् दीप्यते लोके श्रीमान् विश्वप्रियो भवेत् ॥१५॥

तस्योग्ररोगवेतालाः शाकिनी भूतराक्षसाः ।
 एते दोषा न दृष्यन्ते रक्षकाश्च भवन्त्यमी ॥१६॥
 अग्निसर्पभयोत्पाता भूपालाश्चोर विग्रहाः ।
 एते दोषा प्रणश्यन्ति रक्षकाश्च भवन्त्यमी ॥१७॥
 जैन रक्षामिमां भक्त्या प्रातरुत्थाय यः पठेत् ।
 इच्छितान् लभते कामान् सम्पदश्च पदे-पदे ॥१८॥
 श्रावणे शुक्ले उष्टम्यां प्रारम्भ स्तोत्रमुत्तमम् ।
 अभिषेकं जिनेन्द्राणां कुर्याच्च दिवसाष्टकम् ॥१९॥
 ब्रह्मचर्यं विधातव्य-मेक भुक्तं तथैव च ।
 शुचिता शुभ्रवस्त्रेण वालंकारेण शोभनम् ॥२०॥
 नरो वापि तथा नारी शुद्ध भावयुतोऽपि सन् ।
 दिनं-दिनं तथा कुर्यात् जाप्य सर्वार्थसिद्धये ॥२१॥
 एकायां तु विधातव्यम् उद्यापन महोत्सवम् ।
 पूजाविधि समायुक्तं कर्तव्यसज्जनैर्जनै ॥२२॥

॥ इति जैन रक्षा स्तोत्रम् ॥

लघु सहस्रनाम स्तोत्र

नमस्त्रैलोक्य-नाथाय, सर्वज्ञाय महातमने ।
 वक्ष्ये तस्यैव नामानि, मोक्ष-सौख्याभिलाषये ॥1 ॥
 निर्मलःशास्त्रतो शुद्धो, निर्विकारो निरामयः ।
 निःशारीरो निरातङ्को, शुद्धः सूक्ष्मो निरञ्जनः ॥2 ॥
 निष्कलङ्को निरालम्बो, निर्ममो निर्मलोत्तमः ।
 निर्भयो निरहंकारो, निर्विकारो निरुक्तयः ॥3 ॥
 निर्दोषो निरुजःशान्तो, निर्भयो निर्ममः शिवः ।
 निस्तरङ्गो निराकारौ, निकर्मो निकलः प्रभु ॥4 ॥
 निर्वादो निरुपज्ञानी निरागो निर्धनो जिनः ।
 निःशब्दो प्रतिमाश्रेष्ठो, उत्कृष्टोज्ञान-गोचरः ॥5 ॥
 निःसंगो प्राप्त कैवल्यो, नैष्ठिकःशब्द वर्जितः ।
 अनघो महापूतात्मा, जगत-शिखर-शेखरः ॥6 ॥
 निःशब्दो गुणःसम्पन्नः, पापताप-प्रणाशनः ।
 सोपयोगो शुभं प्राप्तः, कर्मद्योत-वलावहः ॥7 ॥
 अनिंद्यो विश्वनाथश्च, अजो अनुपमो भवः ।
 अप्रमेयो जगन्नाथः वोधरूपो जितात्मकः ॥9 ॥
 अव्ययो सकलाराध्यो, निष्पन्नो ज्ञानलोचनः ।
 अछेद्योनिर्मलोऽनित्यः, सर्व-संकल्प वर्जितः ॥10 ॥

अजयो सर्वतोभद्रः, निःकषायो भवान्तकः ।
विश्वनाथः स्वयंबुद्ध, वीतरागो जिनेश्वरः ॥11॥
अन्तको सहजानन्द, आवागमन गोचरः ।
असाध्य शुद्ध चैतन्यः, कर्मनोकर्म-वर्जितः ॥12॥
अन्तको विमलज्ञानी, निष्पृहो निःप्रकाशकः ।
कर्मजित महात्मानम्, लोकत्रय-शिरोमणिः ॥13॥
अव्याबाधो वरः शामी, विश्ववेदी पितामहः ।
सर्वभूत-हितोदेवः सर्वलोक-शारण्यकः ॥14॥
अनन्तानन्तधौशक्तिस्-तूताव्यक्तांव्यायात्मकः ॥15॥
अष्टकर्म-विनिर्मुक्तो, सप्तधातु-विवर्जितः ।
गारवादयस्त्रयो दूर, सर्वज्ञानादि-संयुतः ॥16॥
अभवः प्राप्त-कैवल्यो, निर्वाणो निरुपेक्षिकः ।
निकलो केवलज्ञानी, मुक्तिसौख्य-प्रदायिकः ॥17॥
अनामयो महाराध्यो, वरदो ज्ञान पावनः ।
सर्वोशाश्वत सुखावाप्तः, जिनेन्द्रो मुनि संस्तुतः ॥18॥
अणुनः परमज्ञानी, विश्वतत्त्व-प्रकाशकः ।
प्रबुद्धो भगवान्नाथ!, प्रशस्त-पुण्यकारकः ॥19॥
शंकरः सुगतो रुद्रः, सर्वज्ञो मदनान्तकः ।
ईश्वरो भुवनाधीशो, सचितो पुरुषोत्तमः ॥20॥
सद्योजात महात्मानं, विमुक्तो मुक्तिवल्लभः ।
योगीन्द्रोऽनादि संसिद्धो, निरीहो ज्ञानगोचरः ॥21॥

सदाशिवः चतुर्वक्त्र, सत्य सोख्य त्रिपुरान्तकः ।
त्रिनेत्रास्त्रिजगत्पूज्यः, अष्टमूर्तिः कल्याणकः ॥२२ ॥
सर्वसाधु जनैर्वद्यः, सर्वपाप विवर्जितः ।
सर्वदेवाधिको देवः, सर्वभूत-हितङ्कर ॥२३ ॥
सर्वसाधु स्वयंवेद्यो, प्रसिद्धो पापनाशनः ।
चिन्मात्रः चिंदानन्दः, चैतन्यो चैतवैभवः ॥२४ ॥
सकलातिशयो देवः, मुक्तिस्थो महतामहः ।
मुक्ति कार्याय सन्तुष्टो, निरागो परमेश्वरः ॥२५ ॥
महादेवो महावीरो, महा-मोह-विनाशकः ।
महाभावो महादासीः, महामुक्ति प्रदायकः ॥२६ ॥
महाज्ञानी महायोगी, महातपो महात्मयः ।
महाधिको महावीर्यो, महापतिः पदस्थितः ॥२७ ॥
महापूज्यो महावन्द्यौ, महाविघ्न-विनाशकः ।
महासौख्यो महापुंसो, महामोहमदच्युतः ॥२८ ॥
मुक्तामुक्तिर्निरोधी च, एकानैक विनिश्चलः ।
सर्वदः-विनिर्मुक्तो, सर्वलोक आराधकः ॥२९ ॥
महासूरो महाधीरो, महादुःख विनाशकः ।
महामुक्तो महावीरो, महाहृदो महागुरुः ॥३० ॥
निर्मोही मारविघ्वसी, निष्कामो विषयच्युतः ।
भगवन्तो गतभ्रान्तो, शान्ति कल्याणकारकः ॥३१ ॥

परमात्माऽपरमज्योतिः, परमेष्ठी परमेश्वरः।
परमात्मा परमानन्द, परः परम आत्मकः ॥३२ ॥
भूतानंद विज्ञानः, साक्षात् निर्वाण संस्तुतः।
नाकृतिर्नाक्षरोऽवर्णः, व्योमरूपौ जितात्मकः ॥३३ ॥
व्याकृताव्यक्त-रसद्बोधः, संसारच्छेदकारकः।
नरवन्द्यो महाराध्य, कर्मजित धर्मनायकः ॥३४ ॥
बोधयन्-सुजगद्वन्द्यो, विश्वात्मानरकांतक।
स्वयम्भू भव्यपूज्यात्मा, पुनीतोविभवस्तुतः ॥३५ ॥
वर्णातीतो महातीतो, रूपातीतो निरंजनः।
अनन्तज्ञान सम्पन्नः, देवदेवो! सनायकः ॥३६ ॥
वरेण्य भवबिध्वंशी, योगिनां ज्ञानगोचरः।
जन्ममृत्युजरातंको, सर्वविघ्नहरो हराः ॥३७ ॥
विश्वदृक् भव्यसम्बन्ध, पवित्रो गुणसागरः।
प्रसन्नः परमाराध्यो, लोकालोक प्रकाशकः ॥३८ ॥
रत्नगर्भो जगत्स्वामी, इन्द्रवन्द्य सुराच्चितः।
निःप्रपञ्चो निरातंको, निःशेष क्लेशनाशकः ॥३९ ॥
लोकेशो लोक संसेव्यो, लोकालोक प्रकाशकः।
लोकोत्तमो नूलोकेशो, लोकाग्रशिखर स्थितः ॥४० ॥
नामाष्टक सहस्राणि, ये पठन्ति पुनः-पुनः।
ते निर्वाणपदयांति, मुच्यन्ते नात्र संशयः ॥४१ ॥

श्रीपाश्वनाथस्तोत्रम्

अजर-ममर-सारं मार-दुवार-वारं,
गलित-बहुलखेदं सर्वतत्त्वानुवेदम्।
कमठ-मदविदारं भूरिसिद्धान्तसारं,
विगतवृजिनयूथं नौम्यहं पाश्वनाथम्॥१॥
प्रहतमदनचापं केवलज्ञानरूपं,
मरकतमणिदेहं सौम्यभावानुग्रहम्।
सुचरितगुणपूरं पञ्चसंसारदूरं,
विगतवृजिनयूथं नौम्यहं पाश्वनाथम्॥२॥
सकल-सुजनभूपं धौतनिःशेषतापं,
भवग्रहनकुठारं सर्वदुःखापहारम्।
अतुलित-तनुकाशं घात्यघातिप्रणाशं,
विगतवृजिनयूथं नौम्यहं पाश्वनाथम्॥३॥
असदृशमहिमानं पूज्यमानं नमानं,
त्रिभुवनजनतेशं क्लेशवल्लीहुताशम्।
धृतसुमनसमीशं शुद्धबोधप्रकाशं,
विगतवृजिनयूथं नौम्यहं पाश्वनाथम्॥४॥
गतमदकरमोहं दिव्यनिर्घोषवाहं,
विघृतिमिरजालं मोहमल्लप्रमल्लम्।

विलसद-मल-कायं मुक्तिसामस्त्यगेहं,
 विगतवृजिनयूर्थं नौम्यहं पाश्वर्वनाथम् ॥५ ॥
 सुभगवृषभराजं योगिनां ध्यानपुञ्जं,
 त्रुटितजननबन्धं साधुलोकप्रबोधम् ।
 सपदि गलितमोहं भ्रान्तमेधाविपक्षं,
 विगतवृजिनयूर्थं नौम्यहं पाश्वर्वनाथम् ॥६ ॥
 अनुपम-मुखमूर्ति प्रातिहार्याष्टपूर्ति,
 खचरनरसुतोषं पञ्चकल्याणकोषम् ।
 धृतफणिमणिदीपं सर्वजीवानुकम्पं,
 विगतवृजिनयूर्थं नौम्यहं पाश्वर्वनाथम् ॥७ ॥
 अमरगुणनृपालं किनरीनादशालं,
 फणिपतिकृतसेवं देवराजाधिदेवम् ।
 असम-बल-निवासं मुक्तिकान्ता-विलासं,
 विगतवृजिनयूर्थं नौम्यहं पाश्वर्वनाथम् ॥८ ॥
 मदन-मदहरश्री-वीरसेनस्य शिष्यैः,
 सुभग-वचन-पूरैः राजसेनैः प्रणीतम् ।
 जपति पठति नित्यं पाश्वर्वनाथाष्टकं यः,
 स भवति शिवभूपो मुक्तिसीमन्तिनीशः ॥९ ॥

मंगल गोचर माध्याह्न क्रिया विधि

त्रयोदशी को वर्षायोग प्रतिष्ठापन निष्ठापन के अवसर पर मंगल गोचर माध्याह्न देव वंदना क्रिया में सिद्धभक्ति, चैत्यभक्ति, पञ्चमहागुरुभक्ति, शांतिभक्ति, समाधिभक्ति पढ़ना चाहिये तथा मंगल गोचर भक्त प्रत्याख्यान क्रिया विधि के अंतर्गत आचार्य श्री के समक्ष सिद्धभक्ति, वृहदयोगभक्ति, शांतिभक्ति, समाधिभक्ति करना चाहिये ।

वर्षायोग धारण समापन क्रिया विधि

चतुर्दशी को उपवासपूर्वक वार्षिक प्रतिक्रमण करें । वर्षायोग धारण समापन विधि के अंतर्गत सिद्ध भक्ति, योग भक्ति के साथ पूर्व दिशा में -

यावन्ति जिन चैत्यानि विद्यन्ते भुवनत्रेय ।

तावन्ति सततं भक्तया त्रिः परीत्य नमाम्यहम् ॥

और ऋषभ अजितनाथ स्तवन पेज नं. 77-78 पर देखें । पश्चात् 'लघु चैत्यभक्ति' पढ़ना चाहिये । पूर्व दिशा में अरहंत सिद्ध आचार्य उपाध्याय, साधु, जिनर्धमं जिनागमं जिनचैत्य, जिनचैत्यालय को मेरा बारंबार नमोस्तु (पीले सरसों या पुष्प छोड़े ।)

दक्षिण दिशा में -

यावन्ति जिन चैत्यानि विद्यन्ते भुवनत्रेय।

तावन्ति सततं भक्तया त्रिः परीत्य नमाम्यहम्॥

संभवनाथ अभिनन्दन नाथ स्तवन पेज नं. 78, 79 पर पढ़ें। पश्चात् लघु चैत्य भक्ति पढ़ना चाहिए, दक्षिण दिशा में स्थित अरहन्त्, सिद्ध आर्चाय उपाध्याय सर्च साधु जिनआगम, जिन चैत्य, जिनचैत्यालय के लिए बारम्बार नमस्कार³ हो (पीली सरसों छोड़े)

पश्चिम दिशा में -

यावन्ति जिन चैत्यानि विद्यन्ते भुवनत्रेय।

तावन्ति सततं भक्तया त्रिः परीत्य नमाम्यहम्॥

सुमतिनाथ, पदप्रभु नाथ स्तवन पेज नं. 81, 82 पर पढ़े पश्चात् लघु चैत्य भक्ति पढ़ना चाहिए, दक्षिण दिशा में स्थित अरहन्त् सिद्ध, आर्चाय, उपाध्याय, साधु, जिन धर्म, जिनागम, जिनचैत्य, जिन चैत्यालय के लिए मेरा बारम्बार नमस्कार³ हो। (पीली सरसों छोड़े)

उत्तर दिशा में -

यावन्ति जिन चैत्यानि विद्यन्ते भुवनत्रेय।

तावन्ति सततं भक्तया त्रिः परीत्य नमाम्यहम्॥

सुपाश्वनाथ, चन्द्रप्रभु नाथ स्तवन पेज नं. 82, 83 पर पढ़े पश्चात् लघु चैत्यभक्ति पढ़ना चाहिए, उत्तर दिशा में स्थित अरहन्त् सिद्ध, आर्चाय, उपाध्याय, सर्वसाधु, जिनधर्म, जिनागम, जिनचैत्य, जिन चैत्यालय के लिए मेरा बारम्बार नमस्कार³ हो। (पीली सरसों छोड़े)

अन्त में पञ्चमहागुरु भक्ति, शान्ति भक्ति समाधि भक्ति पढ़े